This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

600030423l

G. 77. I. 5.

E. BIBL. RADCL.

~~36. C. 10.~~

1891 e. 231/5

CAROLI A LINNÉ

EQUIT. AUR. DE STELLA POLARI
ARCHIATRI REGII
MED. ET BOTAN. PROFESS. UPSAL.
ACAD. PARISIN. PETROP. ETC. SOC.

AMOENITATES ACADEMICAE

SEU

DISSERTATIONES VARIAE

PHYSICAE, MEDICAE BOTANICAE

ANTEHAC SEORSIM EDITAE
NUNC COLLECTAE ET AUCTAE
CUM TABULIS AENEIS.

VOLVMEN QVINTVM

EDITIO SECUNDA

CURANTE
D. IO. CHRISTIANO DANIELE SCHREBERO
SER. MARGGR. BRANDENB. ONOLD. ET CULMB. CONSIL.
AUL. MED. BOT. HIST. NAT. ET OEC. P. P. O.
IN ACAD. ERLANGENSI.

ERLANGAE
SUMTU IO. IACOBI PALM
1788.

S:Æ R:Æ M:TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO

PERILLUSTRI ATQUE GENEROSISSIMO

D:NO ERICO

VON STOCKENSTRÖM

JUSTITIÆ CANCELLARIO

DE STELLA POLARI EQUITI

ET COMMENDATORI

Has Tibi, VIR GENEROSISSIME, *qui Ipſe Scientias coluiſti, quique cultores Scientiarum amaſti, promoviſti, Sacras volui*

Upſaliæ 1760.
Auguſt. 4.

C. LINNÆUS.

DISSERTATIONES
IN QUINTO VOLUMINE
CONTENTÆ.

LXXVI.	Morbi claſſici. *P. Bierchén.*	pag. 1
LXXVII.	Febris Upſalienſis. *A. Boſtröm.*	18
LXXVIII.	Flora Danica. *G. T. Holm.*	30
LXXIX.	Panis Diæteticus. *J. Suenſſon.*	50
LXXX.	Natura Pelagi. *J. H. Hager.*	68
LXXXI.	Buxbaumia. *A. R. Martin.*	78
LXXXII.	Exanthemata viva. *J. C. Nyander.*	92
LXXXIII.	Tranſmutatio Frument. *B. Hornborg.*	106
LXXXIV.	Culina mutata. *M. G. Oeſterman.*	120
LXXXV.	Spigelia Anthelmia. *J. G. Colliander.*	133
LXXXVI.	Medicamenta graveol. *J. T. Fagræus.*	148
LXXXVII.	Arboretum Suecicum. *D. D. Pontin.*	174
LXXXVIII.	Frutetum Suecicum. *D. M. Virgander.*	204
LXXXIX.	Pandora Inſectorum. *E. O. Rydbeck.*	232
XC.	Senium Salomoneum. *J. Pilgren.*	253
XCI.	Auctores Botanici. *A. Loo.*	273
XCII.	Inſtructio Peregrinatoris. *E. A. Nordblad.*	298
XCIII.	Plantæ tinctoriæ. *E. Jörlin.*	314
XCIV.	Animalia compoſita. *A. Bäck.*	343
XCV.	Flora Capenſis. *C. H. Wänman.*	353
XCVI.	Flora Jamaicenſis. *C. G. Sandmark.*	371
XCVII.	Pugillus Jamaicenſis. *G. Elmgren.*	389
XCVIII.	Nomenclator Plantarum. *B. Berzelius.*	414
XCIX.	Aër habitabilis. *J. V. Siefvert.*	442
C.	Sus Scrofa. *J. Lindh.*	461

LXXVI.

LXXVI.

MORBI EXPEDITIONIS CLASSICÆ MDCCLVI

QUOS

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

PETRUS BIERCHEN

Holmienſis.

Upſaliæ 1757. *Maji* 18.

---

§. I.

In claſſe Suecorum Regia, mare Germanicum, anno ſuperiore MDCCLVI, circumnavigatura, Medicus claſſicus conſtitutus, ſuſcepto hoc quicquid eſt muneris, & quidem Menſe Auguſti, mille circiter & nongentorum, qui morbis laborabant, claſſiariorum numerum, primo ſtatim aditu, computabam; illorum nunc ratione non habita, quos ſerpens indies contagio miſerorum agmini adjungebat. Mox igitur primam hanc curam meam eſſe duxi, ut in cauſſas & natales mali diligentius inquirerem; quo ſecuriorem, & prudentiſſimo cuique maxime probatam illud arcendi viam, poſtmo-

dum facilius ingrederer. Neque fefellit qualecunque hoc conſilium. Fructus vero & commoda, quæ ex aſſidua illa cum ægrotantibus converſatione, &, quam mihi injunctam putavi, quotidiana obſervandi ſolertia, ipſemet percepi, tanto minus jam diſſimulare fas eſſe arbitror, ut potius, editurus in lucem exiguum quodpiam, quale noſtrarum eſt virium, ingenii ſpecimen, illis rem haud ingratam me facturum ſperem, qui ſimili olim in officio, cum tempus & occaſio ſic tulerit, verſabuntur. Ita enim & actum agere ſuperſedebunt, & experimenta experimentis confirmare, vel augere, jucundum ſibi pariter ac levem exiſtimabunt laborem.

§. II.

Vix ad obeundam, cujus nuper mentionem injeci, provinciam me accinxeram, cum graſſantium in bellicis illis navibus morborum tres inprimis familiæ ſive ordines mihi ſiſtebantur. Ad *primum* DIARRHOEAS referre liceat, easque ut plurimum *incruentas*, cum horrendis torminibus, proſtratione virium ſumma, febre itidem debilique ſumme pulſu.

Proximum hic locum FEBRI UPSALIENSI, communiter ſic dictæ, ipſique hodie vulgo notiſſimæ, concedimus. Hujus autem duas, quod fatendum eſt, epidemias obſervabam; quarum altera, urgente ÆSTATIS calore, incipiens ad finem menſis Auguſti durabat, meque ad claſſem adventante maxime ſæviebat. Erat hæc acutior & funeſtioribus ſymptomatibus ſtipata, *Hæmorrhagia* ſcilicet narium in II:o ſtadio copioſa & absque levamine, pertinaciſſima, pulſu debili, vacillanti & celeri, *Delirio* taciturno, *Tremore linguæ, ſubſultu* tendinum, ut & fortioribus motibus *convulſivis* totius corporis, *ſurditate* vero in Stadio III:o & IV:o, quibus *Petechiæ* apud nonnullos & *Vibices* accedebant.

Altera,

Altera, quam AUTUMNALEM dicimus, magis lenta fuit cum dolore & *Laſſitudine* totius corporis ſpontanea, *vertiginoſo* & tenſivo *capitis dolore, tuſſi* & *oppreſſione pectoris* dolorifica, *Cardialgia* cum nauſea & *Vomitu* levatorio conjuncta, urina turbulenta ſedimento farinaceo, ut & ſæpius retenta & ad declinationem morbi ſanguinolenta; aderat ſumma *proſtratio* virium, pulſus debilis, *ſubſultus* tendinum, & apud plurimos ſub initio morbi *fluxus alvi* gravis & pertinax.

Tertio ultimoque loco SCORBUTUM nominamus, qui junctus, in prima epidemia, erat cum ulceribus *cacoëthicis*, doloreque artuum *oſtocopo*, in progreſſu autem ſine ulceribus fuit cum ſumma *laſſitudine ſpontanea*, tumore pedum *œdematoſo*, dolore artuum, calore interno externeque adurente, *fœtore oris* & conſtitutione *cachectica*.

§. III.

Ut cuivis a Natura plantæ ſua, quibus continue ſoboleſcat, ſemina ſunt tributa; ita morbum fruſtra quis in medium produxerit, cujus præcipua quædam, unde ortus ſit cauſſa, non erit adſignanda. Cognita igitur illius indole, hujus cumprimis rationem habeamus, ut plana ejusmodi facilique via ſpecies morborum recte conſtituantur; neque eidem malo, ex diverſiſſimis ſæpe fontibus oriundo, circumforaneorum more, unam ſemper meditemur curationem. Millena quidem perverſæ hujus medicinæ, quam agyrtarum merito dixeris, omne ævum tulit exempla, ſed totidem dolendos juxta effectus. Nomen ergo ſuum, ſi modo juſte Medicus quisque, ut decet, tuebitur, partes ſuas, felici cum ſucceſſu, peracturus, & morbum, & cauſſam ejus rite cognoſcat, qua ſublata & illum tolli in promtu eſt. Hujus rei probe memor id præſertim, dum licuit, egi, ut CAUSSAS, quas jam exhibeo, mor-

borum ſedulo indagarem. Sunt vero harum, ut vulgo diſtingui conſueverunt, aliæ *prædiſponentes*, aliæ *propriæ* & principis idcirco conſiderationis. Illæ, ut ex vocabulo proclive eſt judicatu, corpus unius hominis præ altero ad contagium admittendum diſponunt & quaſi præparant, licet ingruentis rationem morbi, veram quidem & quam philoſophorum ore ſufficientem nuncuparemus, nullo modo in ſemet continere putentur. Sic nempe, qui exhauſti quomodocunque & debilitati eſt corporis, epidemica quadam lue facilius contaminatur, quam qui robuſtior eſt & facilius perſpirat; ita tamen, ut effœta illa corporis conſtitutio, pro genuina contracti morbi cauſſa minime ſit reputanda.

Propria morbi cujuslibet cauſſa, aut *proxima* eſt aut *remota*. Illa immediate, ut ita dicam, effectum producit, hæc nonniſi e longinquo agente. Rem exemplo declaremus. *Cauſſa proxima* Pleuritidis ſtagnatio & coagulatio ſanguinis in vaſis minimis arterioſis, ejusque in venas impeditus transfluxus, habetur. *Remota* autem, aër frigidus & humidus, qui ſolidas corporis noſtri partes ſtringit, & globulos ſanguinis adunat, ſæpenumero animadvertimus. Sic in Scorbuto, cauſſa proxima eſt corroſio fibrarum & vaſorum minimorum lymphaticorum, cauſſa autem remota, ſalia ſunt hanc ipſam corroſionem efficientia.

Proximæ morborum cauſſæ, difficilius detegendæ, ſæpe nos latent; vel ſaltem ancipiti ſubſunt conjecturæ, unde tot diſſidentes apud auctores de iis reprehendimus opiniones, cum ſenſibus noſtris in ultimos cauſſarum fontes penetrare datum non ſit. Contra remotæ illæ, longa ſedulaque obſervationum indagine, in apricum velut ducuntur, & pro diverſitate cauſſarum, ſpecies morborum recte curantur.

§. IV.

§. IV.

SCORBUTUS noſtratium, præſertim ſi vulgum ſpectes, e Salibus plerumque originem trahit, quibus, pro indole telluris & hiemis, carnes animalium ſervare cogimur, cum ratio faciendarum impenſarum uſum recentium carnium non ſemper permittat. Hinc ab infantia inde ſalinis adſueſcimus, unde inſulſa fere nauſeam & faſtidium creant, & ſtomachus, condimenti hujus ſtimulo deſtitutus, in functione ſua penitus torpeſcit. Salia in corpus noſtrum admiſſa alimentum quidem nullum præbent, ſed in minimos ſoluta cryſtallos maſſam ſanguineam ingrediuntur, a qua, ne corpus corrodant, per vias urinarias ſunt excernenda. Hanc ob cauſſam agricolæ, quotidiana inter labores motione, qua omnes inprimis excretiones promoveri ſolent, fruentes, valetudinis non facile jacturam patiuntur; accedente autem ſedentaria vita, retenta mox ſalia vim ſuam exſerunt, & corpora eorum, ſcorbuti nomine eunt deſtructum.

Si dubiam hanc rem, & minus exploratam quis crederet, ſexcenta eam mihi exempla inter nautas & milites degenti, teſtatiſſimam fecerunt. Tenuiori illo cibo & parum nutriente, in laborioſiſſima tamen, qualis ruſtica eſt vita, vivendi ratione, adſueti, avium inſtar, caveæ illigatarum, ſummo tantum non otio devovebantur, & nullo caloris, nullo denique reſpectu quietis habito, ſalita quotidie, carne lardoque ad ſatietatem usque ſummam veſcebantur. Quid igitur mirum, ſi ſcorbutica lue victi, fœde palleſcerent, & fœtidum os geſtarent; augentibus hanc calamitatem ulceribus cacoëthicis, œdemate pedum, dyſpnœa, cum univerſa ſignorum ſcorbuti ſyndrome.

Difficillima eorum curatio erat, qui corporis motione carentes, in dies ſingulos, ex ipſa cauſſa morbi ſui victitarent. Quod ſi, ſancita ægrotanti-

bus illis, alia diæta, reſumtis denuo paululum viribus, ſanorum numero adſcriberentur, cum ipſa vitæ ſpe, priſtinam iterum vitam inchoabant; quo factum eſt, ut opinione citius, in eam, ex qua vix elapſi erant, miſeriam rurſus relaberentur. Hic morbus, ut & ceteri, infenſior ipſis, in oris maritimis, quam in alto pelago, eſt hoſtis; nam, datis vento velis, & navis quaſſatione &, quo tunc inprimis occupantur, opere fortius moventur, unde etiam ad Indiam orientalem navigantes, conſtantibus inter tropicos ventis, a ſcorbuto plerumque immunes ſunt, qui tamen maxime eos adgreditur, cum ſedato mari & navi nulla vi ventorum acta feruntur. Idem noſtratibus, ſtatione utentibus, accidit, quorum cum X ad XV, in maritimo curſu, ſingulis diebus, in claſſe univerſa, morbis corriperentur, occupato portu, præſertim apud Gothoburgum XXX, XL, quin immo L, in ægrotantium quotidie numerum accedebant, qui tamen manifeſte minuebatur, ut primum ſe mari denuo committerent. Inde nullo apparet negotio, quam utile ſit, & quoque neceſſarium, ut claſſes tali expeditioni deſtinatæ, ſtationes, uti peſtiferas evitent, vel ſaltem appulſis ad littora navibus, nautæ in continentem ſe, quavis data occaſione, recipiant, quo & corpora movendi, & libero aëre fruendi anſam nanciſcantur.

Dani, binis iſtis menſibus, cum noſtros in Fleckerö Norvegorum operirentur, ſuos quotidie exſcendere ſiverunt, iisdem quoque ſub tota expeditione illa, ſatis belle erat.

In triremibus (*Galerer*) degentibus, quibus eadem atque noſtris claſſiariis, alimenta præbentur, eandemque cum hauriunt auram, rectius tamen ſemper valent. Tantum vero valetudinis unde diſcrimen? Ratio in promtu eſt. In ramos hi & vela, ingenti cum labore, interdiu, & quidem ſub dio in-

incumbunt; cum autem adveſperaſcit, nullis loco-rum anguſtiis clauſi, terra puroque aëre libere utuntur.

§. V.

Neminem vero fugit, *olera* & recentia *vegetabilia*, ſcorbuticis optima ſanitatis remedia eſſe, cum ſalia eadem neque tanta copia ingrediuntur, neque diu retineant, ut pingues illi & carnium cibi; quapropter conſultiſſimum judicamus, ut ſaluberrima hæc alimenta, quam diligentiſſime, dum occaſio ſic tulerit, uſurpent, motione ad littora deficiente *a*).

Lardum inter maxime nutrientes cibos merito ſuo numeratur, qua propter priſcis etiam athletis, quorum in viribus & robuſtis lacertis, ſumma fuit laus, continue edendum porrigebatur. Commodiſſimum igitur hoc alimentum ſub fortiſſima putamus motione, longe vero perniciosiſſimum iis omnino,

 qui

a) Scorbutus heic eo difficilius diſpelli poterat, quo ægrius commoda aliqua diætæ ratio, in ſumma recentium vegetabilium penuria, præfiniebatur, cum neque ad curationem inſtituendam, præter ſpecies antiſcorbuticas ſiccas, quidquam ſuppeteret. Inter medicamenta, quæ contra hunc morbum præſcribebantur, maxima in Armoraciis & acidis virtus ſita fuit, non illis ſolum, quæ ſub nomine aceti proſtant, ſed in acido præſertim Vitrioli, quod duplici cauſſa iis præferri meretur. Nam, ſi ſufficienter dilutum, vice potionis, quotidie uſurpetur, non ſolum alcaleſcentiam humorum corrigendo, ſed conſiſtentiam quoque ſanguini nimis reſoluto reſtituendo, vim ſuam exſerit. At vero, cum juſta, in hoc morbo tollendo, diæta utramque faciat paginam, conſultiſſimum, quin immo ſumme neceſſarium duco, ut ſufficiens Braſſicæ conditæ copia, ſub tali expeditione, nautis aſſervetur, quæ & comparari & conſervari facile poterit. Efficaciſſimum autem hæc, contra malum ſcorbuti cibum, quotidiano uſu præbet ut non ſolum morti affines, cum valetudine in gratiam redeant, ſed illi etiam ſani ſerventur, qui ab iſto adhuc morbo alieniores deprehenduntur. Cujus rei, ob diuturnam experientiam digniſſimus fide teſtis eſt Nobiliſſimus *Pringle*, Medicus Anglorum caſtrenſis primarius.

qui hac ipſa prorſus deſtituuntur. Quam propter cauſſam, me non monente, quivis ſtatim intelligit, impetum maris & ventorum ſuſtinentibus, ubi continuo detinentur labore, ſalutarem lardi uſum eſſe, cum vires contra & valetudinem eorum idem cito proſternit, qui malacia & portuum tranquillitate fruuntur. Tranſpirationem quippe impedit, fibras laxat, corpusque ad attractionem proniſſimum reddit, unde etiam ad febres intermittentes & remittentes proclivibus, nocentior nullus cibus jure cenſetur. Quod ſi e febre quartana convaleſcenti, ſuccidiæ eſum permittas, quin profligatum in morbum denuo implicetur, experientia toties edocti, nulli dubitamus. In omnibus morbis contagioſis, lardum noxium eſſe, corpusque noſtrum plus ceteris quibuscunque ad attrahendum contagium diſponere deprehendimus, ut etiam ſcabie infecti augmentum inde mali ſui perſentiant. Neque hiſtoria nos medica ignorare ſinit nefarios aliquando veſpillones eo immanitatis proceſſiſſe, ut ſegmentum lardi, ori peſte agonizantium admotum ſacculoque incluſum illis, inſtar amuleti vendiderint, quos contaminare voluerunt. Sed vero, prætetquam quod omnes excretiones & inprimis transſpirationem, lardum, reprimat & idcirco ſcorbuto affectos vehementer noceat, ſordes etiam & cruditates in prima digeſtionis officina relinquit, unde rancor humorum ibi obviorum, fibrarum laxatio & debilitatio, unde tanquam cauſſa trigæ morborum a nobis deſcriptorum, jure haberi poteſt. Quod cum ita ſit, in claſſe ejus nunquam uſus admitti deberet, niſi ſanis nautis inter fluctus æſtumque maris opere ſuo perfungentibus.

Mirari ergo non convenit, infeliciori noſtrates fato preſſos fuiſſe, quod in portu tantum non ſemper & otio ſegneſcerent. Quoniam vero, uti ſæpius diximus, fibras totius corporis, lardum laxio-

res

res reddit & omnium ciborum tardiſſime transſpirat, ſimulque conſtat, cachecticos omnes & noſtalgia laborantes, qui ceteros ægros multitudine vincunt, ex his principiis malum ſuum contrahere; quin hoc quoque reſpectu, caro porcina damnari debeat, nemo non intellexerit *b*).

§. VII.

Ad alteram jam claſſem morborum, Febres puta exacerbantes, cum primis vero AMPHIMERINAM illam pervenimus.

Harum cauſſa, cauſſæ febrium intermittentium valde affinis quidem nobis videtur. Eoque id magis, quod Amphimerina, cum lenioris eſt indolis, typum intermittentis induit, eamque præ ſe faciem fert & quidem vice verſa. Haud raro debitorum ope medicamentorum in eam commutatur, iisdemque levatur & ſolvitur remediis *c*).

b) Similem Angli, ſuperiori æſtate, calamitatem perpeſſi ſunt, Gallis optima & valetudine & fortuna utentibus. Inter alias forte ejus rei rationes, hanc etiam præcipuam ducimus, quod illi, noſtro more, carnium ut plurimum alimentis veſcantur, ita quidem, ut, ſub militari quoque expeditione ſua, omnem fere his conſtare commeatum percupiant. Galli contra ut plurimum vegetabilium eſca contenti, utpote cui, a puero inde, aſſueſcunt, ſuæ a carnibus abſtinentiæ adſcribere debent, quod raro cum illa morborum phalange pugnare cogantur, qua & noſtrates & Angli profligati fuerunt.

c) Digeſtivis videlicet remediis, Emeticis & Laxantibus, dieque ad noctem vergente, Camphoratis, quibus, habita ægrotantium & rerum circumſtantium ratione, Diaphoretica leniora addebantur. e. gr. Sal C. C. ſuccinatus; at vero ad ſtatum morbi & declinationem, ubi, viribus vitæ deficientibus, pulſus ſumme debilis, parvus & fluctuans erat, ſummo cum fructu Excitantibus illis & ſolventibus ſalinis *Huxhami* & *Riverii* ſcilicet e ſale volatili C. C. & acido Vitrioli, loco Limonum ſucci, ut & ſale Abſinthii vel Tartari, acido vitrioli ſaturato, Chinatis vel ſalinis hiſce, vel Rheo, vel Diaphoreticis junctis. Emeticis etiam ſolis, multi ſanabantur.

Ex humido nimis corrupto frigidoque aëre, dum corpore hauritur, transſpirationique obicem ponit inſenſibili, perſpirabilique hocce retento humidoque attracto, eam præcipue progigni, vero eſt ſimile.

E ſtaticis enim edocemur, corpus continue noſtrum inſenſibili modo perſpirare debere, ſi valetudo erit tuenda, protractamque perſpirationis hujus ſuppreſſionem, maxima ex parte, ea excitare ſymptomata, quæ huic febri ſunt propria. Neque etiam ignoràre quemquam credimus, tempore æſtivo, poſt copioſiora transſpirationis ſenſibilis effluvia, corpus magis, quam alias, bibulum eſſe; hancque attractionem madidi impurique aëris morbum hunc equidem efficere arbitror. Hinc ratio patet, cur illi præter ceteros eidem deprehenduntur obnoxii, qui in aëre hujusmodi diu ſæpiusque ſunt verſati. Cauſſa autem prædiſponens in corpore bibulo erit quærenda, ſive a morbo quopiam prægreſſo, perverſa diæta, peculiari habitu, ſive alia cauſſa, id ita ſit conſtitutum. Hujus rei ſatis luculenta mihi præbebantur exempla in nautis, qui, cauſſis hiſce prædiſponentibus præſentibus, poſtquam majorem noctis partem, excubiis conſumſiſſent, idque in humido, frigido, impuroque aëre, illisque peractis, mox, ſub umbraculum navis, ubi aër longe erat corruptior, in udis veſtibus, pernoctatum iviſſent, poſtero plerumque die, febre iſthac corripiebantur.

Ad prædiſponentem cauſſam etiam pertinet, quod nautæ, ii præſertim, (qui *Rote-båtsmän* vocantur,) unicam ſolum tunicam, quin immo ſi plerosque reſpicias, unum, vel forte bina induſia poſſideant, quibus amicti & excubias agentes, quasvis aëris injurias ſuſtinent, transſpirationem a ſuppreſſione, ſeque a frigore & humidi attractione defendere non poſſunt, & poſtmodum prope made-

facti

facti diſcubitum eunt. Cui tanto malo optime conſultum foret, ſi pro ſingulis navibus certus numerus tunicarum induſiarumque pararetur, ut eſſet, quo, & frigus, & humectationem, & ſordes, inprimis cum morbis afflictarentur, arcere miſeri valerent.

§. VIII.

Utrum hic, de quo diſſerimus, morbus inter contagioſos referri merito poſſit, aliis dijudicandum relinquo. Fieri facile poteſt, ut ex contactu luem contraxiſſe ii exiſtimentur, qui in eodem loco, eisdem communibus cauſſis, unde vitium ſanitatis propullulat, fuerint expoſiti. Diſſimulare tamen non decet, præſertim in ardore æſtatis, cum febris malignior evadit, petechiisque efflorefcit, illius tunc exanthemata, communem exanthematum ſervare naturam; quare etiam longe utiliſſimum cenſemus, ut graviſſime inprimis febricitantes, a conſortio ſanorum removeantur, vel ſaltem, ne iis cibum capere ibidem loci permittatur, ubi ægrotantes decumbunt. Si quid enim contagioſi adſit, cum cibo & ſaliva, id haud mora deglutitur, impetumque mox ſuum in contaminatos ex more prodit *d*).

§. IX.

d) Vel eo quoque nomine notabilis admodum hæc eadem epidemia videbatur, quod ſtadium hujus febris IV. apud plerosque cum inopinato ac vehementi rigore, vel ſaltem horrore totius corporis oriretur, comitante dolore capitis acuto atque pulſante, quem mox calor, æſtus ſitisque inſignis, cum mutatione pulſus a ſumma debilitate ad plenitudinem, inſequebantur. Nunc per ſpatium horæ, nunc breviori intervallo rigor iſte capitisque dolor vigebat, non aliter, atque in febribus intermittentibus ordinariis, ſeſe gerens. Nihil igitur mirum, ſi graviora hæcce & nova morbi indicia, tanquam mortis prænuncia, vehementer ægroti extimeſcerent. Quo tamen metu, poſt aliquot horas, liberabantur, univerſali ſudore accedente, qui & ſymptomata & morbum ipſum feliciter profligabat.

§. IX.

Quod demum ad DIARRHOEAM attinet, plures ad eam gignendam cauſſæ concurrunt. Exploratum dudum eſt, ubi quis, vel perniciosum aliquem cibum, vel majori quidem quantitate, quam ut vires vitæ eidem ſufficiant digerendo & expellendo, ſumſerit, eum ſtatim corrumpi, aceſcere nempe aut ranceſcere & apud fortiſſimos etiam, tormina cum borborygmis atque alvi ſolutione efficere. Præterea plus alimentorum, qui in laboribus vivunt, quam, qui in quiete, conſumunt, motionique adſueti ſi eadem deſtituuntur, citius cibis gravantur. Idem nautis

gabat. Impetum quidem intermittentis cujusdam febris, ſtatas vices ſervaturæ, mox opperiebantur, ſed fruſtra, appetentia cibi viribusque ſenſim redeuntibus ipſaque ſanitate indies magis magisque reſtituta. Quod ſi rigoris illius, cujus mentionem injecimus, IV:um ſtadium ab initio expers fuit, & exauctam inde morbi longinquitatem vidi, & durationem ipſius ſtadii ad binas usque vel ternas hebdomadas. Duriſſima vero illorum ſors erat, quorum adverſa a Diarrhœa valetudo oriebatur, ſiquidem continuata hæc ipſa, dum morbus obtineret, eos ita maceravit, ut per plures menſes, vires reſumere non valerent. Neque e lecto emergentes, gerentesque ſanorum perſonam, æquali temporis intervallo, a pulſu pulſui hecticorum ſimili ſiccoque volæ manuum ardore, obſtructiones viſcerum ſignificantibus, liberari poterant. Quibus vero, nova febriculæ illius acceſſione remiſſio morbi contigit, eorum quoque confeſtim lingua debitum & naturalem induebat colorem, cum ceterorum contra alba iſta vel flaveſcente pituita ſenſim evaneſcente, ſanguine velut ſuffuſa, direpta quaſi cuticula, videretur, eum in morem, atque poſt aphtas fieri plerumque ſolet. Quibus, tempeſtivo debitorum medicamentorum uſu intra V:tum, VII:m vel etiam IX:m diem febris memorata accelerabatur, caverent ſatis, ne iterum in depulſum morbum reciderent, cui præter ceteros, admodum patebant; ita quidem, ut exempla mihi illorum ſiſterentur, qui bis aut ter, recuperata valetudine, denuo in febrim complicarentur, totidemque vicibus memorabilem criſin, quam antea nominavimus, experirentur.

tis noſtris eveniebat, qui in laboribus & menſæ pauperculæ nati, jam, quaſi in ſaginario, copioſiori ventrem eſca diſtendebant, omni fere, quo digerenda erat, motus exercitio carentes. Ex diæteticis conſtat, ſi phytivorus, diæta mutata, carnivorus fiat, ventriculum inde totumque corporis ſyſtema detrimento affici, diarrhœamque inprimis excitari. Sic gens Iſraelitica in deſerto a Manna ad abundantiorem uſum Perdicum deflectens, muſcarum inſtar, eodem forte morbo occuberunt.

Qui ad Indiam orientalem navibus proficiſcuntur, duris tantum ſub longo itinere cibis uſi, cum, curſu maritimo peracto, in terram appulerint, ſi dulciſſimis & in ſe alias ſaluberrimis, qui ibidem reperiuntur, fructibus copioſe veſcantur, dyſenterias ſibi cholerasque aliaque mala attrahunt; quare etiam ab exquiſitiſſimis hujusmodi epulis ſeveriſſime prohibentur. Eandem ego fabulam a noſtratibus actam vidi, cum duriori cœnæ adſueti, ad Norvegiam affatim Halecum recentium parvo emerent; quas ſemicoctas ſæpe, mox jucunde comedentes, diarrhœas cruentas & incruentas ſibi, ſatis commode antea valentibus, & febres ſtomachales accelerabant.

Nemo tandem ignoraverit, diarrhœas haſce, ibi locorum inprimis pertinaciter ſævire, ubi multitudo hominum in exercitium cogitur, ſive mari ſive terra id fiat, cujus rei vel hanc rationem manifeſtam eſſe autumamus, quod putredine & fœtore excitentur. Unde etiam ceremoniali lege præceptum fuit, ut quilibet militum, felium exemplo, excrementa ſua humo obtegeret, ne ejusmodi putredo exiſteret; quam hodienum ſanctionem populi orientales & Muhamedani, magno ſuo bono ſancte cuſtodiunt. Quotidiana vero experientia commonſtrat,

ſtrat, ubi alvi ejusmodi profluvia locum obtinuerunt, contagium ab altero in alterum faciſlimo ſerpere negotio. Morbus igitur, quem diximus, non fœtido ſolum ad littora & in navibus odore, ſed contagio etiam propagatur, qua propter in eam proclivis ſum opinionem, nautas illos, qui, me accedente, ex dyſenteriis & diarrhœis proſtrati jacebant, ſub plurium ſtatione hebdomadum, triplici ex hoc fonte virus ſuum hauſiſſe.

Cum igitur in hunc morbum quidam incurrunt, & nihilominus clauſtris locorum magna hominum vis continetur, non poteſt non aër inde infectus fieri, quo fit, ut ſani cum ægrotis ſociati, uno plus modo afficiantur. Hac ratione id conſilium dedi, ut graviſſime ægrotantes, in peculiarem navem, illis dicatam, translati a ceterorum ſocietate diſtinguerentur. Quo ipſo hoc ſimul obtinebatur, ut anguſtiæ, quas ſub parada, infirmorum lecti efficiebant, minuerentur, ut facilior fieret decumbentium cura.

§. X.

Binæ ceteroquin cauſſæ ſunt generales omnium ejus generis expeditionum indivulſæ comites, quæ militarem multitudinem diro hujusmodi fato, aut præparant aut etiam devovent, *Noſtalgia* videlicet *impurusque aër*. NOSTALGIA licet vulgo non attendatur, heic tamen præcipuam velut ſedem habere videtur. Nauta enim a domo & conjuge & liberis, a reliquis omnibus, quæ cara cenſentur, diſtracti, in elatis præterea locis aridisque nati & educti, ubi puro liberoque fruiti ſunt aëre, mutata jam ſcena, in depreſſioribus, maris inter vapores, vivere coguntur; Iidem, apparatu tenui, multo autem corporis exercitio uſi, largum jam ſtatis temporibus victum & quietem nanciſcuntur, opinioneque

que celerius Noſtalgiæ malo tanguntur, ſimiliter fere atque Sueci noſtri & item Helveti, cum ad Hollandiam commigraverint, ubi nulla huic morbo medela, niſi quæ in fortiori corporis motu ſita eſt. Ubi vero vis morbi hujus invaluerit, transſpiratio indies magis magisque extenuatur, & humores, per conſuetos e corpore meatus exitum molientes, jam reſidui per alias vias eadem quantitate evacuari non poſſunt. Sed quoniam excrementitii ſunt, & hoc modo tamen quotidie augentur, corpori vehementer nocent. Per moram ſenſim plus plusque corrupti, viſcidi & immeabiles fiunt vaſisque in minimis ſtagnant. Hinc plenitudo & gravitas, ejusque in toto corpore ſenſus; hinc dolor capitis totiusque corporis gravativus; hinc debilitas, laſſitudo, cardialgia, inappetentia, nauſea, vomitus, diarrhœa, dolor inteſtinorum, & tandem funeſta illa febris, quam ante nominavimus meſenterica dicta vel amphimerina. His accedit, quod homines ad morbum diſpoſiti, non ſolum humidi aëris vel minutiſſimum attrahant, ſed pernicioſas etiam & putridas exhalationes, quarum in navibus ingens eſt copia.

§. XI.

Præcipuum igitur nunc fontem indicaſſe mihi videor, funeſtus unde ortus morborum, quibuscum nautæ conflictabantur, promanarit. Hinc quoque juxta patet, præter laborem, nullum Noſtalgiæ tutius fore remedium, quam ut animi languidorum erigantur. Rem innuo conſideratione eo digniorem, quo certius eſt, decuriatis noſtris (*inroterade båtsmän*) præter victum qualemcunque & veſtitum, ſub tota illa expeditione, periculoſa ſatis & moleſta, nihil remanere mercedis & incitamenti. Quo idcirco fit, ut animum & alacritatem deſpondeant omnem, ſuumque officium, quo funguntur, non mili-

militiam, ſed captivitatem fere ducant, huic itaque morbo tanto viciniores. Obſervatu jucundum fuit, eos, qui mercede conducebantur (*enroullerade och förhyrde Båtsmän*), quorum lautiora ſunt ſtipendia, meliori & animo, & valetudine graſſantibus morbis reſtitiſſe, facilioremque longe expertos fuiſſe medicinam. Quocirca optandum omnino eſſet, ut majora ſtatuerentur illis operum præmia, quorum ſpe & emolumento excitati, & vitam & labores ſuos magis æquanimiter tolerarent.

§. XII.

Altera æque communis morborum *cauſſa* in corrupto illo & intercluſo ſub parada aëre ſita eſt, cum heic loci quadringenti ſæpenumero, pluresque, quot capi poſſunt, homines, ſupra ſubterque ad latera, halecum inſtar, ſtipentur.

Sex rerum non naturalium principem AERI locum tribuimus, utpote quem in hanc lucem editi, primum haurimus, quoque deſtituti, ne momentum vitam vivere valeremus. Non candelæ, quæ ſine aëre exſtinguitur, is magis, quam nobis, eſt neceſſarius. Animantes enim omnes ita reſpiratione aëris ſuſtinentur, ut loco quopiam, quem ſpiritui introire non datur, incluſi, mox animam ponant, poſtquam circumſcriptus iſta regione aër pulmones omnis permeaverit: eoque id magis, quo certius eſt, receptum ſemel pulmonibus aërem & emiſſum, ſi iterum in eosdem redeat, puro licet intermixtus, damna afferre. Sive ex mente phyſicorum, elaſticitatis ſuæ in pulmonibus jacturam is faciat, ſive alio hoc fiat modo, nobis incertum, rem tamen ipſam longa jam dudum experientia comprobavit. Neque vero ignoramus, pinguem & corruptum peſtiferis exhalationibus aërem, excrementorumque rancore fœtidum, tantum nobis officere,

cere, quantum tenuis ille purusque prodeſſe ſolet? unde etiam homines in regionibus degentes, iſto impuro aëre circumfuſis, pallentes fere & cachectici evadunt, febribusque, diarrhœis, ſcorbuto, noſtalgia &c. obnoxii. Quis igitur non videt, quanta medico cuivis difficultas naſcatur opem ferendi & adrepentes ejusmodi morbos antevertendi apud eos, qui tali elemento cinguntur? Quapropter, in facienda expeditione, ſummæ fuerit neceſſitatis, quoquo fieri poſſit modo, ſalubrem in navibus procurare aërem. Quod ut efficerent, recentiori cumprimis ævo, omnem navigantes moverunt lapidem, ſapientiſſimis quoque in conſilium phyſicis advocatis. In optimis ad hunc usque diem inventis ANTLIA SUTTONIS habetur, quam ideo panaceæ inſtar expeditionibus commendavi, quo etiam conſilio ii, penes quos ſummum eſt imperium, in quovis eam poſthac navigio comparari juſſerunt.

LXXVII.

FEBRIS UPSALIENSIS

QUAM

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

ANDREAS BOSTRÖM

Phil. Mag. & Matheſ. Lector ad Gymnaſ. Scarenſ.

Upſaliæ 1757. *Maji.* 21.

Febris quæ hiſce temporibus Upſaliæ adeo vulgaris & crebro nominata fuit, qua tot homines, tamque communiter, intra aliquot annorum ſpatium laborarunt, anſam dedit primum Holmenſibus, & dein toti fere nationi noſtræ, eam FEBRIM UPSALIENSEM, ut novum quendam morbum, nuncupandi; utpote quæ Upſaliæ animadverſa per totam mox patriam accuratius obſervari cœpit. Hæc febris duos ante annos, adeo erat communis, quamvis adhuc non multum defecerit, tantumque incutiebat terrorem, ut multi, metu hujus morbi, Filios ſuos ad hanc Academiam mittere dubitaverint; quoniam vero aliis etiam locis æque ſævire obſervatum eſt, hic metus ſubinde evanuit. Hic idem morbus Upſaliæ quidem non eſt novus, ſed heic tantum temporis, quantum recordari poſſumus, graſſatus fuit, licet non ſemper omnibus an-

nis

nis æqualiter ſeſe habuerit; ſæpe, & quidem ſubdole, nunc unum, nunc alterum optimorum interdum civium invadens, necavit: quibusdam annis typum ſuum mutavit, interdum admodum fuit malignus cumque petechiis, quo in caſu contagioſus, indeque nomine *Febris petechizantis* inſignitus fuit, interdum ſtomachum maxime affecit, & dictus fuit *Febris meſenterica* ſive *catarrhalis:* a nonnullis autem *Febris nervoſa*, quoniam interdum cum deliriis & ſpaſmis aggreſſus fuit; interdum etiam, potiſſimum tamen tempore verno, in febrem intermittentem declinavit; quapropter nomen *Quotidianæ* ſeu *Tertianæ continuæ* ei impoſuerunt; verbo, medicinæ non adeo periti falſum ſibi de eo formarunt conceptum. Interea ut nuper monitum, hic morbus non eſt novus, aut Upſaliæ tantum endemius, ſed ubique fere communis; vagatur enim per totam Europam, ſaltem qua vergit ad meridiem, inque Italia *) inter Romam & Neapolim adeo vulgaris, ut populares noſtri ibi iter facere timeant. Qui Indias viſitarunt, morbum admodum malignum, quo præcipue multi Europæorum noſtrorum illuc advectorum, ſi minus cauti ſunt, moriuntur, ibi animadverterunt, qui quidem a variis eſt deſcriptus, ſed ſæpius adeo obſcure, ut maximus ſit labor, eum e libris auctorum eruere; quippe cum nullam inter ſymptomata accidentalia & ſigna eſſentialia diſtinctionem fecerint.

Conjunx D. Præſidis, Ego ipſe & innumeri alii hoc morbo heic Upſaliæ anno 1754 ægri, nimium care propiorem illius emimus cognitionem, quam breviter adumbrare utile judicavi, ut alii diſtinctam ejus ideam etiam obtineant; Lectorem

 benig-

*) *Febris Semitertiana exquiſita familiaris eſt popularibus almæ bujus (Romæ) urbis & fere perpetuo bic graſſatur, quod etiam cognovit Galenus Romæ olim degens.* Bagl. prax. p. 57.

benignum ſimul precatus, ut liceat prætermittere ea, quæ alii de eo tradiderunt, cogente partim temporis anguſtia, partim ut per propriam experientiam res clarior evadat; propterea enim quod alii auctores ducibus cæcis uſi ſint, viam ſæpiſſime arduam & aſperam calcarunt.

NOMEN.

Hæc febris a Græcis HEMITRITÆA ſ. *Hemitritæus*, a Romanis vero *Semitertiana* nuncupata fuit, quæ nomina in libris medicorum adeo familiaria ſunt, ut ne tironem, qui rudimenta medicinæ tantum didicit, lateant: Neoterici etiam eum in omnibus ſuis ſyſtematibus nominarunt, inque numerum febrium malignarum retulerunt, nec non multas præterea febres, quæ certis annis in variis provinciis, cum nonnihil diſcrepantibus ſymptomatibus oriuntur, deſcripſerunt, at tamen hanc eandem febrim innuiſſe videntur.

GENUS.

Medici Febres hoc tempore in tres præcipue claſſes diſpeſcunt, in *Criticas*, *Phlogiſticas* & *Exanthematicas*, in quibus Hemitritæa noſtra Criticis adſcribitur: febres *Criticæ* autem in *continuas*, *intermittentes* & *exacerbantes* dividuntur. *Exacerbantes* eæ febres criticæ vocantur, quæ ex febre continua cum intermittente conflatæ ſunt, aut quæ continue affligunt, ita ut ingraveſcant novosque inſultus hora & die determinata faciant, aut etiam quæ, novus antequam inſultus adeſt, ita plane remittunt, ut febrim vix ſentiat æger; quam ob cauſſam alii auctores eas *Remittentes* dixerunt. Probe novi, maximam partem febrium continuarum ejus eſſe indolis, quod noctem verſus exacerbentur: ægrotationis vero decurſus nulla remiſſione manifeſta interrumpitur, antequam novus inſurgit inſultus.

Medi-

Medici eam *Amphimerinam* nominarunt, cujus paroxyſmi qualibet die redeunt: *Tritæum* cujus paroxyſmi alternis diebus recurrunt, & *Tetartophyam*, cujus acceſſus quarta quavis luce, repetunt; his *Hemitritæum* adjunxerunt, ſicut ſingulare quoddam genus, quoniam alternis diebus gravius intenditur.

SPECIES.

Hic morbus præſertim ratione typi ab omnibus aliis ita differt, ut ejus diagnoſis ſit facillima, indole perſpecta; hac vero ignorata, evadat difficillima, quoniam typum non ſervare videtur, cum tamen ſit maxime regularis. Typus hic eſt, quod quovis die plerumque *poſt meridiem hora tertia aut quarta* exacerbetur, & repente invadat cum inquietudine, pulſu vehementi, aliisque ſymptomatibus febrim comitantibus, absque frigore niſi leviſſimo digitorum & naſi interdum, deinde vero poſt trium aut quatuor horarum ſpatium fere evaneſcat, ut febris vix ſit manifeſta*), quamvis æger langueat, ſed verſus *mediam noctem* lente & inopinato intendatur, & poſt eam in ſummam vehementiam excreſcat, tandem circa *tempus matutinum* cum udore remittens ægrum admodum debilitatum relinquat: hoc in caſu ſpeciem febris continuæ cum quotidiana duplicata, aut Amphimerinæ duplicis præbet. Sed alio etiam ſigno eſſentiali notabilis eſt, nimirum quod ante meridiem *alternis diebus*, paroxyſmo, qui nocte regnavit, fere exſtincto & opinante ægro, tempus cibo ſe reficiendi, aut morbo remediis obviam eundi, ſibi conceſſum eſſe, ſæpe circa *horam decimam* a. m. horror levis ut in Quotidiana vel Tertiana benigna

 exiſtit

*) DODONAEUS inquit: *Typus Semitertianæ ita ſe habet: Singulis diebus acceſſiones invadunt, ſed uno die febris magis invaleſcit, reduplicato etiam horrore, altero vero mitior eſt. Morbus longus eſt periculoſus. Ventriculus præcipue laborat.*

exiſtit, aut ſaltem quod apex naſi & extrema digitorum frigus ſentiant, ægerque anxietate, quæ plerumque ad paroxyſmum veſpertinum durat, afficiatur. Ita *alterni dies* ægro reliquis longe ſunt graviores. Ex hiſce ſatis apparet, hanc ſpeciem inde facillime dignoſci, quod febris quolibet νυχθημέρῳ *duos habeat inſultus*, unum nempe veſpere ſubito invadentem, alterum vero ſubdole prorepentem noctem verſus vehementiorem, & quod *alternis diebus ante meridiem tertius inſultus* accedat. Ita ſpero diagnoſin hujus febris adeo claram evaſiſſe, ut neminem fugiat. Ceterum lente & occulte incipit, procedit absque ſingulari ſiti, cum pulſu debili, caput debilitans.

C A U S A.

Cauſam & hujus febris & omnium febrium criticarum, nec non intermittentium vulgatiſſimarum inveſtigare, ſatis eſt arduum, ut ſemper fuit; ſedes enim mali ex ſectionibus cadaverum adeo non detegitur, ut vel hinc pateat, in minimis eam hærere fluidis, & non ſine ratione contendere videar, eam, quod ad maximam partem, a transſpiratione læſa pendere. Per hæc dubia viam quoad potero mihi quæram, reliquam mihique nimis arduam, aliis in inveſtigando felicioribus relicturus.

Corpus humanum continuo vaporem transſpirat, qui quamdiu æqualiter exhalat, cæteris paribus recte valemus: corpus etiam aërem attrahere tam ex propria ſenſatione conſtat, quam exemplo pueri, quem valde fatigatum & accurate tunc ponderatum *Keillius* *) nocte in cella incluſit humida, qui

*) Keillius aphor. 45. *Per omnes corporis poros continuus facilisque aëri patet ingreſſus & egreſſus.*

\- - - - 46. *Quæ in aëre ſub vaporis ſpecie circumvolitant aqueæ particulæ, a cute noſtra attractæ, cum ſanguine miſcentur & corpus pondere augent.*

Keil-

qui mane emiſſus iterumque ponderatus gravior fuit, quam veſpere cum includeretur; quod omnino evincit, corpus humiditatem attraxiſſe. In nobismet ipſis, potiſſimum ſi eſurientibus, & minus bene veſtibus munitis, nec non labore fatigatis, in aëre humido verſari contigerit, ingratam experimur ſenſationem, quaſi aër hic poros ipſos penetraret, toto horrente corpore. Cum ſtudioſi juvenes Upſalienſes, ridentibus diebus vernis, præmature veſtimenta deponunt hiberna & æſtiva induunt, nec non hoc tempore, quo gelu in terra reſolvitur, & vaporem emittit inſenſibilem, in campos ſic dictos Polonos adjacentes pila luſum, ut eſt conſuetudo, exeunt, (indeque fervidi & ſitientes proximum diverſorium petunt, caloris lacte coagulato ſedandi cauſa) ſæpiſſime accidit, quod aliquis eorum in *Febrem intermittentem* incidat. Hic morbus qui vere appropinquante, hoc eſt, tempore, quo Eperlanus in aqua ludit, aut frigus e terra aſcendit, endemius heic vexat, eos præcipue aggreditur, qui aëri jam inſalubri ſeſe exponunt, & vacuo ſtomacho veſtibus non recte muniti, exeunt, unde conſuetudo vulgi, raro mane jejuno ſtomacho prodeuntis, hac quaſi prætenta cautione, ne Cuculos fallat, optima eſt, repleto enim ſtomacho corpus eſt magis perſpirabile, ſed cibo digeſto transſpiratio ſenſim deficit & corpus propter poros apertos, bibulum evadit aëremque attrahit. In Suecia noſtra ubi uſu receptum eſt, ut calor ignis includatur, quo, tempore ipſo brumali, in ædibus calore æſtivo fruamur, morbo in regionibus auſtralibus parum noto, quem *Rheumatiſmum*, Suetice Drag nominamus, afficimur, qui inde ortum ducit, quod aura frigida in partem quandam corporis noſtri, calore artificiali humentis,

Keillius aphor. 48. *Plus attrahimus tempore nebuloſo quam ſicco, nocte quam interdiu.*

tis, cujus pori tum ſunt aperti, per rimam feneſtræ aut parietis, agat, quæ tum rigeſcit, adeo ut maximus ex actione muſculi ſubjacentis oriatur dolor, eo quod pinguedo tunicæ celluloſæ riguerit: quando hic morbus majori gradu nos corripit, febrem in ea parte partialem, vix ſenſibilem, veſpere exacerbantem affert. E loco calido in aërem frigidum & humidum delatis *Coryza* ſtatim eſt obvia; quoniam moles aëris ad reſpirationem per ſinum frontis & omnes ejus anfractus deſcendentis, tunicam Schneiderianam ſubito refrigerat; quo in caſu multa copia humoris & tandem muci ſecernitur. Si pedes tempeſtate frigida humeſcant & frigus ſorbeant, *Gravedo* etiam ſeſe inſinuat. Hiſce jam allatis ſatis patet, corpus humiditatem aëris attrahere: omnis vero aër humidus non eſt æque noxius; ſtagnans & corruptus eſt nocentiſſimus, aër enim ut aqua motu purgatur. Aër in cellulis antiquis occluſis, ſepulchris, loculis mortuorum, puteis profundis &c. ſine motu detentus, adeo eſt venenatus, ut naſo illuc admoto repente moriamur: tempore vernali templa magna lapidibus exſtructa humiditatem exhalant; qui jejuno ſtomacho ea tunc frequentant, *Febri intermittente* ſæpiſſime corripiuntur, præcipue ſi ſint fornicata, quoniam aër ſub laqueari minus mutatur indeque corrumpitur. Frigidarii Horti Academici, ubi prælectiones Botanicæ tempore verno habentur, paries borealis nulla ante aliquot annos feneſtra erat inſtructus: unde aër eam partem verſus ſatis nimium quantum præcluſus tenebatur: tum ſæpiſſime non ſine admiratione audiebam, quam ſedulo N. D. Præſes pallentes & qui tertiana laboraverant, monebat, ne eidem parieti aſſiderent, perſæpe quoque poſtridie plerumque Tertiana, tanquam pœna, correptos eos fuiſſe, qui ſalutare illud monitum inſuper habuerant; nunc poſita ibi feneſtra minus eſt periculi. Hæc omnia clare evin-

evincunt febres intermittentes generari, corpore vacuo multitudinem humidi & corrupti aëris attrahente. Ut cognatio qua febres intermittentes & exacerbantes junguntur, pateat, ad experientiam quotidianam recurrendum; qui enim vere Hemitritæa implicantur, æſtatem verſus in Quotidianam ſæpe incidunt; quare ægri contendunt, medicum febrem continuam in intermittentem mutaſſe, unde non ſine ratione concluditur, has duas febres ex uno fonte originem ducere. Quod aërem inficit, e terra plerumque aſcendit: ſed longe in indagandis qualitatibus exhalationum adeo inviſibilium progredi, non eſt virium mearum; videmus tamen eos, qui loca incolunt paluſtria, unde multi vapores inſalubres exhalantur, febribus intermittentibus & exacerbantibus magis eſſe expoſitos; ideoque Tertiana eos magis infeſtat, qui in inferiori ædium parte habitant; ſi locus præterea ſit cœnoſus, & aër putredine corruptus, hi morbi plerumque ingraveſcunt & diutius inhærent; quam ob cauſam in urbibus majoribus, opulentiores partem inferiorem ædium raro occupant; conſtat etiam eos, qui in urbibus magnis, juxta litus quoddam fœtidum, aut juxta mœnia, ubi ſordes ejiciuntur, habitant, febribus criticis plerumque eſſe obnoxios. Quod ad me, eam foveo ſententiam, febres exacerbantes, vel ſaltem Hemitritæam noſtram, ſicut febres intermittentes inde oriri, quod corpus aërem humidum & cœnoſum attrahat, ſed in natura explicanda impuritatum, quæ in exacerbantibus præ intermittentibus agunt, alia dicere non habeo, quam quod, uno die plus nebulæ denſæ & fœtidæ, alio autem minus e terra aſcendere, & hanc febrim maxime autumno, hieme & vere, ſed æſtate minus graſſari, videam; illasque hyemes, quæ frigus non adeo intenſum producunt, ſed loco ejus multum nebulæ, maxime Hemitritæam generare, evincitur experien-

tia anni 1754, cum heic tot homines huic morbo, præter conſuetudinem, impliciti fuerunt, illi potiſſimum, qui aëri tum ſe exponebant, qui in locis humidis & frigidis, præſertim in inferiori ædium parte verſabantur, qui in cameris ſupra cellas (ubi calcei ſæpe noctibus mucorem contrahunt), aut prope ſentinas aut fimeta & alia ejusmodi habitabant; cum e contrario qui calorem ſervabant æquabilem, qui in cameris ſiccis, locis editioribus magis aëri obviis, habitabant, liberi evaſerunt. Aërem impurum multum ad febres malignas conferre, vel ex hoc uno patebit, quod ni fallor, de Stutgardia, me legiſſe memini, quæ urbs olim diu adeo fuit inſalubris, ut omnes illuc proficiſci metuerent; quandoquidem nemo fere ibi advectus febres exacerbantes & malignas evitare potuiſſet, & hoc interdum magno cum vitæ diſcrimine, donec ſtagnum in urbe ſitum eductum fuit, & in hortum mutatum, ex quo tempore iſte locus æque fuit ſanus atque ullus alius, in documentum certiſſimum hujus cauſſæ. Simile etiam habetur de Toloſa urbe Galliæ Narbonenſis juxta mare mediterraneum, quæ ſæpe morbis malignis vexabatur; ſed tandem dilatatis urbis plateis & compitis, purgatis quotannis ſtercoribus, liberioreque aëre captato, libero aëri tranſitu conceſſo, a contagio libera evaſit urbs; exemplo quo diſcant urbium præfecti vigiles eſſe in repurgandis vicorum ſordibus.

Talis ſentina malorum heic Upſaliæ nobis eſt, ſordium pleniſſima, dicta *Kambaf*, notabili ſatis profunditate, ubi aqua ab antiquiſſimis retro temporibus ſtagnavit, unde eſt fœtidiſſima & inficiens, ut prætermittam foſſam *Stadsdiket* nominatam, in altera parte urbis, ſordibus etiam abundantem, ut, me judice, ſi urbs Upſalienſis mundabitur, politiæ præfectis neceſſario incumbat has ſentinas abducendas curare, unde ſine dubio vitæ plurimorum conſuleretur.

PRO-

PROGNOSIS.

Quibusdam annis hic morbus apparet contagioſus, eſſe autem revera non auſim aſſeverare, niſi petechizet; morbi enim endemii a communi cauſa originem ducunt, unde fit, ut omnes fere in una eademque domo afficiantur, quaſi contagio acti, quod vero non ita ſe habet; ſæpiſſime enim unus tantum in domo corripitur, reliquis tamen, qui curam ejus egerunt, ſanis, quamvis quotidie ægro adfuerint.

Alii auctores hanc febrim valde acutam tradunt; apud nos vero tarde adoleſcit & declinat, ut aliquando unum, duos, immo tres menſes dimetiri poſſit, ſæpeque inſtar febris intermittentis poſt intervalla redeat.

Non obſtante, quod hic morbus, indole ejus jam penitus perſpecta, omnino medicamentis cedat; vitam tamen ægri in tuto futuram haud dixerim, ſi ſimul *Petechiis*, *Aphthis* aut *Deliriis* infeſtetur; qui ſub paroxyſmo *Convulſionibus* agitantur, plerumque decedunt. Plerique, quos hic morbus invadit, aliquot dies, quaſi Gravedinem cum preſſione ſupra ſinum frontis, ſentiunt; alii rigiditatem verſus cervicem, quæ quo major, eo eſt morbus mihi diuturnior viſus; cumque maxima ſit, convulſiones plerumque vel ſaltem ſigna malignitatis a ſyſtemate nervoſo, ut Agrypnia, Inquietudo, Delirium, defectus virium ægrum affligunt.

CURA.

Variis remediis in hac febri depellenda tentatis, eo tandem perventum, ut curatu non ſit difficilior, quam alia quædam, niſi ſigna malignitatis, ut petechiæ, convulſiones, aphthæ adſint, qui curandi modus ſequentibus abſolvitur:

1) VOMI-

1) VOMITORIUM ſecundum primo datur, quod ita præparatur.

℞. Aquæ font. *Unc. I. ſemiſſ.*
Pulver. Ipecacuanh. *Gr. VI.*
Tartar. Tartariſat. *Gr. IV.*
Oxymell. ſcillit. *Drachm. I. ſemiſſ.*
Miſce d. in Vitro.

Unde cochleare ſumatur, octàva quavis horæ parte, donec effectus ſequatur. Hoc vomitorium eſt inter mitiſſima, quum in exceſſu, tam caute propinatum, non agat; quia, cum æger quantum ſat eſt aſſumſit, effectus ſequitur. Hoc altera & quarta die iterum propinetur, tempore quo æger leniſſime affligitur; ſine vomitorio prægreſſo, febri vix medemur; & ſi pertinax ſit, reliqua remedia nihil ſine vomitoriis alternis diebus propinandis, proſunt.

2) *Cortex Chinchinæ* ſecundum in hac parte conſtituit eſſentiale; raro autem in ſubſtantia heic effectum præſtat; ſed ſequens in infuſo, ut vinum Chinatum a N. D. Præſide cum fructu uſurpatum fuit.

℞. Cort. Chinæ. *Unc. I.*
Vini rubr. *Unc. V. digere per quatuor horas, coque reſiduum in* Aqua font. *q. ſ.* hujus colaturæ *Unc. VIII.* adde priori & Syrup. aurantior. *Unc. III. Miſce.*

Hujus vini cochleare, alternis horis, tempore remiſſionis propinetur, donec lingua munda evadat, ſive donec morbus remittat.

3) *Paregorica* noctem mediam verſus adhibenda, & cum inſultus graviſſime ægrum afficit, quem in finem

℞. Laudan. Liquid. *Gtt. XII.* pro doſi.

Dige-

Digeſtiva adhibentur, febri maximam quod ad partem, uſu reliquorum medicamentorum debilitata, cui uſui inſervire poteſt ſequens:

℞. Arcan. duplicat.
Tartar. Vitriolat. *ana Drach. II.*
Antimon. diaphoret. *Scrup. II.*
Nitri depurat. *Drach. I.*
M. F. pulvis. Doſis Scrup. 2. tertia quavis hora.

Hiſce, etiam pedibus, qui ſæpiſſime poſt febrem tumore quodam œdematoſo afficiuntur, ſuccurritur.

D I Æ T A.

Æger *Acidis*, quia eum refrigerant & effectum Chinæ tollunt, adſtineat, ut & *Pinguibus* v. g. lardo; quia transſpirationem ſupprimunt & fibras relaxant. Corpus pannis ſiccis defricandum, & ſi *Scabies* prorumpat, minime eſt retropellenda.

Venæ Sectionem nullum effectum ſalutarem, ſed potius noxium, in hoc morbo, ut in intermittentibus, præſtare vidi.

LXXVIII.

FLORA DANICA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

GEORGIUS TYCHO HOLM

Fyonia-Danus.

Upſaliæ 1757. *Junii* 2.

Scientiarum, æque ac omnium in natura rerum, variam eſſe viciſſitudinem, per plures ſeculorum lapſus ad noſtra decurrendo tempora, niſi meridie cæcutientes, haud ægre videbimus; Ex altera enim in alteram demigrando regionem, non ſedem modo ſemel atque iterum mutarunt, verum etiam aliam atque aliam ſubinde formam induerunt & ſpeciem, quæ diverſis ſeculis diverſis ſcientiis largiorem parcioremve conciliavit cultum ac honorem; Hinc fit, ut, quæ olim maximo in honore habitæ fuere, haud raro noſtra ætate neglectæ abjectæque fere ſordeant.

In phyſicis præſertim ſcientiis, *Matheſi*, nimirum, *Oeconomia*, *Rerum naturalium peritia*, & *Medicina* deſudare atque elaborare cumulatiore eruditione ornata hujus, quod terimus, ævi ingenia, nos certiores faciunt hodierna plurimarum Gentium Diaria

Diaria & Acta Litteraria; Majorum quippe experimentis minus contenti adcuratam magis ſcientiis perpoliendis, novisque veritatibus locupletandis, operam in dies impendunt.

Verum enim vero, ut intra Artis Machaoniæ terminos, quibus impræſentiarum circumſcribimur, ſubſiſtamus, e re noſtra erit heic animadvertere, quam inſatiato ardore, quam incredibili ſtudio, gemina artis ſalutaris fulcra, cognitionem loquor *Morbi* & *Medicaminis*, perficiendi ſtabilendique flagrent hoc tempore Æſculapii filii; Ad priorem obtinendum finem totam ſtrenue conferunt operam Anatomici, Phyſiologi, Obſervatores ſyſtematici; Ad poſterioris vero complementum unitis quaſi viribus conſpirant Naturæ conſulti, Chemici, Pharmacopolæ: Utrumque par eademque ſumma commendat utilitas; Alterutro enim deſtitutus quam peſſime claudicat medicinam factitans.

Hiſtoria Medica ſat luculenter memoriæ prodit, lumen, quo, hoc temporis tractu, clariſſimo ſuperbit Plantarum ſcientia, maximam partem acceptum referendum eſſe Aſclepiadis proſapiæ, quippe quæ, ut eo melius ſui voti compos fieret, mente atque oculis non ad hodie uſitatas tantum plantas, ſed etiam ad omnes, quoad ejus fieri potuit terrarum orbis ſpecies ſe convertit, ad hoc inducta novis in dies ſingulos detectis præſentiſſimis remediis in plantis, ubi nec minima ejusmodi conjectura augurandi ſpes affulſit. Hoc in cauſa fuit, quamobrem indivulſus ac individuus Medicinæ comes a priſca ætate adoptata ſit *Botanica*, palmario & tantum non unico plantarum uſu ad morborum expiationem reſtricto.

Longe vero lateque patentiorem heic campum aperuere acutiora currentis ſeculi lumina, nos convincendo, veram Botanices tractationem multo uberiorem magisque communem orbi fœnerare utilitatem;

tatem; ſiquidem totum animantium agmen e regno vegetabili, ad inſtar cellæ penariæ, ſuum promit alimentum; ſolidæque plantarum cognitioni omnis probe adornata inniti debet œconomia privata; Hac ratione inductis, recentiori ævo, cunctis cultioris orbis populis id curæ fuit, ut domeſticas patriæ opes ſibi quam optime perſpectas cognitasque redderent, quo facilius inde deligerent, quæ in re medica, cibaria, vel opificiis ex uſu eſſe queant, ne ab exteris ſupplicantes emerent, quæ larga manu gratis domi fundit patria. Quo factum eſt, ut pleraque Europæ regna ſuis gaudeant pulchre elaboratis *Floris*, quæ incolis indicarent plantarum *Species*, intra patriam ſua ſponte naſcentes, *Loca* rariorum *Natalia*, *Solum* ſingulis gratum aptumque; unde inſuper haud dubia aſſequi conjectura liceat, quænam cum quæſtu in patriam invecta cœlum ſolumque ferrent peregrina vegetabilia ac læte hic vigerent.

Eorum, quæ hoc paſſu jam olim tantam ſibi proſpexerunt neceſſitatem, nequaquam ultima eſt dulciſſima mea patria cenſenda, quippe quæ nonaginta abhinc annis, quo tempore primariam in Arte Medica lucem noſtris ab oris mutuari neceſſe habuit modo non omnis Europa, nec incultam omnino reliquit *Botanicam;* Seculum loquor aureum, quo ſeculorum memoria digni noſtrates *Bartholini* Medicorum totius orbis Coryphæi atque principes haud immerito ſalutabantur; In rerum ad hæc naturalium ſcrutinio acutiſſimus naturæ univerſæ & antiquitatis Danicæ Indagator *Ol. Wormius;* in Chemia eruditione & experientia nulli ſecundus *Ol. Borrichius;* in Anatomia lynceus *Steno;* in Materia Medica ſedulus *Sim. Pauli;* in Botanica laborioſiſſimi *P. Kyllingius* & *Joach. Burſerus*, facem præferentes Medicorum, familiam ducebant; ut temporis & chartæ parcus *Rhodium*, *Fuirenos* aliosque haud

paucos

paucos de Re Medica optime meritos patriæ viros ſilentio præteream. Ex quo ſemel accenſa talis Medicinæ lux, licet ſit nunquam plane exſtincta, nec tamdiu patriæ ſubducta, quamdiu apud nos inclaruere incomparabiles in Scientia tam Medica qum Botanica Veri Roſcii, noſtri *Buchwaldi*; Nullum tamen ævum tot, quot ſimul & ſemel proxime exactum ſeculum, in patria protulit eminentiſſima atque fulgentia orbis medici ſidera; Scientiæ enim ex toga & ſago, ex nutu eorum, qui gubernacula imperii tenent, ex Mæcenatum denique favore, ac id genus aliis conditionibus nimis quam frequentes contrahunt mutationes.

Scientia Botanices hoc temporis tractu ſpiritum priſtinosque lares recipere videtur ſub feliciſſimis auſpiciis, ſidere felici nobis nati, *Auguſtiſſimi Regis Daniæ*, *Norvegiæ* &c. FRIDERICI QUINTI, qui cum omnis ſtudiorum utilium generis, tum quoque hujus augmenti, nil non impendit vel curæ vel largi ſumtus, partim ampliſſimam intra Metropolis Hafniæ mœnia ſedem Floræ aſſignando, calidioribus atque frigidoribus domiciliis ſplendide magnificeque exornandam, ac omnes, quotquot licet, univerſi orbis incolas plantas huc convenire jubendo, partim omnes tum Daniæ tum Norvegiæ plantas quam nitidiſſime ad vivas delineatas ac in æs inciſas perfecta illuſtrandas deſcriptione curando; Quem in finem D. *Oederus*, perluſtratis paulo ante plerisque Daniæ inſulis, Norvegiam quarto jam anno inviſit; Unde nullus dubito, quin poſt paucas tempeſtates ad exoptatum ſummumque perfectionis faſtigium in patria provehatur ſtudium botanicum.

Quod ad iſtam Botanices particulam, quæ in plantis Daniæ indigenis numerandis verſatur, in confeſſo eſt, plurimos non minori felicitate ac aſſiduitate quondam in hoc decurriſſe ſtadio viros Daniæ inclytos, e quorum cœtu vel ſolam *Kyllingii*,

Fuirenorum, *Sim. Pauli*, *Burſeri*, *Oldenlandi*, *Buchwaldorum* mentionem feciſſe ſat erit; horum enim omnium, nec non plurium aliorum, ſingulis recenſendis ſcriptis, temporis inops, ſuperſedeo, præſertim quum unus ceteris omnibus plura hac parte præſtiterit PETRUS KYLLINGIUS, *Botanicus* olim *Daniæ Regius*, qui in VIRIDARIO ſuo DANICO ſive *Catalogo trilingui Latino-Danico-Germanico Plantarum in Dania indigenarum*, *Hafniæ* forma, quam vocant, *in quarto*, anno 1688 edito, Daniæ plantas 1102 perquam ſtudioſiſſime *) conquiſitas, habita ratione ſeculi, quo vixit, ut qui maxime, accurate exquiſiteque litteris conſignavit, adhibito licet, ob crebrius ejusdem plantæ diverſis paginis iteratam mentionem & multorum, ſerie quadam naturali mutuo ſe excipientium, generum præter naturam neceſſitatemque quaſi vi divulſum nexum, minus commodo *ordine alphabetico*; uſurpatis nominibus frequentiſſime *Caſp. Bauhini* e *Pinace* ejus allegatis, rarius aliorum Auctorum, parciſſime novis, ſuo marte cuſis; adjectis nonnullis veterum *Synonymis*, *Nominibus Danicis*, nec non *Locis natalibus* ac *Temporibus florendi*.

Quoniam vero, conſecuto ævo, *Botanica* novo eodemque haud paullo clariore perfuſa lumine, plantæ hac noſtra tempeſtate ad Generum normam & in ordinem redigendæ & genuinis inſigniendæ nominibus ſunt, obſervata ubique methodo facillima, ne multas ob ſynonymias lectori nimis crebro aqua hæreat, *Floram Danicam* novam ac cultiorem indutam habitum in publicum iterum prodire neceſſe

*) KYLLING. *rarus liber, qui non meretur latere; Hominis fuit indefeſſi & induſtrii; plures continet Plantas, quam ab eo cælo ſperes; parum tamen dilucide deſignatas, quæ rariores. Exemplar penes me eſt, ab auctore ad novam editionem præparatum cum augmento non exiguo.* Hall. ſtud. med. 208.

ceſſe erit, ut, quantum præſens indulgeat ætas, tantum & facilitatis & perſpicuitatis adquirat.

Quum inſuper ſagaciſſima, in minutiſſima inveſtigandis enodandisque Vegetabilibus ac Muſcis, Floræ Myſtarum aſſiduitas magnam & ſupra quam dici poteſt frequentem horum copiam noſtra memoria palam fecerit, quæ ſuperioris ſeculi aciem fugiebat, ſequitur, ut vel ſola hujus rei cauſa neceſſe ſit iterare plantarum per Daniam inveſtigationem, in locis quoque a Kyllingio determinatis, ut partim certum exploratumque habeamus, utrum plantis indicandis genuina ubique impoſuerit nomina, an non; partim extricemus, quænam nonnullis nominibus novis, a ſe fictis, intellecta & ſignificata voluerit vegetabilia, in Botanicorum monumentis ei haud obviam facta; quod me exſecuturum fore non magis ſpero, quam ſpondeo, ſi in patriam reduci tandem aliquando in amœniſſimo jucundiſſimoque Chloridos Danicæ ſinu ac gremio æſtiva conſumere otia mihi, tum demum felici, obtingat. (*At proh dolor feſellit; Dyſenteria enim exſtinctus fuit Autor egregius* 1759, *Septemb.* 25, *nuper Oeconomiæ Profeſſor Haffnienſis conſtitutus, longiori vita digniſſimus, per omnem ambitum Scientiæ naturalis verſatiſſimus, quique duplici itinere Hiſtoriæ naturalis cauſſa Upſaliam petiit.*)

Flora Imperii Danici duplici conſideranda venit ſenſu, altera *generalior* percenſet Vegetabilia *Danica* ſimul & *Norvegica*, quorum hæcce eadem ſunt atque *Suecica* & alpina *Lapponiæ*; altera vero *ſpecialior*.

FLORA DANICA magis proprie dicta, in qua exornanda noſtra in præſenti opera deſudabit, colligit plantas ſpontaneas Inſularum *Daniæ* & majorum *Seelandiæ*, *Fyoniæ*, *Lalandiæ*, *Falſtriæ*, *Moënæ* & minorum adjacentium, nec non *Cimbriæ* totius ſeptentrionalis & vicinioris tractus meridionalis, quæ crebrius *Scanicas* & *Germanicas*, parcius autem

Britannicas participant plantas, mira ad hæc ſtirpium *marinarum* atque *maritimarum* affluentes copia.

Hæc iſta vero *Dania*, quum Collibus elatis, Monticulis cretaceis, Pratis depreſſis, Campis apricis, Sylvis ac Saltibus frondoſis, Nemoribus & Lucis umbroſis, Agris Cultisque fertilibus, Arvis requietis, Paſcuis atque Ruderatis incultis, Paludibus cæſpitoſis ac uliginoſis, Amnibus Rivuliſque intercurrentibus, Stagnis quietis, Fontibus ſcaturientibus, Maribus alluentibus, multumque ad cœli clementiam ac ſoli fertilitatem facientibus, Littoribus arenoſis, limoſis cet. ſit inſtructa, non poteſt, quin rite ſcrutata, ac usque omnes perreptata angulos, longe uberiorem lætioremque plurium, quæ Kyllingio ſe ſubduxerint, plantarum Meſſem Floræ noſtræ profiteatur atque polliceatur, quod jam dudum de *Kyllingii Viridario* ſuum proferens judicium divinitus præſagivit, fama ſuper æthera notus, *Ol. Borrichius*. Iis interim in poſteriorum curarum numero repoſitis, hac vice in *Petri Kyllingii*, cujus mentionem antea debito ſumus honore proſecuti, *Catalogo* ſive *Viridario* præcipue acquieſcere, plantasque ibidem alphabetico, a nobis autem hic ſyſtematico ordine ſecundum *Genera* & *Claſſes Syſtematis ſexualis* diſpoſitas percenſere mens eſt, adhibitis *Nominibus*, ut breviſſimis ita huic propoſito aptiſſimis, *trivialibus* vulgo dictis, quæ, hecatombe digna, noviſſime ſecundis avibus invenit & in *Speciebus Plantarum* divulgavit N. PRÆSES, totius Hiſtoriæ naturalis Reſtaurator ac meus per quinquennium ejusdem Studii Dux, æternum colendus; Appendicis loco ad calcem ſeorſum poſitis *Plantis dubiis*, quas forte extra omnem dubitationis aleam ponet futura ætas.

Prolixas nominum *Kyllingii* allegationes in breviſſimo hocce compendio evitaturus, ſtirpibus, ad unum omnibus, *Viridarii* nominati a capite ad calcem

cem ſerie haud interrupta numeros adſcripſi, quos heic infra ſingulis proprios adjeci, adeo cuilibet, idem in ſuo *Viridario* imitanti, *Synonyma Kyllingii* primo adſpectu ſe obvia quaſi dent.

Plantas vero, queis nulli adhærent numeri, vel e Cl. *Burſeri herbario* ſ. *Horto ſicco* depromtas, vel a me ipſo in patria lectas, addidi; Prioribus littera *(B)*, poſterioribus littera *(N)* annexa.

Stirpes, quæ in *Suecia* injuſſæ non germinant, ſigno Crucis (†) notavi, ut e *Dania*, tanquam e vicinitate, ſi libuerit, facillimo adveherentur negotio.

Plantis denique, Pharmacopœorum intrantibus thecas, ſtellulam (*) præfixi; quas itaque in patria ſpontaneas artem medicam & pharmaceuticam exercentibus vel ſolæ hæ pagellæ digito quaſi monſtrabunt, ut hiſce recentibus, nec ab exteris emtis, vetuſtate aut ſitu corruptis, ac debita privatis efficacia, refarciantur Pharmacopolarum pyxides.

Fronte jam nunc ſerena ſuccinctum huncce *Prodromum* ſi exceperis *Benevole Lector!* quod etiam atque etiam Te rogatum volo, omnibus magis abſolutam numeris poſt hac exſpectes *Floram Danicam*, cujus proprietatibus ſigillatim exacte adumbrandis, nedum exprimendis, præſentes & Diſſertatiunculæ, & temporis & etiam rei familiaris meæ anguſtiæ non ſuppetunt.

I. MONANDRIA.

MONOGYNIA.

Salicornia * *europaea* herb. 538.

Hippuris *vulgaris* 276.

DIGYNIA.

Callitriche *verna* N.

autumnalis N.

Blitum *capitatum* 90. †.

II. DIANDRIA.

MONOGYNIA.

Circæa *lutetiana* 210.

alpina 211.

Veronica *maritima* 1055.
ſpicata 1056.
* *officinalis* 1054.
ſerpyllifolia 1057.
* *Beccabunga* 57 - 59.
Anagallis ∇*tica* 61.
ſcutellata 62. 1058.
* *Chamædrys* 1001.
agreſtis 34.
arvenſis 31.
hederæfolia 30.
triphyllos 32.
peregrina N.
Pinguicula *vulgaris* 798.
Utricularia *vulgaris* 670.
Verbena * *officinalis* 1053.
Lycopus *europæus* 642.

DIGYNIA.

Anthoxanthum *odoratum* 429.

III. TRIANDRIA.

MONOGYNIA.

Valeriana *dioica* 1041.
* *officinalis* 1040.
Locuſta 545.
Iris * *germanica* 526. †.
* *Pſeud - Acorus* 15.
Schœnus *mucronatus* 455.
Scirpus *paluſtris* 531.
acicularis N.
fluitans 532.
lacuſtris 529.
maritimus N.
ſylvaticus 250. 458.
Eriophorum *vaginatum* 437.
polyſtachyon 436.
Nardus *ſtricta* 439.

DIGYNIA.

Phalaris *phleoides* 431.
arundinacea picta 423. †.
Panicum *glaucum* 471. †.
Crus galli 470.
Phleum *pratenſe* N.
arenarium 433.
nodoſum 432. †.
Alopecurus *pratenſis* 434.
geniculatus 427.
Agroſtis *Spica venti* 419. 422.
rubra N.
canina N.
Aira *cærulea* 435.
aquatica N.
cæſpitoſa 422.
caneſcens 441.
præcox N.
Melica *ciliata* 476.
nutans 477.
Poa *aquatica* 425.
trivialis N.
pratenſis 421.
annua N.
compreſſa N.
Briza *media* 418.
Dactylis *glomerata* 430.
Cynoſurus *criſtatus* 428.
paniceus 472.
Feſtuca *ovina* 440.
decumbens 475.
elatior N.
fluitans 426.
Bromus *ſecalinus* 594. 596.
ſterilis 307. †.
tectorum 308.
giganteus N.
Avena *fatua* 101.
pratenſis N.
Arundo *phragmites* 82.
arenaria 415.
epigejos 424.
Lolium *perenne* N.
temulentum 595.
474.
Elymus *arenarius* 448. 479.
Hordeum *murinum* 473.
Triticum * *repens* 416.

TRIGYNIA.

Montia *fontana* 42.

TRIGY-

IV. TETRANDRIA.

MONOGYNIA.

Dipſacus *fullonum* 256. †.
piloſus 257. †.
Scabioſa * *Succiſa* 673-678.
* *arvenſis* 942. 944. 947.
columbaria 943.
Sherardia *arvenſis* 916.
Aſperula * *odorata* 86.
Galium *paluſtre* 381.
uliginoſum 382.
ſaxatile 379.
* *verum* 378.
Mollugo 380. 917. 672.
boreale 938.
Aparine 71. 72.
Plantago * *major* 799. 800.
media 801.
lanceolata 803.
dubia (Linn. Fl. Su. 132.) 805.
maritima 239. 240.
Coronopus 238. 809.
uniflora B
Cornus *ſanguinea* 237.
ſuecica 781. 782.
Alchemilla * *vulgaris* 19.

DIGYNIA.

Aphanes *arvenſis* 949.
Cuſcuta *europæa* 243.
* - - epithymum 244.

TETRAGYNIA.

Ilex *Aquifolium* 16. †.
Potamogeton *natans* 831.
perfoliatum 836.
lucens 835.
criſpum 837. 844.
compreſſum 839.
pectinatum 838.
marinum N.
puſillum 842.
Ruppia *maritima* N.
Sagina *procumbens* 49.

V. PENTANDRIA.

MONOGYNIA.

Myoſotis *ſcorpioides* 266. 272.
Lappula 249.
Lithoſpermum * *officinale* 591. 592.
arvenſe 593.
Anchuſa * *officinalis* 123. 124.
anguſtifolia B. †.
Cynogloſſum * *officinale* 247. 248.
Pulmonaria * *officinalis* 854. 855.
anguſtifolia 856.
Symphytum * *officinale* 225. 226.
Aſperugo *procumbens* 127.
Lycopſis *arvenſis* 125. 126.
Echium *vulgare* 263-265.
Primula *veris* * officinalis 1046. 1049.
- - elatior 1047. 1050.
- - acaulis 1048. †.
farinoſa 1051. 1052.
Menyanthes * *trifoliata* 1019.
Hottonia *paluſtris* 663. 664.
Lyſimachia *vulgaris* 620.
thyrſiflora 621.
nemorum 56. †.
* *Nummularia* 727.
Anagallis * *arvenſis* 55.
Convolvulus *arvenſis* 234. 235.
ſepium 232. 233.
Campanula *rotundifolia* 136-138.
patula 907.
Rapunculus 902. †.

perſicifolia 906.
Trachelium 139.
glomerata 140.
Cervicaria 141.
thyrſoides 142. †.
Phyteuma *ſpicata* 903. †.
Samolus *valerandi* 60.
Lonicera * *Periclymenum* 780.
alpigena 186. †.
Verbaſcum * *Thapſus* 1042.
Lychnitis 1043?
* *nigrum* 1044. 1045.
Blattaria 114. †.
Datura * *Stramonium* N.
Hyoſcyamus * *niger* 509.
Atropa * *Belladonna* 976. †.
Solanum * *Dulcamara* 981. 982.
* *nigrum* 975. 977.
Rhamnus * *catharticus* 909.
* *Frangula* 27.
Evonymus *europæus* 298.
Ribes * *rubrum* 480.
* *nigrum* 481.
Hedera * *Helix* 483-485.
Glaux *maritima* 401.

DIGYNIA.

Aſclepias * *Vincetoxicum* 84.
Herniaria * *glabra* 820.
Chenopodium * *Bonus Henricus* 558.
urbicum N.
rubrum 97.
album 92.
viride 93.
hybridum 94.
glaucum N.
* *Vulvaria* N.
polyſpermum 116.
maritimum 540.
hirſutum 541. †.
Salſola * *Kali* 542.
Tragus B. †.

Ulmus * *campeſtris* 1092.
Gentiana *Pneumonanthe* 388.
* *Centaurium* 180. 181.
- - - pollicare 184.
Amarella 389. 390.
* *campeſtris* 391.
Eryngium * *maritimum* 294.
campeſtre 293. †.
Hydrocotyle *vulgaris* 885.
Sanicula * *europæa* 938.
Bupleurum * *rotundifolium* 779. †.
Tordylium *Anthriſcus* 178.
Caucalis *leptophylla* 179. †.
Daucus * *Carota* 251. 252.
Conium *maculatum* 205.
Selinum *paluſtre* 74.
Athamanta *Oreoſelinum* 968.
Heracleum *Sphondylium* 995. 996.
Liguſticum * *Leviſticum* 582. †.
ſcoticum 75.
Angelica * *Archangelica* 63.
* *ſylveſtris* 65.
Sium *latifolium* 972. 973?
nodiflorum B.
Siſon *inundatum* N.
Oenanthe *fiſtuloſa* 732.
crocata 733.
Phellandrium *aquaticum* 209.
Cicuta * *viroſa* 974.
Aethuſa *Cynapium* 208.
Scandix *Pecten veneris* 948. †.
* *Cerefolium* 184.
Anthriſcus 718.
Chærophyllum * *ſylveſtre* 717. 206.
temulentum 185.
Imperatoria * *Oſtruthium* 525. †.
Paſtinaca * *ſativa* 772.
Carum * *Carvi* 177.
Pimpinella * *Saxifraga* 794. 795. 797.
Apium * *graveolens* 73.
Aegopodium *Podagraria* 64.

TRI-

TRIGYNIA.

Viburnum *Opulus* 937.
Sambucus * *Ebulus* 262.
* *nigra* 936.
Alſine *media* 39. 40.

TETRAGYNIA.

Parnaſſia *paluſtris* 497.

PENTAGYNIA.

Statice *Armeria* 174. 175.
Limonium 587.
Linum * *catharticum* 45. 590.
Radiola 46.
Droſera * *rotundifolia* 911.
longifolia N.

POLYGYNIA.

Myoſurus *minimus* 507.

VI. HEXANDRIA.

MONOGYNIA.

Narciſſus *Pſeudo - Narciſſus* 719. †.
Allium *Scorodopraſum* 22.
carinatum 21.
ſphærocephalum 23. †.
vineale 25. †.
oleraceum N.
urſinum 24.
Tulipa *ſylveſtris* N.
Ornithogalum *luteum* 760.
minimum N.
Anthericum *ramoſum* 790.
oſſifragum 87.
Aſparagus * *officinalis* maritimus 85.
Convallaria * *majalis* 583. 584.
verticillata 813.
* *Polygonatum* 812. 814.
multiflora 811 ?
bifolia 585. 586.
Hyacinthus *botryoides* 508 ? †.
Acorus * *Calamus* 14.

Juncus *conglomeratus* 525.
effuſus 534.
filiformis N.
articulatus 442. 443.
bulboſus 444.
bufonius 446.
piloſus 460.
campeſtris 457. 461.
Peplis *Portula* 47.

TRIGYNIA.

Rumex *maritimus* 561.
criſpus 556.
* *acutus* 554. 555.
aquaticus 559.
* *Acetoſa* 9.
Acetoſella 10. 11.
Triglochin *paluſtre* N.
maritimum 445.

POLYGYNIA.

Aliſma *Plantago* ∇ 807. 808.
natans B.
ranunculoides B.

VII. HEPTANDRIA.

MONOGYNIA.

Trientalis *europæa* 861. 862.

VIII. OCTANDRIA.

MONOGYNIA.

Epilobium *anguſtifolium* 630.
hirſutum 622. 623.
montanum 625.
tetragonum 627. 628. †
paluſtre 929.
Vaccinium * *Myrtillus* 1086.
uliginoſum 1087. 1088.
* *Vitis idæa* 1090.
Oxycoccos 1090.
Erica *vulgaris* 284. 285.
cinerea 286. 287. †.
Tetralix 288.
Daphne * *Mezereum* B.

perſicifolia 906.
Trachelium 139.
glomerata 140.
Cervicaria 141.
thyrſoides 142. †.
Phyteuma *ſpicata* 903. †.
Samolus *valerandi* 60.
Lonicera * *Periclymenum* 780.
alpigena 186. †.
Verbaſcum * *Thapſus* 1042.
Lychnitis 1043?
* *nigrum* 1044. 1045.
Blattaria 114. †.
Datura * *Stramonium* N.
Hyoſcyamus * *niger* 509.
Atropa * *Belladonna* 976. †.
Solanum * *Dulcamara* 981. 982.
* *nigrum* 975. 977.
Rhamnus * *catharticus* 909.
* *Frangula* 27.
Evonymus *europæus* 298.
Ribes * *rubrum* 480.
* *nigrum* 481.
Hedera * *Helix* 483-485.
Glaux *maritima* 401.

DIGYNIA.

Aſclepias * *Vincetoxicum* 84.
Herniaria * *glabra* 820.
Chenopodium * *Bonus Henricus* 558.
urbicum N.
rubrum 97.
album 92.
viride 93.
hybridum 94.
glaucum N.
* *Vulvaria* N.
polyſpermum 116.
maritimum 540.
hirſutum 541. †.
Salſola * *Kali* 542.
Tragus B. †.

Ulmus * *campeſtris* 1092.
Gentiana *Pneumonanthe* 388.
* *Centaurium* 180. 181.
- - - pollicare 182.
Amarella 389. 390.
* *campeſtris* 391.
Eryngium * *maritimum* 294.
campeſtre 293. †.
Hydrocotyle *vulgaris* 885.
Sanicula * *europæa* 938.
Bupleurum * *rotundifolium* 779. †.
Tordylium *Anthriſcus* 178.
Caucalis *leptophylla* 179. †.
Daucus * *Carota* 251. 252.
Conium *maculatum* 205.
Selinum *paluſtre* 74.
Athamanta *Oreoſelinum* 968.
Heracleum *Sphondylium* 995. 996.
Liguſticum * *Leviſticum* 582. †.
ſcoticum 75.
Angelica * *Archangelica* 63.
* *ſylveſtris* 65.
Sium *latifolium* 972. 973?
nodiflorum B.
Siſon *inundatum* N.
Oenanthe *fiſtuloſa* 732.
crocata 733.
Phellandrium *aquaticum* 209.
Cicuta * *viroſa* 974.
Aethuſa *Cynapium* 208.
Scandix *Pecten veneris* 948. †.
* *Cerefolium* 184.
Anthriſcus 718.
Chærophyllum * *ſylveſtre* 717. 206.
temulentum 185.
Imperatoria * *Oſtruthium* 525. †.
Paſtinaca * *ſativa* 772.
Carum * *Carvi* 177.
Pimpinella * *Saxifraga* 794. 795. 797.
Apium * *graveolens* 73.
Aegopodium *Podagraria* 64.

TRI-

TRIGYNIA.

Viburnum *Opulus* 937.
Sambucus * *Ebulus* 262.
* *nigra* 936.
Alſine *media* 39. 40.

TETRAGYNIA.

Parnaſſia *paluſtris* 497.

PENTAGYNIA.

Statice *Armeria* 174. 175.
Limonium 587.
Linum * *catharticum* 45. 590.
Radiola 46.
Droſera * *rotundifolia* 911.
longifolia N.

POLYGYNIA.

Myoſurus *minimus* 507.

VI. HEXANDRIA.

MONOGYNIA.

Narciſſus *Pſeudo-Narciſſus* 719. †.
Allium *Scorodopraſum* 22.
carinatum 21.
ſphærocephalum 23. †.
vineale 25. †.
oleraceum N.
urſinum 24.
Tulipa *ſylveſtris* N.
Ornithogalum *luteum* 760.
minimum N.
Anthericum *ramoſum* 790.
oſſifragum 87.
Aſparagus * *officinalis* maritimus 85.
Convallaria * *majalis* 583. 584.
verticillata 813.
* *Polygonatum* 812. 814.
multiflora 811?
bifolia 585. 586.
Hyacinthus *botryoides* 508? †.
Acorus * *Calamus* 14.

Juncus *conglomeratus* 525.
effuſus 534.
filiformis N.
articulatus 442. 443.
bulboſus 444.
bufonius 446.
piloſus 460.
campeſtris 457. 461.
Peplis *Portula* 47.

TRIGYNIA.

Rumex *maritimus* 561.
criſpus 556.
* *acutus* 554. 555.
aquaticus 559.
* *Acetoſa* 9.
Acetoſella 10. 11.
Triglochin *paluſtre* N.
maritimum 445.

POLYGYNIA.

Aliſma *Plantago* ∇ 807. 808.
natans B.
ranunculoides B.

VII. HEPTANDRIA.

MONOGYNIA.

Trientalis *europæa* 861. 862.

VIII. OCTANDRIA.

MONOGYNIA.

Epilobium *anguſtifolium* 630.
hirſutum 622. 623.
montanum 625.
tetragonum 627. 628. †
paluſtre 929.
Vaccinium * *Myrtillus* 1086.
uliginoſum 1087. 1088.
* *Vitis idæa* 1090.
Oxycoccos 1090.
Erica *vulgaris* 284. 285.
cinerea 286. 287. †.
Tetralix 288.
Daphne * *Mezereum* B.

TRIGYNIA.

Polygonum * *Biſtorta* 113. †.
amphibium 788. 833. 834.
* *Hydropiper* 785. 786.
Perſicaria 783. 784.
* *aviculare* 815 - 817.
Convolvulus 236.

TETRAGYNIA.

Paris * *quadrifolia* 978. 980.
Adoxa *Moſchatellina* 876.
Elatine *Hydropiper* N.

IX. ENNEANDRIA.

HEXAGYNIA.

Butomus *umbellatus* 533.

X. DECANDRIA.

MONOGYNIA.

Monotropa *Hypopitys* 736.
Ledum * *paluſtre* B.
Andromeda *polifolia* 212.
Arbutus * *Uva urſi* 1089.
Pyrola * *rotundifolia* 859.
minor B.
ſecunda 860.

DIGYNIA.

Chryſoſplenium *alternifolium* 941.
Saxifraga * *granulata* 940.
tridactylites 771.
Scleranthus *annuus* 818.
perennis 819.
Saponaria * *officinalis* 939. †.
Dianthus *Armeria* 164.
deltoides 165.
plumarius 168. †.
arenarius 166.
ſuperbus 167.

TRIGYNIA.

Cucubalus *baccifer* 33. †.
Beben 614.
Silene *nutans* 615.
Armeria 619. †.
Stellaria *nemorum* 35.
Holoſtea 171. 172.
graminea 173.
- - - ▽tica 44. 48
Arenaria *peploides* 50.
ſerpyllifolia 43.
rubra 992. 993.

PENTAGYNIA.

Sedum * *Telephium* 1000.
album B.
* *acre* 956.
ſexangulare N.
Oxalis * *Acetoſella* 1010. 1011.
corniculata 1012. †.
Agroſtema *Githago* 613.
Lychnis *chalcedonica* 607.
Flos cuculi 169. 170.
Viſcaria 616 - 618.
dioica 608 - 612.
Cerastium *vulgatum* N.
ſemidecandrum 36.
arvenſe B.
aquaticum 29. 37. 38.
Spergula *arvenſis* 991.
nodoſa 51.

XI. DODECANDRIA.

MONOGYNIA.

Aſarum * *europæum* 83.
Lythrum *Salicaria* 631.

DIGYNIA.

Agrimonia * *Eupatoria* 17.

TRIGYNIA.

Reſeda *Luteola* 606.
Euphorbia *Peplus* 297.
* *helioſcopia* 296.

DODECAGYNIA.

Sempervivum * *tectorum* 957.

XII. ICOSANDRIA.

MONOGYNIA.

Prunus *Padus* 183.
* *ſpinoſa* 851.

DIGY-

DIGYNIA.

Cratægus *Aria* 987.
* *Oxyacantha* 766.

TRIGYNIA.

Sorbus * *Aucuparia* 986.

PENTAGYNIA.

Meſpilus *Cotoneaſter* N.
Pyrus * *Malus* 637. 638.
Spiræa * *Filipendula* 309. 310.
* *Ulmaria* 103. 104.

POLYGYNIA.

Roſa *eglanteria* 912.
* *canina* 913.
ſpinoſiſſima 914.
Rubus * *idæus* 921. 922.
cæſius 920.
fruticoſus 919.
ſaxatilis 194.
* *Chamæmorus* 195.
Fragaria * *veſca* 328.
Potentilla * *Anſerina* 845.
rupeſtris 868.
opaca 866. †.
argentea 867.
verna 865.
* *reptans* 864.
norvegica 1020.
Tormentilla * *erecta* 1008.
Geum * *urbanum* 159.
rivale 160 - 163.
Comarum *paluſtre* 869.

XIII. POLYANDRIA.

MONOGYNIA.

Actæa *ſpicata* 13.
Chelidonium * *majus* 196.
Glaucium 767. †.
Papaver *Argemone* 78.
* *Rhœas* 768.
dubium 769.
Nymphæa * *lutea* 731.
alba 728.
Tilia * *europæa* 1007.
Ciſtus *Helianthemum* 489.

TRIGYNIA.

Delphinium *Conſolida* 229 - 234.
Aconitum *Napellus* 42.

PENTAGYNIA.

Aquilegia * *vulgaris* 76.

HEXAGYNIA.

Stratiotes *Aloides* 28.

POLYGYNIA.

Anemone * *Hepatica* 1028. 4032.
vernalis 858.
* *Pulſatilla* 857.
* *nemoroſa* 870. 871. 874.
ranunculoides 872. 873.
Thalictrum *minus* 1004.
flavum 1003.
aquilegifolium 1002.
ſimplex B.
Ranunculus * *Flammula* 890. 891.
reptans 888.
Lingua 889.
amplexicaulis 887. †.
* *Ficaria* 197.
auricomus B.
ſceleratus 883.
bulboſus 879. 880.
repens 878.
polyanthemos N.
acris 877. 884.
arvenſis 882.
hederaceus 894. †.
aquatilis 893. 895. 665. 667.
Trollius *europæus* 886.
Caltha *paluſtris* 134. 135.

XIV. DIDYNAMIA.

GYMNOSPERMIA.

Ajuga * *pyramidalis* 227. 228.
reptans B. †.
Teucrium * *Scordium* 950.

Nepe-

Nepeta * *Cataria* 655. 656.
Betonica * *officinalis* 109.
annua hirſuta 969. †.
Mentha *ſpicata* viridis 651. 652. †.
aquatica 653.
* *arvenſis* 131.
* *Pulegium* 853. †.
Glechoma * *hederacea* 486-489.
arvenſis 970.
Lamium * *album* 546.
purpureum 548-550.
amplexicaule 551.
Galeopſis *Ladanum* 1099-1102.
Tetrabit 1097. 1098.
Galeobdolon 547.
Stachys *ſylvatica* 552.
paluſtris 996.
Ballota *nigra* 640.
Marrubium * *vulgare* 641.
Leonurus * *Cardiaca* 639.
Clinopodium * *vulgare* 213.
Origanum * *vulgare* 758. 759.
Thymus * *Serpyllum* 960-965.
Acinos 214.
Scutellaria *galericulata* 634.
Prunella * *vulgaris* 246-249.

ANGIOSPERMIA.

Rhinanthus *Criſta galli* 773.
Euphraſia * *officinalis* 301. 303.
Odontites 304. 305.
Melampyrum *criſtatum* 647.
arvenſe 644.
nemoroſum 645.
pratenſe 646.
Lathræa *Squamaria* 764.
Pedicularis *paluſtris* 778.
ſylvatica 776. 777.
Antirrhinum * *Linaria* 588.
minus 70.
* *Orontium* 69.
Scrophularia * *nodoſa* 951.
aquatica 952. †.
Limoſella *aquatica* B.

XV. TETRADYNAMIA.

SILICULOSA.

Myagrum *ſativum* 715.
paniculatum 716.
Draba *verna* 130.
Lepidium *ſativum* B.
Thlaſpi *arvenſe* 1005.
campeſtre 1006.
* *Burſa paſtoris* 128. 129.
Cochlearia * *officinalis* 216.
danica 218.
grœnlandica 217? †.
Coronopus 54. 726.
* *Armoracia* 896.
Iberis *nudicaulis* 725.
Lunaria *annua* B.

SILIQUOSA.

Dentaria *bulbifera* 255.
Cardamine *impatiens* 722.
* *pratenſis* 720. 721.
amara 724.
Siſymbrium * *Naſturtium* ▽-*cum* 723.
ſylveſtre 291. †.
amphibium 896-898.
arenoſum B. †.
* *Sophia* 985.
Eryſimum * *officinale* 295.
Barbarea 290.
* *Alliaria* 20.
cheiranthoides 714.
Heſperis *matronalis* 1082. 1083. †.
Arabis *alpina* 260.
thaliana 131.
Turritis *glabra* 119.
hirſuta 118.
Braſſica *campeſtris* 120.
Sinapis *arvenſis* 900.
* *nigra* 971.

Rapha-

Raphanus *Raphaniſtrum* 901.
Bunias *Cakile* 292.
Iſatis *tinctoria* 528.
Crambe *maritima* 117.

XVI. MONADELPHIA.

DECANDRIA.

Geranium *cicutarium* 399.
macrorrhizon 397. †.
ſylvaticum 392.
pratenſe 396.
paluſtre B. †.
robertianum 400.
diſſectum 395.
rotundifolium 394.
ſanguineum 393.

POLYANDRIA.

Althæa * *officinalis* 53. †.
Malva *rotundifolia* 636.
* *ſylveſtris* 635.
Alcea 18.

XVII. DIADELPHIA.

HEXANDRIA.

Fumaria *bulboſa* cava 341. 342.
- - - ſolida 343.
* *officinalis* 340.

OCTANDRIA.

Polygala *vulgaris* 810.

DECANDRIA.

Spartium *ſcoparium* 383.
Geniſta * *tinctoria* 384.
piloſa 385.
germanica 386. †.
Ononis * *ſpinoſa* 66-68.
Anthyllis *Vulneraria* 602.
Piſum *maritimum* B.
Orobus * *vernus* 765.
Lathyrus *Aphaca* 1065. †.
tuberoſus 571. †.
pratenſis 570.
ſylveſtris 568.
latifolius 569.
Vicia *dumetorum* 1059. 1061.
ſylvatica 1062.
Cracca 1063.
ſativa 77.
lathyroides 1069.
ſepium B.
Ervum *hirſutum* 1066.
tetraſpermum 1067.
Coronilla *varia* B. †.
Ornithopus *perpuſillus* 761. †.
Hedyſarum *Onobrychis* 734. 735. †.
Aſtragalus *glycyphyllus* 402.
arenarius 404.
Trifolium *Melilotus* * *officinal.* 648. 649.
hybridum B.
* *repens* 1015.
pratenſe 1014.
arvenſe 1026.
montanum 1023.
ſpumoſum 1027. †.
fragiferum B.
agrarium 1017.
medium 1022. 1024. †.
Lotus *maritima* 598.
corniculata 599. 600.
Medicago *falcata* 1021.
lupulina 1016.

XVIII. POLYADELPHIA.

POLYANDRIA.

Hypericum *quadrangulum* 517.
* *perforatum* 510.
humifuſum 512.
hirſutum 515.
pulchrum 511. †.

XIX.

XIX. SYNGENESIA.

POLYGAMIA ÆQUALIS.

Tragopogon * *pratenſe* 1009.
Scorzonera * *humilis* 954.
purpurea 955. †.
Picris *hieracioides* 202.
Sonchus *arvenſis* N.
oleraceus 983. 984.
Lactuca *viroſa* 543. †.
Prenanthes *muralis* 544.
Leontodon * *Taraxacum* 253.
autumnale 499.
Hieracium * *Piloſella* 791.
Auricula 792.
præmorſum 501.
murorum B.
ſabaudum 502.
umbellatum 503.
Crepis *tectorum* 204. 498.
biennis 203.
Hyoſeris *minima* 506.
Hypochæris *maculata* 500.
Lapſana *communis* 553.
Cichorium * *Intybus* 198 - 201.
Arctium * *Lappa* 562 - 566.
Serratula *tinctoria* 966. 967.
arvenſis 157.
Carduus *lanceolatus* 152.
acanthoides 155.
criſpus 154.
paluſtris 147.
* *marianus* 150. †.
heterophyllus 148.
acaulis 153.
Cnicus *oleraceus* 146.
Onopordon *Acanthium* 151.
Carlina *vulgaris* 215.
Bidens *tripartita* 144.
cernua 145.
Eupatorium * *cannabinum* 299. 300.

POLYGAMIA SUPERFLUA.

Tanacetum * *vulgare* 998.
Artemiſia *campeſtris* 1.
maritima 5.
* *Abſinthium* 2. 3.
* *vulgaris* 79. 80.
cæruleſcens 4. †.
Gnaphalium * *dioicum* 409-414.
luteo-album 997? †.
* *arenarium* 491.
uliginoſum 408.
ſylvaticum 407.
Conyza *ſquarroſa* 219. (a) †.
Erigeron *acre* 223.
Tuſſilago * *Farfara* 1037.
* *Petaſites* 789.
Senecio *vulgaris* 958.
viſcoſus 959.
Jacobæa 523.
paludoſus 221?
Aſter *Tripolium* 1033 - 1035.
Solidago * *Virga aurea* 1084.
Inula * *Helenium* 490.
Oculus chriſti 222. †.
britannica 90.
* *dyſenterica* 89.
Pulicaria 224.
ſalicina 88.
Arnica * *montana* 259.
Bellis * *perennis* 105.
Chryſanthemum *Leucanthemum* 106.
ſegetum 107. 108.
Matricaria * *Chamomilla* 188.
inodora 189.
- - marit. 191. 192.
Anthe-

(a) *An Senecio* ſquarroſus? *qui in inundatis, cum hæc in ſiccis ſemper habitet locis.*

Anthemis *arvenſis* 193.
* *Cotula* 190.
Achillea * *Ptarmica* 852.
* *Millefolium* 659-662.

POLYGAMIA FRUSTRANEA.

Coreopſis *Bidens* B.
Verbeſina minim. Dill.
Centaurea *phrygia* 520.
* *Cyanus* 245. 246.
Scabioſa 518. 519.
Jacea 521. 522.

POLYGAMIA NECESSARIA.

Othonna *paluſtris* 220.
Filago *pyramidata* 405.
montana 406.

MONOGAMIA.

Jaſione *montana* 905.
Viola *hirta* 1080.
paluſtris 1081.
* *odorata* 1070.
canina 1071. 1076.
tricolor 1088. 1089.
mirabilis 1072.
Impatiens * *noli tangere* 102.

XX. GYNANDRIA.

DIANDRIA.

Orchis *bifolia* 757.
* *Morio* 747. 748.
maſcula 745. 746.
militaris 742-744.
latifolia 749.
maculata 750.
conopſea 751.
Satyrium *viride* 752.
albidum 754.
Ophrys *Nidus avis* 741.
ovata 740.
Monorchis 755.
Serapias *Helleborine* 492. 493.
longifol. 495. 496.
Cypripedium *Calceolus* 494.

POLYANDRIA.

Arum * *maculatum* 81.
Calla *paluſtris* 261.
Zoſtera *marina* 330.

XXI. MONOECIA.

MONANDRIA.

Zanichellia *paluſtris* 843.

DIANDRIA.

Lemna *triſulca* 574.
minor B.
* *polyrrhiza* 573.

TRIANDRIA.

Typha *latifolia* 1038.
anguſtifolia 1039.
Sparganium *erectum* 988. 989.
natans 990.
Carex *leporina* N.
flava 462.
Pſeudo-Cyperus 454.
acuta 450.
veſicaria 452.

TETRANDRIA.

Betula * *alba* 110. 111.
nana 112?
Alnus 26.
Urtica *urens* 1095. 1096.
* *dioica* 1093. 1094.

PENTANDRIA.

Xanthium * *ſtrumarium* 567.
Amaranthus *albus* 115. †.

POLYANDRIA.

Ceratophyllum *demerſum* 707.
Myriophyllum *ſpicatum* 669.
verticillatum 671.
Sagittaria *ſagittifolia* 925. 926.
Poterium * *Sanguiſorba* 793. †.
Quercus * *Robur* 863.
Fagus * *ſylvatica* 306.
Carpinus *Betulus* 158.
Corylus * *Avellana* 241. 242.

SYNGENESIA.

Bryonia * *alba* 120.

XXII. DIOECIA.

DIANDRIA.

Salix *fragilis* 929.
purpurea 928.
arenaria 932.
incubacea 935.
caprea 934.
viminalis 930.
cinerea 931.
* *alba* 927.

TRIANDRIA.

Empetrum *nigrum* 289.

TETRANDRIA.

Viſcum * *album* 1085.
Hippophaë *Rhamnoides* 908.
Myrica * *Gale* 910.
Cannabis *ſativa* mas 143. †.

PENTANDRIA.

Humulus * *Lupulus* 604. 605.

OCTANDRIA.

Populus *alba* N.
tremula 829. 830.
* *nigra* B.

ENNEANDRIA.

Mercurialis * *perennis* ♀ 657.
♂ 658.
Hydrocharis *Morſus ranæ* 729.
730.

MONADELPHIA.

Juniperus * *communis* 537.
Taxus *baccata* 999.

XXIII. POLYGAMIA.

MONOECIA.

Holcus *lanatus* 420.
Parietaria * *officinalis* 770. †.
Atriplex *portulacoides* 482.
hortenſis rubr. 91.
laciniata 99.
patula 95. 98.
littoralis 100.
pedunculata N.
Acer *Pſeudo-Platanus* 6.
campeſtre 8.

DIOECIA.

Fraxinus * *excelſior* 329.

XXIV. CRYPTOGAMIA.

FILICES.

Equiſetum *ſylvaticum* 277. 278.
* *arvenſe* 274. 279.
280.
fluviatile 275.
limoſum 281.
hyemale 273. 283.
Ophiogloſſum * *vulgatum* 736-
739.
Osmunda * *Lunaria* 603.
regalis 315.
Struthiopteris 316.
Spicant 597.
Pteris *aquilina* 312.
Aſplenium * *Scolopendrium* 589.
* *Ruta muraria* 924.
Polypodium * *vulgare* 821.
* *Filix mas* 317.
Dryopteris 325.

MUSCI.

Lycopodium * *clavatum* 694.
alpinum B.
Sphagnum *paluſtre* 713.
Fontinalis *antipyretica* 326.
minor 327. †.
Polytrichum * *commune* 823.
824.
Mnium *ſerpyllifolium* punctatum
827.
- - cuſpidatum 818
Bryum *argenteum* 703.
Hypnum *complanatum* 685.
proliferum 702.

ALGÆ.

ALGÆ.

Marchantia *polymorpha* 575-578.
Lichen *parietinus* 684.
* *pulmonarius* 580. 581.
caperatus 701. †.
* *caninus* 700.
pyxidatus 692.
rangiferinus 691.
hirtus 682.
floridus 681.
Chara *vulgaris* 282.
Tremella *Noſtoc* N.
* *Auricula* N.
Fucus *ſerratus* 335.
veſiculoſus 333.
ceranoides 338.
inflatus 334.
nodoſus 337.
ſiliquoſus 336.
ſaccharinus 332 ?
faſtigiatus 339.
Filum 331.
Ulva *Lactuca* 712.
Conferva *reticulata* 706.
• *Ægagropila* B.

FUNGI.

Agaricus *Chantarellus* 363.
muſcarius 364.
Georgii 344.
Phallus *impudicus* 365.
Peziza *lentifera* 374.
Lycoperdon * *Boviſta* 369.

Plantæ DUBIÆ *Viridarij Kyllingiani.*

N:o 7. 38. 41. 52. 121. 149. 156. 176. 207. 254. 258. 308. 313. 314. 318 - 324. 332. 345 - 362. 366 - 368. 370 - 373. 375 - 377. 387. 398. 403. 424. 441. 449. 451. 455. 456. 459. 463 - 469. 478. 504. 505. 513. 514. 516. 524. 527. 535. 536. 539. 560. 572. 579. 601. 615 - 626. 632. 633. 650. 654. 668. 679. 680. 683. 688 - 690. 693. 696. 699. 704. 705. 709 - 711. 753. 756. 762. 774. 775. 787. 796. 802. 806. 822. 840. 841. 850. 875. 881. 892. 899. 904. 915. 933. 953. 1018. 1025. 1064. 1068. 1073- 1075. 1077.

LXXVIX.

PANIS DIÆTETICUS

QUAM
SUB PRÆSIDIO
D. D. CAR. LINNÆI
propoſuit
ISACUS SUENSSON
Lincopia - O - Gothus.
Upſaliæ 1757. *Junii* 8.

§. I.

Quin cibum, homini maxime naturalem, ſuppeditent Fructus, e variis arboribus enaſcentes, quibus terræ intra tropicos abundant, quæ, frugiferæ admodum, perpetuo quaſi florent, non dubium eſt. Epulas ejusmodi inemtas incolis adponunt regiones, nullis fere anni viciſſitudinibus aſperis expoſitæ, ubi frigus ad punctum congelationis nunquam adſcendit. Inclinatio naturalis infantum, ſtructura dentium, affinitas claſſica cum Simiis, ſatis convincunt fructus homini alimentum præbere aptiſſimum; ut Gymnoſophiſtas, Indiæ ſapientes, prætercam, qui vix alio utuntur cibo, quam calore ſolis cocto, id eſt, fructibus, & Perſas populosque his finitimos, qui ex ſuis Palmetis vitam ſuſtinent, unde etiam omnia, conſervationi mortalium maxime neceſſaria, deſumunt. Cum vero

vero hæ terræ ſempervirentes, cunctos mortalium non caperent incolas, ex frugibus diverſi generis, ad neceſſitates naturæ ſublevandas & vires corporis, labore confectas, reſtituendas, fructus præparare artificiales res ipſa docuit. In cibis vero, ex frugibus præparatis, præſtantiſſimus ſane eſt *Panis* *), alimentum nobis extra Indias adeo neceſſarium, ut, hominem maxime inopem indicaturi, dicere ſoleamus, ne micam quidem panis ei ſupereſſe; in menſis ditiorum & pauperum æque adpoſitum; omnibus in morbis aptum, cunctisque temperamentis adcommodatum; ſaporem gratum cuivis alii cibo, per ſe vix ſapido, concilians. Cum igitur Panis adeo ſit frequens, & victui noſtro robur & voluptatem fere præbeat, ne graveris, quæſo, L. B. examini Panis Diætetico ſolitam exhibere adtentionem.

§. II.

Panis ex ſeminibus graminum, in pulverem redactis, ordinarie efficitur, qui pulvis aquæ calida commixtus fermentatur, poſtmodum vero ad eum caloris gradum coquitur, quo fermentatio ceſſat. Eſt hic modus panem faciendi uſitatiſſimus. Sed cum ſuccedanea etiam panis invenerit duris in rebus urgens egeſtas, nonnulli, materia ſatis tenaci deficiente, panem ſine prævia fermentatione coquunt.

Species Panis ejusque varietates ſunt longe plurimæ: adferemus igitur præcipuas.

*) *Panis vocabulum a* πᾶν, omne, *nonnulli derivant, quod ſit inſtar omnis alimenti; alii a* PANE *Deo (Caſſiod. Var. L. 6.) tanquam inventore, quemadmodum a Cerere Cerealia dicta; (Confr. Virg. georg. Lib. I. v. 147. &c.); alii a paſcendo, cum panis quotidianus ſit fundamentum quaſi alimenti. Sed hæc iis, quorum intereſt, diſcutienda relinquimus.*

I. PANES SIMPLICES.

Siligineus & ſimilaceus (Hvetebröd) omnium præſtantiſſimus eſt. Italis & auſtralibus communis, apud nos nobilioribus in uſu. De ſuo ævo *Juvenalis* Satyr. V.

Sed tener & niveus mollique Siligine factus
ſervatur domino. — — —

Secalinus (Rågbröd) minus obſtruit alvum, quam ille ex tritico. *Veteribus Græcis & Romanis inuſitatus, nobis eſt uſitatiſſimus. Olim frumentum Secalis erat amarum, hodie diuturna cultura dulcius. confr. Plinii* XVIII. Cap. 16.

Hordeaceus (Kornbröd) ingratior ſecalino, dulcior tamen magisque refrigerans, ruſticis noſtratibus familiaris. *Antiquiſſimis Græcis in cibis hordeum erat, teſte Plinio* XVIII. Cap. 7.

Avenaceus (Hafrebröd) pauperibus communis, ſed *jumentorum, non hominum, cibum* pronunciat Galenus. In quibusdam tamen provinciis frequens eſt.

Furfureus (Sådbröd) ſordidus *Plauto*, acceroſus *Marcello*, qui furfuris plurimum, farinæ vero exiguum, habet. Omnium eſt deterrimus & minimi alimenti. Hinc non adhibetur, niſi ſumma urgente inopia & annonæ caritate.

II. PANES COMPOSITI.

Panes cum ſaccharo & ovis avium, dulciores,

Panis crocatus veterum, *(Saffransbröd)*,

Pompernickel, compoſitus ex farina & granis ſeminum decortatis ac diminutis, ſubacidus; frequens in Belgio & Germania.

III. QUA MODUM PRÆPARATIONIS.

Confuſaneus, panis veterum *(Oſicktadt)*,
Fermentatus, Zymites Græcis *(Gäſt-bröd)*,
Acetoſatus (Surbröd),
Azymos, non fermentatus *(Oſyradt-bröd)*.

IV. FOR-

IV. FORMA.

Panis placentatus (Kakbröd),
Similæ (Simlor),
Panis craſſior (Limpor),
Panis biſcoctus, Dipyrus (Skorpor),
Panis ſpiratus (Kringlor),
Panis buccellatus (Succarie bröd), ſic dictus, quod in buccellas conficiatur. Hunc Ruſſi in caſtris & itineribus adhibent.
Panis Nauticus (Commiſſebröd),
Panis Speuſticus (Tunnbröd).

V. VARIETATES PANIS.

Panis calidus, ex fornace nuper eductus (Varmt bröd),
Panis recens (Mjukt bröd),
Panis ſiccatus (Tort bröd).

VI. VITIA PANIS.

Panis collapſus, lapidoſus, exuſtus, mucidus, vermiculoſus.

Ex farina fit gluten, quod ex furfure obtineri nequit; ex glutine ejusmodi viſcidum in corpore humano generatur, unde Leucophlegmatia facile oritur. Equi, cruda farina paſti, pingues quidem fiunt, ſed inertes & debiles. Ad viſcidum hoc, nimium expellendum fermentatio conducit, quæ particulas diſſipat, dum fár hoc farinæ tollit. Fermentatio autem hæcce, quæ panem reddit poroſum, niſi impediretur, panis deliqueſceret, rumperetur & difflueret: unde etiam neceſſaria eſt coctio panis in fornace, quæ eum habeat caloris gradum, ut eandem tollat. Expellit hæc humores nimios, qui pani inſunt, eumque minus viſcidum magisque ſalubrem reddit. Hinc panis biscoctus pro ſaluberrimo habetur.

§. III.

Qui vero proprietates panis & vim nutriendi inſignem recte perſpicere cupit, ad primam ejus originem mecum deſcendat, neceſſe eſt. Examinentur grana, ex quibus paratur panis, quam primum floruerunt ſegetes & fructum efferre incipiunt, antequam nova ſemina in conceptaculis indureſcunt. Quæ ubi premuntur digitis, ſuccum effundunt, qui colore, conſiſtentia & ſapore characterem emulſionis perfecte exprimit. Granum frumenti maturum, aquæ pauliſper immerſum, emolleſcit, & ubi premitur, ſuccum emittit, quo impletum eſt, nempe emulſionem plane eandem, quæ in embryone ſeminis erat; ita ut maturum granum non differat ab immaturo, niſi in eo, quod emulſio, in illo ſit torrida, quæ, aqua tumeſcente, rurſus fluida evadit. Quando creſcere incipit granum, unicum protrudit folium, unde gramina & cerealia inter monocotyledones numerant Botanici. Horum enim graminum cotyledon alter non explicatur, ſed complicatus manet, aquam exſorbet, quæ ſolvitur in emulſionem ſeu lac, quo velut fœtus tenellus nutritur, usque dum in terra ſeſe explicuerit radix, ut herbæ nutriendæ ſufficiat. Quodcunque igitur farinam vocamus, non eſt niſi pulpa cotyledonum, deliteſcens intra epidermidem ſeminis, quæ in furfures abit; pulpa vero nihil eſt, niſi emulſio torrefacta.

§. IV.

Omne nutrimentum hominis aut emulſionem eſſe, aut gelatinam, docent Phyſiologi. Illa ex vegetabilibus eſt, hæc ex animalibus. Cumque homo ex ſolo alimento gelatinoſo diu ſubſiſtere nequeat, ſed Febribus aut Phthiſi corripiatur, præcipuum noſtrum nutrimentum erit ex alimento emulſionis, ſeu lacteo, unde etiam chylum omnia lactis naturalis, aut artificialis, habere requiſita Anatomici mon-

monſtrant. Eſt enim emulſio nihil aliud, niſi lac artificiale, præparatum ex ſeminibus contuſis & cum aqua diu agitatis. Hinc, perinde atque lac, flores emittit, præparandos in Butyrum, & coagulatur cum acidis. Cumque teneri fœtus, ob debilitatem ventriculi, & viſcerum chylopoieticorum, alimenta craſſiora digerere non valeant, nutrimentum ipſis ordinavit Creator ex mammis maternis, quæ chylum ipſis excolant a matre, ex cibo paratum. Quid? quod ab ortu ad exitum usque vitæ, lacte, aut emulſione, maxime nutriuntur mortales. Panis ex farina, id eſt emulſione torrefacta præparatus, quamvis multas ſubeat mutationes, eandem tamen ſervat indolem, niſi plane exuſtus fuerit, tum enim ad ſua principia nunquam reduci poteſt. Ceterum unico experimento hæc res luculentiſſime demonſtratur: fruſtulum panis ſumatur ore & quam diutiſſime manducetur, ita quidem, ut ſaliva nec exſpuatur, nec deglutiatur, cunctis jam reſolutis, dum ſputus emittitur, etſi panis erat fuſcus, colorem habebit lacteum, & requiſita emulſionis omnia. Sic panis ad primum rediit principium. Rationem ſic mandendi panis & chyli in ipſo ore formandi, Paracelſus olim commemoravit, & Gymnoſophiſtæ Indiæ radices & fructus pari modo manducant, & exſputis particulis terreſtribus craſſioribus, ſolo ſaturantur ſucco emulſionis chyloſo.

§. V.

Maxima vero in diverſis paſſibus obſervatur, qua uſum, differentia. Panis Recens & mollis multo tardius maſticatione vincitur, quam Biſcoctus, qui, iterata in fornace coctione, plurimum aquoſi amiſit, tantoque vehementius ſalivam, præcipuum cibi menſtruum, abſorbet & ſola maſticatione celerrime in lactis naturam redigitur. Unde diſcant illi, quibus debilia ſunt viſcera chylopoietica, aut

vires vitæ morbo exhauſtæ, quam neceſſarium ſit panem edere biscoctum, eumque dentibus probe comminuere. Qui enim cibum bene mandit, digeſtionem reddit faciliorem; qui vero alimenta ſemimanſa deglutit, vitam propriam, ut Arabes dicere ſolent, odit, niſi admodum fuerit famelicus, quo caſu liquores gaſtrici maxime ſunt rectificati, &, ſine mora, jejuno ſtomacho ſatisfacere convenit. Cumque panis, ut antea oſtendimus, præter chylum, vix quidpiam contineat, manifeſtum eſt, cur idem cibus ſit univerſalis omnibus morbis & conſtitutionibus. Ex dictis etiam patet, cur panis alium cibum, qui per ſe difficulter placet, reddat ſapidum. Sic bolus butyri, ſine vehiculo ingurgitatus, rancefcit & regurgitatur, ſed panis admixtus ſalivam exſorbet, quæ, butyro intime unita, in bonum illud reſolvit alimentum. Quando autem Galenus dicit: Alimenti omnis repletio mala, panis vero peſſima, intelligi hoc debet, ubi panis ſolus comeditur & quidem majori quantitate, quam ut liquores corporis humani illum diluere valeant; tum enim alvum magis fere, quam aliud quodvis alimentum, adſtringit. Experiuntur hoc ſuo damno ſtudioſi, qui, frequentioribus cibis domi adſueti, ad Academiam ſæpe prandio tantum adquieſcere coguntur; cum enim, loco cœnæ, panes aliquot biscoctos ſumunt, ſine potu ſufficiente, adeo obſtruuntur, ut ſine medicamine alvum apertam reddere nequeant.

Panis autem mollis ac recens, aquoſum adhuc retinens, non multum ſalivæ adtrahit, unde in ventriculo diu indigeſtus manet, velut tophus. Quantum vero ſaliva conferat ad ſalubritatem cibi, ex eo ſatis patet, quod, ubi, pœnæ loco, aqua & pane veſci quispiam cogitur, per unam vel alteram hebdomadam, videmus miſerum ejusmodi ſæpe ſanitatis jacturam facere, in hydropem incidere atque tan-

dem

dem lenta tabe confici; præcipue vero, ſi prudentior non fuerit, quam ut panem aqua imbutum comedat. Conſervaretur autem, immo valetudinem poſtmodum ſentiret longe meliorem, ſi pane veſceretur ſicco, dein vero aquam biberet. Bœrhaavius igitur hydropicis curandis aliquantulum dedit biscocti, quod ſiccum conſumeret, poſtea vero dimidium cochlearis vini Rhenani per vices propinavit, illo fibras, hoc nervos, confirmans.

§. VI.

Sed, ut ad diverſa panum genera revertamur, obſervemus ſimplicium panum proprietates eorumque varietates. Avena videlicet magis eſt aceſcens, quam hordeum, Hordeum Secale vincit, Secale Triticum, hoc vero Fagopyrum ſuperat; unde concludimus, quænam panum ſpecies in quolibet morbo ſit adhibenda. Cumque avena maxime aceſcat, a Medicis recte præſcribuntur decocta avenacea, ut refrigerantia, in morbis ardentibus, & iis, qui ad hos maxime proni ſunt; contra, præparata ex farina avenæ, aut pane acido, minus proſunt hyſtericis, hydropicis & Febribus intermittentibus. Frumentum crudum ſi comeditur, inteſtina inflat & tormina excitat, ut obſervat Galenus. Hinc rite præparandum, antequam in panem abeat; quod, ſecundum Quercetanum, quatuor operationibus peragitur:

I. *Puri ab impuro ſeparatione ad farinam, hoc eſt, farinæ a furfure.*

II. *Puri cum aqua conjunctione, ſcilicet malaxando, pinſendo.*

III. *Fermentatione, ut gluten & viſcidum attenuetur.*

IV. *Coctione, ut fermentatio deſtruatur & particulæ digerantur.*

§. VII.

Meum quidem propoſitum non eſt proceſſum panificii determinare, quod piſtoribus relinquo, ſed præcipua tantum paucis complectar. Ut panis bonus, ſapidus & ſalubris evadat, ſemina aliena & peregrina primum cribro ſeparanda & pulvis probe removendus, poſtea frumentum torrefaciendum ſiccatoriis aut fornace, tandem ad molam deferendum, ut in farinam comminuatur. Fit hoc apud noſtrates trifariam; excretione, purgatione & commolitione. In prioribus caſibus frumentum molitur non torrefactum, poſtremo plerumque torridum. Molæ excretoriæ flores farinæ a furfure prorſus ſeparant, unde farina exiſtit optima, indeque panis bonus & ſalubris. Purgatio autem fit, quando mola ita dirigitur, ut extrema granorum & putamina præcipue a pulpa ſecernantur, quæ, cribro his ſemotis, deinde in farinam conteritur. Commolitio autem dicitur, ubi furfur non ſeparatur, quod molendi genus plebi noſtratium eſt uſitatiſſimum. Ceterum ad indolem lapidum molarium attendere debemus. Multum in eo peccari nemo ignorat, quod lapides molares ſumantur a Cote *Sandſten* (*Syſt. Nat. p.* 147. *No.* 4.) unde facile atteruntur & quotidie acuuntur ferramentis, ubi lapilli detriti farinæ miſcentur, & panis inde præparatus cum ſtridore dentium manducatur, quod in variis provinciis noſtris, ſed maxime ad officinam cupri Rörås in Norvegia, obſervatum eſt. Effectus, inde metuendus, percelebri obſervatione, anno 1737, Harlemi facta, luculenter patet. Celebris Novellarum ſcriptor ventriculo debilitato & acido ſpontaneo laborabat. Incraſſum tentatis aliis remediis, monebatur a quopiam, ut arenam ſubtilem ſubinde aſſumeret, quæ, inſtar ſabuli in ventriculo muſculoſo gallinæ, cibum digereret. Ab initio quidem adeo felicem expertus eſt ſucceſſum, ut magna cum laude hoc Medicinæ

cinæ periculum commendaret aliis; ſed experientia, poſt dimidium anni, funeſtas dedit pœnas, torminibus enim cruciabatur horrendis, ut vermiculi inſtar in pavimento reperet, donec moleſtiſſimam ſibi efflaret animam. Pulvis enim hic arenoſus, qui per ductus vitales reſolvi non poterat, in minutiſſimas inteſtinorum meatus penetrabat, ibique obſtructiones, concretiones, exulcerationes, velut venenum peſtiferum, efficiebat. Fugiat igitur panem arenoſum, qui vitam amat. Hæc forte eſt ratio tam frequentium torminum & dolorum ſtomachi in quibusdam noſtris regionibus, & unde multi miſere pereunt. Lapides Talco mixti, ut lapides carioſi in Dalekarlia, qui a Norvegis emuntur, & Saxo tritorio (*Syſt. Nat. p.* 187. *N:o* 13.) conſtant, omnium ſunt præſtantiſſimi. Raro enim, aut nunquam, ferro acuuntur, ſed ſponte ſcabritiem retinent, cum particulæ duriores minus conterantur, quam talcoſæ. Ubi vero molares ferramento ſunt acuendi, fieri hoc debet modo, in *Itin. Scan. p.* 384. deſcripto. *Prætermittere* heic non poſſum peccatum non multo levius, quod a nonnullis piſtoribus committi accepimus, qui, ut ſimilas ſuas reddant admodum poroſas, cineres admiſcent clavellatos, aut, quod longe deterius eſt, calcem vivam. Quantum vero hæc in pane noceat, exemplo illuſtrari poteſt, heic in ſeptentrione obſervato: Imperator, quem prudens taceo, calcem vivam farinæ admiſcendam curat & navi impoſitam, velut neſcius, hoſti occupandam præbet. Hic militibus ſuis diſtribuit, qui, panibus inde confectis & devoratis, graviſſimam ſuæ ignorantiæ pœnam dederunt. Farina denique a furfure cribro purgatur, ſi confuſe fuerit confecta; & panem cupimus ſubtiliorem. Furfures enim difficilius digeruntur, niſi a ruſticis laborioſiſſimis eorumque ſimilibus, qui iſta parum curant. Poſtea, aqua calida perfundetur farina, addeturque ali-

aliquantulum ſalis & fermenti, ut per unam noctem fermentationem recipiat, quæ ſi diutius durat, aceſcit maſſa, vel etiam paſta fermentata ſuperaddita, augetur acrimonia, quod communiter ſit in Scania. Perinde autem eſt, ſive florem cereviſiæ natantem, ſive præcipitatum, qui fæx cereviſiæ dici ſolet, in hunc uſum adhibeamus, modo cereviſia non fuerit acida. Exſiccare ſolent nonnulli fermentum in futuros uſus, idque vel infundendo in circulos ex culmo confectos, ut heic in Uplandia, vel in ſtipites in formam ſtalactitidis, uti Smolandis mos eſt, quo pacto per totum annum ſervari ſolet. Nobiliores, ut panem habeant candidiorem & præſtantiorem, pro aqua, lacte utuntur, unde ſapor etiam gratus accedit. A nonnullis, ad dies inprimis feſtos, ſuccus Ptiſanæ hordei (*Vört*), pro aqua, adhibetur, qui etiam panem reddit ſapidum. Admiſcentur etiam Ova, quæ faciunt panes molliores & magis friabiles, Saccharum, Paſſulæ corinthiacæ, ſaporem conciliant gratiorem, ut etiam Crocus, ſemina Coriandri, Aniſi, Carvi, Cymini, Fœniculi & apud Ægyptios Nigellæ, qui omnia ſuo Aromate ſaporem addunt, ſunt ſtomachica, lac abunde augent & urinam movent, tolluntque moleſtiam ciborum flatulentorum, ſed parce tamen adhibenda, niſi coctio vim narcoticam adimat aut obtundat. In Oſtro-Gothia Piſorum & in Scania Viciæ ſativæ farinam miſcent cum frumentis, ut magis alimentalis evadat laborioſiſſimis ruſticis, ſed ſimul magis inſipidus & ſiccior, minus autem palato acceptus fit.

Fermentatio panem reddit poroſum, lentore & glutine adtenuato. Panis flore aut fæce cereviſiæ fermentatus, dulcis evadit, ex paſta vero fermentata, relicta & in uſus conſervata, acidus.

Sequitur *Subactio*, ubi maſſa probe ventilatur, vel manibus, ut vulgo familiare eſt, vel pedibus,

ut

ut nonnullis piſtoribus mos eſt, vel, quod multo eſt melius, inſtrumentis ad hoc factis. Facit vero ſubactio, ut particulæ farinæ arctius commiſceantur & panis æquabilem obtineat conſiſtentiam, futurus alioquin aridus, laxus & inter dentes friabilis.

Excipit hanc *Piſtura* in menſa. Panis in hoc deſtinatus, ut mollis comedatur, in craſſiores ſimilas vel placentas formetur, aut ſi acidus fuerit, in magna volumina convexa, & fermentetur paſta fermentata, & ad acorem cum ſale ſervata, ut in Scania eſt uſitatum. Apud nos ubique fere uſurpantur placentæ (*kakebröd*), quæ in craſſitudinem unius pollicis cum dimidio confectæ, & poſt coctionem exſiccatæ, in totum ſervantur annum. Olim magis, quam hodie, in uſu erat panis *ſpatharius* (*hviſpebröd*), quod efficitur, ubi panis, e fornace eductus, faſciculo e linteis aut polytricho aqua celeriter perlinitur, & reſupinatus prunis admovetur, quo facto per totum efflorescit puſtulis ſeu exanthematibus. Alii in placentas efformant magis tenues, & pectine illis adaptato per lineolas decuſſatim diſtinguunt, unde ſiccatus panis inter edendum facilius frangitur. Ad panem *nauticum* proxime accedit hic *Panis lineatus* (*knäckebröd*); differunt autem morſulis, quæ heic diſtinctæ quidem ſunt, in iſto ſeparatæ. Panis vero *Biscoctus* ita præparatur: formatur panis craſſus, unde vitro cereviſiario aut alio inſtrumento, velut modiolo, deſumuntur portiones, quæ coctæ in duo hæmiſpæria horizontaliter diſcinduntur, ut iterum coquantur. Legi merentur verba *L. Ann. Senecæ Philoſophi in Epiſt. XC. Tom. II. p. m.* 318, ubi ſapientem hoc modo in piſtrinum loquentem introducit: *Receptas in os fruges, concurrens inter ſe duritia dentium frangit, & quidquid excidit, ad eosdem dentes lingua refertur: tunc vero ſalivæ miſcetur, ut facilius per fauces lubricas tranſeat. Cum vero pervenit in ventrem, aqualiculi fervore concoquitur, tunc demum corpori*

corpori accedit. Hoc aliquis ſecutus exemplar, lapid aſperum aſpero impoſuit, ad ſimilitudinem dentium, qu rum pars immobilis motum alterius exſpectat: dein utriusque attritu grana franguntur, & ſæpius regeru tur, donec ad minutiam frequenter trita redigantu Tunc farinam aqua ſparſit, & aſſidua tractatione pera muit, finxitque panem: quem primo cinis calidus, fervens teſta percoxit: deinde furni paullatim reperi & alia genera, quorum fervor ſerviret arbitrio.

§. VIII.

Coctio apud nos peragitur in fornacibus, hun in uſum exſtructis, præter ſpiras, quæ interdum coquuntur aqua. Fundus fornacis ſternitur lateri bus, optimum vero & maxime durabile fit ex *Ar gilla* grandæva, nobis *Pimmo: (Syſt. nat. p.* 207. *N.*9.) quod uſurpatur a Cuprimontanis. Si nimium exar deſcit fornax, panis exuritur, nec unquam poſtea bonum præſtat alimentum; ſi vero nimius calor ſuperne fuerit, cruſta induitur facile ſeparabili. Si fermentatio ceſſat, aut impeditur frigore, ante co ctionem, panis evadit lapidoſus; ſi vero in fornace non ſatis coquitur, farinaceam retinet indolem, & utroque caſu difficilius ſolvitur in ventriculo, cum ſalivam & liquores gaſtricos minus exſorbeat.

§. IX.

Panis, rite confectus, a *Mucore* conſervand eſt, quem facile contrahit, niſi torrefactus dom collocatur frigida. Mucidus enim panis non alite ac rancida caro, ſemper inſalubris. Quamqua enim hunc latrans vincat ſtomachus, aliis tam non æque convenit. Omnis Mucor ſaporem hab amarum, odorem vero nauſeoſum & venenatu velut plantæ repellentes, quas Medici ita dicun a quibus ipſa natura abhorret, unde etiam can panem mucidum non facile devorat. Habet muc vi

vim ſepticam, quæ depaſcit & deſtruit, quod in lignis, Citris & Cadaveribus ſatis patet. Servandus enim panis a Larvis, quod fit, ubi bene toſtus, in thecis reconditur, ne quis vermiculus ova ſua in illo deponat, quod in granariis non raro accidit. Farina, diu compacta, Larvis impraegnatur grandioribus, quæ cribro removentur, & avibus canoris, fovea incluſis, maxime vero luſciniis, objiciuntur. Hæ, ubi transformantur, Inſectum oſtendunt Tenebrionem molitorem. Vermes autem, in pane occurrentes, excluſi Inſectum conſpiciendum præbent, quod Ptinus Fur nuncupatur (*Faun. Suec.* 487.) Et, quamvis hi minus ſint venenati, nauſeam tamen, ex communi conſuetudine, excitant. Argumentatio enim, quam nonnulli adhibent, de caſeo vermiculoſo, quod ſcilicet vermis iſte non ſit, niſi caſeus, cum ex caſeo ſolo ſit enutritus, non melioris eſt notæ, quam ſi quis diceret, canem Melitenſem, optimis ferculis in gremio virginis educarum, cibum ferre præſtantiſſimum, id quod abſurdum.

§. X.

Azymos panis apud nos minus eſt in uſu, ſi excipias provincias boreales, ubi ob annonæ caritaem ex furfure, paleis, ſpicis contuſis, cum paullo frumenti, panes formantur, quin etiam ubi ad lia ſuccedanea, velut corticem Abietis, radicem allæ &c. confugere coguntur incolæ. Ut hæc nto felicius a calore digerantur, tenuis valde effiitur panis, inſtar chartæ craſſioris; imponitur dein minæ ferreæ, ut percoquatur, aut baculo cirmvolutus ad fornacem geſtatur, & ibidem expliitur; poſtmodum vero quadruplicatus comeditur. i vero hic panis fermentaretur, gluten, quod in oc valde exiguum eſt, evaneſceret, neque adeo hærere, aut tractari poſſet. Hinc panes ejusmodi

modi azymi alvum magis, quam alius quilibet, adſtringunt.

Panis biscoctus aliis omnibus, ſine controverſia, præferendus, cum ſalivam maxime attrahat & diutiſſime conſervari poſſit, unde etiam in navibus frequens ejus eſt uſus, ubi Tropicos transire poteſt, ſitum non contrahens, cum tamen ipſum ferrum tenetur.

Panis placentatus, quem noſtrates, tam in urbibus, quam rure, communiter adhibent, quique vehementer toſtus, per totum annum ſervari poteſt, inter optimos omnino numerandus, & pani biscocto eſt proximus, cum ſiccior corporis humani liquores magis abſorbeat inque ſui naturam commutet.

Panis calidus, & cum butyro conſumtus, in deliciis a quibusdam ponitur, ſed vix datur cibus ventriculo & dentibus nocentior. Dentes enim pane calido molleſcunt & dilabuntur. Si quis particulam cornu pani craſſiori, nuper ex fornace educto, ingerit, liqueſcit plane ac velut cera flexibilis evadit, quod per coctionem in aqua, vix per totum diem obtineri poteſt, & ebur, tractandum ab opificibus, in pane ejusmodi præcalido emolliri ſolet. Medicus quidam in urbe, Amſtelodamo vicina, habitabat, cujus incolæ plerique erant piſtores, qui panem Amſtelodamenſibus quotidie venditabant; is non ſine admiratione ſe obſervaſſe ſcribit, quod plurimi, in hac urbe, ſtomacho laborarent debilitato. In cauſſam inquirens, eam eſſe intellexit, quod conſuetudo ibi eſſet excipiendi hoſpites pane calidiſſimo e fornace, diviſo & butyro illito; hinc debilitas ventriculi, quam conſecutum eſt faſtidium, indigeſtio cibi, flatus, paſſiones hyſtericæ & ſexcenta alia incommoda. *Hippocrat. rat. vict. lib. I.* panem calidum comeſtum repentinam repletionem & ſitim inducere, tum tarde ex ventre diſcedere & corpus flatibus diſtendere docet. Ceterum panem,

nem, e fornace nuper eductum, in domo, qua habitant & dormiunt, reponere ruſticis mos eſt. Hoc vero aërem reddit ſanitati maxime inimicum. Vis ſalubris quidem in ſe eſt panis, & ſpiritum exhalat maxime reficientem, qui, ſub fermentatione productus, per coctionem evolat; unde ſenex Democritus *) ubi ultra centeſimum annum, ut nonnulli afferunt, vixiſſet, jam jam morti vicinus, cum ſoror illius præoptaret, ut per aliquot ſaltem dies vitam traheret, donec ſuas concelebraſſet nuptias, per illos dies identidem ſibi adferri juſſit panem calidum, vino adſperſum, quo naribus admoto vires vitales paullulum refecit. Sed ubi juſto fortior evadit hic odor, non ſanitati tantum, ſed vitæ etiam noxius eſt. Narrat *Bœrhaavius* panem calidum, per noctem in camera anguſta & admodum clauſa poſitum, effeciſſe, ut omnes, mane intrantes, eodem momento, velut ex aëre maxime venenato, perirent. Nam ut paulullum vini naribus admoti excitat homines, animi deliquio collapſos, qui autem cellam intrat clauſam, ubi vinum fermentatur, aut dolium vinarium, ſtatim poſt evacuationem, ſubita morte abſumitur; ita, vaporem etiam ex pane ſi conſideramus, ſe res habet. *Panis mollis* a cultioribus & opulentis maxime uſurpatur, ſed dentes ac gingivam debilitat, cum minorem habeant in hoc manducando motum. Ruſtici autem, qui duris utuntur placentis, fortiores plerumque dentes habent & gingivam ſolidiorem. Hinc ſub feriis, per totos quatuordecim dies, non niſi molliori pane uſi, dentes ſentiunt vacillantes & ad conſueta ciborum genera læti redeunt. Scani autem ruſtici, qui molles & acidos comedunt panes majores, dentes plerum-

*) *Vid. Laërt. Lib. IX. p. 272. & p. 557. confr. Bruck. Hiſt. Phil. p. 210.*

plerumque habent impuros & carioſos, quod incommodum vix in aliis noſtris provinciis obſervatur. *Panis recens* flatum efficit & ventriculum ſemper debilitat. Hinc etiam Diarrhœis obnoxii morbum ſemper recrudeſcere ſentiunt ex pane recente; contra firmatur ventriculus pane vetere & ſicco, qui, etſi alvum adſtringit, optime tamen digeritur.

§. XI.

Varii præparantur panes, alii in aliis terræ partibus, qui nobis ſunt inſoliti: ſic ex

Oryza panis fit candidus, ſed cum aqua, per farinam oryzæ ſubacta, minus glutinoſa & tenax evadat, non adeo frequens ejus eſt uſus, ſed conſumitur maxime in forma pultis apud Indos, quibus frumentum eſt vulgatiſſimum. Plerique horum coquunt grana Oryzæ ſolo vapore aquæ ebullientis, ſupra operculum cribriforme, ut vapor penetret, ne dirumpantur grana. Hæc puls calida ſumta nervis noxia eſt, teſte Bontio, inprimis oculos lædit & demum cæcos reddit, quare etiam Indi calidam non ſumunt. Puls frigida bonum eſt alimentum, nec ullo frumento æque bene ſatiamur & inediam diuturniorem patimur ac ab oryza, teſte Liſtero. *vid. Liſter. in Apicium p.* 257.

Zea (Mays), feritur in primis in America, nec non in Africa, & India; ſemina craſſiora magnitudine piſorum ſunt, eorumque farina ad panes redacta ſiccat, obſtipat, inflat & convenit tantum duro labore exercitatis, uti bajulis, nautis & inprimis ſervis domeſticis.

Holcus Sorghum ſive Melica Italorum, apud nos tantum in hortis curioſorum obvium frumentum, a ruſticis Ferrarienſibus in panificium adhibetur. Hoc unicum Indorum erat frumentum, antequam adventaſſent Europæi.

Miques

Miques ex *Milio* panis genus in Vaſconia, qui parvi ſunt globuli & coquuntur in aqua, &, loco lentaculi, infantibus offeruntur.

Breſſartium (*Braſſier Gallis*) panis quadrati eſt forma, pedis longitudine & ſpithamæ craſſitudine. Obvolvitur ille panis Braſſicæ foliis, inter prunas ardentes foci ſepeliendus, ut coquatur, evadit delicatus gratique ſaporis. *confr. Quercetan. Diætet.* 222.

Cycas circinalis, *Sagu*, cujus grana quotannis ampliſſimo numero in menſis divitum adhibentur, nec ſunt niſi fœculæ ligni arboris, uſurpantur in primis ad pulmenta & pultes; ſapida ſunt & apta tam ſanis, quam ægrotis, etiam ubi non aliud quidquam toleratur.

De cetero, neceſſitas homines docuit panem conficere ex aliis rebus, quarum præcipuas breviter heic recenſere animus eſt.

RADICES *Jatrophæ* (*Manibot*) Peruvianis. *Guajaci officinalis* Hiſpaniolis. *Solani tuberoſi* Hibernis. *Dioſcoreæ* variæ Indis. *Scirpi maritimi*, *Spirææ Filipendulæ*, *Stachyos paluſtris*, &c. aliis.

FOLIA: *Lichen islandicus* a multis dicitur exploratus.

CORTEX *Pini ſylveſtris* vulgo notus apud Dalecarlos, ubi purgatur, ſiccatur, contunditur, abluitur & in panem convertitur tenuem.

FRUCTUS *Fagi Caſtaneæ* apud Cenomanos & Limoxenſes. *Hymenææ* (*Courbaril*) apud Guadelupenſes. *Spergulæ arvenſis* apud Norvegos ſeptentrionales. Qui uberiorem cognitionem deſiderant hac in re, adeant narrationem Nobiliſſimi Præſidis nuper editam, nec non diſſertationem de Plantis eſculentis in Patria noſtra.

Piſces exſiccati in panes redacti Islandis, Hottentottis & ad ſinus maris pacifici incolis uſitatiſſimi ſunt.

LXXX.

NATURA PELAGI

QUAM

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

propoſuit

JOHANNES HENRIC. HAGER

Smolandus.

Upſaliæ 1757. *Junii* 18.

Providam Supremi Numinis curam vel ideo mirari convenit, quod eandem ubique globo noſtro terraqueo non impreſſerit faciem, verum in *Mare* & *Continentem* illum partiendo, mortalium & utilitati & jucunditati, mirum in modum conſuluerit. Utrumque horum cuilibet adcuratius inſpicienti, maxima eorundem obveniet in diſſimilitudine analogia; præterquam enim, quod, qua *planities*, *cacumina* & *convalles*, non adeo diſcrepent, eadem fere, quod mireris, Summi Conditoris artificia, quorum feraciſſima ſunt tria illa Naturæ regna, immania fovere æquora, recentiorum docuere obſervationes. In iis detegendis, deſcribendis & in ordinem cogendis, quæ per continentem latiſſime ſparſa, ſenſibus noſtris ſui copiam maxime faciunt, dum deſudarunt naturæ curioſi, omnem fere eorum, quæ ſub undis deliteſcunt, abjecere curam, paucula tantum, ad littora obvia, obſervaſſe contenti. Hinc factum eſſe reor, ut vaſtum mare, vel pro inani-

inanibus naturæ receſſibus, vel certe pro cellariis imperviis, hominumque uſibus parum inſervientibus, temere reputaverint haud pauci. Præſenti vero ſeculo, cui & aliæ ſcientiæ ſua debent incrementa, in id feliciter incubuere Naturæ conſulti, ut, quæ in vaſto latitant oceano, expiſcarentur, eoque ipſo, veſtigia benigniſſimi Numinis, ibi non minus, quam in terra continente obvia, monſtrarent. Mihi, cui has delicias propriis oculis intueri adhuc non contigit, pauca, quæ navigantibus accepta refero, attuliſſe ſufficiat, quo ipſo, me rem Eruditis non adeo ingratam facturum exiſtimo, præſertim cum hinc occaſionem forte habeant, majori cura ea rimandi, quibus ſedem in aquis dedit manus Omnipotentis. Quivis enim tractus Maris, non minus quam terreſtris, proprios ſuos alit hoſpites, ex quibus nautæ queunt colligere, ſub qua latitudine, non minus quam longitudine, in immenſo hoc pelago verſentur. Sic PHAËTHON *æthereus* tantum intra tropicos; TROMBAS (Arundo indica fluitans C. B.) *tantum* extra Cap. b. ſpei, & extra hanc PROCELLARIA *capenſis* occurrit. Dolemus hanc ſcientiam in cunis quaſi adhuc vagire, quod inde eſt repetendum, quoniam rudes plerumque, nulliſque litteris tincti nautæ & otioſi rerum ſpectatores, ne dicam oſores, fere ſoli fuerunt, qui vaſtiſſima trajecerint æquora; ſperamus vero fore, ut & hanc ſcientiam mitiora maneant fata.

ÆQUOR.

Ingens illud ÆQUOR, utrumque Polum alluens, quod ad Aſiam, Africam & Americam immenſa voragine extenditur, aquam habet *ſub cœruleſcentem* (Kalm. it. 2. p. 153.), *Sale* copioſiore fœtam, perpetuoque fere motu *fluxus* & *refluxus* maris agitatam, inque ſuperficie, a procellis, in *undas* altiſſimas jactatam, cujus in fundo non reperiuntur vegetabilia,

 utpote

utpote quæ majori & luce & calore & aëre & motu, in ſui conſervationem indigent; inveniuntur tamen ibi varia animalia: Mammalia, Nantia & Piſces, eaque, quod mireris, oculis, intra denſas tenebras, inſtructa. Quemadmodum terra continens montium jugis evehitur, ſic deprimuntur gurgites; unde, quemadmodum ulterius patebit, perſpicitur, mare contrario ſeſe habere modo reſpectu continentis, haud aliter ac in pacato & tranquillo littore, arborum umbras cernimus deorſum verſas.

VEGETABILIA.

FUCUS NATANS (*Sargazo Osbeck. it.* 303. *Kalm. it.* 2. *p.* 139. 140. 144. 148.) unicum illud vegetabile pelagicum, radicibus non hæret defixum in terra vel fundo, ut aliæ herbæ, ſed in extrema ſuperficie æquoris, prati inſtar, natat & animalibus infra concurſantibus alimento inſervit. Hoc ipſo ſedatur mare, & fluctibus ſuffocatis pacatum evadit. In continente natura incipit a vegetabilibus, & deſinit in animalia, cum in mari, inverſo ordine, ſuos producat fœtus. Vegetabilia illa, quæ in continente vegetationem inchoant, ſunt Fungi & Muſci, quorum locum in mari CORALLIA: LITHOPHYTA & ZOOPHYTA, floribus quidem, ut plantæ, condecorata implent, ſed quæ facultate ſentiendi ſeque movendi, animalibus propria, gaudere videntur.

MADREPORÆ *ſimplices* referunt in fundo *Agaricos:* pileus autem earum eſt inverſus, & lamellæ ſurſum protenſæ, ut taceam MILLEPORAS *Boletis* non abſimiles. Corallia hæc, non trabibus putrefactis, nec humo infiguntur, ſed ſaxis adhærent; radices non agunt a Plantarum ſemine quodam germinato, ſed natales ſuos debent animalculis, ſtipites ſuos fabricantibus; neque hæc ſurſum creſcere affectant, uti vegetabilia, ſed plerumque deorſum tendunt.

SERTU-

SERTULARIÆ *Muſcos* referunt, per fundum late ſparſæ; flores earundem vivi ſentienteſque ſunt animalia, multæque earum ſpecies, numerum muſcorum terreſtrium æmulantur, uti hac pulchre delineavit egregius *Ellis*.

GORGONIÆ, arbuſtorum loco, heic obſervantur, vario modo ſuos caules erigentes, uti *ſpirales*, *flabella*, & *arbuſculas*, maxime vero ALCYONIUM *arboreum*, easque ſine foliis, poroſas, ex quibus poris vivi erumpunt flores Zoophyti.

VERMES.

VERMES marini numero ſtupendo certant cum Inſectis continentis. CONCHÆ adſimilari merentur inſectis coleoptratis, in fundo altiſſimi maris ubique copioſiſſimæ, quarum teſtæ ad littora nunquam perveniunt, ideoque nec hodie notæ curioſis. Qui itaque rariora, nec viſa antea, conchylia detegere, vel concharum Anomiarum, Orthocerotum &c. *teſtas* deſiderat, quarum icones in montibus tantum calcareis legerit, in ipſo maris voragine feliciter piſcabitur. Si contingat aliquando in alto pelago videre ligni fruſtulum natans, id obductum erit LEPADIBUS *Balanis* & imprimis *anatiferis*. (*Kalm. it.* 137.)

NEREIDES *noctilucæ* longe copioſiores heic cernuntur, quam Culices in Lapponia, & quamvis adeo ſint exiguæ, ut oculorum aciei fere ſe ſubducant, cum tamen fundum maris deſerunt & ad ejus ſuperficiem ſeſe conferunt, ea obſervantur copia, ut atra nocte lucentes, aquam quaſi ignitam reddant, ita ut navigantes, candentes velut inter ignes, curſum accelerare videantur.

MEDUSÆ, nocte ſimiliter lucent, ventoque tranquillo ſuperficiei aquæ innatant, ex quo efficitur, ut pacatum mare, tempore nocturno, cœli

inſtar, ſtellulis quaqua patet adpareat conſperſum (*Lœfl. it.* 105.); inter quas, ASTERIÆ *Capita meduſæ* paſſim obviæ, haud aliter ac cometæ, rutilante eminent luce.

SCYLLÆA (*Osb. it.* 306.) paſcitur ſub Fuco natante; quoniam vero pratum illud ſupra poſuit natura, pedes ſuos dorſo habet affixos, quibus Fucis hiſce adhæret natantibus. In fundo obſervantur veluti Pennæ avium delapſæ (PENNATULÆ), vivæ & ſeſe moventes, quæ nihil minus quam animalia, quæ tamen ſunt, referunt; hæ per totam noctem lucent, ita ut piſces prætereuntes conſpici queant; & illi earum ope videant, quæ ipſis in fundo neceſſaria ſubminiſtraverit natura.

HOLOTHURIA *Phyſalis* (*Osb. it.* 321. 284. *Kalm. iter.* 146. 150. 154. *Toren. it.* 321.) & MEDUSA *Velella* & ARGONAUTA *Argo*, quando mare eſt pacatum, emergunt & natant, velis vento datis, remisque ab utroque latere protenſis, curſum ſuum dirigunt, puppim faventiori auræ adaptantes. En! facultatem nulli alii animali conceſſam. Quid? quod paſſim cernuntur *Cliones* (*Brown. jam.* 386. *t.* 43. *f.* 1.) aliaque ejus ordinis animalia Molluſca, quæ a nullis hiſtoriæ naturalis cultoribus, ſub certo aliquo genere, etiamnum comprehendi potuerunt.

SEPIA *Loligo* (*Osb. it.* 66.) paſſim obſervari ſolet, e mari alte exſiliens, roſtrisque navium, ab hoſtibus agitata, ſeſe affigens; SEPIA *Octopodia* (*Haſſelqu. it.* 443.) cœcas & ad eſcam hiantes quærit conchas, quas facillime corriperet, niſi earundem ſatelles (CANCER *Pinnotheres*), vigiles ageret excubias. SEPIA *Officinalis* hinc inde brachiis extenſis, in aqua eluctatur, quaſi e gurgite emergeret.

INSECTA.

Nec prorſus oceano deſunt inſecta, quorum in numero habere fas eſt *Tipulas ſ. Culices*, qui per totum,

tum, qua patet, mare, ova ponunt, & quorum larvæ & Pupæ ſuperficiei aquæ innatant.

SCOLOPENDRA *phoſphorea* ex aëre, in altiſſimum mare vel naves delapſa, noctu ſæpius conſpicitur, ubi fulgore ſuo, ſidera illa cœleſtia, Caſtorem & Pollucem, ſi non ſuperare, ſaltim æmulari videtur.

ONISCI varii majores, quos inter *Pediculus ceti* habetur, Cetis mordicus adhærent, eademque rodunt, ſimili ratione, qua pediculi mammalia terreſtria.

CANCER *minutus* (*Osb. it. p.* 143.), inter Fucos natantes & ramenta curſitat ſupra aquam, eodem modo, quo *Cancer pelagicus* (*Osb. it.* 307. *Kalm. it.* 2. *p.* 176.) infra prata hæc diſperſa Fuci.

PISCES.

PISCES in alto pelago degentes, diverſi plerumque ſunt ab illis, qui littora petunt.

SYNGNATHUS *æquoreus* & *pelagicus* (*Osb. it.* 308.) & *argenteus*, (*Osb. it.* 302.) corpore tenui, inter Fucum natantem tranant, ſicuti etiam *Hippocampus*.

VOLITANTES Piſces (*Osb. it.* 286. 285.) *Kalm. it.* 2. *p.* 135. 147. 149.) in alto pelago frequenter extra aquas evolantes conſpiciuntur, uti TRIGLA *volitans*, EXOCOETUS *volitans*, GASTEROSTEUS *volitans*, PEGASUSQUE *volitans* exagitati a ſuis hoſtibus Coryphænis.

Patria cum prioribus eadem eſt voracibus illis SCOMBRIS, e quibus præcipue ſunt *Pelamis* (*Osb. it.* 97.) vulgo Bonit (*Kalm. it.* 2. *p.* 145.), & *Thynnus* vulgo Albeçor (*Læfl. it.* 102. *Osb. it.* 69.), & *Glaucus* (*Osb. it.* 296.) & GASTEROSTEUS *Ductor*; horum Ductores (*Osb. it.* 72. *Haſſelq.* 366.), ſatellitii inſtar, ſuum plerumque comitantur *Squalum*.

ECHENEIS brevibus prædita pinnis pro longiſſimo itinere, quod ſæpe in Indias usque dirigere ſolet, piſcibus majoribus, verticis ope, adhærere poteſt, quo ipſo, equo quaſi conducto, vehitur.

CORYPHÆNÆ, uti pulcherrima *Hippurus*, (*Læſt. it.* 102. *Osb. it.* 307. *Kalm. it.* 2. *p.* 134. 141.) *Equiſelis* (*Osb. it.* 308.) & *Pomphylus*, rapaciſſimi ſunt piſces pelagi, qui inſectantur & in fugam conjiciunt reliquos, uti CYPRINOS *pelagicos* (*Osb. it.* 305.) CLUPEAS *tropicas* (*Osb. it.* 300.) quo circa, fugaces illi piſces volantes, plurium altitudine ulnarum ſupra mare exilientes, in naves earumque vela ſæpe involant, violentas hoſtium manus evitaturi.

Cataphracti in aſpero hoc inter Corallia Elemento, ipſi ſunt Piſces ut TRIGLA *cataphracta*, ESOX *oſſeus*. OSTRACIONES, DIODONTES, CENTRINÆ, PEGASUS, HIPPOCAMPUS aliique.

AMPHIBIA.

AMPHIBIA, quæ in alto verſantur mari, ſpecie diverſiſſima ſunt a terreſtribus.

TESTUDO *Mydas*, dormitura pelagi ſuperficiem petit, reſupinataque natat (*Osb.* 66.), noctibus ad littora adſcendit, ubi incultas inter cautes, in Arena teſtaceo-calcarea, ova ſua ponit (*Osb.* 293.)

Voraces SQUALI (*Osb. it.* 293, 78, 70. *Kalm. it.* 2. *p.* 147.) Tigridum inſtar currentes, celerrimum navium curſum æmulantur, obvia quævis deglutientes.

LOPHIUS *compreſſus* (*Osb. it.* 305.) inter Fucum natantem degens, Scyllæas ſectatur & conſumit.

AVES.

AVES *Marinæ* multum diverſæ ſunt ab avibus terreſtribus. Hæ ſtolidæ homines non metuunt, cum experientia non edoctæ, hominem eſſe ferociſſimum omnium animalium, neſciant.

PROCELLARIÆ *pelagicæ* noſtris ſimiles hirundinibus, ſtupendas ſupra undas, facile adeoque firmiter currunt, ut Alaudæ ſupra porcatos agros,

culices

culices minimos prehenſuræ. *Procellaria æquinoctialis* (*Osb. it.* 77. *Toren. it.* 321.) & *capenſis* (*Osb. it.* 75. *Toren. it.* 321.) intra tropicos, piſciculos & vermes inſectatur.

PHAËTHON *æthereus* ſ. avis tropica (*Osb. it.* 291. 285. 84. *Kalm. it.* 2. *p.* 146. 147. 149. 151.) in aërem, primo intuitu diſtinguendus tæniis ſ. loris duobus caudæ, alte ſeſe evehit, intra calidos tropicos Pelagi.

DIOMEDEA *exulans* & PELECANUS *Aquilus* (*Osb. it.* 292.) auxilio longarum alarum, nubes alte volando quaſi ſuperant, indeque obſervant, quando *Coryphænæ* perſequentur *piſces volantes*, eoque ſupra aquam exilire cogant, quos fulminis inſtar, celerrime advolando, abripiunt, ut neque hi, in aliud elementum ſeſe recipientes, a periculo ſecuri ſint.

Impennes aves omni deſtitutæ ſunt facultate volandi, ſiquidem remiges ſuos amiſerunt, non niſi ſumma æquora inhabitat; ejusmodi ſunt DIOMEDEA *ſubmerſa*, PHAËTHON *demerſus*, ALCA *impennis* aliæque aves, quibus conceſſit natura poteſtatem curſitandi velociſſime ſupra aquas, quemadmodum continentis aves in terra.

His adnumerantur *compeditæ* aves, COLYMBI, & ALCA *Torda*, *Artica*, *Lomvia*, *Alle*, *Grylle* &c. ut & voraces illi PELECANI *Baſſanus* & *Piſcator* (*Osb. it.* 85.) quarumnam patria remotiſſima ab omni continente. Per aërem in altiſſimo mari vagantur STERNÆ *ſtultæ* (*Kalm. it.* 2. *p.* 133, 134, 140, 148, 151.) rupes in quibus nidificant ſuo dealbantes ſtercore, homines non verentes.

MAMMALIA.

Mammalia, quæ in æquore degunt, piſcium induere formam, inter quos ſua quoque habent domicilia; utpote TRICHECHUS, prægrandes illæ *Balænæ*, vora-

voraces PHYSETERES & volutantes DELPHINI ſ. Purpoiſes (*Kalm. it.* 2. *p.* 154, 155, 156, 158, 123, 124, 126.); pedes eorum poſtici coadunati ſunt, & brachia eorum intra thoracis cutem retracta, ut facilius in ſuo elemento properent.

Has delicias etſi tantillum delibavimus, fateri tamen neceſſe habemus, exiguam valde eſſe illam cognitionem, quam hac in re poſſidemus; nec tamen negare poſſumus, quin numerus animalium marinorum ſit ſtupendus, & forte dubiam palmam cedat terreſtribus. Speramus tamen fore, ut ſeri demum Nepotes in horum cognitione feliciores evadant, quique tum obſervabunt, quam parum in his rudis verſata noſtra exſtiterit ætas. Quocirca ſapientiſſimam juxta & benigniſſimam ſupremi conditoris curam ſatis venerari nequimus, cujus ineffabilis bonitas, vel hoc certo reſpectu elucet, quod in ipſo maris fundo reperiantur animalia, pinnis pedibusque ita adaptatis inſtructa, ut commode adeo ibi degere queant, prout ea, quibus in continente ſedem dedit natura.

Quemadmodum ab O. Creatore ordinatum, ut quæ ſub æquatore in terris, ubi tenebræ noctu denſiſſimæ, habitant, etiam lucem obtineant, eoque Inſecta: Cicadæ, Cantharides, Elateres, Arbuſta phoſphorea luce noctu irradiant, ne loquar Tigridum Serpentumque oculos, ita etiam & heic in fundo profundiſſimo pelagi, quem vix attingere poſſunt radii ſolares, vermes plerique propria luce ſplendent, utpote *Nereides noctilucæ*, *Meduſæ variæ*, *Pennatulæ marinæ* &c. ipſi licet cœci, quo reliqua animalia, & quidem ea, quibus ipſa in cibum & alimentum cedant, non modo videant, ſed & prætereuntes dapes adjacentesque perſpiciant, alioquin enim & his fruſtra oculi eſſent conceſſi.

COROL-

COROLLARIA.

Ex dictis videmus, contrariam eſſe naturam pelagi & terræ continentis:

Elementum, in Continente aëreum, ſiccum, tenuiſſimum; in Pelago humidum, craſſius.

Plantæ in terra radiculis infixæ naſcuntur; in Pelago mobiles, natantes.

Animalia in terra ſupra vegetabilia habitant; in mari ſub plantis paſcuntur.

In terra, vel minutiſſima quævis animalcula oculis gaudent; in Pelago, minima oculis carent.

In terra, lucem a ſole & ſideribus; in pelagi fundo, a ſe invicem eam mutuantur.

In terreſtribus, pedes ſub corpus ſunt; in pelagicis ſupra dorſum vel pone in caudam coadunati.

Piſces in continente ova pariunt ad littora emerſura; in pelago natantia pariunt.

Varii in pelago volant piſces, exſiliunt alte *Loligo*, aliaque vela dant ventis; in terreſtribus currunt & ſerpunt pleraque Animalia.

Aves terreſtres pedibus inſiſtunt, currunt; pelagicæ vero pleræque compedæ incedere nequeunt in ſicco, & impennes nonnullæ remigibus deſtitutæ ſunt.

Heu quantum neſcimus!

LXXXI.

BUXBAUMIA

QUAM
SUB PRÆSIDIO
D. D. CAR. LINNÆI
propoſuit
ANTONIUS ROLANDUS MARTIN
Aboenſis.
Upſaliæ 1757. *Junii* 22.

§. I.

INTRODUCTIO.

Scientiarum in numerum, quæ recentiori tempore eminuerunt, Rei Herbariæ ſcientiam ſumma ratione referimus, utpote jam ad id variorum incomparabili induſtria faſtigium perductam, ut jactis in arte ſolidis principiis, inter tot millia plantarum, quibus SUMMUS CREATOR mundum hunc ſpectabilem inſtruxit atque ornavit, nosmet extricare valeamus.

Nunc rarum eſt, locum quendam Europæ invenire, antea non cognitum vel a Botanicis non perveſtigatum; quare etiam his temporibus Celebres Naturæ Curioſi, ut novi quidpiam detegerent, maxime circa illas plantas verſati ſunt, quas veteres flocci fecere: Muſcos & Fungos intelligo. Horum induſtria eo perventum eſt, ut ille haud inferior cenſeatur Botanicus, qui minimos & abjectiſſimos

t Muſcos

Muſcos luci exponit, quam qui flores ſpecioſiſſimos deſcripſit. Immo etiam inter Principes Botanicos locum promeritus eſt *Dillenius*, qui non tam vegetabilium rariorum, at muſcorum viliorum habitum ſollicite detexit. Et quamquam hæc Botanices pars de Cryptogamiſtis primum videbatur mere curioſa, nec uſui cuidam inſerviens; viſum tamen eſt, poſtquam eos noſcere cœperunt, in iisdem uſus dari præſtantiores & in œconomicis & in medicis.

DILLENIUS in admirationem orbis hanc Botanicæ partem, Muſcos in ſe comprehendentem, perfecit, tamque abſolute, ut nulla temporis viciſſitudo Nomen ejus oblivioni tradere poſſit; ſive collectionem ipſam reſpicias, ſive Hiſtoriam quoad deſcriptiones, figuras, ſynonyma, loca &c. Quamvis vero ille non modo totus eſſet in indagandis hiſce deliciis ſuis, ſed & commercium cum omnibus Botanicis totius facile Europæ coluiſſet, tamen ipſe muſcos omnes vivos cernere non potuit. Quorum illi notitia diſtincta defuit, inprimis duo fuerunt, *Splachnum* & Buxbaumia vocati: Splachnum ad illuſtre hoc theatrum non multis ab hinc annis diſtincte explanatum; BUXBAUMIA vero usque ad hunc diem in obſcuro latuit; adeo ut dum *N. D. Præſes*, in ſpeciebus ſuis plantarum, cognitas facile omnes enumeraverit plantas usque ad minimos muſcos, Buxbaumia agmini illorum accedere non potuerit; cumque tam ſcientifice & ornate plantas omnes patrias detexerit atque locaverit, Buxbaumia in appendice ad floram Suecicam venire debuerit, plantæ inſtar, nec ad genus, nec ordinem relatæ.

Dum auctumno præterlapſo rus proficiſcerer muſcos aliquot colligendi gratia, provenientes quando aliæ omnes plantæ ornatum ſuum deponunt; ut notior mihi redderetur illa Botanices pars, quæ intricatiſſima habetur; colligebam diſtincte occurrentes quosvis, ut domi denique Auctores conſulerem.

In

In his unum reperiebam Polytricho ſimilem, ab eodem tamen aliqua ex parte diverſum, ut cujus dicerem generis eſſe prorſus hæſitarem; *Doctori meo gratioſiſſimo* quum illum poſtea oſtenderem, ſtupefactus vidi gratia & favore acceptum muſci tam exigui donum. Accurate de loco examinatus mittebar plures conquiſitum, præcipue quum 20 annorum ſpatio diligenter ſed fruſtra eſſet quæſitus. Ob quam etiam cauſſam eo magis ſollicitus fui, quum non ſolum generis, verum etiam ordinis ancipitis & dubii eſſet. Obtentis plurimis ſpeciebus enixe rogavi *N. D. P.* ut ſpeciminis Academici loco hujus muſci hiſtoriam in lucem edere mihi liceret, quo orbi Botanico ſiſteretur deſcriptum & accurate determinatum vegetabile, antea obſcurum, quodque propriis contemplandi oculis pauci forſitan occaſionem habebunt. Hæc dum perſequar; primum id quod apud *Auctores* reperitur, adferam, deinde deſcriptionem, tandem obſervationes ultimum additurus. Ne autem opuſculo huic levidenſi tuum detrahas favorem L. B. meorum ſumma votorum eſt.

§. II.

HISTORICA.

Vegetabile hoc vivum a 4 auctoribus: *Buxbaumio, Michelio, Celſio* & *Hallero* lectum invenimus.

BUXBAUMIUS *cent.* 2. *p.* 8. *tab.* 4. *fig.* 2. primus eſt hujus inventor. Circa *Aſtracan* detectum; leviter pro more ſuo & ſequenti ratione deſcripſit:

Muſcus capillaceus aphyllos, capitulo craſſo bivalvi. „Hic, omnibus deſtitutus foliis, ex baſi rotunda „villoſa, quaſi fungoſa, brevi, ceu ex theca prodit „pediculo ſemunciali vel paulo altiore, coloris ex „fuſco purpurei, craſſiore multo quam *Adianti Aurei* „pediculus.

„Huic

„Huic inſidet capitulum recurvum, ex duabus „valvis compoſitum ſecundum longitudinem dehi„ſcentibus, quarum inferior teres, ſuperior vero „magis depreſſa in unguem brevem deſinit, globu„lo ſulphureo viridante fœtum. Ad ripas Wolgæ „non longe ab Aſtracano collegi. Non obſcure „hic muſcus refert receptaculum tubuli terrei, ex „quo tabaci fumus hauritur, ex ligno tornatum, „quale Germanis in uſu eſſe ſolet, qui vocant Pfeif„fen-Futteral. Diu dubius hæſi circa hunc mu„ſcum, a reliquis multum diverſum, anne novum „inde conſtituerem genus. Reperi deinde in Com„ment. Acad. Reg. Scient. Pariſ. 1713. Marchan„tium in honorem Patris Lichenem petræum C. B. „appellare Marchantiam. Hujus ad exemplum & „ego a patre meo volui mutuare nomen; ſed venit „mihi in mentem vulpes, qui deridebatur ab aliis, „quod uvas non pro ſe, ſed pro ægrota poſceret „matre.

MICHELIUS in generibus *pag*. 109. *n*. 13. a Dom. JOSEPHO MONTI idem vegetabile accepit, breviter admodum & ſequenti nomine deſcribens: „Muſcus „nanus tuberoſa radice, Foliis juniperinis, tenuiſſi„me ſerratis; Capitulo magno ovato ventricoſo; „Calyptra tomentoſa.

DILLENIUS exemplar ſiccum hujus plantæ obtinuit, ubi nec folia, nec calyptram videbat, quare haud injuſte credidit, Michelium ſpecimen quoddam polytrichis immixtum accepiſſe & inde deceptum, novum nomen confeciſſe.

O. CELSIUS ſenior cum Nob. D:no Præſide hunc in rupibus *Lasbyenſibus* anno 1729 invenit. Specimina ſtatim mittebantur ad *Dillenium*, qui in appendice Hiſtoriæ Muſcorum inde ſequentem formavit deſcriptionem *p*. 554.:

„Nuperrime hujus ſex exemplaria accepi ab „*Olavo Celſio*, omnia foliis destituta, baſi parva vil-

„loſo-ſpongioſa nixa, colore pediculorum & capi„tulorum ſpadiceo, ſuperficie glabra & ſplendente „membrana capitulorum tenuis eſt, qua abraſa, pul„vis conſpicitur viridis; operculum acuminatum „eſt, parvum & transverſim ad cilia abſcedit, nulla „vero fiſſura longitudinalis vel valvæ in his exem„plaribus comparent. Pro Muſco faciunt textura „pediculorum, color eorum & capitulorum ſpadi„ceus ſplendens, ſed præcipue opercula transverſim „abſcedentia: Fungum arguunt figura capitulorum, „pulvis ſimilior Boviſtæ, quam farinæ capitulorum „muſcorum, & quod nec calyptræ, nec folia ulla „adſint, ſed baſis mucida villoſa. Color pediculis „& capitulis erat fuſcus & ſpadiceus, ſed ſuperfi„cies non ſplendebat. Videbatur primum muſci & „ſpeciatim Lichenaſtri ſpecies, ſed cum ex muſcis, „cruſtaceis æque ac herbaceis, putreſcentibus „enaſci obſervarem, Boviſtam credidi. Qui naſcen„tem videbunt, utrum fungus an muſcus ſit planta „illa a Buxbaumio primum obſervata, decernere „poterunt.

HALLERUS *de plantis Helveticis pag.* 10. accuratiorem dedit deſcriptionem, quippe qui ſolus hujus vegetabilis deſcriptionem ex vivo exemplari deſumſit:

„Bulbus durus, ſpadiceus, radiculas veras di„mittit cincinnatas; ipſe cinctus foliaceo quaſi in„volucro, emittit durum, purpureum pediculum „trium quatuorve linearum. Huic inſidet Capſula „viridis, altera parte ventricoſior, cæterum ex ovi „figura? paulo acutior, trium linearum longitu„dine. Teſta capſulæ firma eſt, corticis ad inſtar: „intus nuclei loco ſpongia, qualem in Clathroide „pingit Micheli, viridiſſima, reticularis fabricæ. „Sicca capſula delabitur & orbiculare veſtigium re„linquit. Modeſtia Buxbaumii fecit, ut deſtina„tum nomen plantæ rariſſimæ imponere non ſuſti-

„neret.

„neret. Ego vero eo confidentior, novæ plantæ „impono nomen peregrinatoris Botanici, cui præ„ter copioſum certe catalogum plantarum circa Ha„*lam* naſcentium, & quinque Centurias plantarum „rariorum in Oriente atque Ruſſia lectarum, mul„tas etiam obſervationes per *acta Petropolitana* ſpar„ſas debemus.

SYNONYMA itaque ſunt ſequentia.

BUXBAUMIA (aphylla) Hall. helv. 10. *Linn. ſuec.* 1. *n.* 1135. & 2.. *n.* 1293. *Gleditſch. fung.* 142.

Muſcus capillaceus aphyllus, capitulo craſſo bivalvi. *Buxbaum cent.* 2. *p.* 8. *t.* 4. *f.* 2. *Dill. muſc. p.* 477. *t.* 68. *f.* 5.

Muſcus nanus, tuberoſa radice, foliis juniperinis tenuiſſime ſerratis, capitulo magno ovato ventricoſo, calyptra tomentoſa. *Mich. gen.* 109. *n.* 13.

LOCUS.

Repertus eſt ad ripas *Wolgæ* non longe ab *Aſtracano* a BUXBAUMIO; in *Italia* a JOSEPHO MONTI; in ſylva Bremgarten proxime prædium Drakau *Helvetiæ* ab HALLERO; ad Upſaliam in rupibus *Laſsbyenſibus* ab O. CELSIO; nuper a me ad prædium *Khil* milliare cum ſemiſſe diſtans ab urbe Upſalienſi, in parœcia Vänge, in valle depreſſiori inter muſcos ad radices rupium creſcens. Aſt nunc, poſtquam innotuit, a commilitonibus honoratiſſimis paſſim prope Upſaliam in ſylva Regia, & quidem variis locis lectus eſt.

Nuper eandem lectam, cum ſequente deſcriptione miſit D. D. LECHE.

Muſcus capillaceus aphyllus capitulo craſſo bivalvi. *Buxb. cent. II. p.* 8. *t.* 4. *f.* 2. *Dill. hiſt. p.* 477. *t.* 83. *f.* 5.

Calyptra nulla.

Anthera ſubverticaliter bivalvis, læviſſima n tiſſima, ſuperne ruffa vel ex ruffo virens macul rubris adſperſa, & ſquamulis micantibus atque pe epidermidem translucentibus velut in gemma vulg Avanturin dicta, inferne ſanguinea. Superior val vula ovatolentiformis; inferior pedunculata, juxt ſuturam incurvata, per medium ventricoſe carinat (inſtar imbricis) *fig. C.* Sutura acutiuſcula, non a pedunculum vel per medium capſulæ, ſed obliqu deorſum pergit, ut capſula quodammodo ſimili evadat thecæ, in qua fiſtula tabaria figulina recond aſſolet. *Confr. fig. B.*

Operculum conicum obtuſiuſculum rubrum.

Petiolus ſanguineus, punctulis elevatis ſubaſper, capitulo duplo longior, terminatus tuberoſitate quadam, ex qua radices capillares exeunt.

Folia nulla.

Tota planta vix excedit proceriatem uncialem. Fœminam non invenire quivi.

Inveni 1756. die 24. Maji & 1757. die 25. Apr. ad prædium equeſtre Buckila, ad quintum ab urbe lapidem (½ mil.)

Ad margines foſſarum, ubi arena viis publicis inſpergenda per hyemem effoditur.

(*Cel.* Schmidel *poſtquam hæc prodierat,* Buxbaumiam *in diſſertatione academica pulchre & egregie explicavit, Calyptramque hujus perſpicue obſervavit, quam B. L. pro ulteriori explicatione evolvat.*)

J. LECHE.

§. III.

§. III.
DESCRIPTIO.

Minus oculatus primo intuitu vel remotiori facillime deciperetur, eundemque pro Polytricho communi venditaret; ſed dum intueatur propius, ſpeciem plane diverſam deprehendet, ſtipite & capitulo omnino diverſo conſtantem.

Radix ex radicula una alterave ſimplici, alba, pellucida conſtat, e qua *Tuberculum* ſubovatum, veſtitum tomento ferrugineo, minime repens, aut ex una eademque radice ſeſe multiplicans, ſed ſolitarium & annuum. Primo vere prodit, durat per totam æſtatem & hyemem, proxima æſtate diſpergitur farina, & emoritur planta.

Calyptra nulla, vel admodum caduca in tenerrima planta.

Stipes erectus, ruffeſcens, craſſitie ſetæ equinæ, filiformis, 4 aut 5 linearum longitudine vel ad ſummum unguis transverſi, adſperſus (ſi oculo armato intueatur) punctis eminentibus.

Capitulum (quod anthera in muſcis) pedunculum terminans & fere geniculo adnexum, ovatum, læve, glaberrimum, purpuraſcens, ſubnitens, basi anguſtatum, quaſi oblique transverſim longitudinaliter truncatum, ut latus ſuperiùs tenuiori membrana flavo-vireſcente obductum, margineque prominulo cinctum; apex hujus, deciduo operculo, exit in cilia mentientem cylindrum plicatum, ſemina emittentem.

Tunica interior hujus capituli ovata, tenuiſſima, remota a lateribus, undique fibris exteriori corticali annexa, apice truncata.

Operculum capituli conicum, obtuſum, purpuraſcens, glaberrimum, breve, transverſaliter baſi deſcendens ut in muſcis, intus cavum.

Stamen unicum, ex filamento & anthera, e fornice operculi dependens, verſus apicem hiantis tunicæ interioris capituli.

Semina pulvere impalpabili flavo - vireſcente, magis unctuoſo, quam in reliquis muſcis.

§. IV.

OBSERVATIONES.

Humo ſterili atra provenit, terra muſcis inprimis communi: ſæpe a ramentis putridis inaſcitur, ut aqua limpida a radicibus montium ſtillanti humectetur: ideoque radicibus pluribus non opus habet, ibidem inter Brya & Mnia rariora delectatur. Interdum in apricis occurrit inter Lichenes creſcens; ita tamen, ut vel umbra illorum, vel aqua ab illis decidua fruatur, locis illis inferioribus & cavernoſis inprimis lætatur. Eſt hæc quoque ratio quare ſeſe oculis ſubducat; nam fruſtra niſi caſu eum detegas.

Vegetabile hoc Muſcis magnitudine, figura, colore, conſiſtentia ſimile eſt, adeo ut quicunque illud videat, muſcum neceſſe eſt habeat; ſed foliis abſolute caret. Per totam hyemem durat & viget anno præterito in eodem loco integrum ſumſi, ſub initio *menſis congelationis*, die priusquam nivibus & gelu ſævire hiems cœpit; & vere nuper præterlapſo in eodem ſitu reperi, *primo die germinationis;* in qu re aliis quoque muſcis ſimile eſt.

Capitulum colore, magnitudine, figura, pedunculo cui inarticulatur, & apice, qui capitello ſeu operculo terminatur, muſcorum in univerſum refert habitum: hoc quoque capitulum ad baſin ge-

nicul

niculo inarticulatum videtur, inprimis dum ſeneſcit. Singulare admodum eſt Capitulum, quoad formam externam; nam ovatum eſt, baſi magis turbinatum & cortice coriaceo ut in reliquis muſcis obductum; alterum vero latus quaſi diſſectum, & dein cuticula veluti tenuiore flaveſcente obductum, calido & humido cœlo ſe expandens ut gibboſius fiat; frigore autem & arida tempeſtate planum magis evadit. Singularis eſt hæc proprietas muſcis reliquis non competens. Magis peculiare videtur, quod tenera illa cuticula, vel, ut ita dicam, diſſectio, latus anterius capituli efficiens, non deſcendat ad baſin capituli; ſed aliquantum ſupra illam terminetur.

Figuram itaque externam capituli cucullo papyraceo ſimilem, cujus apertura tenuiori membrana operculata eſſet, facile judicares.

Operculum capituli hic majus eſt, pauloque gibboſius, quam in Polytrichis ſeneſcentibus, interdum deciduum.

Tenera adhuc quando vere excreſcit, ſtipes purpuraſcens animadvertitur; capitulum vero oblongum, cylindricum, totumque viride, ut ægre planius illud latus videatur; tunc quoque geniculum ſub capitello fit magis evidens.

Ciliorum loco membrana eſt cylindrica, ſtriata, interdum in radios ſ. cilia fiſſa, nivea, apice hians, per quam contenta capituli exploduntur maturo fructu; tecta eſt hæc operculo uti in reliquis muſcis.

Contenta maſſæ viridi aſſimilantur, ope fibrarum ſubtilium vel vaſorum membranæ capituli adnexa, eidemque parallelæ occurrunt fibræ.

Tempore in aridam veſiculam mutatur totum vaſculum, unctuoſa luteo-viridi maſſa intus contenta, in farinam ejusdem coloris eunte.

Latus tenuius capituli ſolem continuo ſpectat; dum radiis lucis illuminatur caput elevatur; frigida

vero & arida tempeſtate idem latus ad terram nutat, jucundiori vero aura cœlum ſuſpicit.

Præcipuum autem quod in hoc vegetabili obſervavi, cuique nec ſimile ab ullo Botanico viſum eſt, inprimis heic monere neceſſarium duco. Conſtat *capitulum*, uti dictum eſt, ſuo vaſculo, eidemque impoſito *operculo*, ut in reliquis muſcis; cum autem aperio ſuſpenſa manu hoc *operculum* capituli, video iſtud ſemper a parte interna verſus baſin perforatum, in quod foramen ſe inſinuat membrana ciliaris, quæ maturo fructu in *cilia* ſolvitur. Sed, quod notatu digniſſimum, e ſummitate hujus foraminis, intra prædictum tubum operculi, dependet *Stamen* unicum, perfectiſſimum, conſtans baſi tenui & Filamento filiformi brevi, apice Anthera turbinata, quæ deorſum tendit inter cilia & reſpicit cavitatem vaſculi, e qua dehiſcente pollen depluit ſiccus in farinam ſeminum. Inquirendum itaque judico, num hoc phænomenon etiam in reliquis muſcis obtineat? quod tum aperiet viam ulteriori indagini.

§. V.

CRITICA.

Dum BUXBAUMIUS dicit capitulum findi vel ſecundum longitudinem dehiſcere, a vero maxime deflectit; nam tenuior illa membrana lateralis a craſſiore nec finditur, nec dirumpitur; eadem ratione capitulum quoque depinxit gibboſius ad baſin, quod tamen longe aliter ſe habet.

MICHELIUS non minus a veritate diſſentit, dum huic Folia tribuit.

Ordinem hujus vegetabilis naturalem determinatu fateor difficilem eſſe. Muſcorum eſt foliis gaudere, Fungorum vero carere. Muſcis propria calyptra eſt, licet non adeo univerſalis hæc ſit nota; nam

nam Lycopodium, Sphagnum & Phaſcum nullam habent calyptram. Ingenue fateor, proprietates ſequentes Muſcis propinquius illud reddere: ut tempus hybernum, radix tomentoſa, ſtipes tenax coloratus, capitulum baſi inarticulatum coriaceum, apice operculatum operculo deciduo, ſub quo membrana ciliaris, per quam ſemina exeunt: adeoque non video quare non potius muſcis adnumeretur. E contrario in eo, quod aphyllum ſit, cum Fungis convenire videtur; ſed fungi aliam habent conſiſtentiam, diverſum modum proveniendi, nec operculo aut ſub operculo ciliis inſtructi ſunt.

§. VI.

GENUS.

Character generis Buxbaumiæ.

* Fructificatio Hermaphrodita.

Vaſculum obovato-turbinatum: latere altero breviore plano tenuiore, apice terminatum membrana ciliari.

Calyptra nulla. D. D. *Schmidelio* Calyptra valde caduca, in tenerrima planta.

Operculum nudum, conicum, obtuſum, ſubtus concavum, membranam ciliarem tegens.

Stamen unum, intra cavitatem operculi, ex ejus ſummo fornice dependens. *Filamentum* filiforme, breve. *Anthera* ſubrotunda, truncata, deorſum hians.

Capſula membranacea, ovata, intra vaſculum ſpatio a lateribus remota, venis affixa, apice truncata, hians verſus antheram.

Semina numeroſiſſima, farinacea.

Locetur poſt Fontinalem.

Species quidem unica tantum nobis nota; at vero legit D. D. *HOLM*, *Danus*, hiſce diebus ſpeciem vaſculo oblongo ſeu cylindrico, duplo longiore, vix latere altero plano, nec membranaceo: non tamen facile dicam, num pro varietate vel diſtincta ſpecie habenda ſit.

§. VII.
NOMEN.

BUXBAUMIÆ *Buxbaumius* ipſe nomen huic imponere decreverat, niſi ipſum ſe honorare turpe duxiſſet. HALLERUS primus itaque Buxbaumiam appellavit, ne BUXBAUMIO quid detraheretur honoris, cujus tamen recordari nos decet ob amplum & difficile orientale iter, quo multas novas detexit plantas, quamvis perfunctorie pleraſque ſuas abſolverit & *Buxbaumiam* aphyllam fecerit. *Buxbaumia* itaque diſtinctum ſit inter muſcos genus, & nomen BUXBAUMIA *aphylla*.

§. VIII.
CONCLUSIO.

Utilitatem muſci a nobis deſcripti ne apud nos quæras *Lector benevole:* admireris potius opuſculi tam parvi ſtructuram miraculoſam, a SUMMO ARTIFICE non fruſtra factam. Integritatem partium hic æque deteges, atque in majoris voluminis & formæ perfectioribus creaturis. Leges matrimoniales hic celebrari videbis. Inſpicias modo *Capitulum* miræ ſtructuræ, turgidum ventriculi inſtar, in ſinu fœtum fovens: ne pereat embryo, ne extinguatur tener fructus, aquam, aërem & ſolem vehementer & manifeſtius, quam forte ullum aliud vegetabile, expetit: ita ut diverſa elementa junctis auxiliis conſervationi ejus inſerviant. O quam admiranda ſunt *Opera DIVINA*, quam ſtupenda: e minimis æque

ac

ac e maximis elucentem ſapientiam ſat dignis encomiis qui poterit mortalium lingua proſequi!

TABULA.

Figur. 1. *Clariſſ. SCHMIDELII.*

a primordium naturali magnitudine.
b idem lente auctum, calyptra tectum.
c idem deraſo villo, cum inſidente calyptra.
d idem diſſectum cum contenta plantula & elevata calyptra.
e Buxbaumia adulta, naturali magnitudine a latere & antrorſum viſa.
f Capitulum diſſectum, lente auctum.
g capitulum maturum, cuticula partim deraſa.
h Semina.
i Stipitis infima pars cum villo bulbum involvente.
k Bulbus ex villo exemtus.

Figur. 2. *Clariſſ. LECHEI.*

l Buxbaumia magnitudine naturali.
m eadem magnitudine aucta.
n eadem antrorſum viſa.

Figur. 3. *Auctoris.*

o magnitudine naturali antice viſa.
p — — — a latere viſa.
q — — — a tergo viſa.
r magnitudine aucta antice viſa.
s — — — a latere viſa.
t — — — a tergo viſa.

LXXXII.

EXANTHEMATA VIVA

QUAE

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

JOHANNES C. NYANDER

Calmarienſis.

Upſaliæ 1757. *Junii* 23.

In morbis vix ulli, qua originem, magis Medicis abſtruſi fuere, quam contagioſi: quod corpus, eatenus ſaniſſimum, regulas Diætetices ex aſſe obſervans, æque iisdem, ac voluptatibus diffluens, contaminetur, ſi ægro propius ſolummodo accedat. Augetur miratio, quum alios contagioſos morbos indigenos, uti Scabiem, Rabiem, Tuſſim ferinam & Dyſenterias, ſingulis fere annis, apud nos ſponte quaſi oriri videmus; alios vero nunquam absque converſatione cum ægris, quorum primi natales exotici aliunde, quam ex patria, arceſſendi ſunt: Peſtem, loquor, Morbillos, Variolas, Syphilitidemque.

Paucas Doctiſſimorum Medicorum, de horum origine, conjecturas leviter tantum nominaſſe juvabit: alii alias foverunt opiniones: cauſſam horum deducit a PUTREDINE *Fracaſtorius*, *Rhodius*, *Min-*

Minderérus: a ſulphurea multiplicativa PUTREDINE *Hoffmannus*: a miaſmate FERMENTESCENTE *Junkerus*: a CORROSIVO quodam *Alpinus*: a SALE VOLATILI acri *Sylvius*: ab ARSENICALI VIRU *Sorbait*: ab IMAGINATIONE & terrore *Rivinus*: alii ab EXHALATIONIBUS virulentis terræ: alii a cœlo & conjunctione PLANETARUM: alii a CADAVERUM copia, aërem inficiente: a VERMINOSA putredine *Kircherus*, cet. Ex allatis, quas paſſim afferunt auctores, cauſſis, ea nobis vero videtur proxima, qua ſtatuitur, contagium ex vivis animalculis provenire, ut *Rivinus de pruritu exanthematum ab acaris*, ceteri. Hanc itaque viam incedere tentantes, non longius, quam experientiæ noſtræ ductus permiſerit, exſpatiabimur; at, quod credibile eſt, nullius vero oculis hactenus uſurpatum, id nos ut probabilem conjecturam pauciſſimis adducemus, quam noſtram non facimus, ſed ſummis tantum labris guſtabimus.

Morbi CONTAGIOSI in eo, plerumque, omnes inter ſe conveniunt, quod 1) efflorescant EXANTHEMATIBUS ſive internis, ſive externis, ita quidem, ut ipſa Rabies puſtulis quibusdam ſub lingua canum ſe prodiderit; in omnibus enim contagioſis morbis ſubeſſe ſolet materia exanthematum, quæ efflorescens mitigat febrem. *Hoffm. Syſt. IV.* 122; 2) quod inquietudinem corporis FEBRESQUE excitant, vel minimum, certa diei hora, vel verſus noctem ingraveſcunt; 3) quod a DULCIBUS vis morbi augetur, ab AMARIS vero pellitur, & a PINGUIBUS proritatur; 4) quod FRIGORE aliquantum repellitur: & ſicuti omne vivum a tepido refocillatur, nimis vero calido propellitur; ſic a calore Scabies & exanthema intenditur, &, aucto calore ac febre, ad tepidam corporis ſuperficiem usque pellitur; 5) quod ANTHELMINTHICIS delentur, ideoque *Sulphurata* ſcabiem tollunt,

lunt, & *Mercurialia*, omnia fere inſecta occidentia Scabiem Syphilitidemque curant, a Peſte & Variolis præſervant:. *Tabacum* minima occidit inſecta, ejusdemque fumigatio contagium antevertit; 6) ANALOGIA & pruritus puſtularum in contagioſis idem innuit; 7) quod in Scabie & Dyſenteria manifeſta fuerint oculis: vidit illa in MORBILLIS *Langius*, in PESTE *Kircherus*, in SYPHILITIDE (Limacum ſimilia) *Hauptmannus*, in PETECHIIS *Zieglerus*, in VARIOLIS *Luſitanus* & *Porcellus*; vermiculos in SERPIGINIBUS aliisque morbis cutaneis hic etiam vidit.

Inſecta ejusmodi minutiſſima, forte ACAROS diverſæ ſpeciei, cauſſas eſſe diverſorum morborum contagioſorum, ab analogia, & experientia, hactenus acquiſita, facili credimus negotio, neque repugnat horum ſtructura & magnitudo; minima enim ſunt animalcula, quæ oculus humanus adhuc percipere potuit. Lynceus *Leeuwenhœkius* millia inſectorum, quæ, ſimul ſumta, vix centeſimam arenulæ partem æquabant, in iis humoribus, quos oculus nudus puros omnino vidit, obſervavit. Acutiſſimus *Reaumurius* illud, quod in aëre, æſtate, denſius conſpicitur, & claro quaſi vapore micat, non aliud, quam inſecta, oculos fugientia, eſſe credidit. Illa non ſeparatim modo, ſed in ſocietate quoque, Apum & Formicarum more, degere, ſingula tamen inter ſe juſtum ſervare ordinem, idem oſtendit. Ex ſenſibus igitur, ad rei impoſſibilitatem non eſt argumentandum; æque enim in minimis, ac maximis, Sapientiſſimi Conditoris artificium elucet. Acarum vivum dum intuemur, muſculis eum, nervis, venis, arteriis viſceribusque eſſe præditum, nobis perſuadebimus: hæc, utut admodum exigua, adeo tamen ſubtiles continere liquores, ut per ejus vaſa permeare poſſint, credere fas eſt. Unde hæc animalcula provenerint miramur, mirari vero non con-

convenit, dum ſimul cogitamus, ea, tam proportione parva, ut fere nulla, in aëre, atomorum inſtar, volitare, minimasque penetrare rimas; haud aliter ac Mucor e ſeminibus, ubicunque exſtiterit putridum, naſcitur.

SCABIES.

SCABIES omnium eſt communiſſima, ſenſibusque maxime pervia. Hanc ex Acaro *Sirone* excitari, quem, ad latera puſtularum, ſub macula quadam, oculis nudis vix conſpicienda, latentem, acuque erutum, ungui imponere, poſſumus, cuique liquet *). Jam vero, ſi halitu calidiori illum refocillamus, cutique imponimus, ſtructura ſua maxime diſtinguendus repet, rugasque diu ſcrutabitur, donec rodendo, ut Talpa, cutem ſubierit, ubi cuniculos conſtruit. Acarus, *Fn. Su.* 1195, magis licet coloratus, huic quam ſimillimus eſt. Caſeum vel farinam, diu de loco non motam, multa horum millia alere, non raro obſervamus; hinc evenit, ut, quum nutrices loco Pollinis Lycopodii, Florum Zinci, cet. infantes intertrigine laborantes *farina* frumenti conſpergant, inguina & axillæ, eadem adſperſæ, in Scabiem efflorescant; quod malum, ſæpius curatum, idemtidem rediit, quoties farinæ adſperſio iterata fuerit, aliosque infecit infantes. Hinc Farinæ & Scabiei acaros unam conſtituere eandemque ſpeciem concludimus. D. *Zweib*, hos Acaros ova depoſuiſſe, ſeſe citiſſime multiplicaſſe, pluresque dies extra corpus vixiſſe, probe obſervavit **). Ideoque Scabiem veſtibus, converſatione &

---

*) Acarus ſub ipſa puſtula minime quærendus eſt, ſed longius receſſit, ſequendo rugam cuticulæ obſervatur; in ipſa puſtula progeniem depoſuit, quam ſcalpendo effringimus & diſſeminamus, ita cogente natura.

**) Acaros viviparos eſſe dudum docuit & delineavit Leuwenhoekius.

& attactu quotidie propagari comperimus. Inſe caloris ut cupida, frigoris vero impatientia, calore vehementius incandeſcit, & frigore ſcabi reprimitur. Scabie infectos, ſi Sulphuratis inu gantur, aut dolore interno, aut febre correpti fuiſſe, adeo ut eadem cauſſa, quæ externe Scabiei interne quoque Febrim excitaverit, quæ ante r floreſcentiam non ceſſavit, compertum habemu Quam igitur, hujus phænomeni ratione, de *Febriu exacerbantium* cauſſis, quæ de ſe ſcabiem gignu vehementem, & perſæpe contagioſam, fovere lice opinionem? Similis enim effectus, ſimilem haber ſolet cauſſam, & natura, ſibi ſemper ſimilis, no facile ſaltus facit; per adeo autem ſpiſſas longiu progredi tenebras haud ſuſtinemus.

In *Scabie ferina* Acari ægrius inveniuntur; ex emtos vero, aliam eſſe ſpeciem (*Acarus exulcerans*, & pedibus quatuor poſticis, corpore duplo longio ribus, diſtinctos, oculis armatis evidentiſſime com prehendimus: & ſic non eſt, quod de cauſſa huju quisdam dubitet. Ambroſiacis, ut Moſcho, Zibe tho, Holco odorato, Camphora, Oleo cort. Betu læ veſtes & inſectorum Muſea ab Acaris ſervamus quæ interne quoque in expellendis retropulſis hiſc exanthematibus feliciter propinantur. Moſcho ſu per collum ſuſpenſo præſervantur infantes a varioli graſſantibus experimento Norlandorum & D. Præ ſidis; Moſcho intra fimbrias veſtimentorum ligato orientales Rutheni ſe a morbis contagioſis præſer vant, ut ex nuperis Actis Petropolitanis conſtat.

De *Scabie ſenili* eadem valet argumentatio, & experientia ejus quoque Acaros comprobavit. Quum corpus ſemel inundaverit, ſponte ceſſan haud facile redit.

Aliquot ante annos Hædos duos Scabie, maxi me ore, infectos vidimus: unus eorum moritur, alter

alter vero, cui Moſchus porrigebatur, intra trium dierum ſpatium ſanus evaſit.

DYSENTERIA.

DYSENTERIA epidemica Scabies eſt inteſtinorum interna, ut ex diſſectionibus cadaverum, Dyſenteria defunctorum, patet; hanc per ſeceſſus & cloacas communes propagari, ne ullus quidem medicinæ peritus ambigit. Medicum Danum, priori ſeculo Helſingburgi, Dyſenteria ſæpius correptum, excreta ſua alvina obſervaſſe vivis referta, vix obſervabili motu ſe agitantibus, inſectis, *Bartholinus* narrat. Quo loco nobis non eſt prætereunda obſervatio, rem maxime illuſtrans. Quatuor abhinc annis Dom. *Rolander* in ædibus N. D. Præſidis enutritus, Dyſenteria infeſtabatur; Rhabarbarinis & Paregoricis, more recepto, curabatur. Octiduo abhinc in eundem incidit morbum, ſimiliterque ſanatur; octo vero aliis diebus præteritis Dyſenteria tertium corripitur: in cauſſam omni ſtudio inquiritur, non vero invenitur; quum æger eadem menſa, vitæque genere cum cohabitantibus ſanis frueretur. Itaque N. D. Præſes ægro, Entomologiæ præcipue ſtudioſo, excreta ſuadet ſcrutari, quo certius adpareret, utrum allata Bartholini obſervatio obtineret, nec ne. Hoc facto, in hiſce myriades animalculorum ſe vidiſſe, quæque accurate deſcripta, eſſe Acaros, & Acaris quidem farinæ ſimiles, æger dixit; cauſſam vero non nemo in potum nocturnum conjiciebat: ſed neque hæc aliis videbatur ſufficiens. Inter edendum bibere inſuetus erat: noctu igitur ſiti preſſus e poculo, ex ligno juniperino confecto, potum ſæpe hauriebat tenuiſſimum; vas hocce introſpiciens, lineolam quaſi albicantem, oculis nudis vix conſpicuam, inter coſtarum rimas reperiebat; armatis vero obſervavit, omne hoc albidum non aliud eſſe, quam innumeros Acaros, & ejusdem qui-

dem ſpeciei cum illis; quos in excretis obſervav rat; potu in vas infuſo, non mutabantur, eos vei relictis ſedibus, media nocte, potus ſuperficie petere, ubi ad horam usque decimam a. m. paſtu quærebant, dum priora loca repetebant, crebı tandem inveſtigatione invenit. Exemtis Acaris o biculo humectato impoſitis, quam parum, vari adfuſis liquoribus, irritabantur, & quod per oleu ipſum ſalvi tranſirent, animadvertit; a ſpiritu vir lædebantur, maxime vero a Tinct. Rhabarbari, quo in primis notatu dignum; quum autem Rhabarba rum Dyſenteriæ ſit ſpecificum, Lapathumque acu tum ei valde cognatum, & quotidiana Scabiei Me dicina, affinitatem invenimus & analogiam. Vaſi ter licet aqua calida abuto, adhærebant; illos i aliis etiam locis quærebat, inque vaſis potus acid & ſub dollorum obturamentis ſæpius reperiebat.

Dyſenteria, quæ Scaniæ territorium *Gyinge* quotannis fere, tempore meſſis, vexat, æque ac ea, quæ in caſtris eſt vulgaris, ex iisdem Acaris in potu acido latentibus, qui inde per ſeceſſus pro pagantur, & contagium generant, originem ſuam fortaſſis traxerit. In Vet. igitur Teſt. ut *quisque* militum alvina ſua excreta confeſtim humo obrueret præceptum erat. Scanis igitur & militibus caſtren ſibus nonne prodeſſet teſtaceis vel metallinis vaſis uti potoriis, quibus inſecta hæc difficilius adhære ſcunt? Nefas eſſe ventriculo jejuno potionem in gerere nocturno aëre elangueſcentem, ni prius ſu premus in potu liquor effundatur, vulgus dicere ſuevit, cauſſam ignorans; ſupra vero dicta obſer vatio hos Acaros tunc in motu eſſe tradit, & hinc hujus conſuetudinis origo nata eſt. Hauſtu potus vappidi tormina ventris excitantur, quæ, ſæpe, hauſtu ſpiritus Vini reprimuntur, qui vi Acaros lædendi ad Rhabarbarum proxime accedit.

TUS-

TUSSIS Ferina.

TUSSIS ferina morbus eſt majoribus noſtris minus cognitus, quo infantes maxime afficiuntur. Hujus igitur epidemia eatenus *) miasma tale ſit, oportet, ut ex ægro facile evaporare, propagari & multiplicari poſſit; hæc vero prædicata non niſi viventi cuidam tribuenda cenſemus. Domeſtica Medicina, quam contra hoc malum Veſtrogothi ex Infuſo Herbæ Ledi **) adhibent, quod narcotica, virulenta & inſectis odioſa eſt vi, animalcula heic quoque quaſi cauſſas adeſſe innuit. Huic rei fœneratur egregia obſervatio *D. D. & Aſſ. Wahlbom*, cui infanti, hoc malo correpto, Calmariæ, Julap. Moſch. Lond. porrexit, quo poſt biduum, levi quadam Scabie totum ægri corpus effloruit, & Tuſſis ferina ceſſavit; aliquo interjecto tempore, eodem malo redeunte, & ſcabie interiora petente, idem adhibuit remedium, quo eundem, quem antea, denuo obtinuit effectum, & infans omnino ſanus evaſit. Nonne igitur Tuſſis ferina, ex Acarorum quadam ſpecie, in organis pulmoni dicatas, alimentum potiſſimum petente, derivari poſſit? cujusmodi quum remediis tollatur vel leniatur. Quare hæc ipſa, uti Variolæ & Morbilli, vitam noſtram ſemel infeſtet, nec redeat, æque neſcimus, ac cur Scabies ſenilis ſæpius non recurrat.

VARIOLÆ.

Eſt VARIOLIS magna cum prioribus cognatio. Ex cauſſa in Europa vel America nequaquam quæ-

 renda

*) *Sanos pueros domum introiſſe ægrumque unice conveniſſe, & Tuſſi ferina brevi poſtmodum affectos fuiſſe, obſervationes exſtant. Medicos ægrum ex ægro viſitando, miasma hujus ſecum duxiſſe, aliosque eodem infeciſſe, in ore Medicorum eſt omnium.*

**) *Eadem planta Sues & pecudes; pediculis infecta, ſanantur.*

renda naſcuntur; numquam enim ſine contagio ad nos transferuntur. Vero eſt ſimillimum, eas eodem modo excitari, præcipue quum pueri, nimio dulci enutriti, & mitioribus præditi humoribus, magis hoc malo, haud aliter ac Scabie, infeſtentur. Aliquot abhinc annis dum Variolæ, Upſaliæ funeſtiſſimæ, omnes fere in vicinio abripiebant pueros, N. D. Præſes liberorum ſuorum collis Moſchum, ut mos diu fuit Norrlandiæ, appendit: quo id impetravit, ut peſtifero hoc malo intacti permanſerint. Variolis nuper infectorum femora fomento, e lacte ſaccharato, fovere, more receptum eſt, quo inſecta illinc allici quaſi videntur; femora enim, puſtulis, utpote affata evadunt, reliqua vero corporis pars minori Variolarum multitudine afficitur. In pueris ad Variolas præparandis Mercurialia & Sulphurata adhibentur, & oculis, ne lædantur, applicatur Crocus, quo nautæ induſia, ne ſupra modum pediculis torqueantur, colorant. Chinenſes, Variolas inſerentes, puri, naribus admoto, Moſchum addunt, ut eo Acaros, e ſanie, in frontis ſinum expellant. Vulnus quoddam Variolis laborantis, non prius quam malum hocce corpus reliquerit, conſolidari, & exanthemata quam maxime ibidem accumulari, a vivo quodam, quod, urgente injuria interna, hunc velut exitum quærit & confugium, provenire quoque videtur.

MORBILLI.

MORBILLI, qua indolem & originem exteram, Variolis valde ſunt affines. *Aquilegiæ* ſemina, venenata & *Staphiſagriæ* ſeminibus vicina, contra Scabiem puerorum communiter adhibentur: & aniculæ neſciæ liberos, juſto majorem doſin hujus illis porrigendo, ſæpe interficiunt. Eſt apud nos uſitatiſſimum, Morbillis vel Variolis laborantibus ſemina Aquilegiæ pulveriſata vel Moſchum porrigere, ut

ad

ad ſuperficiem corporis expellantur exanthemata, ne viſcera interna iisdem nimium contaminentur. In *Tuſſi* morbillis laborantium pertinaci pectoriſque oppreſſione, dum nihil fere juvat, *Flor. Sulphuris* parva & repetita doſi, una cum antifebrilibus porrecti, ſpecificum audit. Verbo: omnia remedia, Variolas & Morbillos adrepentes vel antevertentia vel curantia, virtute pollent inſecta occidendi; vel eorum halitum ſaltem non ferendo, ad exteriora corporis pelluntur, & in fugam coguntur.

PESTIS.

PESTEM absque contagio e terris exteris, in urbibus potiſſimum maritimis, apud nos nunquam oriri: hanc ipſam multiplicari & propagari: hanc in locis calidioribus, putridis & humilibus peſſime graſſari: hanc corruptorum aëris ſtatuum ope ingraveſcere, verſus hiemem comprimi, vere autem & æſtate adventante erumpere: hanc perpurgatas domos, teſte D. Timoli, non ingredi: hujus adventum alios, plerumque, morbos contagioſos prænunciare: hanc eadem ſemper ſervare exanthemata: hujus miaſma æque per ſalivam deglutiri, ac per cutis poros irrepere: hanc ipſam, ex acido, in aëre, elangueſcere, acidisque, ſecundum experimenta D. Sylvii, præveniri: hanc denique, Moſcoviæ regnum haud ita pridem aggreſſam, Mercurialibus, notiſſimis contra Scabiem Acarinam remediis, feliciter, teſte Schreibero, eſſe curatam: Moſchum, & Camphoram, Peſtis curæ, ut idem refert, inſervire, obſervationes ſunt veriſſimæ, quæ inſecta, illius utpote cauſſam indicare videntur.

Morbos *Syphiliticos*, præſertim quum absque fluidorum contactu, per oſcula, pocula, copulam & ſudores nunquam naſcantur, intima cum Peſte conjunctos analogia, ab animalculis quoque ortum ducere putamus, ſed aquaticis.

Hinc conſtare videtur, Febres ejusmodi ex Acaris excitari, ut quæ medicamentis appropriatis pelluntur.

Quamobrem Scabies & Dyſenteria apud nos, absque contagio, ſæpe oriatur, ex allatis cognoſcitur; illius enim cauſſam in farina frumenti, hujusque in potoriis reperimus vaſis. Contra, inſecta Peſtem, Variolas, &c. producentia, eſſe exotica, nec apud nos, niſi vel in corpore infecto, vel alio ſibi apto domicilio incarcerata exiſtere poſſe, veri eſt ſimile. Hujus forte rei cauſſa in cœlo noſtro duriore Acarorumve molliori natura eſt quærenda; ſi enim ex craſſioribus ad ſubtiliora ſpectare fas fuerit, alia inſecta apud nos indigena eſſe, alia æſtate, alia denique non niſi in ædibus noſtris, ubi foci calor eadem alit, degere obſervamus: hæc poſteriora e terris, ad Meridiem magis vergentibus, profecta cenſemus; horum vero omnium non eadem fuit mollities; inſecta enim, quæ de calidiſſima India huc commigraverint, & in hanc cooptata ſint civitatem, deprehendimus. Idem hiſce quoque animalibus accidit, quorum major frequentia certis quibusdam in locis antea reperta ſit, inde vero longe lateque ſe diffuderint & triſtem ſuum effectum exſeruerint. Alia horum apud nos domeſtica evaſiſſe, explicare forſan poteſt: cur quidam antea incogniti morbi certis locis orti fuerint & vulgati. Hinc in illum etiam deducemur tramitem, ubi rationem cernere licebit, cur morbi certi, certis anni temporibus, vigeant? Præterquam enim, quod plurimi morbi contagioſi, æſtate, cunctorum inſectorum optimo trimeſtri, dominentur: nodus maxime intricatus, &, ex horum animalculorum artificioſa œconomia exortus, quam, per mirandam exanthematum analogiam, cognoſcimus, diſſolvi fortaſſis poſſit; quo enim modo mortuum corpus ſemper ſui ſimilibus exanthematis efflореſcere, pro diverſitate

circum-

circumſtantiarum interiora & exteriora corpus adeo determinate petere poſſet? Quid ſimilius, quam ut animalia organiſata hæc efficiant? Quid huic actui aptius, quam ſubtiliſſima inſecta; quorum præcipua vivendi ratio maximos Naturæ Myſtas in ſui rapuit admirationem? Quid impedit, quo minus exigua hæc inſecta in corpore noſtro ſedes habeant, quum nec a majoribus immunes dici poſſimus: variorum enim generum, ſub metamorphoſi, integra inſecta & ſimul adulta, in uno eodemque hominis ventriculo, deprehendimus: vid. *N. D. Archiat. & Equ. Roſén in act. Holmenſ.* 1751. Quid, quod ipſæ Muſcæ carnariæ, aliaque iisdem comparia, ova ſua, in ventriculum excludenda noſtrum, immittunt: Mediocres *Aſcarides*, magni *Lumbrici* longæque *Tæniæ*, non adeo exigua mole, in nos intrant.

Pulex penetrans in America pedes intrat, ulcera cacoëthica exitat.

Gordius medinenſis in Indiis corpus intrat, dolores oſtocopos inducit.

Furia infernalis ex æthere in Bothnica decidit in nuda corpora hominum, momentoque citius occidit, ut conſtat obſervatis D. C. Solandri. *Vermes minuti Gordii* facie in Norvegia Elephantiaſes excitare & Ulcera cacoëthica, nuper obſervavit Martinus.

Animalia hæc duobus præcipue modis in corpus ſeſe inſinuare adparet, quum morbos, in interioribus corporis partibus enatos, conſideremus, v. g. quando contagium collum & ſtomachum primum infecerit, per inſpirationem, procul dubio, deſcenderunt: morbos vero, in corporis ſuperficie primum adparentes, perpendendo, ea per cutis inæqualitatem & poros ſe intruſiſſe, conſtare videtur.

Æque hiſce animalculis, ac aliis eorum generum, certum, quo edant, ament, multiplicentur, dormiant & quieſcant; tempus tribuere fas eſt;

G 4 Unde

Unde horum morborum paroxyſmi periodici expli-cari poſſunt; adde, quod Aſcarides rodendo cibum capientes, certa hora diei in recto pruritum ex-citent.

Ex legibus naturæ conſtat, quo minus anima fuerit, eo uberiorem gignere prolem, & quum uni-ca Apis, aliquot intra hebdomades, ad 20000 mul-tiplicari poſſit, hæc quoque, multo iis minora, in-ſecta, proportione copioſiſſime augeri ſequitur: & hinc credamus, unicum tantum vel alterum horum inſectorum adeo uberem brevi gignere prolem, ut effloreſcat & totum inundet corpus. Qua de re quoque ab inoculatione edocemur, majorem *ſcilicet* vel minorem puris copiam ad Variolarum numerum parum valere.

Peſtem, Variolas, &c. horrende dominantes, diu latuiſſe, & tandem, per res pelliceas, *linteas* & laneas infectas, ſe diſperſiſſe, Auctores referunt; nec mirum: quid enim impedit, quo minus *inſecto-*rum horum ova, omnino recentia, plures annos conſervari, & poſteà, modo contagioſo, agere poſſe, quum corpori noſtro accedendi occaſio illis datur, ſi mediocri tantum caloris frigorisve gradu, & apto domicilio gaudeant, credamus? Bombycis enim ova tali modo, tres integros annos *conſervari* poſſe, notum eſt.

Integro illorum, in corpore, opere *confecto*, moleſtisque laboribus exantlatis, tota emoriantur, diſſipenturve ex eodem, oportet; in *memoriam ve-*ro revocantes contagium, ad morbi finem, inten-ſiſſimum evadere, & inſecta hæc deſiderium *melio-*ris quaſi domicilii, pruritu & petitione corporis peripheriæ, ſignificare, hoc potius credimus; *poſt-*quam enim, ante obitum, in ſedibus ſuis, prope ſuperficiem, nuper ova poſuerunt, proles *hæc illo-*rum noxia, vel prout ſub metamorphoſi, vel ut integra inſecta, conſtituta, per transſpirationem

forſitan

forſitan haud difficile emanare poteſt. Quare vero non ſæpius idem repetant corpus, eandemque violentam non exerceant œconomiam, eſt inter phænomena miranda, quæ oculis noſtris, non vero rationi, patent. Ut nutrices Variolis antea vexatæ, infantes jam Variolis laborantes tractent & mammis ſuis admoveant, ubi una vel altera macula, in iisdem effloreſcens, contagium prodit, uſu quidem ſæpe evenit: hoc vero, omni prorſus vi deſtitutum, ne febrim quidem excitare valet. Difficultas licet in tam ancipitibus morbis, accuratiores inſtituendi obſervationes, æque ac aſſumta Medicorum hypotheſis, de generalibus omnium morborum cauſſis, quas alii in maſſa ſanguinea depravata, alii in malo in aëre prædominante, ſeſe reperiſſe autumarunt, quod ex una in alteram regionem, quo vento advolaverit, neſcimus, obſtiterit, quo minus hæ viventes omnium morborum exanthematicorum cauſſæ, non dum ſint detectæ: accuratiores tamen poſteros hæc animalcula multo reprehenſuros artificioſiora, quam nos vel exiſtimavimus, vel extricare auſi fuimus, pauliſper affirmare audemus; firmiſſima enim ſtat ſententia: *natura nullibi magis perfecta, artificioſa magis, quam in minimis.*

Has qualeſcunque delineationes ulteriori diſquiſitioni B. L. ſubjicere velit, ut viæ hactenus a paucis tritæ detegantur, noviſſime rogamus.

introducere pro præſtantiori lana obtinenda; Weſ beck pappum *Epilobii anguſtifolii* & *Salicis pentandi* colligere pro ſuccedaneo Bombacis; alius *Scir* *paluſtris* radices, quarum certe recentium avidiſſim ſunt Sues, colligere & exſiccare pro hyberno al mento horum animalium; alius *Urticas dioicas* i pratis ſerere pro vaccis, cum iſtud fœnum lac po tenter pellat; alius *Solanum tuberoſum* plantare, i alimentum homuncionum, premente inprimis an nona, ea vero potiore, ad porcos ſaginandos; aliu vinum e baccis *Juniperi* coquere docuit non nemo ſed quod maxime ſtupendum & immortali memori dignum, eſt noviſſimum B. Brovallii, qui continenti dilatationem ſ. aquæ retractionem perſundebat: aliu ſpiritum vini Ungariæ ex *Abiete* recoquit *), cum præmio; alius inſtrumenta Turcica e *Silicibus* pro frumento triturando introduxit; alius *Cornices* ex pugnare, ne prata evellant, conatus eſt; alius ſe mina *Graminum exoticorum* introducere & in pratis ſerere tentavit, pro pabulo copioſiori; alius *Capras* defendebat, quaſi ſummitates arborum non deton derent; alius lamellas e *ligno Juniperi* in locum Ma cis ſubſtituere voluit, ut reliqua taceam.

§. V.

Ex his & ſimillibus facile colligere licet, quam multi indefeſſo ſtudio & ſumptuoſis experimentis viam tentent ulterius progrediendi in diſciplina, quæ Oeconomiam privatam inſtituit. Et quamvis non omnes eodem ſucceſſu ad metam tendant, conſtat tamen inde, quanto ardore & labore hanc ſcientiam tractent plurimi.

§. VI.

Inter reliquas partes hujus diſciplinæ primum ſane locum tenet Agricultura, quæ panem ſubminiſtra-

*) *It. Scanie.*

ſtrabit, quo deficiente, deficiunt fere omnia. Fatendum etiam eſt, artem colendi agros in hac ipſa regione ad ſummum facile apicem perductam eſſe, ut qui hanc rite addiſcere velit, non opus habeat excurrere ad Anglos & alias auſtraliores gentes. In hac parte dum deſudant viri acutiores, eo perventum eſt, ut inquirere etiam inceperint in veterum opiniones de transmutatione frumenti ex uno Cereali in alterum. Interea nonnemo in eam ſententiam abiit, ut ſtatuat præſtantius frumentum in terra macriori degenerare in vilius, & in ſolo viciſſim pinguiori transformari e viliori in præſtantius; Alii vero hanc metamorphoſin mordicus negant. Ad me quod attinet, abſit, ut in quemquam ſim injurius, dum nego veram eſſe alterius aſſertionem; quivis enim tenere debet, quod propriis oculis viderit, & quilibet experimentis propriis poteſt fallere ignaros. Interim tamen quivis etiam concedat alteri, in re, quæ nec religionem, nec formam regiminis ferit, libere ſentire, & quæ ipſi detecta ſunt, aperire. Ideoque, dum hæc de metamorphoſi frumenti hic locorum fervet controverſia, lubet etiam noſtrum de hac re ferre judicium. Novi equidem, millena experimenta ſuper hoc argumento, per varias Sueciæ provincias, hoc anno eſſe inſtituta, ſed quorum veritas non ante annum inſequentem conſtabit. Nos interim de hac re ita convicti ſumus, ut absque inſtitutis experimentis prædicere audeamus futurum eventum, innixi principiis Botanicis, ex ipſa natura petitis. Quicunque enim in his ſolida jecit fundamenta, non poteſt a vero tramite aberrare, modo rite enutritus fuerit in ipſius naturæ cognitione.

§. VII.

Qui naturam plantarum rite vult intelligere, neceſſum eſt, ut regni vegetabilis varias vias ſequatur

tur per late diſſitas ejus provincias. Debet eni conſiderare *Gemmas* arborum & plantarum, ut ſcia quæ hyemis vehementiam ferant. Debet *Vernati nem* arborum obſervare, ut ſciat, quo ordine fro deſcant. Debet *Calendarium* Floræ ad manus habe re, ut plantarum tempus florendi perſpiciat; quo modo unus flos poſt alterum juſto ordine explicetu Debet *Horologium* Floræ intueri, ut ſciat, qua hor diei flores explicentur aut claudantur. Debet *Sta tiones* plantarum examinare, ut ſciat quo in loco & qua in terra ſingulæ proveniant. Debet *Somnum* plantarum attendere, ut intelligat earum quieten nocturnam. Debet *Nuptias* plantarum intrare, u videat, quomodo generentur in flore ſemina, pol linis illapſu ſupra roridum ſtigma. Debet *Metamor phoſin* Plantarum attente ſequi, ut intelligat, qua ratione flos & ſemen fiat. Debet a Pandora *in ſectorum* addiſcere, quæ plantæ certis Inſectis cibum præbeant, & a *Pane* Suecico, quænam plantæ con ſumantur, vel non, a phytivoris mammalibus. De bet *Hortos* intrare *Academicos*, ubi millena ſemina quotannis e plagis remotiſſimis orbis advecta, ſe runtur, & videre, quod ſingula promant ſuam plan tam, nec aliam. Debet a *Generibus* plantarum erue re conſtantes fructificationis characteres. Debet a *Speciebus* plantarum intelligere, quo in loco orbi ſingulæ plantæ ſponte creſcant. Debet denique e *Philoſophia botanica* ſibi perſpectas reddere, quæ du cunt ad Partes conſtituentes plantarum, ad Varie tates, ad Habitum, ad Ordines naturales & reliqua Hæc omnia cum in hac ipſa Academia felicius quam forte alibi, exculta ſint, etiam facilius ib addiſcuntur, ut hic pejus erretur de via, quam i loco alio ullo.

§. VIII.

Novi equidem, quod, qui metamorphoſin Ce realium urgent, inprimis infeſti ſint in recentiora

Bo

Botanicos, quod non credant vel agnoſcere velint eorum aſſerta, quaſi qui primo tentamine felicius intraſſent naturæ interiores receſſus, quam illi, qui per totam vitam in Floræ amplexibus hæſerunt. Si hæc ita eſſent, ipſis hoc gratularemur. Jam vero, quæ perſpicue intelligimus, aſſerere audemus. Priſci plurimas plantas è ſeminibus, in prima creatione terræ inſitis, produci exiſtimavere, dum obſervabant plantas varias ex terra effoſſa mox repullulare. Alii Pineta incenſa & exuſta flammis in Querceta mutari, ut Borſius apud Camerar. *hort.* 126. prodidere. Alii pineta noſtra combuſta & libro Betulæ accenſa, Betulas tantum producere, ut vulgus noſtrum ſtatuere. Alii veterum plantas plurimas, præſertim viliores ipſis habitas, ut Fungi, Muſci, & Herbæ minutiſſimæ, immo etiam animalcula minutiſſima, per generationem æquivocam, ſive per putredinem, fermentationem & neſcio quam occultam qualitatem, ſub miſcela varia terrarum generari ſomniabant, quia non attendebant ad vias, per quas ſemina a matre undique late diſſeminantur. Videbant enim agrum, puriſſimo frumento ſatum, luxuriare ſæpius ſterili herba, præſertim ſi recens fuerit ſtercoratus. Videbant campos Juniperis obtegi, ubi nulla juniperus antea, nec noverant, quomodo ponderoſæ juniperi baccæ deferrentur a frutice matre in loca remotiſſima. Negabant itaque, quoniam non videbant.

§. IX.

Duravit hæc gratis aſſumta hypotheſis ad tempus *Harvæi*, qui auſus fuerat aſſerere omne vivum generari ex ovo, ſeu a matre ſimili pronaſci, nec aliter. Hanc ſententiam quamquam plurimi tunc temporis Eruditi omnino reſpuebant & hæc ipſa in hunc usque diem ab indoctis & in naturæ myſteriis peregrinis negatur, certiſſimo tamen nititur fundamento.

mento. Nec *Rhedi* unquam potuit obtinere vermiculos in carne putrida, niſi accederent inſecta, qui ova deponerent. Certe qui fugitivis oculis modo intueatur ſtructuram minutiſſimorum animalculorum, horum conformes articulationes, muſculos, viſcera, organa ſenſuum &c. fungum habet pro cerebro, qui concipiat adeo artificioſam machinam, quæ omnem vim ingenii humani longe ſuperat, poſſe caſu & ſua ſponte generari. Similiter etiam comparatum eſt cum Plantis, quarum machinæ ita conformes intra ſuam ſpeciem, ita artificioſe conſtructæ & elaboratæ, ut nullus non apertis oculis videat opus in his omniſcii & omnipotentis Creatoris, adeoque non minus valet in plantis, quam in animalibus, generatio ſic dicta univoca ex ovo.

§. X.

Attendamus oportet ad multiplicationem plantarum, videbimus e. g. caulem arboris extendi in ramos, ramos in ramulos, hos in gemmas; gemmas non aliud eſſe quam futuros ramulos coarctatos & minutiſſimum horum compendium, quod conſtet ſquamis minutiſſimis, proximo anno explicandis in folia, & intra ſingulam ſquamam foliaceam punctum minimum ſeu gemmam minorem duobus abhinc annis explicandam in ramulum foliaceum, & ſic continuari multiplicationem plantæ, dum ſingula gemmula conſtituat novam plantam. Comparemus hanc multiplicationem cum verme *Tænia,* & conſtabit facile ſimilitudo, ubi unusquisque articulus novam conſtituit vitam ſeu proprium animalculum, quod parit ſimillimam prolem, ſed cohærentem cum matre, ſerie ſæpe numeroſiſſima. Vel etiam adducamus, exempli loco, *Sertulariam,* cujus vita multiplicatur eodem modo, quo Tæniæ, ſed ramis pluribus, & in hac obſervemus unumquemque articulum propriam vitam, propriumque corpus cum ſuis orga-

organis & viſceribus habentem. Similiter etiam comparatum eſt cum Radicibus *graminum* & cerealium, quæ numeroſis articulis repunt ſub terra; ad ſingulum geniculum articulos diſtinguens hæret gemmula, rudimentum novæ radicis, quod ubi excreſcit, & elevatur ſupra terram, tranſit in culmum articulatum, foliis veſtitum, demum ſpica terminatum; & intra vaginam foliorum minima latet gemmula, quæ exſiccata marceſcit, dum ſuccus alimentalis defertur ad fructificationem; ſi vero ſpica decolletur ocyus, hæc gemmula tum excreſcit in culmum, evidenti argumento, quod intra gemmam lateat culmus cum foliis, ſpica &c. Attendant, quæſo, oculatiores ad gramina prati vel campi, quæ quotannis a fœni meſſoribus & pecoribus demetuntur, ſæpius non una vice: annon ſemper ex eadem radice eadem gramina, determinatis ſpicis ſeu paniculis, appropriatis floribus condecorantur? quis mortalium vidit ramulum arboris, herbæ, graminis, aliusque cujusvis vegetabilis, pluries licet diſſectum, unquam mutaſſe naturam ſuam, unquam e gemmis ſuis reſiduis, aliis plantis vel ſpeciebus repullulaſſe? Tondetur Liguſtrum, Tilia vel alia quæcunque arbor opere topiario, uti moris eſt in hortis quotannis, repetitis vicibus; ſed nullus mortalium obſervaverit ideo novos ramos alius ſpeciei unquam regerminaſſe. Peregrinus & plane hoſpes ſit profecto in naturæ ſacris, qui hæc credat, temerarius qui hæc afferat. Natura eſt lex Dei, in ipſa creatione rebus indita, ſecundum quam multiplicari, conſervari & deſtrui debent; data eſt hæc ab omnipotente Imperatore, qui non opus habuit eandem revocare vel mutare.

§. XI.

Machina plantarum artificioſiſſima conſtat *medulla multiplicativa* intra ſubſtantiam *ligneam*, obductam

libro, veſtitam *cortice*, ex quo folia promanant & reliqua; ſed hæ partes in diverſis plantis, diverſi mode e ſuis fibris & canalibus contextæ ſunt. Creſcit & extenditur atque multiplicatur hæc vita plantarum quaſi in infinitum, nec terminatur ſua ſponte, niſi rumpantur integumenta, non caſu lacerata, ſed ſecundum leges & ſtructuram partium conſtituentium plantæ, dum cortex explicatur in *Calycem*, liber expanditur in *Corollam*, lignum ſcinditur in *Stamina* & medulla coacervatur in *Semina*. Hoc facto, terminus imponitur vegetationi & vita prior deſinit, ubi nova eſſe incipit: & hoc tam conſtanti lege, ut nulla planta ſine fructificatione, nullus ſine eadem terminus vegetationis. Obſervemus has fructificationes tam conſtantes & uniformes in ſua ſpecie, ut nunquam Violas ferant Rubi, nec Ficos Rhamnus, ſed in eadem planta ſemper conformes flores & uniformes fructus. Quod vero ad monſtra attinet, hiſce non immoramur, ubi flores plani & floriferi e ſimplicibus pronaſcuntur, qui non ſunt niſi libri ſuccoſioris affluxus humorum, qui ſolvit exteriorem ſuperficiem ligni, & non ſinit lignum indurari, quod e libro exſiccato & arido evadit. Non ferit hanc legem major vel minor planta, quæ non magis conſtituit diverſam ſpeciem, quam major & minor Equus ex eadem matre prognatus; neque fructus dulciores aut acidiores diverſitatem arguunt, novimus enim Vites æſtate calida & humida dulciores edere uvas, quam ſi æſtas fuerit frigidior, quando uvæ ejuſdem arboris magis aceſcunt. Conſtans, immo conſtantiſſima, naturæ lex eſt, quod ſimiles procreentur a ſimilibus, nec imbellem feroces progenerent aquilæ columbam.

§. XII.

Semina plantarum evolvamus ſuſpenſa manu, intueamur partes conſtituentes, obſervabimus intra tuni

tunicas continentes latere Cotyledones, & intra has plantæ compendium. Incipiamus ab evidentioribus, e. g. ſumamus ſemen *Nymphææ Nelumbo* dictæ, & reſeratis clauſtris videbimus plantulam petiolis foliisque peltatis inſtructam, ita omnibus numeris perfectam, ut quivis Botanicus facillime dignoſcat plantam ipſius ſeminis a reliquis omnibus; quid itaque mirum, quod ſato ſemine excreſcat planta, quæ latuerat antea plane perfecta intra ſuum ſemen? quis concipiat, quod ex ſato hocce ſemine alia oriatur planta, quam quæ fuerat intra ſemen, niſi novam creationem in ſuo cerebro fingat? Nux amygdali in olla feratur & aqua irroretur, dehiſcet brevi nucleus, prodibit in apricum ramulus, qui fuerat corculum ſeminis, videbis ſquamas, ex quibus corculum conſtituebatur, tumidiores factas explicari in Folia & Caulem, in loco calidiori properare ad metam & terminari gemma, futuri anni compendio; calor vero non remittens propellit nec ſinit moram; cogitur nova gemma, quaſi volens nolens, ſeſe explicare hac eadem æſtate, in novum caulem *). Cui inde non facile conſtat, quod totus hic caulis duorum annorum unitorum latuerat intra ovum ſive ſuum ſemen, ſub minima mole? ne Judæus quidem Apella crederet aliam oriri plantam ex nuce amygdali, quam quæ intra ſemen antea latuerat, quæque neceſſario & ex mortalium omnium fidiſſimis obſervationibus ſemper erit adeo ſimilis matri, ac unquam ramulus mediante gemma e ramo ſuo enatus. Nulla jam nova eſt creatio, ſed vita continuata, nec plures ſpecies hodie ſunt, quam quæ fuere quondam. Si itaque omnis generatio vitam tantum continuat, ſequitur etiam, ut ſingula perſiſtant intra ſuam ſpeciem.

*) *Philoſ. Botan.* 301.

§. XIII.

Veteres credebant frumentum per gradus degenerare in macriori terra, atque Triticum in *Secale*, Secale in *Hordeum*, Hordeum in *Lolium*, Lolium in *Bromum*, Bromum in *Avenam* & ſic per gradus deſcendere, immo credebant etiam ſemina Bromi vel Hordei in fertiliori terra producere Secale. Duravit hæc opinio, quamdiu plantæ earumque flores conſpiciebantur e longinquo & fugitivis oculis; poſtquam vero Malpighius, Tournefortius & alii armatis oculis inſpiciebant, deſcribebant & delineabant florum partes, etiam minutiſſimas, cum earum differentiis, & ex his plantarum genera conſtituebant diverſiſſima, ex fructificationibus æque diverſis prognata, obmutuit hæc opinio. Differunt enim inter ſe hæc dicta Cerealia ſ. Gramina, ut Ovis, Cervus & Camelus, nec unica pars figura & proportione convenit, ſed æque diverſa ſunt generum ſtructura hæc gramina, ac in ſua ſpecie conſtanter uniformia. Qui poteſt concipere Hædum progenerari a Lepore, Cervum a Camelo, ille etiam ſolus capiat Secale ex Avena aut Hordeo prodire. Sic cæcutimus luce meridiana, ut talpa in ſua domo, dum nolumus exire & apertis oculis intueri naturam. Nullus credat, vel e Secalis culmo vel Avenæ aliud enaſci gramen, quam quod fuerat antea, quodque latuerat intra gemmas relictas ad radicem, quæ compendia ſunt futurorum ramorum, nec producunt magis diverſos culmos, quam arbor reſecta ramos. Nec facit mora hyemis quidquam ſi modo radix Avenæ reſiſteret hyemi. Floræ alumno notiſſimum eſt, quod omnes plantæ futuri anni cum floribus & foliis, hac ipſa æſtate perfectæ & omnibus ſuis partibus diſtinguendæ proſtent quamvis lateant intra ſuas gemmas. Evolvite bulbum Tulipæ, gemmas Daphnes, radicem Hepaticæ & videbitis folia, flores, cum calyce, corolla, ſta

mini

minibus, piſtillis, adeo perfecta & elaborata, ut agnoſcatis florem e ſuo charactere perfectiſſimum. Ne credatis itaque ignari aliam oriri proximo anno plantam, alia folia, alios flores & fructus, quam qui hodie latent intra gemmam radicis. Æterna hæc eſt lex, æterna veritas.

§. XIV.

Sed comparemus fructificationes Secalis & Avenæ inter ſe invicem, & videbimus conformitatem nullam, diverſitatem ſummam. *SECALE ſpica* gaudet, *AVENA panicula;* elongentur denticuli Spicæ ſecalis & evadat racemus; ſubdividatur hic Racemus, ut fiat racemus compoſitus, tertia demum vel quarta accedat mutatio, antequam generentur Paniculæ, & ſic reciproce. *AVENÆ* flos conſtat calyce, qui *Gluma* bivalvis, biflora, oblonga, canaliculata nervis novem vix manifeſtis ſcabris, teretiuſcula, nec compreſſa, marginibus membranaceis albis muticis. *SECALIS* calyx eſt *Gluma* bivalvis, *biflora*: valvulis ſubulatis, canaliculatis, compreſſis, in ariſtam terminatis, carina ſcabris, floribus brevioribus, baſi lana cinctis.

§. XV.

AVENÆ gluma *Corollina* bivalvis: valvula exteriore lanceolata, canaliculata, teretiuſcula marginibus involutis lævibus, apicem verſus ſcabra, e medio dorſi exſerens ariſtam ſcabram, recurvatam, calyce longiorem.

SECALIS gluma *Corollina* cymbiformis, quinqueſtriata, margine & carina ciliata aculeis coloratis, unde ſtructura evadit ſpecioſiſſima.

§. XVI.

AVENÆ ſemen piloſum eſt & a gluma corollina involutum; *SECALIS* autem ſemen nudum;

ſtamina & *piſtilla*, quæ extra florem hærent, ſunt diverſiſſima in Secali ab Avenæ genitalibus, quæ intra glumas occultantur; adeoque ſi Avena mutaretur in Secale, utique gramina in avenam, quod æque eſt impoſſibile.

§. XVII.

Aliud etiam eſt obſtaculum metamorphoſeos Avenæ in Secale; radicis ſcilicet ætas annua, nec biennis. Perit enim certe gelu per hyemem induratis terris ſemper, adeoque etiam videmus hanc cum ſterili herba luxuriare in agris frumento æſtivo ſatis, uti in agris hordeaceis, nunquam vero vel unica avenæ planta in agris noſtris ſecalinis, hordeo hyemali gravidis, quod tamen alioquin ſæpiſſime acciderit, dum hi agri præcedenti æſtate ſtercorati fuere fimo equino; novi equidem plantas, quæ prima æſtate caules non proferant, ſæpe durare in proximum, quod tamen nunquam factum cum avena obſervavi, quum radix ejus in frigidioribus terris ſemper annua ſit, hyemisque omnino impatiens. Multo minus hoc fieri quisquam credat, dum primo anno culmos, quamvis non ſpicas, producere concedatur.

§. XVIII.

Quænam cauſſa erronei experimenti fuerit, meum non eſt divinare, quum multiplex eſſe potuerit. Multiplici via incedit polymorpha natura in ſerendis ſuis ſeminibus ab avibus, a ventis, a quadrupedibus, quæ conſumtam avenam & integra devorata ſemina excernunt per alvum illibata, perfecta & fæcunda, quæ ſæpe in agris ſtercoratis, licet non ſata, germinant. Potuere ſemina Secalis mixta fuiſſe cum avena, licet tam parva quantitate, ut oculus minus attentus ea non animadverterit, & deſtructa per hyemem avena luxuriaſſe numeroſis culmis

culmis atque ſpicis, ut ager hiſce dives, quaſi ſatus ſecali apparuerit; potuere & aliæ cauſſæ exiſtere innumeræ. Quicunque viderunt Secale prognaſci in agro, præterito anno, Avena ſato, nunquam obſervarunt Secale e radice Avenæ enatum; ſed ſtipites ſuperſtites Avenæ una cum radice ejus exſuccos & exaridos, & ſecale propriis radicibus innixum. Mirantur autem multi qua ratione potuerit Secale provenire in agro ubi non ſatum fuerat; adferuntur vero Semina modis variis, imprimis vero ab Alaudis aliisque Paſſeribus, qui copioſius collectis ſeminibus, ea integra per alvum reddunt; adeoque ea ſerunt in agris, ubi frequentes verſantur, uti multiplici experimento nobis conſtitit.

§. XIX.

Quidquid itaque ſit, ſerio aſſeveramus Avenam nunquam mutari in Secale; nec dari unquam transmutationem frumentorum.

LXXXIV.

CULINA MUTATA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

MAGNUS G. OSTERMAN,

Fjerdhundrenſis.

Upſaliæ 1757. *Novemb.* 16.

---

§. I.

Quamvis plerique homines, rationem ſecuti ducem, in cogitando & judicando conſpirent; ſuum tamen cuique arbitrium eſt ſingulare, ſuus cuique guſtus, ut vere dici poſſit: quot capita, tot ſenſus. In tanta rerum varietate, quam optimus creator homini attente conſiderandam objecit, aliud huic, aliud illi maxime placet. Sic mihi, ex multis objectorum millibus unum electuro, præ cæteris arriſit guſtus ille perquam diſſimilis antiquorum & recentiorum in deliciis æſtimandis, quem non minus variare intelligo, quam varia ſunt hominum ejusdem ævi judicia. Cum vero hoc argumentum latius ſe diffundat, quam ut brevi diſſertatione explanari queat, ea tantum commemorare in animo eſt, quæ ad guſtum hominis, & quidem in foro diætetico, pertinent.

§. II.

§. II.

Si *Præparationem ciborum* apud veteres, dapesque ex arte Apicii adornatas, cum cibis, quos coqui magnatum noſtro tempore parant, contuleris, tantum certe in his adparet diſcrimen, quantum inter veſtimenta veterum atque hodierna, vel etiam inter hominem larvatum & gallicis ornamentis inſtructum. Hujus vero in cibis conficiendis diſcrepantiæ non una ſemper atque eadem datur cauſſa. Mos, trium ille litterarum tyrannus, heic non ſuo deſtituitur ſuffragio. Indiæ & quæ aliæ ſunt regiones diſſitæ, quas poſtmodum detexerunt aut ſaltem adcuratius viſitarunt mortales, varias res antea incognitas advenis, paullulum ibi commorantibus, obtulerunt, quæ palato arridentes, atque ideo in Europam redeuntes comitatæ perpetuam humani ingenii mutabilitatem infecerunt, utpote quæ varietatibus delectatur, & omnia experiendo, meliora ſæpe invenit, eaque, uti fas eſt, deterioribus præfert. Ex multis ſummis labris delibabimus ſequentes:

3	*Glandes*	*Seges*	15	*Lepidium*	*Armoracia*
4	*Malva*	*Spinacia*	16	*Silphium*	*Allium*
5	*Blitum*	*Atriplex*	17	*Garum*	*Encraſicolus*
6	*Borago*	*Acetoſa*	18	*Piſces*	*Carpio*
7	*Beta alba*	*Beta rubra*	19	*Oleum*	*Butyrum*
8	*Bulbi*	*Cepa*	20	*Mel*	*Saccharum*
9	*Siſarum*	*Paſtinaca*	21	*Mulſa*	*Vinum*
10	*Faba*	*Phaſeolus*	22	*Zythus*	*Cereviſia*
11	*Eruca*	*Dracunculus*	23	*Medo*	*Sorbet*
12	*Apium Petroſ.*	*Celleri*	24	*Calida*	*Thea*
13	*Pepones*	*Melones*	25	*Vulva*	*Gelatina*
14	*Rhus obſon.*	*Myriſtica*			

§. III.

GLANDES, quæ deciderant e patula Jovis arbore Quercu, priſcis, ſi Scriptoribus & Poëtis antiquiſſimis credimus, alimento fuerunt, quod ſatis videtur veriſimile, cum ex itinerario Shawii in

Africam & Aſiam obſervemus, Africanos etiamnum *Glandes e Quercu vulgari, brevibus pedunculis Bauh hiſtor. I. p. 70.* ſeu eadem varietate, quæ ad Hunneberg noſtratium in Weſtrogothia creſcit, ſumtas aſſare atque comedere, quippe quæ, ut cæteri etiam fructus in auſtralioribus terris, multo ſunt majores & dulciores, quam in noſtris. Poſtquam vero Ceres, aut alius quisquam immortalis venerationis atque memoriæ, FRUMENTA hominibus detexit, glandes tandem, ceu amaræ, ſpernebantur.

§. IV.

MALVA veteribus inter communiſſimos erat cibos, ſed, quæ jam non amplius in noſtris comparet menſis. Illis, qui, a mollitia longius remoti, durioribus utebantur cibis, gráviores vero ſuſtinebant labores, neceſſarium fuit interdum alimentum quoddam emolliens, ut alvum ſervarent apertam. Unde *Martialis:*

Exoneraturas ventrem mihi villica Malvas
Attulit.

Ad quam autem ſpeciem Folium hoc Malvæ, ſanctiſſimum Pythagoræ, referri debeat, meum non eſt determinare. Etenim omnes fere plantæ ordinis Malvacei eadem ſunt virtute præditæ; probabile eſt fuiſſe *Alceam roſeam* ſecundum *Caſp. Bauhin. pinac.* 215. quæ quotannis in noſtris ſeritur hortis, ſed cujus tamen ne folium quidem hodie decerpitur in uſus culinarios. SPINACIA *oleracea*,. herba veteribus ignota, ſtatim poſt redditam ſcientiis lucem & diſperſas barbarei nubes in culinis tam frequens fuit, quam Malva ibidem conſpici deſierat. Et rationem quidem haud difficulter invenimus, cur Malvæ folia Spinaciæ cedere cogerentur. Hæc enim mollior eſt atque magis inſipida, & tenui prorſus caret tomento, quod in Malva ſenſum non gratiſſimum linguæ conciliabat. Satis perquiſiverunt Botanici,

unde

unde hæc Spinacia venerit, eamque nec in Europa, nec in Indiis invenerunt; usque dum ultimis jam temporibus terræ Orientales, Tataria & adjacentes regiones fuere peragratæ; In his vero reperta eſt ſponte creſcere cum Artemiſia Dracunculo & Atriplice hortenſi, quæ veteribus æque ignotæ, ſub ipſa barbarie huc immigrarunt; quando Gothi, teſtantibus hiſtoricis, Tatariam egreſſi, Italiam inundantes, ſedem ſibi eligebant; nihil enim ad fidem pronius eſt, quam quod hi herbas gratiores & ſapidiores ex ſolo natali ſibi comparaverint.

§. V.

BLITUM veteribus æque ac Beta & Malva frequens fuit, ſed in noſtris jam menſis aut hortis non conſpicitur, niſi forte in Hiſpania; eſtquæ vegetabile hoc valde obſcurum, ut non ſine difficultate ſciamus, quodnam ſit, nempe *Amaranthus albus*. ATRIPLEX autem *hortenſis* huic ſucceſſit. Probe ſcio veteres in culinis ſuis Atriplicem quandam habuiſſe, ſed quæ ab Atriplice noſtra hortenſi omnino diſcrepat. Folia hujus in oleribus & juſculis tantopere adamata, Bliti foliis præripuerunt palmam, quippe quæ adeo erant inſipida & fatua, ut fœminam, alacritate, forma & omni lepore deſtitutam, inde vocarent Bliteam. Nova hæc Atriplex ſingularem vim obtinuit per aliam herbam, quæ veteribus fuit ignota, ſed in noſtris jam culinis uſitata, SCANDIX *odorata* vocatur, cujus folia huic admixta, anethi ſaporem præbent.

§. VI.

BORAGO a veteribus tantopere in eſculentis adamata, quamque cordiale optimum, ſed perperam, credebant, adeo jam noſtris ſtomachis diſplicet, ut quamvis ſponte inſtar lolii in hortis creſcat, a coquo tamen intacta relinquatur, niſi forte corol-

las

las inde ſumat ad exornandas, non vero condiendas patinas. Et ſi quis negat Boraginem veterum eſſe eandem, quæ jam eodem inſignitur nomine, ſed potius *Anchuſam* quandam, neque illa jam in uſu eſt, niſi quod infima plebs verno tempore folia nonnulla decerpat oleribus coctis commiſcenda. Verum hodie frequens in hortis herba eſt RUMEX *Acetoſa, alpina*, *Ruthenica* aut *Hiſpanica* dicta, quæ ad embammata quotidie cum butyro & ovis parata adhibetur, quod novitium eſt inventum in culina, quamvis apud Lappones & Samojedas antiquiſſimum.

§. VII.

BETA *vulgaris* ſeu *Beta alba vel palleſcens. C. Bauh. pin.* 118. veteribus æque fuit in culinis frequentata, ob eandem fere rationem, ac Malva, hinc *pigro ventri non inutiles Betas*, *Martialis* nominat. Jam vero menſis noſtris raro imponitur, cum ſaporem per ſe non habeat, ſed multorum aromatum acceſſionibus indigeat. Unde etiam *Martialis*:

Ut ſapiant fatuæ fabrorum prandia Betæ,
O quam ſæpe petit vina piperque coquus!

Et hanc ob cauſſam non niſi a coquis magnatum præparatur, qui multis aromatibus cibo, per ſe inſipido, ſaporem conciliare norunt. Nos vero BETAM habemus, quæ veteribus non fuit cognita, nempe *rubram, radice rapæ. Bauh. pin.* 118. cujus non folia, ut prioris, ſed radicem adhibemus, quæ acidum aceti exſorbet, ſtomachum reficit, & friabilitate non-minus, quam colore ſeſe commendat.

§. VIII.

BULBI veterum adeo facti ſunt ignobiles, ut conjectura vix determinare audeamus, quinam fuerint a Romanis antiquis tantopere uſitati. Sed nos viciſſim ASPARAGOS *altiles* melius, quam illi ſolebant,

lebant, producere edocti ſumus. Hi ſapore bulbos antecellunt, virtute autem fere exæquant vim, Bulbis antiquorum teſtimoniis vindicatam.

§. IX.

Sium SISARUM eam a veteribus adprobationem meruit, ut *Tiberius Princeps illud flagitaret omnibus annis a Germania: Gelduba apellatur caſtellum rheno impoſitum, ubi generoſitas præcipua*, teſte *Plinio*. Non ſine cauſſa miramur, cur radix, tam facili opera in hortis noſtris plantanda, tamque dulcis & ſapida, ut parem vix agnoſcat, tantam apud nos deſuetudinem ſentiat, ut in pauciſſimis hortis compareat, ſed contra PASTINACA *ſativa*, quæ apud veteres nullum præſtabat uſum, quamvis in Europa ſponte creſcat, invaluerit, ut omnium fere ſit communiſſima; forte ideo, quod major ſit, magisque ſufficiens, nec non faciliori opera purgabilis.

§. X.

FABA veterum, ſeu *Nymphæa Nelumbo* longe alia erat planta, quam quæ nobis Faba vocatur. Græci, imprimis veteres, hujus in aquis repertæ ſemina libenter comedebant; ſed videbant prudentiores non optimum hoc eſſe alimentum, cum venerem extinguat: Nos eam nec plantare poſſumus, nec dignam habemus, unde transportetur, cum fabam contrario effectu detexerit ſequior ætas, flatulentam & per conſequens veneri amicam, PHASEOLUM loquor vulgarem ex India oriundam, & veteribus certe in culinaribus ignotam. Frigoris quidem impatiens eſt, ſed uberem tamen apud nos habet fructificationem.

§. IX.

ERUCA (*Braſſica Eruca*) veteribus in cibariis adeo fuit frequens, ut acetariis cunctis admiſceretur, ceu quæ venerem in tantum excitare credita fuit,

fuit, quantum eandem Lactuca ſuffocaret. Und Martiali dicitur, *venerem revocans Eruca morantem* Jam vero ita in deſuetudinem venit, ut in null feratur horto, ſed ejus loco ſumimus herbam veterum culinis inſolitam, nempe NASTURTIUM ſeu *Lepidium ſativum*, cujus folia lactucæ adjungimus, vel etiam folia *Artemiſiæ Dracunculi*, priſcis ne nomine quidem notæ. Folia enim Erucæ hircinum fere odorem habent, ſuntque ad ſuperficiem fere ſcabra, atque adeo ad rem culinariam multo ineptiora foliis Naſturtii nominatis.

§. XII.

APIUM veterum idem eſt, quod Botanici vocant Apium *Petroſelinum*, quod ſuam adhuc in culina retinet præſtantiam. Sed hujus ſpeciei alia jam regnat varietas, *Apium* nempe *hortenſe latifolium, maxima craſſiſſima ſuavi & dulci radice. Boerh. lugd. I. p.* 58. (*Rot-perſilja*) quæ noſtro quidem tempore orta, ſed qua originem tamen huc usque ignota, æque ac ceteræ varietates rerum culinariarum, ut Fœniculum faſciatum, Beta radice rapæ, Braſſica ſelenifia, & quæ ſunt plures. *Apium graveolens*, CELLERI Italorum, culinam ſequioribus temporibus intravit, condimentum tamen cibi magis, quam alimentum. Hoc ſi cognoviſſent veteres, potiori jure, quam prius illud, defunctorum feralibus epulis dicaſſent; hoc enim poſterius ex tetra planta aquatica, quæ ſicciori loco male olentem qualitatem maxima ex parte exuit, meliori cultu eſt emendata, ſed non nihil tamen retinet, illis utique noxium, qui debilitate laborant nervorum.

§. XIII.

PEPONES, quibus frequenter uſa fuit antiquior ætas, etiamnum quidem in auſtralioribus terris comeduntur, ſed fatui admodum ſunt, eamque ob-

ob rem plebis plerumque fercula.. At guſtus delicatior in MELONIBUS colendis majorem inſumſit operam, qui ſine additamentis aliorum aromatum, cibum per ſe præbent delicatiſſimum.

§. XIV.

RHUS *obſoniorum*, ſeu fructus *Rhois coriariæ*, veteribus condimentum ciborum fuit quotidie obvium, ſed cujus jam in culinis nulla comparent veſtigia, poſtquam *Nucis* MYRISTICÆ, quam India nobis mittit, uſus ubique increbuit, cui præterea eadem vis ineſt auſtera, adſtringens & corroborans, & inſuper qualitas quædam fragrans, quæ eam multo reddit gratiorem.

§. XV.

LEPIDIUM *latifolium* (Bitterſalſo) veteribus condimentum erat, carnibus coctis apponendis idoneum, atque ipſe agnus Paſchalis Judæorum cum amaro hoc ſalſamento erat comedendus. Sed quamvis facili negotio apud nos creſcat, deſeritur tamen omnino, ejusque loco radix Cochleariæ ARMORACIÆ frequentem obtinuit uſum. Hæc inſtar foliorum Lepidii adhibetur, cum hæc, bene contrita, longe ſit ſuavior & tenerior.

§. XVI.

SILPHIUM ſeu *Succus* CYRENAICUS veterum, qui apud veteres tanto erat pretio, ut a Romanis ceu condimentum pretioſiſſimum emeretur, per bella Aſiatica, utpote a Perſia usque & terra Mogolis aſportandus, ita in deſuetudinem venit, ut nemo eum poſtea deſideraret, quin & ars eo veſcendi in Europa oblivioni fuit tradita, doctam enim gulam requirebat. At vero Indis etiamnum eſt in uſu; illuſtriores enim ſucco hoc Cyrenaico ſuas illinunt quadras, carnibus & variis piſcium generi-

neribus veſcituri, ut delicatiſſimum illis ſapore conciliant. Pauperes vero Indiæ, ſuccum adeo ſun tuoſum ſibi parare non valentes, Allio conten eſſe coguntur. Eſt vero ſuccus Cyrenaicus, nih niſi *Aſa fœtida*, cujus odor nobis tantopere eſt al ominabilis, etſi ne quinquageſimam quidem habea ejus fœtoris partem, quæ in virente percipitur Nos vero ALLIIS utimur, maxime nationes non nullæ, & imprimis Romano-catholici & Turcæ, qui bus ita eſt in deliciis, ut infantibus ſuis præman dant. Major vero pars noſtratium tam docto non dum utitur palato, ut Allia facile ipſis arrideant *Allium* autem, quod *Cepa ægyptiorum radice rapa* magnitudine omnium in ſuo genere præſtantiſſimum eſt. Aſſum enim aut coctum volatile ſuum maxim ex parte deponit, friabile eſt gratisque ſaporis Hujus tandem ſemina haud ita pridem ex Ruſſia in troduci & in hortis magnatum ſeri cœperunt.

§. XVII.

GARUM illud ſociorum, *pretioſa malorum pi ſcium ſanies Senecæ*, quod ad carnes veterum tan uſitatum erat, quam apud Turcas hodie, præpara batur ex inteſtinis piſcium, imprimis Scombri, qui probe ſalſata vaſis includebantur, usque dum in li quamen eſſent ſoluta, ſed ignorari omnino a no ſtratibus cœpit, poſtquam *Clupeam* ENCRASICO LUM dictam, ſale marino ſaturatam, ſub nomin *Enjovis*, eundem præſtare effectum, ſed multo pu riori præparatione & ſapore, didicimus.

§. XVIII.

PISCES veterum delicati, quos tantopere lau dabant, tanta ſervabant cura in ſuis Piſcinis, tant coëmebant ſumtibus, etiam ex longinquis locis *Lupum* loquor *marinum*, inter duos pontes Rom captum; *Murænam*, cui damnata mancipia in vivarii

obj

objecit Pollio, *Acipenſerem*, qui tibiis & coronatis miniſtris inferebatur in triclinium; *Scarum* ultimis ab oris attractum; *Mullum* pretioſiſſimum, quo exſpirante nihil formoſius; *Anguillam*, cœnarum Helenam; *Auratam*; *Julin*, aliosque piſces, apud nos partim ſua amiſerunt pretia, partim difficilius comparantur. Nos eorum loco *Cyprinum* CARPIONEM in deliciis ponimus, nec vero PERCAM *fluviatilem*, more Hollandico præparatam, vivam fere, aquæ ferventi & ſale conditæ cum Petroſelini radicibus & foliis immiſſam, poſtmodum patinæ cum calido ſuo juſculo (Sauce) impoſitam, cum pane dulci & fermentato, adjecto large Butyro recenti, comedendam, aſpernamus.

§. XIX.

OLEUM apud veteres frequenti admodum erat in uſu, qui adhuc ab Europæis auſtralioribus continuatur. Nos illud parce omnino conſumimus, cum loco olei vegetabilis ab oliva expreſſi, oleo utamur lactis e bobus, ſeu BUTYRO, quod antiquis adeo incognitum fuit, ac nobis jam eſt frequentiſſimum.

§. XX.

MEL, quo veteres ſuas educorabant dapes, quodque ad potiones gratas conficiendas adhibebant, unde Meda majorum noſtrorum erat præparata, SACCHARO, poſt aucta cum Indis commercia, ita excluſum eſt, ut melle tam parce utantur culinæ noſtræ, quam Saccharo luxuriant.

§. XXI.

MULSA, conſuetum genus potionis apud veteres, prorſus ceſſit vino, poſtquam mercatura, VINA cujuscunque generis aſportans, *mulſam* antiquam noſtratium ita exterminavit, ut pauci admodum veram Mulſæ conficiendæ rationem teneant.

§. XXII.

ZYTHUS, potus apud antiquos communis ignotus vero nobis, qui ejus loco CEREVISIAM habemus lupulo conditam, atque adeo durabiliorem. Uſum enim humuli in potu prorſus ignorabant veteres, immo vix herbæ hujus ibi inveniuntur veſtigia, quamvis noſtro tempore in Europa Humulus ſit frequentiſſimus.

§. XXIII.

MEDO, veterum & ſeptentrionalium potus jam fere in totum eſt abrogatus. Contra Matronæ nobiliores recentiori ævo potionem conficere didicerunt, guſtui ſuo delicato adcommodatam, quam *Aquam* dicunt *paſſularum*, nec a SORBETO orientalium & Ægyptiorum differt, cujus præparatio pro cujusque guſtu variat.

§. XXIV.

CALIDA vendebantur priſco ævo in cauponis ſeu thermopoliis cum vel ſine vino, unde *Plautus* homines commemorat: *quos ſemper videas libenter eſſe in thermopolio.* Ex Dione Caſſio conſtat, *Cajum Caligulam*, cauponem quendam interfeciſſe, quod per dies funeris Druſillæ ſororis aquam calidam vendidiſſet, & imperator *Claudius* ſubvertebat Romæ hæc thermopolia. Hæc igitur non amplius invenimus, ſed aliis tamen non minus large eorum loco utimur, cum in noſtris thermopoliis infuſum THEÆ ſingulis diebus propinetur.

§. XXV.

Singulas autem veterum delicias, inſtituta cum recentioribus comparatione, perſequi, anguſtia chartæ non permittit. Suis illi dapibus opiparis delectabantur, noſtræ nobis placent; eorum ſaginati *Catuli lactantes*, VULVA & Sumina, ſalivam nobis non movent, eorumque uſus cum ſuis auctoribus eſſe ceſſavit; contra ea nobis noſtræ ſunt deliciæ, in

in quibus ceu præſtantiſſimas nominare debeo GELATINAS noſtras, veteribus ne nomine quidem notas, quæ adeo delicatæ ſunt, adeo nutrientes atque ſalutares, ut ab omnibus fere corporum conſtitutionibus, & quod majus eſt, in omnibus morbis conſumi poſſint; minimam ſane naturæ vim poſtulant, ut in alimentum abeant, ita ut viſcera chylopœetica ſub earum uſu ferientur, modo vaſa lactea eas exſorbeant, inque maſſam ſanguineam introducant.

§. XXVI.

Vidimus igitur magnam commutationem in culina factam, & quam menſis noſtris fercula imponantur diſcrepantia ab illis, quæ parabant veteres. Non tamen contendimus, omnem cibum a veteribus uſitatum, ab hodiernis rejici. Complures enim veterum retinemus dapes, quæ neglectum non admittunt. Etiamnum in culinis noſtris, carnium *elixationes (kokning)*, *aſſationes (ſtekning)*, *frixationes (ſtufning)* inſtituuntur. Habemus veterum *Tomaculas (lefverkorfvar)*, *Botulos (blodkorfvar)*, *Iſicia (backmat)*, *Offulas (fricadeller)*, *Porcos trojanos (fylda griſar)*, *Anſeres durateos (fylda gäſs)*, *Jus ſpartanorum (ſvartſåd)*, immo *Placentas (pannekakor)* & *Tortas (torter)*. Et e lacte nobis frequens eſt veterum *Melca (filbunke)*, *Oxygala (gäſen-mjölck)*, *Aphrogala (ſkū mos)*; ſed noſtrum & Anglorum quotidianum *Poſſetum (öbloſt)* ipſis adeo ignotum erat, atque adhuc eſt plerisque Europæ partibus. Indiæ ultimis hiſce temporibus peragratæ, exoticis Aromatibus culinas noſtras ita oppleverunt, ut Apicius eas ingreſſurus novum putaret eſſe orbem: *Piper*, *Zingiber*, *Cardamomum*, *Cinnamomum*, *Myriſtica*, & quæ plures ſunt ſpecies ita invaluerunt, ut aromata pluris jam conſtent, quam ipſe cibus; & coquus noſter aromatibus tantum, ferculum præſtantiſſimum, etiam ex dedolamentis aſſerum, ſe parare poſſe,

confidit. Ut de *Saccharo* nihil dicam, cujus in culinis jam frequentior uſus eſt, quam ſalis, adeo ut ſi accederet Plinius, pro eo, quod dixerat, *ſale & ſole*, jam diceret: *Sacharo & ſole nihil utilius*. Sed quem hæc nomina nobis præſtant uſum? Calida certe aromata ſenium accelerant, & plurima illa Saccharata fibras tenuiores ac debiliorem texturam corporis humani. Indis quoque debemus *Theam*, *Coffeam* & *Chocoladam*, Americanis vero præcipue *Tabacum* illud venenoſum, quo totus infectus eſt orbis. Nobis vero ipſis acceptum referamus *Spiritum vini ſ. frumenti*, & plurima *Vinorum* genera, quæ in tantum excreverunt numerum, ut integro collegio privatiſſimo opus ſit, ut quis gulam obtineat doctiſſimam, ad has ſpecies earumque vires dignoſcendas. Repoſitoria noſtra tot jam ſplendent vaſis *murrhinis* ex China adductis, non tantum potionibus *Theæ* & *Coffeæ*, ſed ipſi etiam apparatui ciborum adcommodatis. Apparatus item argenteus ſeſe offert ex *Cantharis* pro *Thea* & *Coffea*, *Abenis*, *Poculis pro lacte*, *Vaſis ablutoriis* (*Skölgkannor*), ut patinas gallico nomine, *Plat de menage* dictas, taceam, quæ tantum ſane conſtant, quantum Verua veterum argentea; & quamvis noſtris conviviis non *totos apros* aſſatos ſingulis perſonis adponamus, eam tamen ferculorum multitudinem adhibemus, ut ars coquinaria Magnatum hoc tempore maximam requirat experientiam, ut in hac eruditus quisquam evadat; & qui editi ſunt libri coquinarii non minimam efficiunt Bibliothecam.

Nec ſatis eſt ars ipſa coquo ſervire palato,
Sed Coquus Domini debet habere gulam.
Martial. XIV. 220.

LXXXV.

SPIGELIA ANTHELMIA

QUAM
SUB PRÆSIDIO
D. D. CAR. LINNÆI
PRO GRADU DOCTORIS
propoſuit
JOH. GEORG. COLLIANDER
Provinc. Nyſlott. Med. Ord. Smolandus.

Upſaliæ 1758. *Martii* 22.

I. VERMES.

Inter varias, quæ corpora mortalium affligunt, calamitatum cauſſas, non infimum ſane locum occupant VERMES, quippe qui in tubo hominum inteſtinali ſedem ſuam habentes, ibique nutriti, non pauca nutriciis ſuis, de iis licet bene meritis, obtrudunt mala. Hi quomodo generentur atque prognaſcantur in corpore humano, dum adhuc admodum ſunt exigui, res eſt altioris indaginis; interim non dubitandum, quin e domiciliis ſuis, humo ſcilicet & limo, per aquam, qua abluuntur vaſa noſtra cibaria, vel etiam cum aquæ potu corpori ingurgitentur. Errant enim, qui putant hos generari a *dulcibus*, cum generatio non detur æquivoca; neque *muſcarum* ovulis ſuos debent natales, prout

 multi

multi crediderunt; ſunt enim vermes diſtincti, non vero inſecta aut inſectorum larvæ. Vermes in corpore humano triplicis vulgo generis ſunt, ſcilicet:

I:mo ASCARIDES *vermiculares*. *Syſt. nat.* 648. qui minimi in inteſtinis plerumque craſſioribus hærent, & in locis paludoſis vulgo reperiuntur.

II:do LUMBRICI *terreſtres*. *Syſt. Nat.* 648. Teretes vulgo dicti, qui in inteſtinis hoſpitantur tenuioribus, & ejusdem generis ſunt & ſpeciei ac lumbrici illi, qui terram humoſam inhabitant, licet annulo deſtituti ſint evidentiori intra corpus humanum adoleſcentes, & colore magis candidi, quam terreſtres. Hinc multi eam foverunt opinionem, quaſi diſtincti hi eſſent ſpecie; rem autem ita ſe non habere vel inde ſatis evincitur, quia ambo gaudent centum circiter inciſuris, & ad tria latera cujusvis inciſuræ aculeo retrorſum verſo.

III:tio TÆNIÆ, *Syſt. Nat.* 819. quæ tubum inteſtinalem ſæpe occupant, creſcunt haud ſecus ac Sertularia novis quotidie articulis, & ad ſtupendam augentur longitudinem.

Auctores, qui crediderunt ſe diſtinctum apud hos reperiſſe caput, fallunt & falluntur; quis enim unquam caput in vermibus diſtinctum vidit? *)

His quartus quoque addi poteſt vermis, ASCARIS *Lumbricoides*, *Syſt. Nat.* 648. qui quidem, qua magnitudinem, lumbrici faciem gerit, qua formam vero in eo omnino ſimilis eſt aſcaridi, quod utraque parte, qua terminatur, acuminatus ſit; idem ſatis vulgaris.

II. SYMPTOMATA.

Hi vermes infantibus voracioribus, & frequentiori motu non minus, quam firmioribus deſtitutis in-

*) Confr. *Amœn. Acad. Tom. II. p.* 59.

inteſtinis, præcipue ſunt familiares: rariores vero apud adultos, imprimis laborioſos, & vino, alliaceis acrioribus ac durioribus indulgentes cibis. Eſt enim *vinum* quam maxime inimicum lumbricis; ſi enim effundatur in terram, quam inhabitant, e cavernis ſuis prorepunt & fugiunt. Ruſſi & Turcæ, qui *Alliis* mirum quantum delectantur, & cum liberis ſuis haſce delicias communicant, vermibus rarius infeſtantur. Creditur vulgo *Saccharum* generationi vermium favere, quod tamen, teſte experientia, in lumbricos terreſtres ſparſum, eos mox necat. Quemadmodum jam vermes e terra prorepentes agiliores fiunt & ſibi magis proſpiciunt ſub pluvia, nebulis, procellis & autumno: ita etiam intra corpus humanum nutritoribus ſuis majorem, ubi ea eſt tempeſtas, creant moleſtiam, quam alia *). Maximam vero circa novilunia & plenilunia corpori humano inferunt vim, adeo ut inſtantes paroxyſmos in infantibus, vermibus gravidis, haud raro præſagire poſſimus. *Aſcarides* continua ſua reptatione & roſione in inteſtinis craſſioribus, ac recto imprimis, non minimam corpori pariunt moleſtiam. *Lumbrici* aculeis ſuis reclinatis in inteſtinis ſurſum & deorſum volventes membranas eorum admodum ſenſiles pungunt, lacerant, immo ipſa haud raro perforant inteſtina. *Tænia* magnam partem alimentorum conſumit, & e quovis articulo exiguum emittit mucronem, cum quo, quam primum ſe moverit, tunicam inteſtinorum nerveam vellicando & rodendo, horrenda excitat ſymptomata. Et tali ratione vermes non ſolum *Tormina*, *Convulſiones*, *Epilepſiam*, *Bulimum*, *Amentiam*, *Leucorrhœam* & *Diarrhœam*, verum etiam *Hyſteriam*, *Cardialgiam*, *Hypochondriaſin*, *Febres* & ſexcenta alia ex-

*) Hoffm. Syſt. Med. Tom. IV. pag. 38.

excitant mala; adeo ut, licet vermes non ſint morbus, plurium tamen morborum cauſſam eſſe extra omnem dubitationis aleam jam dudum poſitum ſit. Homine jejuno, & conſequenter alimento vermibus deficiente, dira plane efficiunt ſymptomata, quæ mitiora evadunt poſt ſumtum cibum. Hoc etiam anſam præbuit Medicis ea ipſa hora propinandi Anthelminthica, qua novum cibum accipere conſueverunt vermes, & ſimul interdicendi ægrotantibus per horam cibo, quo vermes, quidquid ipſis obvenerit devorare coacti, ab eo necentur. Et cum dulcia ac lacticinia in deliciis habere credantur vermes, anthelminthica cum dulcibus vel lacticiniis rite maritata offerre in uſu fuit, ut vel hoc modo venenum ipſis ingeratur.

III. ANTHELMINTHICA.

Cum jam hi ſæpius nominati vermes ab omni ævo tot morborum turbas in corpore humano conciverint, ſemper ſolliciti fuerunt Medici de valentiſſimis, ad hos profligandos, excogitandis remediis. Hinc noſtri temporis Materia Medica, aſſiduis a perplurimis inſtitutis experimentis, adeo abundat ANTHELMINTHICIS, ut vix ulla detur pars, quæ majori inſtructa ſit copia. Nihilo tamen minus, quotidiana, proh dolor! teſtante experientia, omnium horum remediorum uſus perniciosſam hanc vermium progeniem non prorſus exſtirpare valuit. Præcipua horum remediorum, quæ mihi ſaltem innotuerunt, recenſere, a ſcopo non alienum fore crediderim.

I:mo AMARA, inteſtina corroborando, non vero necando *Bœrhaave.*

Santonici ſemina, vulgo ſemina contra vermes dicta, a multis retro temporibus celebria.

Artemiſiæ Santonicæ ſemina, a quibus parum differunt *Santolinæ* ſemina.

Tana-

Tanaceti ſemina, ſyrupus, vel conſerva ex foliis & ſummitatibus.
Abrotani Herba.
Carduus Benedictus.
Centaureum minus.
Gentiana.
Amygdalæ amaræ.
Myrrha.
Fel Tauri inſpiſſatum.
Arthanitæ unguentum.
Serpentaria virginiana.
Ariſtolochiæ radix.
Abſinthium.
Dictamni albi radix.
Trifolium aquaticum.

II:do PURGANTIA, quæ ſæpe non tantum expellunt vermes, ſed etiam occidunt, e. g.

Rharbarbarum.
Aloë.
Gratiola.
Veratri Radix.
Nigellæ ſemina.
Hellebori folia.
Ebuli Herbæ oleum coctum.
Colocynthidis pulvis cum felle bovis & oleo abſinthii.
Cornachini pulvis ad Scrup. II.

III:to FRAGRANTIA, ut

Allium Cepa.
Scordium.
Aſſa fœtida, Kæmpfer.
Ruta.
Caſtoreum.
Galbanum.
Camphora.
Liquor C. C.

Citreorum omnium cortex craſſior.

Chenopodii anthelminthici ſemina ad Unc. I.

Scrophulariæ ſemina ad Drachm. I.

IV. LAPIDEUM REGNUM etiam varia porrigit.

Stanni Anglicani calcinati cineres.

Mercurius coctus cum aqua & vino, vel agitatus in cereviſia ſecundaria.

Mercurius Dulcis.

Æthiops mineralis cum vel ſine igne.

Plumbum in aqua Portulacæ octies exſtinctum.

Ferri limatura, ſed imprimis Vitriolum martis ad gr. VIII; nec non *aqua martialis.*

Sulphuris flores cum cereviſia ſecundaria.

Muria liquida e carne ſalita cochl. I. vel alterum.

Corallina pulveriſata.

C. C. uſtum.

Sal Sedlicenſe.

SPECIFICA etiam varia alia habentur, e. g.

Petroleum, unicum & primarium contra Tæniam, teſte *Haſſelquiſt.*

Juglandes aridæ comeſtæ tænias adeo certe Mediolanenſibus expellunt, ut nihil præſtantius. *Behrens.*

Sophiæ ſemina Cinæ ſeminibus præſtantiora eſſe teſtatur C. *Hoffmann.*

Saponariæ pulverem expellere aſcarides teſtatur Schwenckfeldt.

Filicis feminæ radix pulveriſata ad Drachm. II.

Hyperici florum Tinctura aut ſemina contuſa, *Bartholini* encomio.

Grami-

Graminis radix pulveriſata tanquam ſpecificum a *Boyleo* commendatur.

Liquiritiæ radicis decoctum, teſte *Cælio Aureliano*, & idem cum melle mixtum & lacte dulci propinatum, apud *Boerhaavium* obtinuit.

Sabinæ infuſum & pulvis commendatur a *Rajo*.

Mori radicis cortex in decocto a *Sennerto* laudatur.

Zedoariæ radix a noſtratibus felici cum ſucceſſu ſæpe propinatur.

Enulæ radix, teſte *Rondeletio*, aut radicis recentis ſuccus, teſte *Prevotio*, egregium præſtat auxilium.

Hæc & alia remedia, tempore prandii aut cœnæ cum lacticiniis aſſumta, purgantibus ſimul adhibitis & retardato cibo, felices ſubinde exſeruerunt effectus. Horum vero omnium remediorum vim non raro illuſerunt vermes, adeo ut felicem curationis ſcopum vix ac ne vix quidem ferire potuerint Medici, quo ſe verterent neſcientes. Abſcondunt enim ſeſe vermes intra plicas & anfractus inteſtinorum, adeo ut virtutem ſuam nativam prius amiſerint remedia, quam ad nidulos eorum penetrare noxasque illis inferre potuerint.

Ante aliquot annos per totum orbem Europæum celebrabatur arcanum *Herrenſchwandi*, tanquam certiſſimum medicamen ad vermes propellendos, doſes autem magno venierunt. Hoc non ſine ſummo ægrotantium emolumento etiam contra ipſam tæniam uſurpatum confirmarunt Pariſienſes, ingredientium hujus remedii & præparationis licet ignari. Illuſtris quidem D. *Sauvages*, in literis ad N. D. Præſ. miſſis, hunc pulverem ex G. Gutta gr. XV. & Helleboro nigro gr. V. conſiſtere ſubolfecit. Cum igitur abominabiles hi vermes non ſolum infantes, verum etiam ætate provectos moleſtiſſimis excruci-
cient

cient ſymptomatibus, immo non raro necent omnem lapidem movere debent Medici, ut tali excogitetur medela, qua tot morborum cauſſæ ob viam eatur.

IV. SPECIFICUM.

D. D. Browne in *Hiſtoria* ſua naturali *Jamaicæ* remedium in infantibus verminantibus, multiplici vice expertum, eventu ſemper voto reſpondente, non ita pridem detexit, quod tantum abeſt, ut inſcitiæ nebulis involvatur, ut potius, quam primum fieri poteſt, in album officinalium recipi debeat, præſertim cum in plerisque hortis Jamaicæ, ob ſplendidos, quos de ſe ſpargit, virium radios, in uſum Pharmaceuticum hodie coli inceperit. Hunc etiam ego reſpexi finem, occaſionem mihi ſuppeditante ipſa planta, quæ in Horto Academico Upſalienſi præterito anno cum flore & fructu oculorum meorum obtutui ſubjiciebatur, *Spigeliam*, puta, *Anthelmiam*. Equidem probe perſpexi, quod hæc planta tantum apud nos creſcat in terra prægnanti, non ſine magna adhibita cura & moleſtia, adeo ut dubitem, num quantitatem ſufficientem Patriæ per horticulturam adipiſci poſſimus? Qua propter ſuaderem potius, ut a Jamaica, ubi ſeritur, & ab inſulis Gallicis in America, Domingo & Martinica, vel etiam e Braſilia, ubi ſponte creſcit, petatur. Ut vero divinum hoc Medicamentum clarius innoteſcat Reipublicæ Medicæ, & ne quid pro quo ſumatur, deſcriptionem ejus primum tradam talem, qualem calamo eandem concepi, dum adhuc floreſceret: deinde proponam ea, quæ Cel. D. D. Browne, cui eximium hoc medicamen ad vermes debellandos in acceptis referendum eſt, in Hiſtoria ſua Naturali Jamaicæ, Anglice conſarcinata, orbi medico propinavit.

V. AD-

V. ADUMBRATIO.

RADIX fibroſa, diffuſa, parva, annua.

CAULIS herbaceus, erectus, brachiatus, palmaris ſeu ſpithamæus, teres, glaber, ſuperne parum craſſior.

FOLIA *infima* duo oppoſita, e cotyledonibus enata, lanceolata, obtuſa, lævia, ſubpetiolata, marceſcentia.

Folia intermedia, ſeu ad ſecundum articulum caulis oppoſita, ovato-lanceolata, ſubpetiolata, integerrima, nervis alternis exarata, lævia, infimis triplo majora.

Folia ſumma quaterna ſ. cruciata terminalia, ſeſſilia, patentia, ovata & ovato-oblonga, integerrima, lævia, ſenſim acuminata, nervis ſubtus exarata; duo horum interiora oppoſita intermediis duplo latiora.

RAMI oppoſiti, ex alis infimis & intermediis ſolitarii, unico articulo conſtantes, longitudine caulis, nudi, patentes, terminati, uti caulis, foliis quatuor & fructificatione.

SPICA terminalis, ſecunda, brevis, ſimplex, floribus adſcendentibus, ſeſſilibus atque bracteis plurimis.

CALYX *Perianthium* quinquepartitum, lineare, erectum, corolla triplo brevius.

COROLLA monopetala, infundibuliformis, alba, limbo breviſſimo, quinquefido, patulo: lobis ovatis, interne tribus ſtriis purpuraſcentibus exarato. Hæc corolla apud nos non dehiſcit.

STAMINA *Filamenta* quinque, capillaria, tubo inſerta, eoque breviora.

Antheræ oblongæ, erectæ, luteæ.

PISTIL-

PISTILLUM *Germen* didymum. *Stylus* ſimplex, fil-formis, longitudine tubi. *Stigmata* duo, acuta erecta.

PERICARPIUM. *Capſula* didyma, ex duobus ad me-dium inferne connatis, muricata.

SPICÆ quatuor ſeriores ſecundæ, patentes, caulem terminant, & ſpicæ primordiariæ circumſtant, quarum duæ, quæ intra folia terminalia infe-riora, ſunt ſeriores, & ad baſin bracteis dua-bus oppoſitis trinerviis inſtructæ.

Pertinet planta ad *Pentandriam Monogyniam*, & Generis character habetur in *Gen. Plant.* 192. *); Ordine naturali *Stellatis* videtur accedere, quamvis fructus ſuperus polyſpermus.

SPIGELIA (Anthelmia). *Spec. plant.* 149.

Anthelmia quadrifolia, ſpicis terminalibus & e cen-tro frondis. *Brown. jam.* 156. *t.* 37. Woorm-gras.

Spigelia

---

*) LOEFLINGII character genericus in Americæ Cumana, ubi ſponte creſcit, confectus.

CAL. *Perianthium* monophyllum, tubulatum, apice 5-den-tatum.

COR. monopetala, tubulata, 5-plicata, calyce longior. *Tu-bus* cylindricus, calycis longitudine. *Limbus* campanula-tus, plicatus, 5-dentatus: dentibus acutis, ovatis, erectis.

STAM. *Filamenta* 5, capillaria, ad apicem tubi limbo inſerta, limbi medii longitudinis, apice paullo incurva. *Antheræ* lineares, ſupra baſin filamentis affixæ.

PIST. *Germen* ſubrotundum, parvum. *Stylus* filiformis, lon-gitudine ſtaminum, medio surſum incraſſatus, ſubulatus. *Stigma* acutum.

PER. *Capſula* didyma ſ. 2. coalitæ, ſubrotundæ, unilocula-res, univalves.

SEM. nonnulla (8, 9), angulata, in orbem imbricata ſupra receptaculum, foras convexa margine acuto ſubrotundo crenulato, intus pro varia compreſſione ſeminum angu-lis 3, 4. ſ. 5 notata.

Spigelia ramis indiviſis, foliis terminalibus verticillatis. *Büttneri* *).

Arapabaca quadrifolia, fructu teſticulato. *Plum. gen. II. Barr. æquin.* 15.

Arapabaca braſilienſibus. *Marcgr. braſ.* 34. *t.* 35. **)

Brazeel-Parsly. *Pet. Gaz.*

VI. HISTORIA BROWNII.

Planta hæc germinat ſponte in omni fere parte Auſtralis Americæ, & colitur jam in ſingulis hortis Jamaicæ. Creſcit *Radice* tenui, pyramidata, fibris undiquaque inſtructa, & adoleſcit *Caule* recto, tereti, flaveſcente, qui quo altior, eo craſſior, ſcilicet ubi quinque ad tredecim pollices longus evaſerit, quæ juſta ejus eſt longitudo; Caulis emittit duos, quatuor vel ſex *ramos* laterales, oppoſitos, qui, uti caulis, inſtructi ſunt *foliis* quatuor ovatis, acutis, ſubæqualibus, verſus apicem in formam crucis diſpoſitis. E centro foliorum erumpunt una binæ vel plures *ſpicæ* ſecundæ, duorum vel trium pollicum longitudine. Vegetabile hoc diu uſitatum fuit a Nigri-

*) Cl. Büttnerum *de hac tractatum edidiſſe audivi, obtinere autem nunquam potui.*

**) *Marcgr.* l. c. ARAPABACA I. Braſilienſibus dicta planta, in ſeſquipedalem altitudinem adſurgit, *Caule* tereti, viridi, cavo, & vix duo folia aut duos ramulos ad latera habente; in ſummitate tamen Caulis duo, tria ſ. quatuor, fere ſemper, *folia* ſunt poſita, plantaginis facie, nervoſa, in orbem diſpoſita & crucem effigurantia videntur, atque inter hæc aliquot *ramuli* ſurrecti, duos ſ. tres digitos longi, cum floſculis oblongis, dilute ex albo purpuraſcentibus, qui quinque foliolis conſtant ſpicatim poſitis. Poſt floris autem occaſum enaſcuntur globuli ſ. *Capſulæ* rotundæ, Coriandri feminis magnitudine, in quibus continetur *Semen* exile, ſubrotundum, nigrum, papaveris magnitudine & figura. *Radix* illius eſt parva, alba, filamentoſa, habetque odorem radicis Petroſelini.

Nigritis Indisque, qui primi *virtutem* ejus invenerunt, & nomen ſortitum eſt ab efficacia, qua pollet, ſingulari in vermibus deſtruendis, quos, m teſte, ingenti cum numero experimentorum, tant vi atque ſucceſſu deſtruit, ut vix aliud medicamen ſimplex æquali gaudeat efficacia in morbo aliquo debellando, atque Spigelia in eo, qui a vermibus his procedit, imprimis ſi febris ſeu convulſiones adſint. Methodus hoc præparandi medicamentum ſequens eſt, ſcilicet: *Recipe* Herbæ, ſive recentis lectæ, ſeu ſiccæ, manipulos duos, coque leni igne in aqua libræ geminæ ad dimidii evaporationem colaturæ reſiduæ adde pauxillum ſacchari, & ſucci Limoniorum, ad gratum ſaporem & tollendam viſciditatem glutinoſam. Hic obiter obſervandum, quod, etſi decoctum nonnunquam clarificetur & edulcoretur, nihilo tamen minus æquali gaudeat efficacia, adeoque ſyrupo immiſceri queat.

Methodus vulgaris hoc propinandi medicamentum eſt ſequens: Homini adulto detur libra, horulæ ſpatio antequam cubitum itur, & quantitas proportionata ſubjecto ſingulo teneriori & juniori, quod ſemel repetatur ſingulis 24 horis per biduum vel triduum. Sed ſi larga ejusmodi doſis reddat operationem nimis violentam, & uſus ejus periculoſus videatur, methodum ſequentem, utpote minus periculoſam, & æque efficacem commendabo. Des circiter uncias quatuor adulto pro doſi prima, & circiter duas vel tres quovis ſexhorio conſecutivo, ſi permittit qualitas ejus. Sed conſtitutioni teneriori repetatur ſolum quavis hora decima vel duodecima: hoc continuetur per ſpatium 36 vel 48 horarum, dum doſis gemina repetatur: &, poſt plenam doſis ſumtæ operationem, juvetur nobili quodam purgante, quale eſt infuſum Sennæ ſeu Rhabarbari mannati &c. Medicamentum hoc ſomnum pro-

procurat æque certum & ferme eodem gradu ac opium: ſed oculi, poſt ſomnolentum effectum, ſunt diſtenti, fulgidi & ſcintillantes, quemadmodum eſſe ſolent ante eruptionem variolarum & morbillorum. Brevi poſt doſin primam adminiſtratam pulſus evadit regularis; febris decreſcit; convulſiones, ſi quæ, diminuuntur; ſymptomata omnia mitigantur; vermes magna quantitate emittuntur, ſi non prius, certe poſt uſum ſubſequentis purgantis; ſæpe circiter centum uno tempore abeunt: ſed quando pauci iique vivi removentur, quod raro fieri ſolet, doſis iteranda, quæ vix optato deſtituitur effectu. Ego medicamentum hoc inefficax nondum deprehendi, ſi ulla probabilitas ſucceſſus adfuit, quin potius utile inveni, dum nulla ratio id exſpectandi erat.

FORMULA itaque hæc erit:
℞. H:b Spigeliæ Manip. II.
Coque in Aqua font. Libr. II.
Colaturæ exhibe Libr. I.
cui adde
Sacchar. ſ. Succi Limon. q. ſ.
pro grato ſapore.
S. Doſis Unc. IV. (pro adulto), repetenda 6 ſ. 12 quavis hora, per triduum.

VII. D. LINING DE ANTHELMIA.

De cetero ex literis, a D. *John Lining* Caroliſtadio in Carolina ad D. Robert Whytt miſſis, & in *Act. Edinb.* 1754. *pag.* 386. relatis, alia *Anthelmia* commemoratur, quæ a priori videtur diſtinctiſſima; an hæc SPIGELIA *Brown. jam.* 367?

Indian pink creſcit in Carolina. Radix eſt anthelminthica, & Indianis prius, quam Anglis fuit cognita. Præſcribitur hæc vel in pulvere, vel etiam in

in infuſo aquoſo, ſed pulvis præſtantiorem exſerit effectum. Additur Rhabarbarum, vel aliud quoddam medicamentum laxans. Puero trienni ſufficiunt gr. XX. in infuſo, vel XII. in ſubſtantia, & hæc doſis mane & veſperi per aliquot dies repetenda. Eam hoc præ aliis medicamentis anthelminthicis habet prærogativam, quod minus nauſeæ excitet, & in febribus, tanquam minus calefaciens, præſcribi poſſit. Infantibus facillime propinatur in infuſo, addito pauxillo lactis, ſub nomine potus Theæ. Licet vermes non ſemper ejiciat, ſymptomata tamen ſemper diminuuntur. Puero nigritæ quadrienni, febre a vermibus excitata laboranti, ſeptimo die ſequentem auctor propinavit mixturam:

℞. Aquæ Theriac. Drachm. II.
Font. Unc. II. & ſem.
Pulv. rad. Anthelm.
Tartar. regenerat. ana Scrup. I.
Sacchar. q. ſ.

M. ſumat cochlear unum ſecunda quaque hora. Hæc repetebatur die ſequenti, unde poſt meridiem triginta lumbrici teretes expulſi ſunt & febris ceſſavit. Repetebatur quoque tertio die poſt, unde iterum novem ejecti ſunt.

Nimia doſis vertiginem excitat cum ſpaſmis ſupra, infra & in ipſis oculis. Muſculi adductores videntur eſſe affecti, quod ex irregulari eorum actione patet. Hæc ſymptomata vel ſponte evaneſcunt, vel aromatibus, croco aut ſpirituoſis removentur. Qua propter guttas aliquot olei cujusdam eſſentialis medicamento ſuo addere ſolet auctor. Exiſtimat tandem hoc remedium, in medicina receptum, multorum hominum vitam a præcoci fato ſine dubio liberaturum, additque hoc per plures

anno

annos, non ſolum Practicis, ſed etiam ipſi vulgo fuiſſe in uſu *).

VIII. CONCLUSIO.

Quapropter cum obſervationes teſtentur, novum hoc remedium omnibus aliis anthelminthicis, in hunc usque diem inventis, inque officinis noſtris receptis, palmam præripere, in id omni ſtudio incumbendum eſt Medicis, ut tam ſpecificum, tamque efficax remedium contra vermes, in officinas Pharmacopœorum introducendum curent. Quod ſi hoc fieret, non dubitandum, quin multi, vermibus graviter affecti cives, e mortis faucibus eriperentur, & ſcientiæ medicæ adhuc major adfulgeret lux atque ſplendor.

*) Mirum mihi videtur, quod auctor dicit ſolam radicem in medicina uſurpari, cum tamen D. Brown totam herbam ſumi jubeat, præcipue cum planta ſit annua, & ipſa radix, quod ad externam faciem, admodum exigua ac vilis; neque aliæ radices annuæ in medicina ſunt in uſu; vis enim earum ad ipſam plantam exſurgit. Hinc eſt quod credam hanc auctoris Anthelmiam eſſe diverſam ab ea, cujus mentionem facit D. Browne?

LXXXVI.

MEDICAMENTA GRAVEOLENTIA

QUAE

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

JONAS THEODOR. FAGRÆUS

Phil. Magiſter, Smolandus.

Upſaliæ 1758. *Junii* 13.

---

§. I.

Quemadmodum acceptiſſima omnibus Sanitas ipſius vitæ effectus eſt; ſic deteſtandus Morbus mortis præco, cui debellando invigilaturi, neſcio quæ non tentaverint miſeri mortales, donec fortuna potius & caſu, quam ſpecie aliqua certitudinis tandem inciderint in dulce levamen mali. Hoc vero notatum ſancte ſervarunt pii homines in uſum aliorum ſimili corruptorum morbo. Quare etiam nullis defunctorum inſignibus, ſed ſaluberrimis ejusmodi experimentis, ornatum accepimus celebre olim Æſculapii templum. Multiplici igitur periculo nata eſt materia informis, ex qua aurea aliqua ætate conderetur Palatium ſalutare. Sola

Sola enim obſervationem farragine priſca illa & ſimpliciſſima continebatur Medicina, cui an Hippocrates, vel alius quisquam, primam dederit formam, manca vetuſtiſſimi ævi monumenta decidere vetant. Interim hæc erant artis initia.

§. II.

Quum vero animadverterent etiam veteres, medicamenta maxima proficua caſu ſimili interdum fallere, nec voto ſemper reſpondere, ſed quæ alios juvarent, nocere aliis remedia; nodo implicabantur gordio, qui ſolvi non poterat ſine ulteriori conſideratione *Morbi* & *Medicamenti*. Ordinatis itaque obſervationibus, ſyſtematicam aſſumere formam Medicina cœpit, cujus facilem in praxi uſum videntes medici, magis adhuc ſcientificam deſiderarunt. At novam ingrediendo viam, pro ſua quisque hypotheſi, novas non obſervare, ſed fingere morbos & medelas infauſto omine orſus eſt, unde tanta in ſcientiam ſalutarem ſenſim irrepſit rerum confuſio & incertitudo, ut dici non poſſit, quantum inde decepti fuerint Medici etiam hodie celeberrimi, quamque diſſentientia de morbis pariter ac remediis judicia enata ſint.

§. III.

Loquor Pathologiam; quoties enim variantes ibi lectiones recordor, non poſſum non mirari prudentiorum induſtriam Medicorum, qui confuſis morborum ideis contenti, nec ipſi morbum rite diſtinguere, nec de morbi genere inter ſe convenire valent, adeo ut, quot hodie Medici ad eundem accedunt ægrotum, tot fere diverſis hic obnoxius morbis in opprobrium artis dicatur. Quum vero meum non ſit, tantas dirimere lites, hoc loco ſufficiat, ea modo delibare, quæ planiori dicendorum intellectui inſerviant. Quadruplici autem ratione

 neceſſa-

neceſſario conſiderandum ſtatuo quemlibet morbum, nempe qua Signa, Eſſentiam, Cauſſam, & Principia. *Signa* morborum ea ſunt ſymptomata, per quæ morbi a ſe invicem dignoſcuntur; & de his convenire inter omnes & poteſt & debet. Ita ſi quis in ægroto obſervaverit Febrim acutam cum pulſu duro, Dolorem thoracis punctorium, Dyſpnœam & Tuſſim, dubitare non debet, quin adſit Pleuritis. *Eſſentia* morbi ea eſt, ſine qua morbus concipi nequit, & unde ratio reddi poteſt ſymptomatum. Sic eſſentiam Pleuritidis inflammationi pleuræ adſcribimus, ſine hac enim nec Pleuritis intelligi, nec ratio ſymptomatum pleuriticorum reddi poteſt. *Cauſſa* morbi eſt, quæ morbum ita producit, ut hac ſublata etiam tollatur morbus. Hanc fateor altioris eſſe indaginis, adeo ut cum Phyſiologia ſubtiliori plurimum adhuc lateat, inquirenda ſedulo omnibus, quibus inveniendi ſpes ſupereſt, iis, quod doleo, denegata, qui morbi cauſſam inter & effectum nullum diſcrimen admittunt: cauſſa Pleuritidis in obſtructione ſanguinea vaſorum minorum pleuræ, ſtimulo ibidem excitata, conſiſtere videtur, argumento ſimilis obſtructionis externæ, quæ facta reſolutione abit cum omnibus, quibus erat ſtipata, ſymptomatibus. *Principium* morbi eſt, quod morbum producere poteſt; ſic potus frigidus in corpore æſtuante Pleuritidi principium præbet, quatenus illam producere poteſt, quamvis neceſſario non producat, nec proximam dictam cauſſam conſtituat. Cauſſa remota principium Metaphyſicis dicitur, atque cauſſæ Medicorum Procatarcticæ non minus, quam Proëgumenæ huc omnino pertinent. Quis non miretur confudiſſe adeo diverſa Practicorum plurimos?

§. IV.

Nec vero Therapiæ, ſcientiarum omnium ſaluberrimæ, mitius fatum fuit: Materia enim medica, quæ

quæ in cognitis pellendis morbis tantum non omne fert punctum, ea ſemper laboravit dogmatum incertitudine, ut totam artem nil niſi errorum, nunquam inter ſe conciliandorum farraginem, diceres, donec, novo jam in ſcientia Naturali accenſo lumine, etiam hæc, ut filia haud illegitima, nonnullis apud nos radiis illuſtrari cœpit. Etſi enim ab illo inde tempore, quo in modum agendi medicamentorum inquirere, utile duxerunt ſapientiores Medici, nulli pepercerunt operæ, adeo tamen ineptas & a rerum natura alienas tentarunt vias, ut niſi ſupereſſent planiores, utique deſperandum foret de tanto ſcientiæ fulcro.

§. V.

Miſſis itaque veterum pariter ac recentiorum ab Aſtrologiæ, Signaturæ & Spagiriæ fabula deductis viribus, nos modum agendi medicamentorum non fabuloſe, ſed naturæ convenienter determinare conabimur. Quum enim omnibus in confeſſo ſit, eum præcipue in finem Guſtus Olfactusque organa animalibus conceſſiſſe Sapientiſſimum Creatorem, ut, tanquam tot ante oſtia cuſtodes, ingerendorum naturam examinarent, ne quid intromitteretur hoſpiti inimicum & noxium, cumque nec plura his addere organa Perfectiſſimo Auctori placuerit, hæc duo omni negotio credimus ſufficientiſſima. Quare etiam indefeſſus Naturæ interpres, quem pro ſolidiſſima informatione medica æternum veneror, C. D. Præſes, Medicamentorum vires ſolo Sapore & Odore dijudicandas primus rite intellexit, evicit ac erudito aperuit orbi.

§. VI.

Ut vero duplicem ingerendorum qualitatem, Sapidam nempe & Odoratam: ſic duplicem in corpore machinam animadvertimus, Animalem puta & Vitalem; illam Nervoſam, hanc Fibroſam, quas

inter ille eſt nexus, ut una ſine altera ſubſiſtere nequeat. Quamvis autem nulla harum lædi ſine vitæ diſpendio, nec altera pati illæſa altera poſſit; modus tamen, quo læduntur & juvantur, eſt diverſiſſimus. Sic hominem aqua vel partu exſtinctum, volutando, fricando, ejusque pulmones inſpirando, vitæ quaſi reddimus, dum nidore vel alia nervorum læſione delinquentem, volatilibus naſo admotis & fotu olidorum, excitamus. Itaque pro duplici hac machina, duplici etiam vi nos afficiunt medicamenta; unde regula Cel. D. Præſidis, vel millenis ſtabilita exemplis: *Sapida in Fibras, Olida in Nervos agunt.* Quod ad ſapida itaque eorundemque agendi modum attinet, horum theoria ſatis expoſita eſt, nec vero olidorum virtutes relictæ in obſcuro ſunt, ita tamen ut argumenti tribuamus difficultati, quod inventis quædam addere, e novis collecta obſervationibus, liceat.

§. VII.

Quemadmodum jam Sapida diverſa diverſos exſerunt effectus in Syſtemate Fibroſo ejusdemque actionibus vitalibus; ſic Olida diverſimode agunt in Syſtemate Nervoſo & actionibus inde pendentibus animalibus, eo tantum diſcrimine, quod Olidorum actiones, latente adhuc intima nervorum natura, difficilius intelligantur. Functiones enim nervorum, num a ſpiritibus dictis animalibus, vibratione aliqua, materia electrica, vel quacunque re alia, pendeant, hoc fateor me cum ignariſſimis ignorare. Id certo novimus, his nos ſentire & motus dirigere, pro nervorum conditione, plus minus alacre; hinc læſis nervis ſenſus motusque turbari, qui refocillatis nervis momento citius redeunt, conſtanti lege.

§. VIII.

Quamvis vero ſolo odoratu volatilia æſtimare homini datum ſit, eademque propria vi in nervos agant,

agant, hoc opus, hic labor, ut diverſas olidorum ſpecies diſcernere queamus. Summa itaque & diſtinctiſſima illorum diviſio ea eſt, qua, communi plurimorum ſenſu, in Suaveolentia & Graveolentia diſtribuuntur, quorum ut qualitates, ita & vires toto cælo differre quotidie experimur; ſed nimis foret longum omnes odorum ſpecies hic loci percurrere. *Graveolentia* ſunt, præcipue vero vegetabilia, quorum hac vice ingenium & mirum agendi modum paucis explicare, quantaque fieri perſpicuitate poteſt, exponere conſtitui.

§. IX.

Neque tamen nova ſunt omnia, quæ de graveolentibus habemus; multa, obſervatione ſatis vulgari, didicimus. Quis neſcit, fœtida naribus admota nunquam tolerari, ſed ſubitaneam capitis revulſionem efficere, eademque ore aſſumta, ægerrime deglutiri, ſed intime potius clauſa pharynge, riſu injucundo mox exſpui? Quis neſcit, medicamenta odore teterrima, nimia doſi ingeſta, in ventriculo nauſeam & vomitum, in inteſtinis catharſin, in arteriis ſudorem, in renibus diureſin, in utero menorrhagiam, abortum, alibi alios, cauſſari tumultus, donec expellantur; ſi autem virium defectu expelli nequeant, vel externe corpori applicentur, tum ſopores, paralyſes & ſexcenta alia periculoſa ſymptomata inducere, adeo ut a multis retro temporibus pro atrociſſimis, nec immerito, reputata int venenis?

§. X.

Factum hinc eſt, ut ingrata illa plurima, utpote ſumme noxia, ægrotis porrigere non auderent timidiores Medici, inprimis illi, quibus dulce *expecta* in ſymbolo erat, neſcientes Toxica a medicamentis non natura, ſed doſi differre. Hinc in luſtrandis Practicorum maxime celebrium placitis

 tempus

tempus non leve terendo, heroica remedia plurima adeo infamata ubique inveni, ut non parum admirarer ſententiam C. D. Præſidis, qua exclamare non dubitavit: Venena, etiam teterrima, caſte uſurpata præſtantiſſima nobis præbere medicamina. Poſtquam vero ea, qua ſolet argumentorum perſpicuitate novum dogma firmaſſet, dicere vix poſſum, quanto illud uſui ſemper mihi fuerit in gravioribus enodandis medicinæ nodis. Expoſitis igitur illis Graveolentium virtutibus, de quibus inter Obſervatores præſtantiſſimos convenit, paucis videndum erit, quid inde colligi, & quomodo decantata imprimis Chirurgorum Repellentia inde explicari paulo luculentius queant.

§. XI.

Jam vero cum Graveolentia raro pura, ſed, quemadmodum Suaveolentia, ſapidis ſæpius mixta, protea Flora producat, adeo ut, pro Sapore diverſo, acri vel amaro, diverſimode agant; juvabit Graveolentium aliquas conſtituere Claſſes, quarum 1:ma *Subinſipida*, 2:da *Acria*, 3:a *Amara* complectatur; Ordines autem ab odorum fortitudine vel debilitate deſumimus, prout ſequentia monſtrant.

Claſſis I.

GRAVEOLENTIA SUBINSIPIDA.

Ord. 1. *Fortiora.*

1. DATURA. *Vis.* Narcotica, Amneſtica, Phantaſtica, Dementans, Exhilarans, Anodyna, Hypnotica, Paregorica, Repellens. *Uſus.* Dementia, Carcinoma, Varix ani, Ambuſtura.

2. HYOSCYAMUS. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Dementans, Anodyna, Hypnotica, Antiſpasmodica, Repellens. *Uſus.* Odontalgia (fumus) Epilepſia, Hæmoptyſis, Varix ani.

3. TABA

3. TABACUM. *Vis.* Anodyna, Antiſpasmodica, Paregorica, Repellens, Vomitoria, Errhina, Exanthematica, Phthiriaca. *Uſus.* Colica, Hyſteria, Dyſenteria, Aſthma, Tuſſis, Tertiana, Pleuritis, Icterus, Scabies, Tinea, *Scirrhus, Hydrops, Ulcus.

4. MANDRAGORA. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Dementans, Anodyna, Antiſpasmodica. *Cortex radicis acris* Purgans, Pellens. *Uſus.* Podagra, Epilepſia, Hyſteria, Scirrhoſos tumores *cocta cum lacte radix repellit magis, quam Cicuta vel Nicotiana.*

5. BELLADONNA. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Anodyna, Antiſpasmodica, ita ut Paralyſin & in floridis nimium puellarum genis pallorem efficiat, ſumme Repellens. *Uſus.* Dyſenteria, Rubedo, Bubo mammarum, Fiſtula, Cacoëthes. Sed dignum omnino eſt Venerandi RAJI teſtimonium, quod integrum adjungatur: *Belladonnæ,* inquit, *folia recentia mammis impoſita earum durities & tumores etiam cancroſos emolliunt & diſcutiunt, ut ſæpius expertus generoſus Vir D. Percivallus Willughby, quod a nemine hactenus, quod novimus, proditum, publicæ utilitatis cauſſa, ſine invidia communicamus. Horum & ipſe non ita pridem effectum vidi oppido mirabilem: Nobilis Domina mihi nota ulcuſculo cuidam paulo infra oculum, quod cancroſum eſſe ſuſpicabatur, folii recentis particulam impoſuit, quæ noctis unius ſpatio uveam oculi tunicam adeo relaxavit, ut omnem explicandi ſeſe & pupillam contrahendi facultatem ei adimeret; ſiquidem pupilla clariſſimo lumini obverſa vehementer dilatata perſtitit, ſocio & pari ſuo plus quadruplo amplior, donec amoto folio uvea muſculoſam vim ſuam & tonum paulatim recuperaret. Atque*

---

*) *Tabacum acre inter affines hic collocamus.*

Atque hoc ne quis caſui imputet, tribus diſtinct vicibus in ſeipſa experta eſt eadem Nobilis Domin me quoque tunc temporis forte fortuna præſente & ſpectante. Chirurgus, qui cancrum eradicaverat & ulcus ſanaverat, folii particulam loco impoſuit a humores repellendos, ne eodem rurſus confluerent verum ob Symptoma prædictum eandem remover coactus fuit. Hiſt. Pl. Lond. 1686. pag. 680 *).

6. SOLANUM NIGRUM. *Vis.* Anodyna, Hypnotica, Paregorica, Repellens. *Uſus.* Proctalgia Phlegmone, Bubo, Paronychia.

7. DULCAMARA. *Vis.* Anodyna, Repellens, Pellens, Purificans. *Uſus.* Rheumatiſmus, Dysmenorrhœa lochialis, Aſthma, Pleuritis, Peripneumonia, Icterus, Scabies, Contuſio.

8. RIBES NIGRUM. *Vis.* Anodyna, Repellens, Pellens, Purificans. *Uſus.* Rabies, Hydrophobia, Dyſenteria, Ictus ſerpentum.

9. VULVARIA. *Vis.* Antiſpasmodica. *Uſus.* Hyſteria, in conſerva aut infuſo &c. teſtimonio Anglorum.

10. PAPAVER NIGRUM & RHOEAS. *Vis.* Narcótica Phantaſtica, Dementans, Exhilarans, Anodyna, Hypnotica, Languefaciens, Antiſpasmodica, Antemetica, Obſtruens, Emphráctica Siſtens, Paregorica, Paralytica ut Belladonna *Uſus.* Pervigilium, Morbi Dolorifici, Convulſivi & Evacuatorii omnes, Phrenitis.

11. NYMPHÆA ALBA & LUTEA. *Vis.* Anodyna Hypnotica. *Uſus.* Gonorrhœa, Febres.

12. SCRO

---

*) *Miramur non majoris factum Raji coëtaneis heroicum adeo medicamentum, quin ad noſtra uſque tempora deliteſceret in obſcuro; memoriam vero Celeb. Lambergen Profeſſ. Gröningani, 1754. edita Ephemeride perſanati Carcinomatis, excitatam de novo, egregie probatam & introductam in orbem, ... delam debemus, nulla unquam ætas delebit.*

12. SCROPHULARIA FOETIDA & AQUATICA. *Vis.* Anodyna, Anthelminthica. *Uſus.* Tormina, Scabies, Varix ani, Vulnus.

13. LINARIA. *Vis.* Anodyna, Pellens, Purificans, Repellens. *Uſus.* Ophthalmia, Icterus, Varix ani.

14. CANNABIS. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Dementans, Anodyna, Repellens. Aqua itaque, in qua Cannabis macerata, ob doſin nimiam multis lethalis evaſit. *Uſus.* Leucorrhœa, Gonorrhœa, Icterus.

15. STACHYS *ſylvatica* & 16. PARIS 4-*folia* teterrimæ, ut & 16. LACTUCA *viroſa*, ob odorem Nicotianæ huc pertinent, quamvis hodie inexpertæ, non officinales.

Ord. 2. *Debiliora* *).

1. CROCUS. *Vis.* Exhilarans, Anodyna, Hypnotica, Antiſpasmodica, Antemetica, Repellens, Emmenagoga, Exanthematica. *Uſus.* Colica lochialis, Dyſuria, Dyſenteria, Menorrhagia lochialis, Dysmenorrhœa, Aſthma, Icterus.

2. CALENDULA. *Vis.* Pellens, Exanthematica. *Uſus.* Vertigo, Ophthalmia, Febres Exanthematicæ.

3. NERIUM non officinale, Hypnoticum.

4. JASMINUM. *Vis.* Narcotica, Anodyna. *Uſus.* Dyſtocia.

5. NYCTANTHES } odore Jasmini, nobis non officinales.
6. POLIANTHES }

7. VIOLÆ *flores.* Narcotici & Anodyni in Tuſſi.

8. CHEIRI *flores.* Narcotici & Anodyni in Dystocia.

9. TI-

*) *Quæ debiliora hic dicimus Graveolentia, grata quidem initio ſentiuntur, at copioſius hauſta ingrata fiunt, non aliter ac vina arte meraciſſima.*

9. TILIA. Anodyna in Vertigine, Antiſpasmodi in Epilepſia.

10. PRIMULÆ VERIS *Radix*. Narcotica, Exhil rans, Anodyna. *Uſus* in Cephalalgia.

11. NARCISSUS. Narcotica floris vis eſt, Medic non uſitata *).

12. SATYRIUM. Narcoticum, Exhilarans, Anod num & Aphrodiſiacum, in Sterilitate, Apox mero, Dyſenteria & Tabe laudatur.

Ceterum parum uſitantur debiliora, præter ſolu Crocum, qui etiam, ut ceteris fortior, a priorem non male ordinem referatur.

Claſſis II.

GRAVEOLENTIA ACRIA.

Ord. 1. *Fortiora.*

1. VALERIANA MAJOR & MINOR. *Vis.* Narcotic Antiſpasmodica, Purgans, Pellens. *Uſus.* Ep lepſia, Hyſteria, Hæmoptyſis, Ulcus.

2. IRIS *fœtida.* *Vis.* Narcotica, Antiſpasmodic Purgans, Pellens. *Uſus.* Hyſteria, Scrophul

3. JALAPA. *Vis.* Purgans. *Uſus* communiſſimus.

4. CONVOLVULI omnes, SOLDANELLA, SCAMM NIUM, MECHOACANNA, TURPETHUM, *ac amaricantes* optime purgant in morbis chronici

5. SAMBUCUS. *Vis.* Narcotica, Anodyna, Purgan Sudorifera, Diuretica, Lactifuga.

6. EBULUS, Sambuci ſpecies fortior. *Vis.* Narc tica, Anodyna, Draſtica, Sudorifera, Diur tica, Lactifuga. *Uſus.* Leucorrhœa, Hydrop Scabies.

7. LILIUM CONVALLIUM. *Vis.* Narcotica, Ant ſpasmodica, Errhina. *Uſus.* Epilepſia, Coryz

8. co

*) *Odor teterrimus radicis & plantæ, Wepfero* ... *mus, mitior in flore factus, vim habet, unde nomen.*

8. COLCHICUM. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Dementans, Draſtica, Exanthematica, Phthiriaca. *Uſus.* Hydrops, Amuletum Peſtis.

9. ASARUM. *Vis.* Vomitoria, Purgans, Diuretica, Emmenagoga, Errhina. *Uſus.* Melancholia, Coryza.

10. PÆONIA. *Vis.* Narcotica, Antiſpasmodica, Anodyna, Hypnotica, Emmenagoga. *Uſus.* Morbi Convulſivi: Ecclampſia, Epilepſia.

11. STAPHISAGRIA. *Vis.* Draſtica, Exanthematica, Anthelminthica, Phthiriaca. *Uſus.* Nullus adhuc ſpecificus.

12. SABADILLÆ (Veratri affinis?) planta ipſa ignota, ſed capſulæ indicant affinitatem cum præcedenti & Aconito, cum quibus etiam viribus convenit.

13. ACONITUM ſ. NAPELLUS, Anthoræ convenit, ſed fortior.

14. ANTHORA, Aconiti ſpecies. *Vis.* Purgans, Exanthematica, Anthelminthica, Antithora. *Uſus.* Febres Exanthematicæ.

15. NIGELLA. *Vis.* Pellens, Errhina, Sialagoga, Sternutatoria, Anthelminthica. *Uſus.* Coryza, Catarrhus.

16. AQUILEGIA. *Vis.* Pellens, Exanthematica. *Uſus.* Febres Exanthematicæ, Dyſtocia, Icterus.

17. HELLEBORUS NIGER. *Vis.* Purgans, Pellens. *Uſus.* Melancholia, Hypochondriaſis, Mania, Chloroſis, Achores.

18. HELLEBORUS ALBUS. *Vis.* Draſtica, Sternutatoria. *Uſus.* Cophoſis, Mania, Epilepſia, Quartana, Scabies, Phthiriaſis.

19. ARNICA. *Vis.* Vomitoria, Purgans, Diuretica, Errhina, Repellens. *Uſus.* Epilepſia, Sugillatio, Caſus ab alto.

20. MER-

20. MERCURIALIS. *Vis*. Hypnotica, Purgans, Repellens, *perperam Emollientibus annumerata*, *vid. Raji Angl.* 138. *Uſus*. Syphilis.

21. DRACONTII] flores teterrimi, non dum ex-
22. STAPELIÆ] perti.

Ord. 2. *Debiliora.*

1. ASSA FOETIDA. *Vis*. Carminativa, Pellens, Antiſpasmodica, Repellens, Anthelminthica. *Uſus*. Hyſteria, Aſthma, Sphacelus, Paronychia, Bubo.

2. LEVISTICUM. *Vis*. Carminativa, Pellens, Exanthematica. *Uſus*. Hyſteria.

3. APIUM. *Vis*. Carminativa, Pellens. *Uſus*. Febres. NB. Cæcitatem, Vertiginem, Apoplexiam & Epilepſiam reſuſcitat.

4. CICUTA. *Vis*. Repellens. *Uſus*. Bubo, Carcinoma, Herpes.

5. GALBANUM. *Vis*. Anodyna, Antiſpasmodica, Emmenagoga, Repellens. *Uſus*. Hyſteria.

6. CORIANDRUM. *Vis*. Hypnotica, Carminativa. *Uſus*. Hyſteria, Tertiana.

7. SAGAPENUM. *Vis*. Eccoprotica, Pellens, Repellens. *Uſus*. Obſtipatio, Aſthma.

8. CYMINUM. *Vis*. Carminativa, Diuretica, Emmenag. *Uſus*. Colica flatulenta, Hyſteria, Tympanites.

9. ANETHUM. *Vis*. Hypnotica, Carminativa, Lactifera. *Uſus*. Pervigilium, Colica, Singultus.

10. AMMONIACUM. *Vis*. Eccoprotica, Emmenagoga, Repellens. *Uſus*. Hyſteria, Dyſuria, Obſtipatio, Aſthma.

11. ALLIA *officinalia omnia*. *Vis*. Pellens, Maturans, Anthelminthica. *Uſus*. Cophoſis, Otalgia, Nephritica, Hyſteria, Hæmorrhagia, Tuſſis, Hydrops, Bubo.

12. SCO-

12. SCORODONIA, Petiveriæ ſpecies, odore Allii, non officinalis. *Vis*. Sudorifera, Diuretica. *Uſus*. Febres Intermittentes, Exacerbantes?

13. RUTA. *Vis*. Carminativa, Pellens, Exanthematica, Anthelminthica. *Uſus*. Cephalalgia, Ophthalmia, Epilepſia, Hyſteria, Singultus.

14. SCORDIUM, amaro-acre. *Vis*. Pellens, Antiputredinoſa, Anthelm. *Uſus*. Febres, Gangræna, Ulcus.

15. ALLIARIA. *Vis*. Diuretica. *Uſus*. Aſthma, Ulcus ſphaceleſcens.

16. GERANIUM *Robertianum*. *Vis*. Anodyna, Pellens, Repellens, Lactifuga. *Uſus*. Colica, Nephritica, Hyſteria, Profluvia, Bubo, Carcinoma, Vulnera, Ulcera.

17. HYPERICUM *hircinum*, odore Geranii Robert. &

18. THLASPI *alliaceum*, Scordii odore, nondum noſtras officinas intrarunt.

Claſſis III.

GRAVEOLENTIA AMARA.

Ord. I. Fortiora.

1. NUX VOMICA. *Vis*. Emetica, Pellens, Anthelminthica. *Uſus*. Cardialgia, Colica, Gonorrhœa, Febres Intermittentes, Tænia.

2. ALOE. *Vis*. Purgans, Pellens, Balſamica, Anthelminthica. *Uſus*. Obſtructiones, Icterus.

3. RHABARBARUM VERUM & RHAPONTICUM *amaro-adſtringens*. *Vis*. Purgans, Antacida, Exanthematica. *Uſus*. Colica, Diarrhœa, Dyſenteria, Leucorrhœa, Gonorrhœa, Lenta infantum, Icterus.

4. ANAGYRIS. *Vis*. Purgans, Pellens, Repellens. *Uſus*. Abortus, Tumores. Ita vero de ipſa commentatur RAJUS: *Folia Anagyridis trita & impo-*

impoſita tumores reprimunt. Sicca in paſſo potu menſes & ſecundas movent, fœtum mortuum ejiciunt. Semen commanducatum vomitiones movet, nec ſemen tantum, ſed & Folia unanimi Botanicorum conſenſu. Accidit interdum, ut Capræ & Oves in Creta fame vexatæ hujus folia depaſcant, licet odoris ſint ingratiſſimi, & poſtea ex horum lacte caſeus conficiatur, quo ſi forte ignarus aliquis veſcatur aut lac bibat, ſtatim excitantur tum vehementiſſimi vomitus, tum fluxus ventris; & cum ſæpiſſime accidat, multi in diſcrimen vitæ veniunt, quam ob cauſſam frutex omnibus ſit exoſus. Raji Hiſt. Pl. p. 1722.

5. SENNA, Caſſiæ ſpecies. *Vis.* Purgans, Pellens, Repellens. *Uſus.* Obſtipatio, Herpes.

6. EUPATORIUM. *Vis.* Purgans. *Uſus.* Cachexia, Hydrops.

7. ARISTOLOCHIA ROTUNDA, LONGA & VULGARIS. *Vis.* Vomitoria, Pellens, Repellens. *Uſus.* Podagra, Cachexia, Scabies, Fiſtula, Cacoëthes.

8. SERPENTARIA VIRGINIANA, Ariſtolochiæ ſpecies. *Vis.* Pellens, Exanthematica, Anthelminthica. *Uſus.* Febres Intermittentes, Exanthematicæ, Morſus.

9. BUXUS. *Vis.* Purgans, Pellens. *Uſus.* Epilepſia, Hyſteria.

10. JUGLANS. *Vis.* Narcotica, Paralytica, Pellens, Anthelminthica. *Uſus.* Dyſenteria.

11. COLOCYNTHIS. *Vis.* Draſtica, Emmenagoga, Abortiva, Anthelminthica. *Uſus.* Epilepſia, Obſtipatio.

12. CUCUMIS ASININUS, ELATERIUM. *Vis.* Draſtica, Hydragoga, Emmenagoga, Abortiva. *Uſus.* Coryza, Leucorrhœa, Aſthma, Hydrops, Scrophula.

13. BRYONIA. *Vis.* Purgans, Pellens, Anthelminthica. *Uſus.* Mania, Rheumatiſmus, Epilepſia, Hydrops, Sugillatio.

14. MU-

14. MUSCUS ERECTUS. *Vis.* Draſtica, Abortiva, Phthiriaca. *Uſus.* Hydrops.
15. MELIANTHUS &
16. TAGETES, odore Anagyridis, inexpertæ.

Ord. 2. *Debiliora.*

1. ROSMARINUS SYLVESTR. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Exanthematica. *Uſus.* Scabies.
2. CARLINA. *Vis.* Pellens, Stomachica. *Uſus.* Hypochondriaſis, Hyſteria, Scabies.
3. CARDUUS BENEDICTUS. *Vis.* Purgans, Pellens, Antacida, Tonica. *Uſus.* Vertigo, Hemicrania, Tertiana, Pleuritis, Peſtis, Sugillatio.
4. TANACETUM VULGARE. *Vis.* Carminativa, Pellens, Antiputredinoſa, Tonica, Anthelminthica. *Uſus.* Hyſteria, Tertiana, Cachexia, Hydrops.
5. BALSAMITA, ſpecies Tanaceti. *Vis.* Pellens, Stomachica. *Uſus.* Melancholia, Hyſteria.
6. ABSINTHIUM. *Vis.* Pellens, Antacida, Antiputredinoſa, Anthelminthica. *Uſus.* Iliaca, Nephritica, Icterus, Hydrops, Hernia, Tinea, Achores, Gangræna.
7. ABROTANUM & CINA Abſinthio, ut congeneres, conveniunt.
8. MATRICARIA. *Vis.* Anodyna, Emmenagoga, Lactifuga. *Uſus.* Anorexia, Iliaca infantum, Colica, Hemicrania, Hyſteria.
9. COTULA FOETIDA. *Vis.* Anodyna, Pellens, Repellens. *Uſus.* Hyſteria, Hydrops, Scrophula.
10. MYRTUS BRABANTICA. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Exanthematica. *Uſus.* Scabies.
11. SABINA. *Vis.* Emmenagoga, Anthelminthica, Exanthematica. *Uſus.* Odontalgia, Tinea, Gangræna.
12. LUPULUS. *Vis.* Narcotica, Phantaſtica, Anodyna, Tonica. *Uſus.* Nephritica, Phrenitis, Luxatio, Alopecia.

13. AMYGDALÆ AMARÆ. *Vis.* Carminativa, Pellens, Anthelminthica. *Uſus.* Cophoſis, Colica

14. LAUROCERASUS, præcedenti affinis, viribus congruit *).

§. XII.

Quibus breviter expoſitis, Graveolentium vires non melius intelligentur, quam attendendo ad Functiones Nervorum, in quos Olida ut Odorata agunt, & conſiderando Suaveolentium in iisdem effectus, ut contraria juxta ſe poſito magis elucèſcant.

Duæ autem ſunt Nervorum Functiones generales, *Senſus* nim. & *Motus*, quos plerumque ſimul, raro ſeorſim, afficiunt volatilia, ſive grata illa, ſive ingrata fuerint. Hinc duplex conſideranda olidorum actio, altera in Senſu, in Motu altera, quæ ut effectu diverſa, ita ſeparatim quæque pertractanda.

§. XIII.

Homo perfecte ſanus, cujus Encephalum bene & Nervi ſe rite habent, præſentia optime ſentit, olim percepta tenet, abſentia imaginatur, ſobrie judicat, naturæ conſona cupit, contraria averſatur, moderate dormit, vigilat alacer, animo ſemper hilaris omnisque expers doloris; donec male affectis nervis, ruant in pejus omnia, adeo ut cognoſcitiva facultas vel mille lædatur modis; unde Sopores, Dolores, Somnolentiæ, Pervigilia, Obliviones, Phantaſmata, Inſaniæ, Cupidines, Horrores, Lætitiæ, Mœrores, Amores Furoresque enormes, ac innumera fere alia male ſana oriuntur Symptomata ſolis ferme compeſcenda Medicamentis Nervinis Senſu

*) *Addimus inexperta, ut horum odore cum his utile aliquando fiat periculum.*

Senſus imprimis afficientibus. Itaque ſi ad allatas de Graveolentibus obſervationes recurrere placeat, jam ſatis abunde patebit, quibus polleant virtutibus & cur tantum valeant in memoratis tollendis, producendisque contrariis, morbis. Ut enim Suaveolentia, novam quaſi vitam nervis inflando, ſenſus quoscunque momento citius excitant, ſic illis oppoſita Graveolentia, nervorum vitam viresque ſuffocando, ſenſus facile omnes primo quaſi impetu ſtupefaciunt, confundunt & ſopiunt.

§. XIV.

Quamvis autem ex allatis antea obſervationibus conſtet, Soporifera eſſe Graveolentia omnia; pro diverſo tamen & ſingulari odore, doſi ac uſu, diverſas adhuc obtinent vires, quas compendii gratia ſuis inſignire nominibus ſolemus. Hinc *Narcotica* ſunt, quatenus horum uſu ſenſus quicunque hebeſcunt; *Amneſtica* quatenus imaginationis facultatem, eam præcipue, quam memoriæ nomine colimus, ſæpe infringunt; *Phantaſtica* (temulentantia) quatenus phantaſmata aliena & vertiginoſas maxime tenebras efficiunt; *Dementantia* (inebriantia) dum cujuscunque generis vel ſpeciei inſanias inducunt; *Exhilarantia* dum animi & *Anodyna* dum corporis dolores tollunt; *Hypnotica* quatenus, ſomnum naturalem procurando, inſana pervigilia arcent; Hæc omnia ea efficere videmus, mechanice intelligere non poſſumus.

§. XV.

Altera nervorum Functio Motus negotium erat; nervos enim non Animalibus tantum, ſed Vitalibus etiam & Naturalibus dictis actionibus præfectos erudita Anatomicorum pariter ac Phyſiologorum experientia teſtatur. Hinc, ceteris paribus & rite conſtitutis nervis, nulli hactenus deficiunt in cor-

pore motus; Actiones Muſculorum vigent, ſecer nuntur debite Secernenda, moderata efficitur Ex cretio, faciIlime reſpiratur, & liberrimus ubiqu deprehenditur Sanguinis circulus; donec, cum de ficientibus nervis, turbari motus incipiunt: Hin Paralyſes, Convulſiones, Lipothymiæ, Spaſmi Tremores, Rigores, Epilepſiæ, Hyſteriæ; hin Sudores, Iſchuriæ, Dyſuriæ, Diabetes, Obſtipa tiones & varii fluxus Alvi, Vomitus, Ructus & vari generis Hæmorrhagiæ; hinc Dyſpnœæ, Aſthmata, Tuſſes, Singultus; hinc omnium ordinum Febres, irritatis nimium nervis, tota die generantur; Ne que tamen in his malis inexpertas deprehendimus Graveolentium vires; Quemadmodum enim Fragrantia, vivificando nervos, quoscunque motus cient & excitant, Tetra e diametro motus incitatos, pro malignitate varia odoris, compeſcunt, retardant & penitus ſæpe exſtinguunt, verum nervis Languorem & Paralyſin inducendo.

§. XVI.

Poſtquam vero Tetra omnes in genere motus coërcere didicimus, nunc facile intelligimus vires eorundem ſpecialiores, non minus inter Practicos tritas. *Languefacientia* enim vocantur, quatenus motus muſculares, etiam voluntarios, nervorum vires ſuffocando, debilitant. *Antiſpasmodica*, quatenus ſpaſticas & convulſivas muſculorum ſtricturas ſolvunt. *Antemetica* adhuc ſpecialius dicuntur, cum ventriculi convulſiones compeſcunt. *Obſtruentia* in primis viis ſunt motum ibi tam periſtalticum, quam convulſivum tollendo. *Paregorica* ſunt in ſecundis veterum dictis viis, pro pereximio eorundem in orgaſmo ſanguinis febrili coërcendo refrenandoque uſu. *Emphractica* in tertiis viis appellantur, quatenus nervorum ibi oſcillationes enervando, tam Secretiones, quam Excretiones remorantur. *Siſtentia*

vero

vero in ſpecie audiunt, quia Hæmorrhagias omnium feliciſſime ſiſtunt. De quibus omnibus concordiſſima habemus Practicorum teſtimonia.

§. XVII.

Sed reſtat adhuc morborum familia, in qua, ſi Fragrantiſſima excipiamus Reſolventia, teterrime fœtentia medicamenta ceteris omnibus palmam præripuiſſe, omnis teſtatur ætas; atque hæc vitia comprehendit externe prorumpentia, a quibus non inanis facta fuit conjectura ad ſimilia mala occulta, iisdem, ſi ullis, abigenda remediis. Huc igitur omnis pertinet vaſorum minimorum obſtructio ſtimulo ſeu dolore juncta, quam, ſi vel Inflammatoriam vel quocunque alio nomine compellare quis voluerit, non refragabor, interim nec ſolam hic intellectam volo Chirurgorum Phlegmonen; Rubedinem enim morboſam, Sugillationem, Herpetem, Eſſeram, Varos, Scabiem, Pſoram, Impetiginem, Lepram, Achores, Varices, Apoſtemata, Eryſipelas, Furunculum, Bubonem, Rheuma (Su. Fluſs), Intertriginem, Rhagades, Elephantiaſin, Ulcus, Fiſtulam, Cacoëthes, Cariem, Carcinoma, Hernias, Luxationes, Fracturas & Vulnera excoriata, punctata, ſecta, contuſa, lacerata, præter infinitas ejus generis congeſtiones internas, huc referenda puto, utpote quibus impoſita fœtida, Tetra & Graveolentia *Repellentium* exoſo multis titulo celebrantur.

§. XVIII.

Medicamenta vero dicta Repellentia, quamvis non neglecta, male tamen intellecta a plurimis fuerunt, nec Viri ceterum Experientiſſimi, D. D. Alary & Kylbel, qui Anno 1741, ab Acad. Chirurg. Pariſina, pro nova rei explicatione præmium obtinuerunt, argumentum ita duxiſſe ad umbilicum

 mihi

mihi videntur, quin ulteriori indigeat illuſtratione; præterquam enim quod Repellentia cum toto cœlo diverſis Reſolventibus perpetuo confundant, Sicca etiam, Viſcida, Styptica & alia ſapida pro repellentibus venditant, quæ tamen externe applicata ad partes interiores læſas nunquam perveniunt, & ſi eo vel penetrarent maxime, repellentium vires potius infringerent, quam juvarent.

§. XIX.

Ut igitur melius pateſcant ſingula, ponamus adeſſe ſtimulum in parte, quæcunque fuerit, externa; tum hunc amovere omni molimine ipſa *natura* tentabit; jam citatiori humorum circulo ſtimulus non cedit; ergo fortior adhuc excitatur febris, ruit ſummo impetu ſanguis in partem ſtimulatam, vaſaque minima, nervis ubique amplexa, ita diſtendit, ut, niſi arte cohibeantur ſtimuli, humores tenaciſſime infarcti, manente adhuc & increſcente a tergo impetu, omnia rumpere totaque inflammatio in atram gangrænam, mortis nuntium, propendere videantur. Hic itaque ad Belladonnam, tanquam ſacram ad anchoram, fugiendo, Tumorem tetro ex ea cataplaſmate fovemus, donec, non ruptis, ſed moderate ſolutis vinculis, recedat; atque hoc ipſo opere inflammationem Repellere dicimur, adeo ut *Repulſio* nihil aliud ſit, quam materiæ obſtruentis absque vaſorum ruptura rejectio, & medicamenta audiant *Repellentia*, quæ talem efficiunt repulſionem.

§. XX.

Ulterius jam erit inquirendum, quomodo hoc in negotio agant laudata ſæpius Repellentia, quod nunquam planius, quam ex nuper allatis graveolentium viribus, intelligi poteſt. Cum enim inflammatio omnis & maxime illa, quæ vergit in gangrænam, nervorum ſtimulo & orgaſmo excitata, graviſſi-

graviſſimo dolori & impetui ſanguinis violentiſſimo, ſua debeat incrementa, ſæpe ſphacelo proxima, a medicamento repellente non aliud requiritur, quam ut vi anodyna dolorem & paregorica orgaſmum valeat coërcere; ablato enim ſic nervorum ſtimulo & vaſis ſimul paralytice relaxatis, tantum abeſt, ut ſanguis ulterius propellatur, ut potius in ſpatia majora receptus, priſtinum acquirat circulum. Jam vero ex præcedentibus novimus, Graveolentia, quæ omnium conſenſu optima, ſi non ſola *), ſunt repellentia, nervorum functiones infringendo, omnem omnino, ubi opus eſt, dolorem & orgaſmum compeſcere. Ergo nullum eſt dubium, quin his ipſis facultatibus, nec alia methodo, dicta repellentia agant, quoties calidos repellunt tumores.

§. XXI.

In gratiam vero eorum, qui ſuorum principiorum ſunt tenaciſſimi, ne explicationem datam adhuc fictam & hypotheticam habeant, unico argumento ulterius eandem confirmare liceat. Itaque, ſi Papaverina, ut nervis inimiciſſima, ubivis corpori applicata, dolorem & orgaſmum perpetuo tollant; Si Belladonna Soporem & Paralyſin partibus ſubjectis inducat; Si Solana graveolentia, Datura, Hyoſcyamus, Mandragora, Nymphæa, Pæonia, Scrophularia, Cannabis, alia, odore fœtida, conſentiente ampliſſima praxi medica, Anodynam & Paregoricam exerceant virtutem; quid impedit, quo minus eundem in Dolore & Orgaſmo inflammatorio præſtent effectum, vel quænam eſſet ratio, cur ibi primum ſolitas amitterent vires anodynas & paregoricas, ubi tumores calidos repellunt. Certe aut nulla eſt, aut pro mea ingenii hebetudine nullam intelligo.

 §. XXII.

*) *Præter Tetra & Frigida nulla novi corpora Repellentium nomine digna. Animi affectus nihil nunc moror.*

§. XXII.

Progrediamur ad noſtros ſapidis maritatos odores; nam, quid in his conjuncta valeant, omnium meretur attentionem. Quemadmodum acria & amara, mere talia, non facile patitur natura, ſed omnes liquidorum fontes pro his diluendis aperire omnesque conatus pro pellendis intendere; ſic Graveolentia acribus vel amaris mixta, utpote ingrata omnia, multo adhuc difficilius accipit & pro malignitatis gradu citius certius reſpuit, nullo ſibi otio relicto, antequam expurgata fuerint ſingula. Quod vero ex hac Olidorum familia plurima & præſtantiſſima habeantur inſtrumenta purgantia, non primis modo, ſed mediis quoque & ultimis dicata viis, nunc demum intelligi & exinde colligi poteſt, quod Graveolentia, acribus vel amaris juncta, vi ſua anodyna pariter ac paregorica, noxia illa tollant ſymptomata, quæ acria & amara ſola neceſſario crearent, argumento draſticorum, quæ vel nihil, vel parum odoris ingrati habent, qualia ſunt Hermodactylus, Gummi Gutta, Ricinus, Eſula, plura, non niſi frigidiſſimis unquam porrigenda catharticorum heroibus.

§. XXIII.

Fiunt vero mixta illa Graveolentia, pro circumſtantiarum ratione *), nunc Emetica, Draſtica, Cathartica & Eccoprotica; nunc Carminativa & Ructatoria; nunc Diaphoretica, Sudorifera, Diuretica, Emmenagoga & Abortiva, nunc Errhina, Sialagoga & Expectorantia; nunc Anodyna, Hypnotica,

*) *Mutata doſi & methodo adhibendi, non idem exſpectari debet medicamenti effectus. Hinc omnibus conſtat, Aſarum ſubtiliſſime tritum efficere vomitum, groſſiori modo pulveriſatum purgare per alvum, coctione & vehiculo debilitatum excitare Sudores, Urinam, Lac, Menſes, Lochia &c.*

notica, Paregorica & Antiſpasmodica, ubi nempe ſolo odore agunt; nunc Repellentia, Lactifuga, cetera, ut nihil nunc dicam de eximia eorundem in morbis tantum non omnibus efficacia, commemorato qualitatum prudenti connubio unice tribuenda, nec aliunde rationi pervia.

§. XXIV.

Cum vero Sapida Graveolentibus mixta, vel ſapore contrario infringi, vel externe adhibita, pro nihilo reputari poſſint, duas in Scientiæ augmentum conficiamus regulas generales: *Quot ſunt Graveolentia, tot Anodyna, Paregorica & Repellentia; Quot Acria vel Amara Tetra, tot Purificantia.* Quamvis enim de Animalium Lapidumque odore hic agere non licuerit & docere quomodo agant; eorum tamen vires modo haud abſimili poſſe dijudicari non levi conjectura aſſequor, ſed plena animi confidentia habeo; interim ex iis, quæ hactenus allata ſunt, apparet ratio; cur graveolens Caſtoreum in Spaſmis & Convulſionibus hyſtericis; cur teterrimum Stercus ſuillum externe in hæmorrhagia narium ſpaſtica; cur Stercus humanum, ab antiquiſſimis retro temporibus, dolenti carcinomati & furentibus hodie Paronychiis impoſitum, præſentaneo ſe ſolatio commendarint; cur viſus foricariorum citius hebeſcat & infelices ſtagnorum accolæ, initio floridiſſimi, gravi neceſſitate pallentes, tandem contabeſcant; ne quid dicam de oleis empyreumaticis aliisque ingratioribus præparatis, quorum ab odore vires nunc facile deducuntur.

§. XXV.

Omnibus itaque conſtare crediderim, Tetra non deficere, ubi Opium *Thebaicum* & Crocus *Orientalis* haberi nequeunt. Innumera fere ſunt hoc nomine opiata, quæ noſtratibus etiam pauperibus prodiga

diga ubique diſpenſavit natura, & quorum vires hod inexpertas futurus dies producet in fugam mille m lorum. Tum vero omnium explicabitur oculis, qu jure a graveolentibus abhorrentes Medici, omne horum in morbis curandis uſum, ut impium, damn rint. Quamvis enim negari non debeat, quin fœtid incaute exhibita, multis deleteria fuerint, adeo t de illis maxime valeat canon: *Medicamenta heroica i manu imperiti, ſunt uti gladius in dextra furioſi;* caſt tamen & prudenter adminiſtrata non magis vitupe randa exiſtimo, quam aciem acutam in arte perit manu. Quis hodie miles contentus gracili ſagitta? Anceps cum acumine gladius & teter odore pulvi jam militi placent. Quidni cultellis ſcateant Chi- rurgi, & ſuis gaudeant armis Medici, dum jura belli ſervant? Saltem hoc verum, quod Medici, Opiatis & ceteris orbati graveolentibus, maxime forent inermes.

§. XXVI.

Quamvis vero adeo heroicum in his habeamus antidotum, ut tanquam pyrio pulvere hoſtem, ſic levi aura dolores atrociſſimos & quosvis in corpore tumultus momento citius tollere queamus; cavete, Commilitones, ne inviti arma capiatis. Non omnia naturæ conamina impetu coërcenda, nec Sympto- mata mitigando princeps abigitur malum; non folia ſpinasque carpendo, ſed eradicando, noxia herba perit; Cognoſcendus itaque morbus, cujus ſunt Symptomata, isque profligandus, ut proſtrato Do- mino, fugiant ſatellites; ignis, non fumus, exſtin- guendus. Quæ quidem utinam in praxi obſervaren- tur; obſervari autem non poſſunt, quamdiu ſuos non norunt hoſtes Medici. Tot enim in numerato habere decet morborum Species, quot ſunt gene- rum cauſſæ, vel principia appropriatis debellanda remediis. Tum vero rationalis facta Medicina uſui publico melius inſerviret.

§. XXVII.

§. XXVII.

Duplex enim conſiderari meretur Morborum cura, Palliativa & Rationalis. *Palliativa* dicitur, quæ ita ſymptomatibus opponitur, ut nullus habeatur reſpectus morbi capitalis, unde hæc pendeant ſymptomata. Sic Amphimerinam *catarrhalem* palliative curamus, quando Cephalalgiam, Sitim, Calorem, Tuſſim &c. coërcere unice ſtudemus, nulla habita ratione ſpeciei Febris vel Rheumatis, unde plurima oriuntur ſymptomata. *Rationalis* autem cura ea eſt, quæ non tam ſymptomatibus, quam morbo ipſi & quæ hujus ſunt, cauſſis vel principiis occurrit. Ita Vertiginem *verminoſam* non venæ ſectionibus, nec acidis, nec aromaticis, aliisque, ſed ſolis Anthelminthicis, cum ratione, propellimus. Equidem non ignoro curam iſtam palliativam vel ideo Medicis magis familiarem, quia rationalis difficilius comparatur; Sed neque ardua fugienda. Hæc ſola eſt, qua genuini Practici a circumforaneis & agyrtis dignoſcuntur. Hac ipſa felices, ſine hac infeliciſſimi ſemper fuere Medici, quorum licet placitis æque multa hominum millia ſua crediderint capita; illos tamen præ ceteris laudamus, qui in medendo non artis principia ſpernunt; Nam in pellendis morbis non voluiſſe ſat eſt. Sed manum de tabula.

LXXXVII.

LXXXVII.

ARBORETUM SUECICUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

DAVID DAVIDIS PONTIN

Oſtro-Gothus.

Upſaliæ 1759. *Junii* 30.

Quænam qualisque eſſet vita ſine arbore ulla, ſine Frutice viventium?

PLINIUS.

Artem Arboreticam, a pluribus licet inceptam, ad umbilicum tamen a nemine perductam eſſe exiſtimo; quare nihil fere communius vel in publicis vel privatis congreſſibus, quum querelas audire ob defectum Silvarum, qui patriæ noſtræ imminet, cum non poſſit non portendere denuntiareque olim calamitatem longe triſtiſſimam. Plurimi, inquam, queſtum hunc frequentant, timore haud mediocri perculſi; multi nihil niſi de ſeminatione arborum loquuntur, at pauci tantæ rei manus admovent auxiliares; nonnullos Quercubus & Pinis aliqua conſeruiſſe loca vidi, ſed pauciſſimos, proh dolor! cum ſucceſſu exoptato.

Arg-

Argumentum itaque hoc ipſo, de ſilvicultura, utilius & elaboratu dignius eligere me non potuiſſe arbitror *), cum idem ſummo Magiſtratui cordi fuerit; cumque eo civibus optimis me inſervire ſperem, pariterque etiam illæ artes & ſcientiæ, non infimum ſibi vindicent locum, quæ ad felicitatem Reipublicæ conferunt.

Non ſine dolore plebeculam intellexi carere requiſitis, ad peramplum hoc opus, neceſſariis; intellexi ſæpius totam fere vulgi ſilviculturam magis ſubſtitiſſe nudis verbis, quam praxi labori adnexa: exiſtimando Arbores ſerere, aut exiguam eſſe artem, aut plane naturæ relinquendam, quoniam arbores, tota die, e terra excreſcant ac ſemetipſas multiplicent, nec recordando Quercum, Pinum vel aliud quodlibet lignum facilius citiusque exſtirpari, quam, exſtirpati loco, enaſci: & quid turpius viſu eſſe poteſt quam campum ſine gramine, fruticem ſine fronde; terram ſine arbore **).

CAPUT I.

§. I.

Arbores & denſæ ſilvæ loca, veluti Naturæ luce, occupant, ubi vel nulli, vel pauci admodum homines commode verſantur; e contrario autem, quo magis homines ſeſe multiplicant, eo etiam magis ſilvæ exſcinduntur & eradicantur, foci, ſepimen-

*) Sed dubitant homines ſerere atque impendere curam.
Quid majora ſequar? Salices humilesque Geniſtæ,
aut illæ pecori frondem, aut paſtoribus umbram
ſufficiunt; ſepemque ſatis, & pabula melli.
— — — non ulli obnoxia curæ.
VIRG.
Cicero cum de Reipublicæ ſalute ageret, *dixit:* Nihil homine libero agricultura dignius. *Alibi:* In Agris Silvisque ſunt Senatores.

**) Columella ſuo ævo dixit,

mentorum, arearum, agrorum & pratorum cauſſ præſertim ubi vulgus, ut apud noſtrates, agricu turam & vitam paſtoritiam peculiarem ſibi vindica Hinc cum homines *domos* & villas in deſertis e ſtruant, arbores etiam magis magisque exſtirpa ſolent. Præterea ad depauperandas ſilvas id refer debet, quod pleraque noſtra *domicilia*, *pontes*, *ſep menta* circa agros, prata & paſcua, non ſine pern cioſa ſilvarum jactura, lignis contexta ſint; ut, a bores ſi poſt hac tanta licentia & luxuria, uti antea ſternantur, nec arte, neque cura ullius, reſtituan tur, poſteri, *jure* meritoque, depravatam perdi tamque majoribus objectare queant œconomiæ ra tionem.

§. II.

Omnibus etiam ſine dubio notum eſt, quod prædia-poſſidentes, nimios ſibi ſæpius efflagiten fructus; iſta quidem cupido interdum, quod dolen dum eſt, per avaritiam late ſeſe diffudit, ut lign majori quantitate, quam par eſt, exteris vendantu & aſſeres ad peregrina exportentur littora: ſic *Pi* coquitur liquida & inſpiſſata, nec non fabricantu *Cineres clavellati*, qui per univerſam divenduntu Europam: Ruſticus item, lucri gratia, *Carbones* & ligna, ut officinis parata habeat, exſtirpat maxi mas arbores, ne reticeam largam illam portionen lignorum, quæ, tempore hiemali, in focis noſtri conſumitur: Denique, deteſtabilis deſtillatio *Spiri tus frumenti*, quæ, haud ita pridem, feliciſſime ob dormiſcere cœpit, & jure optem nunquam reſuſci tetur, lignum carius reddidit. *Res* vero *metallica* quæ indies deteguntur, ac metallorum liquation præparationeve occupantur, haud immerito Reipu blicæ maximum adferunt lucrum, nec non firma robuſtamque eam reddunt, e quibus vero ſi fructu percipere velimus, neceſſum eſſet magnam, & ſan indefeſſam, adhiberi curam, qua Silvarum no tantu

antum conſervationem, ſed etiam propagationem
xiſtimo, ne quando lugeamus defectum carbonum,
cum Deus det metallum *).

§. III.

Colere Silvas & ſerere arbores docuere dudum
oſtratum plurimi, quorum ſtudium patriæ inſer-
riendi, magis, quam artem & experientiam, ſæpius
audare debeo, nec me actum agere opinor, ſi huic
ei fundamentum ſolidum ſternam, ne exædificanda
domus facile ruat. Ut in hac re quid præſtarem,
ſumſi ea, quæ ex ore & ſcriptis N. D. Præſidis col-
ligere licuit, nec reperi apud alios ſimilia, multo
minus præſtantiora. Scopo meo, præ ceteris in-
ſerviere *Stationes plantarum*, *Horticultura academica*,
Flora Suecica, *Flora Alpina*; *Itinera*, *Oelandicum &*
Gothlandicum, *Weſtrogothicum & Scanicum*.

Duo inprimis requiruntur apud eum momenta,
qui hoc in opere quidquam eximii efficere velit,
imbutus ſit oportet principiis ſolidis *Hiſtoriæ natu-
ralis*, nec non *manibus* labori *adſuetis* gaudeat.

CAPUT II.

§. I.

Primum eſt hac in tractatione, rite noſcas B.
L. *arbores* patriæ *indigenas*, quæ borealem noſtri
œli temperiem patiuntur, ſpontèque naſcentes;
ruſtra enim accerſuntur ex auſtralibus regionibus
xoticæ arbores in patriam, quarum pleræque gem-
nis carent, quas nulla conſuetudo ipſis addere
oteſt, quare fruſtra apud nos coluntur.

§. II.

*) Ut verba exſtant in moneta quadam Cuprimontana.

CAPUT III.

§. I.

Hæ enumeratæ arbores ad ſequentes ſpectan *ordines œconomicos*:

§. II.

INDIGENÆ.

I. HIEMALES.

1. *Tall.*	Fl. Su. 874.	Pinus	*ſilveſtris.*	Fl. Oec. 788
2. *Gran.*	Fl. Su. 815.		*Abies.*	Fl. Oec. 789
3. *Id.*	Fl. Su. 916.	Taxus	*baccata.*	Fl. Oec. 825
4. *En.*	Fl. Su. 915.	Juniperus	*communis.*	Fl. Oec. 824

II. URBANÆ.

5. *Alm.*	Fl. Su. 226.	Ulmus	*campeſtris.*	Fl. Oec. 219
6. *Lind.*	Fl. Su. 471.	Tilia	*europæa.*	Fl. Oec. 432
7. *Aſk.*	Fl. Su. 926.	Fraxinus	*excelſior.*	Fl. Oec. 469
8. *Lönn.*	Fl. Su. 924.	Acer	*Platanoides.*	Fl. Oec. 303

III. PRATENSES.

9. *Fogelkerſebär.*	Fl. Su. 429.	Prunus	*avium.*	
10. *Hägg.*	Fl. Su. 431.		*Padus.*	Fl. Oec. 396
11. *Oxel.*	Fl. Su. 433.	Cratægus	*Aria.*	Fl. Oec. 398
12. *Rönn.*	Fl. Su. 435.	Sorbus	*aucuparia.*	Fl. Oec. 406
13. *Skogs-Appel.*	Fl. Su. 437.	Pyrus	*Malus.*	Fl. Oec. 402
14. *Will-Päron.*	Fl. Su. 436.		*communis.*	Fl. Oec. 401

IV. SILVESTRES.

15. *Ek.*	Fl. Su. 870.	Quercus	*Robur.*	Fl. Oec. 784
16. *Bok.*	Fl. Su. 871.	Fagus	*ſilvatica.*	Fl. Oec. 785
17. *Awenbok.*	Fl. Su. 872.	Carpinus	*Betulus.*	Fl. Oec. 786
18. *Björk.*	Fl. Su. 859.	Betula	*alba.*	Fl. Oec. 776
19. *Abl.*	Fl. Su. 861.		*Alnus.*	Fl. Oec. 775
20. *Aſp.*	Fl. Su. 909.	Populus	*tremula.*	Fl. Oec. 819
21. *Popel.*	Fl. Su. 910.		*nigra.*	
22. *Apel.*	Fl. Su. 911.		*alba.*	Fl. Oec. 303
23. *Pil.*	Fl. Su. 883.	Salix	*fragilis.*	Fl. Oec. 795
24. *Hwit-Pil.*	Fl. Su. 903.		*alba.*	
25. *Sälg.*	Fl. Su. 900.		*Caprea.*	Fl. Oec. 811

§. III.

§. III.

V. EXOTICÆ.

26.	*Häſt-Kaſtánier.*	Spec. Plant.	345.	Aeſculus	*Hippocaſtanum.*
27.		Spec. Plant.	1055.	Acer	*Pſeudoplatanus.*
28.	*Kerſebär.*	Spec. Plant.	474.	Prunus	*Ceraſus.*
29.	*Plommon.*	Fl. Su.	430.		*domeſtica.*

CAPUT IV.

§. I.

HIEMALES (*Barr-Trän*) ſunt arbores, quæ feras noſtras ſilvas conſtituunt, ac ſempervirentes ſpernunt patriæ frigora; unde ſummus rerum Moderator eas inſtruxit Foliis ſubulatis parvis, ne rami earum, dilapſa nive in folia, deprimerentur & frangerentur, eaque ſaturavit Reſina, quo in intenſiſſimis frigoribus ſempervirentes perſiſterent; luxuriant hæ & ſeſe facillime propagant in ſteriliſſimis campis, ubi vix aliæ plantæ leguntur, quam Erica, Feſtuca *Ovina*, Hypnum & ſimilia; promovent Muſcos, & impediunt fertiliora gramina.

II. URBANÆ (*Gårds-Trän*) quæ non tantum in altum attollunt comam, ſed etiam æquali gaudent trunco præſtantiſſimaque panicula, quæ in opere topiario varias figuras facile admittit: cum vero hæ nec ſuffocent gramen, neque inviſo reptatu terram conſpurcent, ad pagos, vias & palatia, nec non ad ambulacra in apricis præcipue plantari debent.

III. PRATENSES (*Ängs-Trän*) appellamus illas, quæ & poſſunt & debent tantum in pratis propagari, eo magis, quod in ſilvis non facile creſcunt. Fructibus harum pleræque carnoſis gaudent, & fere unicæ ſunt, quæ cum urbanis prata intrarent; quod ſi concederetur, prata potius pulcherrimos referrent hortos, quam incomtas ſilvas conſtituerent, ut multis in locis hodie fit, unde prata exhauriuntur & ſterileſcunt, ut plantis enectis, ſolo muſco

 obte-

obtegantur; Pratenſes hæ lætificant prata rorida umbra, & exſiccantes arcent ventos.

IV. SILVESTRES (*Skogs-Trän* dictæ) creſcunt in locis ſteriliſſimis, iisque aut aridis aut paludoſis, ideoque commode cum hiemalibus cohabitant. Pleræque harum terræ fertilitatem exhauriunt, muſcos & algas promovent, ac gramina & herbas deſtruunt, qua de cauſa, jure meritoque, a pratis exulent, & ſteriliſſimas conſtituant, ligni cauſa, ſilvas.

V. EXOTICÆ (*Utländſka Trän*) nonnullæ, quæ noſtra frigora ſuſtinent, & jus civitatis apud nos obtinuerunt, quas, corollarii loco, adjiciam.

§. II.

Quemadmodum ſanitas animalium inconcuſſa ſervatur ſelectu Diætetices, ita & vegetabilium, quæ vivunt æque ac animalia, licet non ſentiant *). Medici diætam in ſex rebus non naturalibus, unanimi conſenſu, conſiſtere ſtatuunt; quarum 1. *Aër* reſpirandus. 2. *Ingeſta* Cibi & Potus. 3. *Motus* eique oppoſita Quies. 4. *Excreta* & *Generatio*. 5. *Somnus*. 6. *Affectus*. Harum duæ ultimæ, ſomnus proprie ſic dictus ſcilicet & affectus, in vegetabilia, ſyſtemate nervoſo deſtituta, non cadunt; adeoque quatuor tantum priora momenta in vegetabilium diæta probe ſunt obſervanda; ſi vero ex hiſce unicum deficiat, pereant arbores neceſſe eſt æque, ac animalia ex errore in ſua diæta. Noſtrum itaque erit ad Arborum felicem culturam reſpicere, earundem 1. *Aërem* ex climate petitum, qui ſit calidus, aut frigidus, humidus, aut ſiccus. 2. *Cibum* & *Potum* ex variis terræ ſpecibus, nec non ex aquoſo aut ſicco ſolo. 3. *Motum* ex loco aprico aut umbroſo. 4. *Excreta*, qua florendi & fructificandi requiſita.

CA-

*) Vide Diſſertat. de *Sponſaliis Plantarum*.

CAPUT V.
HIEMALES.

Frigora nec tantum cana concreta pruina
illis nocent. VIRG.

1. PINUS *ſylveſtris*. Fl. Su. 874. (*Tall, Furu*) *habitat* per totam Sueciam, excepta Scania campeſtri, a qua usque ad alpes Lapponicas adſcendit. In anguſtiis longum integerrimumque truncum; in apricis ramoſiſſima; in rupeſtribus vero & cæſpitoſis, pygmæa ac incomta evadit arbor *). Macram & arenoſam ſibi expetit *Terram*, debilitatur ab argillacea, ægrotat in humo atra, & emoritur in cretacea; Etſi *aquam* fluentem aliquando, minime vero ſtagnantem, fert. *Floret* menſe Floreſcentiæ **). Flores feminei ſuperiora, maſculi autem, in una eademque arbore, inferiora occuparunt loca; quare etiam pollen tempore floreſcentiæ quaſſata arbore, nebuloſe e maribus fumet, adſcendat, & ad feminarum ſtigmata naturæ conſenſu adproperet. Dimittit ſemina ſequente anno, menſe frondeſcentiæ; ſtrobili itaque legantur menſe germinationis & in loco tepido ſupra linteum quoddam ſiccentur, dum hi ſquamas ſuas aperiunt & ſemina ſponte edunt; quæ

M 4 in

*) Hinc opinionem vulgi ortam eſſe exiſtimo; nempe quod plures Species Pini apud nos creſcerent; e. g. *Malmfur, Slagfur, Gårfur, Myrfur och Marfur*. Sed differentiam ſuam debent tantum ſolo vel loco, ubi hæ Pini ſuccreſcunt. Obſervationes hanc rem firmant, quod ſi Pinus in alpibus creſcit pygmæa evadit; ſi in paludibus, gaudet buxea duritie & cortice griſeo; in apricis vix ac ne vix quidem truncum nudum unam orgyam extollit, ſed ramoſiſſimam undique expandit paniculam.

**) Anni tempora ſic non minus egregie, quam apte, dimenſa ſunt in duodecim menſes. Vid. *Calendar. Floræ.*

in ſulco exarato, parum alto, terra condantur; & ne gelu tenellas radiculas, inſequente vere, evellat, contegantur muſco. Ætatem CCCC. annorum rarius adtingit *). Gemmæ terminales tantum ramos exſerunt, adeoque minime omnium topiaria eſt. *Radices*, velut in ipſa ſuperficie terræ natant, primaria tantum radice excepta, quæ perpendiculariter alte ſeſe in terram demergit, quare etiam hæc arbor vix transplantatur. Si vero *Radix* hæc *primaria* vel coarctetur inter rupes vel ab alio ſaxo impeditur, ut deſcendere nequeat, neque altius adſcendit caulis apex, unde pygmæa evadit, experientia quotidiana.

2. PINUS *Abies*. Fl. Su. 875. (*Gran*) totam agnoſcit Sueciam, Scania campeſtri excepta, pro ſua patria. In vario *creſcit* ſolo, nec vaſtiſſimæ ſilvæ eam abhorrent, nec aprica loca, ubi turbulentæ tempeſtates irruunt, eam fatigant; in ſteriliſſimis campis contenta eſt ſua ſorte, licet pinguiorem humum nunquam recuſet, cretaceam vero non fert; in ſubhumidis ſemper degit, ſicciſſima vero loca reſpuit. *Floret* menſe Floreſcentiæ: *Flores* ut antecedentis diſpoſiti ſunt. *Semina* ſua dimittit ſequente anno menſe Regelationis, quæ collecta terræ mandentur eodem modo, ac de Pino *ſilveſtri* commemoratum eſt. *Ramos laterales* amputari ſinit, ut in arborem æquali trunco excreſcat, modo ad radicem aliquot relinquantur, qui eandem tegant, ut ex eorum umbra patrocinium habeat; aliasque emarceſcit arbor. *Pulcherrima* eſt ſepibus vivis in hortis, cum inter topiarias noſtrates nequaquam ultimo loco ſit habenda, ſemperque vireſcit: *Difficilis* eſt *transplantatu*, quoniam fibroſæ ejus radices valde ſe expandunt, & ſub ſuperficie terræ reptant; cum vero ſemel vel bis transpoſita eſt, facillime deinde transplan-

*) It. W-Goth. p. 247.

plantari poteſt, quum mutilatæ truncatæque ejus radices poſtea radiculas laterales plurimas exſeruerunt. Porro obſervari meretur, quando transplantetur, quod radices ejus nec profundius demergantur, nec altius collocentur, quam antea; & inprimis quod latus arboris antea ſoli obverſum eandem plagam reſpiciat; unde Poëta ſic cecinit:

Quin etiam cœli regionem in cortice ſignant;
Ut quo, quæque modo ſteterit, qua parte calores
Auſtrinos tulerit, qua terga obverterit axi,
Reſtituant.

3. TAXUS *baccata*, Fl. Su. 916. *(Id) Habitat* in pratis maritimis *Oſtro-Gothiæ*, *Smolandiæ & Bahuſiæ*, præſertim vero *Gothlandiæ:* extra hæc propria ſua loca, majorem cultori ſuo curam & laborem injungit, ſi ultra hortum eam propagare animus ſit. Succulentam vel dædalam ſibi expetit *Humum*, contabeſcit in cæſpitoſis, ac langueſcit in apricis & montoſis. *Floret* menſe Frondeſcentiæ, & *Baccæ* leguntur ſequente anno menſe Regelationis. Intra biennium rarius *germinant Semina.* Enatæ Plantæ duos annos ab exortu transplantandæ in terra fœcunda, per VI. ad VIII. ulnas diſtantes, idque ſub umbra peregrinis ramis parata. Aliæ arbores Feminæ ſunt, aliæ Mares. Inter præſtantiſſimas *topiarias* arbores, hæc primum tenet locum; nam quælibet figura facile ipſi induci poteſt. E Gallia in noſtros hortos etiam adhuc adportatur, quamquam Sueciæ indigenæ arbor eſt. Hæc vero arbor auſtralis ſæpius apud nos frigore emoritur, cum indigenæ noſtrates hiemes facile ferunt.

4. JUNIPERUS *communis*. Fl. Su. 915. *(En)* ubique per totam Sueciam *occurrit* vulgatiſſima; minus qua clima & ſolum delicata eſt; lætatur tam fertilioribus, quam ſterilioribus campis, nec nemora faſtidit, nec arida, nec humentia reſpuit; *Habitat*

etiam tam in alpibus Lapponicis, quam in planiti Scaniæ; in declivi autem loco erectiori gaudet trun co, fertque ſpeciem Cupreſſi, ſed in rupibus & jugi montium, nec non uliginoſis, humilis & ſæpius re pens evadit. *Floret* cum Pado menſe Floreſcentiæ *Flores* dioici ſunt, cum maſculi, & feminei in diſtin ctis arboribus proveniunt. *Bacca* fere poſt bien nium maturantur autumno. E ſeminibus facile pro dit, quæ ubique ab avibus ſeruntur: dum Turd aliæque aviculæ, cum pulpam baccarum devorave rint, ſemina diſpergunt, & deglutita duplici deind fœnore reddunt, nam ſi ventriculum integra intra vere, illæſa ſemper exeunt & ſtercorata. *Trans-plantatur* etiam facile malleolis propriis radicibus innixis. Inter *topiarios* præſtantiores locum obtinet & pro ſepibus rigidis ſuis ramulis inſervit, ſed alti tudinem humanam raro ſuperat. *Radices*, frutice exciſo, diu in terra remanent, quæ præſertim in uli ginoſis & humidis primæ matres ſunt toforum, qua paſcua commaculant. *Avena pratenſis* Fl. Su. 104 autem infeſtiſſimus Juniperi hoſtis eamque trucidat; prudens œconomus Juniperum in prato creſcere non permittat, quia ſuffocat gramen, emaciat terram, eamque muſcis obducit.

§. II.

Hiemales hæ quatuor arbores, Betula *alba* for ſitan addita, minime locum obtineant in pratis, quia non tantum fertilitatem terræ abſorbent, ſed etiam foliis ſuis aceroſis demiſſis, ſeroque compu treſcentibus, Plantas ſuffocant, promovent muſcos inprimis Polytrichum, Bryum & Hypnum: potius vero in ſteriliſſimis campis propagari & multiplicari debent, ubi, præ reliquis, luxuriant. Tam ad Se pes vivas, quam opera topiaria hortorum præſtan tiores, excepta Pinu *ſilveſtri*, nullas habemus ſilve ſtres arbores, quod non tantum tonſione denſiores eva-

evadunt, ſed etiam quod ſempervirentes ſunt. Tædet apud ruſticos videre, tam in nuptiis, quam funebralibus ſuis celebrandis, pulcherrimas exſtirpari arbores pro unius alteriusve diei ornamento ad poſtes, vias, portasque ſepimentorum, cum ibi facillime perennes creſcerent Abietes &c. ſi eo transferrentur & plantarentur, relictis tantum ad radicem, uti dictum, ramulis, qui pedem arboris tegerent.

CAPUT VI.

URBANÆ.

Sin tumulis acclive ſolum, colleisque ſupinos,
Indulge ordinibus: nec ſecius omnis in unguem
Arboribus poſitis ſecto via limite quadret.

POETÆ MARONIS.

5. ULMUS *campeſtris*. Fl. Su. 226. *(Alm) Habitat* frequens in pratis Weſtro-Gothiæ, Smolandiæ, Uplandiæ, at in Scaniæ campis vaſtiſſima occurrit; ſed ſupra Geſtriciam vix reperiunda eſt. Fertiles amat campos apricos, lætatur humo atra, nec argillacea ei ingrata eſt; ſicca vero, ſterilia & dura faſtidit. *Floret* corymbis breviſſimis cum Viola *odorata*, priusquam folia explicare incipit, circa finem menſis Germinationis. *Semina* ſæpius vernali gelu nocturno corrumpuntur, quare ſata apud nos rarius germinant; cæterum matureſcunt mox a ſolſtitio æſtivo & quæ ſata primo anno erumpunt, & inſtar cannabis luxuriant. *Facilis* transplantatu arbor eſt vel per malleolos, vel ſurculos, qui radices facile agunt; Paniculam fert præſtantiſſimam & in *opere topiario* eximiam. Inprimis nobiliſſimæ obtinentur arbores, ſi truncus amputatur & ad radicem emiſſi ſtolones in terram demerguntur, ut radices agant, qui demum a trunco ſeparati & inter ſingulos, inter-

tervallo relicto 12 vel 16 ulnarum, alligentur b culis in principio, ne curvus evadat ſtipes; dein probe eſt obſervandum, truncum nudum breviore fieri non debere, quam ut currus commode ſub r mis ejus agitari poſſit. Hæc arbor ad *ambulacra* i apricis conducit magnopere, quum non deſtru gramen, nec conſpurcet terram cum ſurculis, gaudeat fronde pecoribus accepta & umbram præbea æſtate hominibus pergratam.

6. TILIA *europæa*. Fl. Su. 471. (*Lind*) *Habita* in monticulis & nemoroſis Sueciæ auſtralioris fre quentior, raro vero in ſeptentrionalibus. *Loco* de lectatur præcipue declivi & glabretoſo, etiamſi no reſpuit humum roridam & ſucculentam. Explica *Flores* fragrantes menſe Groſſificationis; *Semina* ve ro rarius apud nos matureſcunt, quare diviſis radi cibus plerumque propagatur. Tiliæ Belgicæ, qua olim noſtris palmam præripiebant & quotannis Belgio adportabantur, per ſubmerſionem more Ul mi, tam pulchræ evadunt, ut vulgus has diſtincta ſpecies crederet. Facile *transplantatur*, aptiſſim tondetur, gramen promovet, ambulacra exorna ruraque florum odore gratiſſimo exhilarat.

7. FRAXINUS *excelſior*. Fl. Su. 926. (*Aſk*) paſſim per totam Sueciam usque in Geſtriciam, ſe vix ultra, *creſcit*, præcipue in Oelandia præſtan tiſſima & copioſiſſima obtinetur: Nemoroſis lætatur in campis apricis Scaniæ vaſtiſſima habetur, ubi pingui & humidiuſcula humo delectatur ad pagos. *Floret* ultimis diebus menſis Frondeſcentiæ, prius quam folia perfecte explicuit, ne pollen feminarum ſtigmata illabi impediatur, quod ſemper obſervar meretur; ubicunque flores maſculi & feminei diver ſis arboribus ſunt, & nuptiæ non fiunt occultæ ibi floreſcentia ante foliorum exortum peragitur ne fœcundatio foliis intervenientibus inhibeatur u

ıt in Betula *alba* & *Alno*, Carpino, Corylo, Fraxino & pluribus videre eſt. Aliæ etiam Fraxini arbores ſunt hermaphroditæ, aliæ vel feminæ vel maſculæ tantum. Reliquis noſtratibus Arboribus ſerius folia promit, citius ea autumno dejicit, compenſans vero brevius gaudium coma viridiſſima. *Semina* menſe Defoliationis dimittit. Facillime *ſeritur*, nec majori negotio vivis radicibus multiplicatur. Celerrime creſcit, unde quidam Carolus anglus hujus tantum plantatione, anguſto licet loco, M. & X. ducatos lucrabatur, teſte Evelino *). Facile *tranſplantari* poteſt, apte tondetur, denſaque coma evadit. Lacrymas primo vere fundit, quo tempore lacrymantes arbores tondere non licet **).

8. ACER *Platanoides*. Fl. Su. 924. *(Lönn) Habitat* paſſim ad domos & in pratis, præſertim auſtralium provinciarum; vix occurrit ſupra Geſtriciam. Apricis & campis *lætatur*, arenoſa quærit, quamquam minime humum pinguidiorem contemnit, umbroſa tamen faſtidit. *Contaminatur* ſæpius Mucore *Eryſiphe* Fl. Su. 1292. *Floret* menſe Frondeſcentiæ, dum & ipſa arbor frondeſcit. *Semina* dimittit menſe Defoliationis; E ſeminibus, quæ facillime oriuntur, nec non diviſis radicibus *propagatur*. Nobilis hæc arbor eſt ad ambulacra & ſepes vivas ob tonſilitatem: minime tamen tonderi debet hieme, quo tempore lacrymas ſtillat, quæ ſaccharum dant ***). *Facilis tranſplantatu*, celeriterque creſcit, ac gramini umbraculum gratum præbet.

URBANÆ quatuor breviter adumbratæ nobiliores arbores, ſunt tantummodo inter noſtrates, quæ ad ambulacra, vel ornamenta, tam arearum & pratorum, quam hortorum ſeligi debent. Hippocaſta-

*) Amœnitat. Acad. p. 537. **) Vide infr. Cap. X.
***) Act. Acad. Scient. Stockholm. Ann. 1749.

minus apta ad ambulacra. Phalæna *cæruloceph*... Syſt. Nat. 30. Chryſomela *nigra* Syſt. Nat. aliaque inſecta hujus arboris folia conſumunt, ut rami etiam paſſim contabeſcant. Taleis & vivis radicibus *multiplicatur* potius, quam ſeminibus, quæ vix ab aliis quam avibus, feruntur. Hæc Sorbus minime ingrata eſt gramini, ſed plantas optata umbra protegit. Pyrus in hac arbore aptiſſime inſeri poteſt.

13. PYRUS *Malus*. Fl. Su. 437. (*Skögs-Appel*) *Habitat* ad pagos & ſepes per totum Sueciæ auſtralioris regnum, velut Corvus Pica, inprimis vero in ſilvaticis Scaniæ pratis, ubi fertiliſſimum erat ſolum. Lætius *creſcit* in declivibus & umbroſis locis, quam apricis & uliginoſis; extra hortum ſæpe ruſtica evadit & Lichenibus caneſcit. Commode ſeminibus multiplicatur, nec majori labore vivis radicibus & ſurculis propagatur. *Floret* ſpecioſiſſime menſe Floreſcentiæ, ut fructum accipiamus maturum menſe Meſſis. Varietas arboris triplex occurrit: Fructu acidiſſimo *Sur-Appel;* Fructu amaro *Beſk-Appel*, Smolandiæ alumna; & Fructu ſubdulci *Söt-Appel*, quæ rarior eſt extra hortos. Harum ex fructu Cidra Anglorum exprimitur. Neque folia, nec radices gramini nocent, fructus vero ſilveſtris gratiſſimus eſt ſuibus. Silveſtres arbores, e varietate acida in hortos introductæ, inſitioni *Malorum* nobiliorum accommodatiſſimæ ſunt, cum ejusmodi Mali nec hiemis ſævitia frangantur, nec a muribus amphibiis radices ejus rodantur, adeoque colonis magnopere commendanda.

14. PYRUS *communis*. Fl. Su. 436. (*Wild-Päron*) *Habitat* prope Stockholmiam ad Mariæberg & alibi, nec non in Gothlandia paſſim, at in Scania frequentius, ibique oras ſilvarum plerumque occupat. Declivia & fertiliora loca eligit, humida vero reſpuit. Hæc inculta, eſt ſpinoſa arbor, quæ *floret*

paulo

paulo ante, quam *Malus*, ſed fructum ſerius maturat, e quo Cidram parant auſtraliores. Vivis radicibus raro, plerumque vero ſeminibus per totam patriam, uti præcedens, exoritur; in Norlandia vix cœlum fert. Hæc neque deſtruit gramen, neque frigidiſſima hiems ei nocet; aliasque etiam Pyri varietates nobiliores inſertione facillime recipit.

§. II.

PRATENSES hæ, cum Urbanis, ac *Alno, Corylo* & *Frangula*, ſunt arbores, quæ in pratis propagari & multiplicari deberent; quum non tantum pulchra inde evadant, ſed gramen etiam promoveant. Dum vero prata hiſce ornantur, opus eſt, ut caveamus, ne copioſiores ſilvam conſtituant, ſed ut ſpatia areæ III. vel IV. tonnarum paſſim relinquantur, hiſce arboribus diſtincta; tum efficiunt, ne ventis exſiccentur prata, immo rore ſuo lætiores reddunt plantas. Hac ratione prata pulcherrima fertiliſſimaque redduntur hortisque ſimillima, ut in magna Britannia, præcipue vero principatu Eſſexenſi, videre eſt, nec, uti hodie apud nos, triſtiſſimam plerumque præbent ſpeciem ſilvæ ſterilis.

CAPUT VIII.

§. I.

SILVESTRES.

Nec vero terræ ferre omnia poſſunt:
Fluminibus Salices, *craſſisque paludibus* Alni
Naſcuntur; ſteriles ſaxoſis montibus Orni:
Littora Myrtetis *lætiſſima, denique apertos*
Ulmus *amat colles, aquilonem & frigora* Taxi.
VIRG. GEORG.

15. QUERCUS *Robur* Fl. Su. 870. (*Ek*) nemoroſum tenella, apricum adultior, amat *locum;*

magis altis & montoſis, quam uliginoſis lætatur; frigidum noſtrum clima tolerat; ab extrema Scania ora ad Geſtriciam, ubi juxta uſtrinam *Härnö* ultima numeratur, in Finlandia vix ultra Björneborg reperitur; an verſus Septentrionem propagari queat nondum novi; in Dalekarlia, proprie dicta, neque occurrit, raro etiam in Wermelandia ſupra Carolſtadium. *Floret*, cum frondeſcere primum incipit, circa finem menſis Frondeſcentiæ. Maſculi & feminei flores diverſis gaudent thalamis, in eadem arbore. *Fructum* maturum dimittit menſe Defoliationis, quo tempore glandes collatæ terræ mandentur, aut per hiemem in loco frigido aſſerventur; proximo menſe Regelationis ſerantur. *Arbor* inter noſtrates maximas merito habetur *a*), & ſatis longæva *b*), hiemum chronica *c*), pratis valde noxia *d*), nec transplantanda, quoniam radices profunde deſcendunt, ideoque eradicari nequit ſine radicis primaria mutilatione, unde pygmæa perſiſtit; feliciter *propagatur* glandibus, quæ in juniperetis ſeri debent, at intra biennium rarius germinant; ſi creſcat tenerior arbor in anguſtiis, inter alias arbores, recta & minus ramoſa evadit *e*). *Rami*, ſi magis, quam par eſt, detruncantur, relicta minima coma, marceſcit tandemque emoritur, quod experientia monſtrat Oeconomis Oſtro-Gothiæ. *Folia* arida retinet ſæpe apud nos per totam hiemem, quæ deponit menſe Frondeſcentiæ, aliquot diebus ante quam nova induatur veſte.

16. FAGUS *ſilvatica* Fl. Su. 871. (*Bok* & *Bök*) Scaniam & Smolandiam auſtralem præcipue occupavit, ibique vaſtiſſimas conſtituit ſilvas, vix vero verſus Septentrionem; in Bahuſia & in monte *Ånberg*

a) It. Gothland. p. 203. *b*) It. Oeland. 68.
c) It. Scanic. 68. *d*) It. Weſt. Goth. p. 67.
e) It. Oeland. 31. item p. 134.

berg Oſtro-Gothiæ unicam alteramve tantum vidi. Fertile amat *ſolum*, campos etiamnum tenera vix patitur, ſed ut ab aliis arboribus obumbretur neceſſe eſt. Supra-Smolandiam difficilius provenit, ſita & humile arbuſtum perſiſtit. Sic Fagus hæc, ante ſeculum circiter, in hortum Upſalienſem inrecta fuit, ſed per hos centum annos, nec arte, nec opere unquam, ultra tantum orgyam attingere inſtinui, quamquam in natali loco maxima noſtraum evadit, ut de una tantum arbore L. & LX. vehes lignorum obtineantur. *Floret* eodem tempore, quo Quercus *Robur*. Facile glandibus ſeritur, quæ muſco tegantur. Depreſſum roridumque ac nemoroſum quærit ſolum. Folia, quæ decidere, nec facile computreſcunt, tegunt terram, exhalationes retinent & ſucculentiorem eandem reddunt. Difficilis *transplantatu*, quia, ſi radix primaria detruncetur, uti quercus, vix ulterius in altum attollitur caudex. Veſtes foliaceas, per totam hiemem, ſæpius heic loci retinet, nec deponit antiquas, antequam novis induatur. Arbor hæc maxima, gratiſſima vernantibus frondibus, plantas umbra ſuffocans adeoque pratis inviſa, topiaria præſtantiſſima in hortis ad altas pulcherrimasque ſepes; non quovis anno, ſed, ſicco inprimis prægreſſo ſolſtitio æſtivo, flores fructusque parit.

17. CARPINUS *Betulus* Fl. Su. 872. (*Afwenbok*) ſupra Wexioniam Smolandiæ rarior, infra vero frequens, & in Scania præſertim auſtraliori campeſtrique frequentiſſima. Mere ſilvatica loca faſtidit, conſiſtente & macra terra lætatur, nec fertiliorem contemnit, ſed declivibus delectatur. E Gallia in noſtros hortos ad hunc usque diem transfertur, ſub nomine *Charme*, tamquam peregrina nobis arbor; rigus noſtrum ſuſtinet, etiam Upſaliæ, ſed, neſcio qua de cauſa, non ſeminibus apud nos facile propagari poteſt. *Floret* menſe Frondeſcentiæ, & ſemina

ſpargit menſe Defoliationis, quæ in terra tam di latent, quam nuces avellanæ *). Facilis eſt *trans plantatu.* Hæc Coryli affinis, aquam vere ſtillat *topiaria* in hortis, ſepibus inſervitura, inter prima numeranda; alit pecora frondibus, at pratis mini me favet.

18. BETULA *Alnus* Fl. Su. 861. (*Abl*) varia qua locum. *a*) *Alnus rotundifolia glutinoſa viridis*, ubique frequens in Suecia & Gothia, rariſſima & parce in Norlandia; ubique humidis & depreſſis lætatur, ubi radices inundantur, itaque maxime ad ripas lacuum & fluviorum progerminat, ubi magna & pulchra non tantum evadit, ſed & terram radicibus ſuis figit, ne ab aquis affluentibus torrentibusve erodantur. Reſpuit omnino terram calcaream, unde etiam rariſſima in Gothlandia, nec facile occurrit in confiniis Upſaliæ urbis proximis. *Floret* menſe Frondeſcentiæ. Amenta maſcula totam hiemem flores femineos erupturos expectant: ſemina menſe Meſſis vento diſperguntur, quæ celeriter germinant; nullo negotio malleolis & ſtolonibus propagatur. Obſervandum, hanc unicam facile eſſe e ſilveſtribus, quæ ubique fœni proventui favet rorida ſua umbra, ideoque minime in pratis exſtirpanda. *b*) *Alnus folio incano*, differens cortice albo, foliis acutis non glutinoſis **), per totam Norlandiam, inque montibus W. Gothiæ, Dalekarliæ, Smolandiæ ad *Hälwägen*, paſſim reperitur, in ſiccis, frigidioribus & montoſis creſcit. *c*) Alia etiam ſingularis varietas a N. D. Præſide obſervata eſt in Bahuſia ***).

19. BETULA *alba* Fl. Su. 859. (*Björk*) variat etiam ex loco vel ſolo, unde noſtratibus nomina diverſa huic adduntur, ut *Hängbjörk* vel *Löfbjörk*,

Glas

*) Vid. Frutet. Suecic. p. 6. W. Gothic. 13.
) It. Oeland. p. 18. *) It. W. Gothic. 181.

Glasbjörk, *Masbjörk och Fjäll-björk*, ipſas Alpes noſtras boreales intrare audet, licet pygmæa perſiſtat; deinde *frequens* eſt per totam Sueciam usque in campos Scaniæ; qua *ſolum* minus delicata eſt; quia in humo atra luxuriat, & in macra, glareoſa, arenoſa, argilloſa creſcere nunquam deſiſtit; aprica æque ac umbroſa loca non faſtidit, quare in vaſtiſſimis ſilvis interdum frequentiſſima; hiemis, ut ita dicam, propria arbor eſt, ſplendet cortice albo, hieme cryſtallis glacialibus quaſi pulchre frondeſcit, ſtillat, ante frondeſcentiam, aquam ſauciata; pratum exſiccat, unde in pratis jus civitatis obtinere non debet. *Floret* menſe Frondeſcentiæ, & dimittit ſemina menſe Meſſis; facillime tam vivis radicibus, quam ſeminibus propagatur: apte tondetur & magna evadit.

20. POPULUS *tremula* Fl. Su. 909. (*Aſp*) nec convalles, nec campi, nec ſilvæ eam abhorrent intra fines noſtræ patriæ, ſed in omni ſolo vel loco *creſcere* ſolet a ſummis Lapponiæ alpibus, in ultimum usque Scaniæ campum, argilloſa tamen minus *lætatur* terra. Emaciat terram, dimiſſis foliis gramen ſuffocat & millenis ſurculis repens ſuperficiem terræ occupat. Etſi vero plerumque luci apud ruſticos Populis hiſce tremulis conſtant, minime tamen huic negotio apta evadit, quia folia non tantum ſemper tremunt, quo ingratum auribus ſuſurrum efficiunt, ſed etiam Ranas Bufones & Colubros decidua folia ſub ſe occultant. *Floret* menſe Regelationis, unde floreſcentia gelidis noctibus ſæpe impeditur; Mares & Feminæ in diſtinctis ſunt arboribus, ſicut in reliquis Populis; quare etiam ſemina, ut ſæpiſſime accidit, minime fœcundata evadunt. Seminibus non eſt quod *ſeratur*, ſed ſtolones vel malleoli in terra diſpoſiti radices facillime agunt, commodeque transplantatur. Cortex primarius ſapidiſſimusque eſt Caſtorum cibus.

21. POPULUS *nigra* Fl. Su. 910. (*Poppel-elle Flugeträd*) recentiori ævo, ut inſequens introducta nunc vero hiemes in ipſa Uplandia optime tolerat unde inter indigenas merito locum habet: magis quam antecedens, ornat rura foliis ſuis majoribus ſubrotundis & lævibus, ſed truncus cortice obſcuriore ſcaber eſt; roridum *ſolum* amat, humo atra lætatur, nec contemnit ſteriliorem terram. *Floret* prius, quam folia explicavit; *Semina* apud nos raro fœcunda ſpargit menſe Meſſis; unde certius eſt malleolis, & diviſis radicibus eam, vernali tempore, multiplicare. Facile *tondetur*; celeriter creſcit; pulchra, denſa & alta gaudet panicula.

22. POPULUS *alba* Fl. Su. 911. (*Abel*) paſſim in Scania, ab exteris etiam, ut præcedens, recentiori ævo introducta eſt hæc antecedentium ſoror; gaudet majoribus foliis acuminatis, ſerratis, ſubtus tomentoſis. Solo depreſſo & argilloſo lætatur, fertiliori etiam luxuriat, ſed ſicca & dura faſtidit, præcipue vero terram humidiuſculam eligit. *Floret* cum Populo *tremula*, ſemina etiam eodem tempore emittit. Facile per ſtolones & malleolos multiplicatur, aptiſſime tondetur & denſa evadit, ſed radicibus ſæpe repit; ſtolones difficilius depoſiti rariusque radicantur. Citiſſime altiſſima noſtratum arborum evadit, clima noſtrum perfert, ſilvas ornat, lucos conſtituit; at gramini non favet.

23. SALIX *fragilis* Fl. Su. 883. (*Pil*) per totam Sueciam occurrit, præſertim in humentibus & ad ripas; minus qua *ſolum* delicata eſt, ſi modo locus rigidus ſit. *Floret* menſe Frondeſcentiæ, eodem tempore, quo ipſa frondeſcit. *Semina* ſpargit menſe Groſſificationis: *Mares* & Feminæ diverſis gaudent arboribus, ut in plerisque Salicibus. Non eſt, quod ſeminibus *ſeratur*, ſed rami ſeu ſtolones in terra menſe Regelationis depoſiti, radices facillime agunt, celer-

celerrime creſcunt ad altitudinem Carpini; *Tonſionem* minime reſpuit, unde ad ambulacra in locis humidiuſculis eligitur, quamquam minus apta, quum ex foliis ſemper velut rorem exhalet vel pluvias inconſpicuas, quo vias adjacentes humectat, terramque amentis lanatis conſpurcat: porro ſæpe foliis omnibus privatur a Phalæna *Salicis* Syſt. Nat. 29. cæterum, ſi ad ambulacra hæc arbor aptatur, mares tunc præ feminis eligendi. Fragiliſſimis gaudet ramis ad genicula; quare etiam placidum amat locum, ne a procellis frangantur majores rami.

24. SALIX *alba* Fl. Su. 903. (*Hwitpil*) hæc antecedentis germana ſoror, paſſim in Scania auſtrali *habitat*, e Dania & Germania ad noſtras terras delata; apertis locis inprimis delectatur; nec foliis ſpoliatur a Phalæna *Salicis*; eſt minus præcedente fragilis. *Floret*, frondeſcit & propagatur uti prior. Apte *tondetur*, paniculam fert præſtantiſſimam, nec lente creſcit. In Uplandia nunquam hanc vidi, unde an noſtra frigora toleret, nihil ſtatuo.

25. SALIX *Caprea* Fl. Su. 900. (*Sälg*) in tota Suecia occurrit, præſertim vero in Norlandia & Lapponia. Nulla inter Salicis ſpecies ſicciorem quærit terram, quam hæc; unde aridiſſimos colles occupat; facile *propagatur* ſtolonibus, malleolis & vivis etiam radicibus, ut non opus forſitan ſit ſeminibus eam multiplicare. Arbor quamquam minus pulchra ob corticem rimoſum, magnæ tamen eſt utilitatis in Oeconomia rurali; Paniculam fere altero tertioque quovis anno amputare licet, cujus folia ſapidiſſima ſunt pecoribus tempore hiemali. Cortex coriarius a Lapponibus habetur, eoque chirothecæ præſtantiſſimæ (vulgo *Klippings-Handſkar* dictæ) præparantur a Scanis *). Qui mellificia apum

 inſti-

*) It. Scan.

inſtituunt, non facile apud nos carent hac arbore, quæ primo vere, antequam reliquæ florent, alimentum ſiſtunt famelicis apibus, ut ex iis & mel & ceram colligant prius, quam reliqui flores ſufficiunt.

§. II.

SILVESTRES has arbores, *Alno* excepta, ſedulus prudensque colonus prata fertiliora intrare nunquam ſinat, ne ex prato ſilva fiat, quum hæ terram exſuccam reddant, herbasque ſubjacentes emacient, ut terra Muſcis ſteriliſſimis obducatur.

CAPUT IX.

EXOTICÆ.

A teneris adſueſcere multum eſt. VIRG.

26. ÆSCULUS *Hippocaſtanum* Spec. Plant. 345. (*Häſt-Kaſtanie*) ante CC. annos ex Oriente in Europam translata & nunc haud rara in hortis noſtris, ubi ſponte e ſeminibus propagatur. Frigus noſtrum tolerat; *lætatur* humo atra, pingui & humidiuſcula; colles autem & uliginoſa faſtidit. *Floret* menſe Floreſcentiæ, emittit ſemina menſe Meſſis. Facile *transplantatur*, tonſione etiam aptam comam acquirit, ut nemo dubitet eam ad ambulacra & ad fores vel portas ponere, quum vernali tempore flores ſpectatorum oculos egregie paſcant; locum ornat, odorem ſpargit gratiſſimum, fovet gramen, unde inter urbanas & pratenſes juſte locum meretur.

27. ACER *Pſeudoplatanus* Spec. Plant. 1055. (*Sweitſare Lönn*) patriam ſuam agnoſcit Helvetiam & Auſtriam, ne dicam toti Germaniæ tam commune, quam noſtrum Acer apud illos rarum eſt. Æmulatur ampliſſima noſtratum; gaudet foliis quinque-

lobis,

lobis, inæqualiter ſerratis, petiolis canaliculatis. Hiemes noſtras usque in *Hålweden* ſuſtinet, & reperitur etiam in hortis nonnullis circa Holmiam, ſed lætius creſcere ſolet in meridionalibus Sueciæ regionibus, ubi idem ſolum poſtulat, parique modo propagatur, ac de Acere noſtro dictum eſt.

28. PRUNUS *Ceraſus ſativa* Spec. Plant. 474. (*Kerſebär*) frequens in hortis ruſticorum Uplandiæ, ubi ſeminibus & radicibus copioſiſſime ſeſe multiplicat; *Floret* menſe Frondeſcentiæ & rura illuſtrat; *Baccæ* autumno guloſis pueris aliisque gratiſſimæ. Facile in pratis *proveniunt*, modo tenellæ a pecoribus cuſtodiantur, usque dum altiores factæ ſint. *Solum* elatius & terram arenoſam expetunt.

29. PRUNUS *domeſtica* Spec. Plant. 475. (*Plommon*) copioſiſſime in *Kinnekulla* W-Gothiæ; vulgaris etiam in hortis ruſticorum. Loca altiora & ventis expoſita expetit, minus alta evadit, pratis favet; ideoque etiam cum præcedente in pratis ſeri poſſet, modo tenera a pecoribus non lædatur.

PINUS *Larix* his addi poſſet, cum vero adhuc in hortis noſtris tenera, nec de ea ſufficienter conſtet, hanc ſepono.

CAPUT X.

§. I.

Neceſſum vero omnibus erit, qui, aut communi aut propria utilitate ducti, arbores propagare eſtiunt; ut

I:o *Aërem* ſeu clima cujusque arboris examinent & ſcrutentur, in qua ſcilicet regione hæc vel illa arbor creſcere velit, quia Acer *Pſeudoplatanum* v. g. in Alpibus, ubi aër tenuiſſimus & gelidiſſimus eſt, propagare, æque alienum foret ac Betulam nanam in aridiſſimis Scaniæ campis ſerere.

II:o *Cibum;* ſeu utrum arbor pingue vel m
crum ſibi expetat ſolum, an melius vigeat in argill
arena vel glarea &c.

III:o *Potum;* ſcilicet num natura arboris pe
ſtulet exaridum, roridum, humidum, an uliginc
ſum locum?

IV:o *Motum;* nempe ut juſto ponatur loco au
inter alias arbores, ubi minus expoſita eſt vento
rum injuriæ & quaſſationi, aut in aperto loco.

V:o *Excreta;* vel, ut generatio & fructificati
commode & legitime peragatur.

VI:o *Mores;* an faveat Herbis, quæ ſub coma
illius creſcunt, nec ne.

VII:o *Serendi modum;* ſeu, quomodo & quo
tempore ſemina terræ mandari debeant; aut ſi vi-
va radice, aut malleolis aut ſtolonibus propagari
poſſint.

VIII:o *Tonſilitatem;* ſi topiaria eſt, nec ne, &
quo tempore melius fiat.

§. II.

a) Nulla arbor cum ſtillat aquam vel lacrymas
fundit, tonderi debet; tempus vero tondendi eſt
autumnale & vernale, cumque XIV dies, peracto
æſtivali ſolſtitio, exfluxere. *b)* Provectiores arbo-
res cum transplantantur, fiat maſſa radicali adhæ-
rente, (Suet. *Klimp)* menſe quidem Regelationis.
c) Latus meridie oppoſitum (Suet. *Solſidan)* obſer-
vetur cum arbor transplantatur; inprimis in iis,
qui majorem curam expetunt, & præcipue in reſi-
noſis ſilvaticis.

§. III.

Coloni itaque, qui ornabunt rura ſua aptiſſimis
arboribus, ex datis ſcient, quas in ſingulo ſolo ferant,
ne perverſa methodo vim naturæ inferant, & in-
felici

felici ſucceſſu oleum operamque perdant. SILVESTRES in aridis, ſterilibus, montoſisque ſint, ut Pinus *ſilveſtris*, Juniperus *communis*, Betula *alba* & Salix *Caprea*; ſed in ſubhumidis *Abies*, *Betula* & *Juniperus*; In fertiliori autem ſolo ornantur loca excelſa *Quercubus & Carpinis*; declivia *Populo tremula*, humidiora *Alno*. PRATENSES ſibi deligunt pinguem humum, unde Colles veſtiri debent *Tiliis*; aprica *Cratægis Ariis*; ſpongioſa *Sorbis aucupariis*, *Pyris*, *Malis*, *Ulmis*, *Fraxinis* & *Aceribus*; Aquoſa vero *Alnis*. AMBULACRA & LUCI conſtent *Ulmis*, *Fraxinis*, *Tiliis*, *Aceribus & Æſculis*. Ad PAGOS *Æſculus*, *Populus nigra & alba*. Ad POSTES & ante Fores tonſæ *Abietes*, *Taxi & Juniperi*, haud minori locum ornatu colluſtraturæ, quam Romanorum Cupreſſi.

§. IV.

Omnia vero requiſita, quæ ad ipſam praxin pertinent, ſi enumerarentur, non Diſſertatio, ſed integrum volumen conſcribendum foret: Ideoque poteſtatem imperii tenentes populo ſilviculturam ſerio ſi injungant, nec facilior via ac ratio, me judice, voti obtinendi ſuppetet, quam ſi plantationes publicæ ad Academias regni inſtituerentur, quo ſtudioſæ juventuti facultas daretur ejusmodi methodum propriis oculis intuendi, & in hoc exercendi occaſio ſubnaſceretur optima; illisque tandem, per totam patriam, longe lateque diſperſis, non ſine ſingulari utilitate, notitia comparata etiam ad ruſticorum gregem dimanaret.

LXXXVIII.

LXXXVIII.

FRUTETUM SUECICUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

DAVID MAGN. VIRGANDER

Smolandus.

Upſaliæ 1758. *Maji* 23.

METHODUS SEXUALIS.

DIANDRIA.

Liguſtrum 7.
Syringa 70.

TETRANDRIA.

Cornus 8.

PENTANDRIA.

Azalea 62.
Lonicera 5. 6. 38. 74. 75.
Solanum 40.
Rhamnus 13. 25.
Evonymus 3.
Ribes 9. 10. 11. 30. 76.
Hedera 39.
Viburnum 12.
Sambucus 1.

HEXANDRIA.

Berberis 29.

OCTANDRIA.

Daphne 43.
Vaccinium 47. 63. 64.

DECANDRIA.

Andromeda 56. 66.
Ledum 46.
Pyrola 67.

ICO-

ICOSANDRIA.

Philadelphus 71.
Prunus 28.
Cratægus 27.
Meſpilus 41.
Spiræa 72.
Roſa 31 = 34.
Rubus 35 = 37.
Potentilla 44.

DIADELPHIA.

Spartium 50.
Geniſta 48. 49.
Emerus 42.
Robinia 73.

MONOECIA.

Betula 14.
Corylus 3.

DIOECIA.

Salix 15 = 24. 51 = 61.
Empetrum 68.
Viſcum 69.
Myrica 45.
Hippophaë 26.
Sabina 77.

POLYGAMIA.

Acer 4.

Rura oblectant animos ſtudiumque colendi,
Quælibet huic curæ cedere cura poteſt.

OVID. AMOR.

CAPUT I.

§. I.

Inter Arbores & Frutices, nulli quidem in ipſa natura termini conſtituti ſunt, diviſio tamen hæc adeo communiter recepta eſt, ut nullo negotio Arbores a Fruticibus diſtinguantur; Arbores enim ſunt májores, firmo atque valido nixæ trunco ſuas extollunt comas, ne ab animalibus attingantur; e contrario autem Frutices minores ſunt, a pecoribus quotannis tondentur, pluribus gaudent caulibus, iiſque adeo infirmis, ut per eos ſcandere nequeamus.

§. II.

§. II.

Frutices campis præbent umbraculum, ne aëi particulas humi minimas & ſubtiliſſimas, quæ alimentum præbent herbis, deverrat: ſub ſe plantas nemoroſas & vernales vividis foliis æſtate a radiis ſolis, & hieme frondibus delapſis, a gelu protegunt vehementiſſimo: denique ſe intra plantas haud paucas, annuas præcipue, ut pecora in propagationem eas intactas relinquant, defendunt; cum contra arbores ardorem cœli arceant, ventosque vehementiores in ſublimi coërceant, quamvis adhuc tenues, naturam ipſorum fruticum induant.

§. III.

USUS Fruticum in Oeconomia privata minime exiguus eſt: in macro & ſterili ſæpe ſolo creſcunt, ubi Arbores majores vix ac ne vix quidem emergunt. Frondes pecoribus alimenta ſubminiſtrant, adeoque terræ fertilitatem adaugent. Lignum & materiam inſtrumentorum variorum Oeconomiæ ſufficiunt. Sepes vivæ ex iisdem confici poſſunt, quæ huc usque per patriam ex lignis, ad pecora excludenda, non ſine pernicioſa ſilvarum jactura, contextæ ſunt. Prata alunt, rura ornant, gramina promovent, in locis ab iisdem incluſis.

§. IV.

Frutices intra Patriam habitantes, h. e. qui noſtram cœli temperiem patiuntur, haud abs re fuerit enumerare, cum primum ſit eos rite cognoſcere; & quidem commode in ſex ordines dividi poſſunt:

I. DUMI, vel erecti Frutices, absque ſpinis, & ea altitudine, ut ad ſepes vivas maxime ſint accommodati.

II. SENTES, h. e. recti Frutices cum ſpinis, ut iis pecora excludantur.

III. VE-

III. VEPRES, vel Frutices ſparſis caulibus cum aculeis, eundem in finem.

IV. SARMENTA, i. e. Frutices ſcandentes.

V. CREMIA, a quibusdam ſuffrutices vocati, cum vix ad altitudinem ulnæ excreſcant, quos facillimo negotio animalia tranſire poſſunt.

VI. EXOTICÆ, h. e. Frutices extranei, qui noſtras hiemes facile ferunt.

CAPUT II.

§. I.

Fruticum ſupra memoratorum ſpecies ſequentes ſunt:

DUMI.

30 *Hyll*	Fl. Su. 265.	SAMBUCUS *nigra*	Fl. Oec. 250
31 *Haſſel*	Fl. Su. 873.	CORYLUS *Avellana*	Fl. Oec. 787
32 *Alſter*	Fl. Su. 204.	EVONYMUS *europæus*	Fl. Oec. 133
33 *Naſwer*	Fl. Su. 925.	ACER *campeſtre.*	
34 *Try*	Fl. Su. 194.	LONICERA *Xyloſteum*	Fl. Oec. 192
35 - -	Fl. Su. 1899.	LONICERA *cærulea*	
36 *Liguſter*	Fl. Su. 5.	LIGUSTRUM *vulgare*	Fl. Oec. 4
37 *Struſs*	Fl. Su. 138.	CORNUS *ſanguinea*	Fl. Oec. 131
38 *Måbär*	Fl. Su. 206.	RIBES *alpinum*	Fl. Oec. 198
39 *Vinbär*	Fl. Su. 205.	RIBES *rubrum*	Fl. Oec. 197
40 *Diſtron*	Fl. Su. 207.	RIBES *nigrum*	Fl. Oec. 196
41 *Olſwon*	Fl. Su. 264.	VIBURNUM *Opulus.*	
42 *Torſte*	Fl. Su. 203.	RHAMNUS *Frangula*	Fl. Oec. 194
43 *Vivang*	Fl. Su. 860.	BETULA *nana*	Fl. Oec. 777
44 *Korgpil*	Fl. Su. 901.	SALIX *viminalis*	Fl. Oec. 813
45 *Wiar*	Fl. Su. 884.	SALIX *purpurea.*	
46 Gråvide	Fl. Su. 902.	SALIX *cinerea*	Fl. Oec. 805
47 *Jolſter*	Fl. Su. 879.	SALIX *pentandra*	Fl. Oec. 792
48 *Pilbuſkar*	Fl. Su. 878.	SALIX *hermaphrodita.*	
49 - -	Fl. Su. 881.	SALIX *amygdalina.*	
50 - -	Fl. Su. 880.	SALIX *phylicifolia.*	
51 - -	Fl. Su. 893.	SALIX *lapponum*	Fl. Oec. 808
52 - -	Fl. Su. 882.	SALIX *haſtata.*	
53 - -	Fl. Su. 891.	SALIX *aurita.*	

§. II.

§. II.
SENTES.

54	*Vigel*	Fl. Su. 202.	RHAMNUS *catharticus*	Fl. Oec. 1
55	*Haſtorn*	Fl. Su. 906.	HIPPOPHAE *Rhamnoides*	Fl. Oec. 3
56	*Hagtorn*	Fl. Su. 434.	CRATAEGUS *Oxyacant.*	Fl. Oec. 1
57	*Slån*	Fl. Su. 432.	PRUNUS *ſpinoſa* .	Fl. Oec. 3
58	*Berberis*	Fl. Su. 311.	BERBERIS *vulgaris* ,	Fl. Oec 2
59	*Krusbär*	Fl. Su. 208.	RIBES *Uva criſpa*	Fl. Oec. 1

§. III.
VEPRES.

60	*Njupon*	Fl. Su. 441.	ROSA *canina*	Fl. Oec. 40
61	*Smör N.*	Fl. Su. 442.	ROSA *ſpinoſiſſima.*	
62	*Klånger*	Fl. Su. 1295.	ROSA *villoſa.*	
63	*Juglon*	Fl. Su. 443.	ROSA *eglanteria.*	
64	*Brombär*	Fl. Su. 444.	RUBUS *fruticoſus*	Fl. Oec. 40
65	*Björnbär*	Fl. Su. 445.	RUBUS *cæſius*	Fl. Oec. 41
66	*Hallon*	Fl. Su. 446.	RUBUS *idæus*	Fl. Oec. 40

§. IV.
SARMENTA.

67	*Matled*	Fl. Su. 193.	LONICERA *Periclymenum.*	
68	*Heder*	Fl. Su. 209.	HEDERA *Helix*	Fl. Oec. 19
69	*Queſa*	Fl. Su. 201.	SOLANUM *Dulcamara*	Fl. Oec. 18

§. V.
CREMIA.

70	*Oxbär*	Fl. Su. 438.	MESPILUS *Cotoneaſter.*	
71	- -	Fl. Su. 636.	CORONILLA *Emerus.*	
72	*Tiſt*	Fl. Su. 338.	DAPHNE *Mezereum*	Fl. Oec. 31
73	*Tok*	Fl. Su. 451.	POTENTILLA *frutic.*	Fl. Oec. 41
74	*Pors*	Fl. Su. 907.	MYRICA *Gale*	Fl. Oec. 81
75	*Squatran*	Fl. Su 352.	LEDUM *paluſtre*	Fl. Oec. 34
76	*Odon*	Fl. Su. 332.	VACCINIUM *uliginoſum*	Fl. Oec. 31
77	*Ginſt*	Fl. Su. 634.	GENISTA *tinctoria*	Fl. Oec. 58
78	- -	Fl Su. 635.	GENISTA *piloſa.*	
79	- -	Fl. Su. 633.	SPARTIUM *ſcoparium*	Fl. Oec. 58
80	*Wide*	Fl. Su. 898.	SALIX *roſmarinifolia*	Fl. Oec. 81
81	- -	Fl. Su. 897.	- - *fuſca.*	
82	- -	Fl. Su. 895.	- - *incubacea.*	
83	- -	Fl. Su. 894.	- - *arenaria.*	

84 *Vide* Fl. Su 896. SALIX *repens.*
85 - - Fl. Su. 892. - - *lanata.*
86 - - Fl. Su. 899. - - *depreſſa.*
87 - - Fl. Su. 886. - - *arbuſcula.*
88 - - Fl. Su. 889. - - *Myrtilloides.*
89 - - Fl. Su. 885. - - *Myrſinites.*
90 - - Fl. Su. 890. - - *glauca.*
91 - - Fl. Su. 180. AZALEA *lapponica.*
92 *Blåbär* Fl. Su. 333. VACCINIUM *Myrtillus* Fl. Oec. 313.
93 *Lingon* Fl. Su. 334. - - - *Vitis idæa* Fl. Oec. 314.
94 - - Fl. Su. 356. ANDROMEDA *tetragona.*
95 - - Fl. Su. 357. - - - *calyculata.*
96 - - Fl. Su. 363. PYROLA *umbellata.*
97 *Kråkbär* Fl. Su. 904. EMPETRUM *nigrum* Fl. Oec. 832.
98 *Miſpel* Fl. Su. 904. VISCUM *album.*
& pauci alii adhuc minores.

§. VI.

EXOTICÆ.

99 SYRINGA *vulgaris.*
100 PHILADELPHUS *coronarius.*
101 SPIRAEA *ſalicifolia.*
102 ROBINIA *Caragana; frutex.*
103 LONICERA *tatarica.*
104 - - - *Caprifolium.*
105 RIBES *reclinatum.*
106 JUNIPERUS *Sabina.*

CAPUT III.

DUMI.

30. SAMBUCUS *nigra.* Fl. Su. 265. *Hyll*, paſ-im habitat in campeſtribus Scaniæ locis, vix vero n tractibus ſupra illos ſitis, (quamvis in hortis ibique usque ad Geſtriciam) & videtur vero ſimile, empore quo Romano-catholici ad nos intraverant, n Sueciam primum fuiſſe translatam, etiamſi jure uaſi civitatis hodie apud nos utatur. In vario reſcit ſolo, argilla vero illi maxime placet; prope agos imprimis luxuriat, cum fimo lætetur; non

vero occurrit in convallibus, quod ſignum eſt, ea terram ſucculentam non quærere; aprica amat, ne facile fert loca umbroſa. Baccæ ejus, in Provinciis meridionalibus & Scania quotannis, non vero in regionibus magis ad boream vergentibus, ſemper matureſcunt; ad radices facillime dividitur, & propagatur etiam ſtolonibus, ut vix opus habeamus illam ſeminare. Topiaria minime eſt, ejusque caules ætatem circiter decem annorum ferunt. Odor, nec non ſapor ejus deteſtabilis, illam venenatam reddunt; gallinas flores & baccæ necant: ad altitudinem binarum orgyiarum ſæpe adſcendit.

31. CORYLUS *Avellana*. Fl. Su. 873. *Haſſel*, a Dalekarlia vel Angermannia usque ad Scaniam, non vero facile ſupra illas occurrit; habitat in collibus, & ſabuloſo ſolo lætatur; non in paluſtribus & humidis locis valet; aprica & umbroſa perfert; prima inter arbores Sueciæ floreſcit, & quidem prius, quam folia explicare incipit: ſi tum fœminei flores polline maſculorum copioſius conſpergantur, nuces plures & majores evadunt. Nuces menſe Meſſis matureſcunt, & ſeminatæ, poſt annum demum, & quidem ſæpius poſt duos, germinant. Plantatur etiam diviſis radicibus: tondetur aptiſſime. Ab agricolis traditur Fruticem majorem, ſi reſecatur media æſtate, cubitali caule ſupra radicem relicto, emori penitus *), non vero, ſi juxta radicem exſecetur. Memoratu dignum eſt, illam in planitie rupeſtri creſcentem Oelandiæ, vix unum cubitum cum dimidio excedere altitudine, cum alioqui altiſſimus noſtrorum fruticum ſit, ſæpe binis orgyis ſublimior, adeo ut quis facile ſibi perſuadere poſſit, Oelandicam nanam eſſe a reliquis diſtinctam ſpeciem, quod tamen fundamento caret. Cum in Oelandiæ rupe-

*) *Iter Gothland. pag.* 302.

upeſtribus creſcat, facile crederem, eandem aptiſſime in *Fablbögden* Weſtro-Gothiæ plantari.

32. EVONYMUS *europæus*. Fl. Su. 204. *Alſter*, habitat in locis campeſtribus Scaniæ, inque Oelandia & Gothlandia, raro vero ultra has, quamvis boreale frigus in hortis Upſalienſibus toleret. Locus ejus præcipuus in tumulis & acervis lapidum eſt, etiamſi non reſpuit humum roridam & ſucculentam. Lætatur campis, nec nemora faſtidit. Baccæ intra capſulam matureſcunt menſe Defoliationis, & hærent in frutice ad feram hiemem. Facillime ſeritur, nec majori negotio viviradicibus, & radicibus diviſis multiplicatur. Tonſilis eſt ac topiaria & evadit frutex denſiſſimus, atque exſurgit ad viri altitudinem, quamvis ſibi relictus, æquet altitudinem Sambuci. Cum in nemoribus habitat, Phalæna Tinea Evonymella folia ejus ſæpe omnia conſumit, & illam quaſi texto Araneæ obducit, at *major* varietas æque manſueta vix hanc Phalænam hoſpitatur.

33. ACER *campeſtre*. Fl. Su. 925. *Naſwer*, apud Schaberſjö Scaniæ obſervata ſolum eſt, quo recentiori ævo haud dubie pervenit, quamobrem nobis minus nota quoad culturam, & quam, procul a Scania, cœli temperiem perferat. Agrorum in acervis lapidum occurrit, adeoque ſabuloſum ſolum expetit. Frutex rariſſime in Scania fertilis. E ſeminibus, quæ facillime oriuntur, & diviſis radicibus propagatur. Rami ejus craſſiſſimi; cortice ſuberoſo tecti, efficiunt, ut reliquis rigidior & durior fiat, quamvis minus ſit topiaria; non vero tonderi debet hieme, quum uti congeneres lacrymas fundat.

34. LONICERA *Xyloſteum*. Fl. Su. 194. *Try*, per totam Sueciam usque in ſeptentrionalem Weſtrobotniam, in collibus aridiſſimis & glabretis, ubi alii frutices vix vivere poſſunt, locum ſuum habet; ſabu-

magis humidam quam præcedens. In campeſtribus non facile provenit; ramis propagatur uti præcedens. Rami hujus magis laxi pendent, nec forfici adeo apte formantur.

41. VIBURNUM *Opulus*. Fl. Su. 264. *Olfvon* creſcit per totam patriam ipſamque Bothniam, in locis ſemper uliginoſis, quamvis humum etiam ſicciorem, ſed ſucculentam tamen, perferat. Oritur & in campis apertis & umbroſis, quamquam radiis ſolis magis lætetur. Taleis & vivis radicibus multiplicatur potius, quam ſeminibus, quæ vix ab aliis quam avibus ſeruntur. Ad ſepes minus apta eſt, frutex enim ad radicem minus copioſus evadit, rami vero ejus duri & validi ſunt.

42. RHAMNUS *Frangula*. Fl. Su. 203. *Torſte*, in tota Suecia, immo & Lapponia creſcit, ſemper paludoſis locis: in umbroſo, ſed humido tantum ſolo: campos non patitur, ſed ut ab aliis arboribus obumbretur neceſſe eſt, ſola enim inter Arbuſta Sueciæ gemmis ſive hibernaculo deſtituitur, quamobrem gelu hiemali in campis deſtruitur æque ac arbores indicæ. Aves ſemina conferunt, quod nondum facere conata eſt hortulanorum induſtria. E radice ſurculi excreſcunt, qui facile ſolvuntur & transplantantur, ſed rariores, ut non per ſe & in ſuo ſolo ſepem conficiat, quamvis aptiſſime aliis intermiſceatur; capræ ramos ejus, ſi copia datur, & folia lubentiſſime devorant.

43. BETULA *nana*. Fl. Su. 860. *Vivang*, Alpium quidem proprius frutex, ſed extra illas paludibus Sueciæ cæſpitoſis paſſim contenta occurrit, locis ſcilicet limoſis & madidis. Præ reliquis aprica quærit, uti omnes plantæ alpinæ. In cæſpitoſis paludibus altior evadit, quam in patriis ſuis alpibus, & utroque in loco e ſeminibus propriis oritur. In hortum Upſalienſem invecta eſt, ubi folia majora eva-

evadunt, & ſemina & flores fert quotannis, ſed ſatione heic non provenit. Aptiſſime tondetur, & quidem commodius Betula alba, ſed altitudinem ulnæ & dimidiæ vix ſuperat; unica fere noſtratum eſt ad ſepes in cæſpitoſis apta. Lacrymas fundit tempore vernali uti Betula alba: ideòque menſe Germinationis eam tondere non licet.

44. SALIX *viminalis*. Fl. Su. 901. *Korgpil*, occurrit ad campos Scaniæ paſſim, ubi etiam ſæpius culta eſt; habitat ſponte in confiniis Scaniæ campeſtris & ſilveſtris, locis nemoroſis; hiemes in Uplandia optime tolerat. In ſolo quocunque, etiam in argilloſo, creſcit; fertiliori in terra luxuriat, ſed ſicca & dura faſtidit, & terram humidiuſculam præ reliquis eligit: lætatur nemoribus, vel ſepimentis & parietibus adjacentibus, ubi ad alterum latus fulciatur; rami enim ejus longiſſimi a trunco tenui vix per ſe ſuſtineri poſſunt. Mas & fœmina in diverſis arboribus, quemadmodum in plerisque aliis Salicibus, ſunt. Ad finem menſis Germinationis floret. Non eſt quod ſeminibus ſeratur, rami enim in terra mênſe Regelationis depoſiti, radices facillime agunt. Altitudinem trium orgyiarum attingit, idque ſæpe intra ſpatium trium annorum: adeo ut nullus frutex omnium totius patriæ, celerius, altius aut facilius creſcat. Cum frutex hicce non procul ad terram diſſecatur, ſtolones plures emittit, denſior evadit, & ſæpius tonſus rectior rigidiorque; quod pecora illum quotannis tondent, denſior fit, modo ne capræ illam delibent. Uſus ejus in Oeconomia noſtra magni momenti omnino eſt, nempe ad ſepes celeriter obtinendas; ad ſepimenta & domos viliores obtegendas; frondes pecoribus ſapidiſſimæ ſunt; lenta hujus vimina domeſticis uſibus variis inſerviunt, imprimis ad vincula ſepimentorum, nec non ad corbes contexendas, adeo ut exiſtimarem nullum fruticem colonis noſtratibus magis

neceſſarium eſſe; imprimis pagos Uplandiæ ornaret qui calvis cautibus ſæpius inædificati, omnibus pro cellis & tempeſtatibus expoſiti, hoc frutice egregi munirentur & includerentur.

45. SALIX *purpurea*. Fl. Su. 884. *Wiar*, in locis quibusdam Scaniæ pariter ac Salix viminali creſcit, temperiem cœli etiam hic in Uplandia fert In ſucculento ſolo, & in ſicciori & humidiori, non vero in aridiori & arenaceo facile provenit; & aprica & umbroſa perfert; ad altitudinem viri evehitur, multis ramulis e radice enatis; propagatur uti reliquæ Salices ſtolonibus, qui tempore vernali, menſe Germinationis, in terra deponuntur antequam folia explicat. Totus frutex, ante frondeſcentiam, rubicundus evadit. Rami ejus adeo lenti ſunt, ut ſæpiſſime centies contorqueri poſſint, quamobrem nullus Sueciæ frutex ad vincula magis aptus eſt; adeoque auctor eſſem agricolis, rura ſua & imprimis pagos hoc frutice conſerere, ob multiplicem ejus uſum in Oeconomia privata, quum eo commode non careant Ruſtici; aptiſſime plantatur juxta ſepimenta, aut ad ſepes; ad vimina, corbes, vincula ſepimentorum, ligamina in hortis &c. reliquis omnibus palmam præripit.

46. SALIX *cinerea*. Fl. Su. 902. *Gråvide*, habitat in uliginoſis & paludoſis per totum regnum. Altitudinem viri attingit frutice ramoſo & diffuſo; imprimis locis apricis facillime radices agit, depactis ſtolonibus. Pro ſepibus inſerviret aliis immixta, per ſe autem non facile, cum frutex patulus caules diſtantes erigat, ſed ſi aliquoties diſſecetur, plures emittendo ſurculos, arte denſior evadit.

47. SALIX *pentandra*. Fl. Su. 879. *Jolſter*, notiſſimus nobis frutex, nuper famoſior Bombycino pappo, creſcit per totam Sueciam in locis uliginoſis, aut per hiemem inundatis, ſæpius ſteriliſſimis, nec

nec infrequens in ipſis montibus, ubi aqua pluvialis ſtagnat; propagatur facillime ſtolonibus; altitudinem attingit fere Coryli; detruncato caule frutex denſior evadit, ut ſepibus immiſceri queat. Reliquis Salicibus noſtratibus pulchrior æſtimatur ob folia nitidiſſima, ſerius etiam floret.

SALICES, 48. *hermaphroditica*, 49. *amygdalina*, 50. *phylicifolia*, 51. *lapponum*, 52. *haſtata*, 53. *aurita*, in Lapponia & Norlandia habitant, quas quum heic plantare non dum adgreſſi ſimus, aliis examinandas relinquimus.

CAPUT IV.

SENTES, TORN SUECIS.

54. RHAMNUS *catharticus*. Fl. Su. 202. *Wigel*, in maritimis Roſlagiæ, ad Hunneberg Weſtro-Gothiæ, in Scania, in Uplandia & pluribus in locis, vix vero in Norlandia creſcit. Frutex exſurgit ad altitudinem Coryli, ſive ad binarum orgyarum; luxuriat locis pinguioribus & humoſis, creſcit etiam in durioribus, ſed humilior inde evadit; rorida & ſubhumida non reſpuit. Lætior occurrit in apricis, quam locis umbroſis. Mas & fœmina diverſæ arbores ſunt. Propagatur baccis, modo fœcundatæ ſint; dividitur ſæpiſſime apud terram, ut propagetur malleolis. Aptiſſime tondetur & denſiſſimus evadit, hinc primarium ſibi vindicat locum inter topiarios frutices grato foliorum virore, & diutiſſime in ſepibus durat.

55. HIPPOPHAE *Rhamnoides*. Fl. Su. 906. *Haſtorn*, habitat paſſim in inſulis & ipſis litoribus maris Balthici, ſolo depreſſo, ſabuloſo, ſalſo, nec læditur aqua marina, cum ejus radices hiberno tempore a mari ſæpe inundantur; altitudinem attingit proxime præcedentis, ſed ſpinis gaudet pluribus;

campos expetit apertos, & loca a mari licet rem tiſſima non faſtidit, ut videre eſt in horto Upſ lienſi. Hujus mas & fœmina in diverſis fruticib ſunt, atque adeo, ſi quis ejus baccas in ſation uſum colligere vult, is utrumque ſexum habea oportet; cum autem radicibus magis quam reliq frutices repat, facillime viviradicibus, ſuisve h filiabus transplantatur. Propter ſpinas ejus ad ſepe aptiſſima eſt, & topiaria & ſepiaria propria litori bus maris, ubi vix alii frutices aquæ patiuntur ſal ſedinem, ſed reptatu inviſa.

56. CRATÆGUS *Oxyacantha.* Fl. Su. 434 *Hagtorn*, creſcit a campis Scaniæ usque ad tractu Norlandiæ vicinos; raro in ſilvis & vix niſi in pra tis occurrit. Sabuletis maxime delectatur; colle & ſicca apricaque loca quærit, umbroſa reſpuit, & lætiſſima creſcit ventis & procellis omnibus expoſi ta; ſolido & duro caule exſurgit & altitudinem bi narum orgyiarum ſæpe attingit; plantatur ſatis bac cis, ſed ſemina per biennium in terra latent, niſi gallinis primum objiciantur baccæ; difficilius pro pagatur ſtolonibus, cum ejus lignum durius ſit; aptiſſime tondetur & denſiſſima evadit, hinc ad ſepes præſtantiſſima, quas animalia non transgrediuntur; radicibus non repit, & plantarum proventui favet.

57. PRUNUS *ſpinoſa.* Fl. Su. 432. *Slån*, ab extrema Scaniæ ora ad Norlandiam habitat; ſolum ejus proprium ſunt glabreta & collium latera, etiamſi nec ſicciorem, nec humidiorem humum contemnat. Apricis campis lætatur; ſeminibus propagatur, quod quidem minus neceſſarium eſt, cum radices ejus repant, ex quibus vel centeni ſurculi excreſcunt, qui facillime plantantur. Maxime ad ſepes in Europa uſurpatur, quum ramulis ſuis plurimis denſiſſima fiat, pecoraque ſpinis excludat optime; ſed nimio reptatu inviſa eſt, & quod ovium vellera excerpat, ut

ut ad ejus ſpinas adhæreſcat lana, ubi illam contigerint oves.

58. BERBERIS *vulgaris*. Fl. Su. 311. *Berberis*, haud ita pridem per Sueciam jus civitatis obtinuit. Primum in hortis ab exteris terris introducta fuit, poſtea vero aves illam paſſim conſeverunt per ſilvas, uti hodie videre eſt. In ſabuletis habitat, tam in montoſis ac apricis locis, quam depreſſis & umbroſis, aquam tamen ſtagnantem non tolerat; radix eſt crocea, quæ quidem non repit, ſed e radice ſtolones plurimi exſurgunt, qui facillime dividuntur & transplantantur; propagatur etiam ſeminibus. Si hujus frutices confertim in ſepes plantentur, animalia per illas minime penetrant, utpote quæ ramis ſuis plurimis & acutis tridentibus excludunt. Paulo altior Pruno ſpinoſa evadit & ad ſepes maxime apta, tam in hortis quam collibus.

59. RIBES *Uva criſpa*. Fl. Su. 208. *Krusbär*, in hortis noſtris paſſim habitat; aves vero illam ſparſim prope vias, in ſilvis & campis conſeverunt, ubi ſe ipſam ab impetu animalium defendit, & cœli noſtri temperiem perfert. In ruderatis lætiſſima creſcit; & ſabuleta & humum fertilem humidamque approbat. Lætior in campis, quam in nemoribus exſurgit. Quod feratur non eſt, rami enim ejus exciſi, in terra depoſiti radices facillime agunt, ut *Salices* & *Ribes*; humilis quidem evadit, ut dimidiam hominis altitudinem vix attingat, ſed ampla & lata, ut pecora eam transgredi nequeant.

CAPUT V.

V E P R E S.

60. ROSA *canina*. Fl. Su. 441. *Njupon*, in tota Suecia & Lapponia creſcit, copioſiſſime circa Holmiam verſus Sudermanniam; in exſiccatis collibus, ad

ad ſepimenta, petras & vias habitat, ſed terram ubique pinguiorem expetit. Humidum reſpuit ſolum, locis tam umbroſis & nemoroſis, quam campeſtribus delectatur. Si ſeratur, ſemina per biennium in terra latent, prius quam germinant, faciliori ideoque negotio malleolis & ſurculis, radices facillime agentibus, plantatur. Aliis fruticibus immixta, in ſepibus plantata, præcipue illis in locis ubi hiant, replet ita hiatus, ut ne ſerpens quidem penetrare queat; præterquam, quod floribus ſuis pulcherrimis ſepes egregie exornat, rura exhilarat colore florum pulcherrimo & odore gratiſſimo; altitudinem viri vix ſuperat.

61. ROSA *ſpinoſiſſima.* Fl. Su. 442. *Smörnjupon*, per totam Sueciam creſcit, præcipue in acervis lapidum & ad agros, adeoque in ſabuletis & montibus; altitudo ejus vix genua ſuperat. Propagatur uti *Roſa canina*, & ad ſepes per acervos lapidum pertexendas, aptiſſima eſt, ubi alii frutices vix vivere poſſunt.

62. ROSA *villoſa*. Fl. Su. 1295. *Klånger*, primum in Suecia a Domino P. OSBECK, ad Prædium Excellentiſſimi Comitis, Regis Regnique Senatoris, Domini TESSIN, *Åkerö* dictum, reperta eſt, ubi in ſabuloſis declivibus campis creſcit. Depreſſior eſt *Roſa canina*, eodem modo inque eundem uſum plantari poteſt.

63. ROSA *eglanteria.* Fl. Su. 443. *Juglon*, frutex quidem hortis noſtris proprius eſt, ſed obſervatus ſponte prope Gothoburgum. Minus facile quam præcedentes *Roſæ* ſepes intrare poteſt apud noſtrates; ejusdem cum *Roſa canina* eſt naturæ & culturæ, in eo tamen præcipue differt, quod flores flavos & folia odorata gerat.

64. RUBUS *fruticoſus.* Fl. Su. 444. *Brombär*, ad maritima Landsort, Gothoburgi, &c. habitat paſſim.

paſſim. *Rubo cæſio* ſimilis eſt, altior, minus vero frigoris patiens, nec adeo ad radices multiplicatur. Simul aliis fruticibus immixtus habitare cupit, imprimis in umbroſis, ubi rami binarum vel trium orgyiarum altitudinem attingunt, qui prorepunt vel aſcendunt inter ramos fruticum vicinorum, quibus ita implicatur, ut vix ac ne vix quidem penetrentur; quamobrem hic in ſepibus eundem habet uſum, quem condimenta in cibis. Radices facillime agit, cum rami terram attingunt vel proſternuntur. Acuti ejus aculei pecora excludunt; baccæ ejus gratiſſimi ſaporis ſunt.

65. RUBUS *cæſius*. Fl. Su. 445. *Björnbär*, communis in Suecia, non vero in Weſtrobothnia; in locis pinguibus, imprimis humoſis creſcit: in ſiticuloſa terra raro occurrit, ſed ſolum ſucculentum & humidum eligit; viget & in campis & umbris. Non opus eſt eum ſerere, augetur enim ſatis ſuperque radicibus ſuis repentibus, & ſepem laxam quidem ſiſtit, parumque altam, ſed qualem nec feræ nec pecora tranſeant tranſiliantve, & ita contextam, ut nemo facile eam penetrare queat. Baccæ illum maxime commendant. Ruſtici queruntur pueros altiſſima ſepimenta, quæ illorum hortos ceraſinos aliosque circumdant, transſilire; ſi vero minori ſumtu & labore, *Pruno ſpinoſa* vel *Rubo cæſio* eos cingerent, pueri omni ſua agilitate fruſtra conarentur hos tranſcendere.

66. RUBUS *idæus*. Fl. Su. 446. *Hallon*, in tota Suecia, potiſſimum ad acervos lapidum habitat, & pingue omnino ſolum locaque aprica expoſcit. Facillime plantatur divulſis ſurculis, qui radicantur, ſi vel minimum radicularum maneat. Hic frutex ad ſepes vivas idoneus non eſt, cum minus acutis aculeis, quibus animalia excludantur, ſit munitus, & deinde in opere topiario locum non obtineat, cum

tum ſurculi priori anno ſteriles excreſcant, ſecun
frutiferi fiant, proxime ſequenti prorſus emori
tur, adeo ut caules tantum biennes ſint, etia
radix perennis.

CAPUT VI.

SARMENTA.

* 67. LONICERA *Periclymenum.* Fl. Su. 19
Matled, prope campeſtria Scaniæ *a)* & Gothoburg
habitat *b)*, in collibus & montibus, ſolo rigido
ſicciori, ſemper vero inter alios frutices, & potiſſ
mum in locis ab altera parte apricis; ſcandit ramc
arborum ſuosque proprios caules obvolvit. Fa
cillime radices agit, ſi tempore vernali caules re
clinantur ad terram & paſſim demerguntur, relicti
inter ſingulos intervallo quartæ partis ulnæ; bacci
vero eam propagare incertiùs eſt. In ſepibus hum
uſum præbet, quod eas maxime contexat, & flori
bus pulcherrimis, noctu maxime fragantibus ornet
præcipue vero æſtivalia ex illa fiunt elegantiſſima.

68. HEDERA *Helix.* Fl. Su. 209. *Heder*, it
locis pauciſſimis Sueciæ, ſed prope Gothum Goth
landiæ, ubique in ſilvis *c)*, & in tota inſula Bl
kulla dicta *d)*, hiemes noſtras in Provinciis boreali
bus hæc etiam patitur; deſiderat humum ſpongio
ſam & arbores putridas, ſemperque ſucculentam
quamobrem in umbroſis tantum creſcit, & per ar
bores muroſque ſerpit, ubi juxta quodlibet folium
quod inſtar Lauri ſempervirens eſt, radiculas agit
quibus ſe affigit; rami propterea exciſi & in terra
depoſiti facillime radicantur. Sola ad ſepes ſtruen
das non apta eſt, in latere vero umbroſo illius valli
il

---

a) It. Scan. p. 279. 305. *b) It. W. Goth. p.* 146.
c) It. Goth. p. 221. *d) It. Oeland. p.* 129.

n quo ſepes ſunt, plantari poteſt, quod idem pulchre tegit & firmat; præterquam, quod virore ſuo perenni illud ornet. Exteri prope habitacula ex lateribus interſectis ligno conſtructa eam plantant, quæ undique tegit, quemadmodum tonſa ſempervirens Laurus, quod jucundiſſimum præbet ſpectaculum, adeo ut quis facillime crederet, ſe videre veterum Dearum ſpeluncas a Poëtis depictas.

69. SOLANUM *Dulcamara*. Fl. Su. 201. *Queſa*, macilentus frutex eſt, ſed in tota facile Suecia, non tamen in ſumma Weſtrobothnia, creſcit, ſemper locis humidis & ſubaquoſis, nunquam per ſe vel in campis, ſed ad ſepes & frutices ſuſtentata; juxta terram parum augetur, nec valida eſt ad ſepes, adeo ut non erecta perſiſtat, niſi ſe aliis ſuffulciat; facillime ſeminibus conſeritur; ſepibus immiſceri poteſt inter alios frutices, ut eos magis contexat.

CAPUT VII.

C R E M I A.

CREMIA adeo parvi ſunt frutices, ut ſepibus contexendis, quibus pecora excludantur, vix inſerviant, & quamquam in hortis magis ad ornatum quam uſum Oeconomicum interdum conſpiciuntur, ſic tamen hoc loco eos ſicco pede prætereo, verbo tantummodo commemoraviſſe ſtationes eorum contentus.

70. MESPILUS *Cotoneaſter*. Fl. Su. 438. *Oxbär*, ubique in Uplandia creſcit, ſed non in Norlandia, in pratis, campis, acervis lapidum & exſiccatis collibus: altitudinem pedis vix ſuperat, ad hortorum abrupta præcipitia præcipue adhiberi poteſt, ne imprudentes pueri ſe præcipitent incauti, ſi ſupra murum, ſed in terra tamen, plantetur; tonderi poteſt & denſa fit. Exſurgit in terra adeo ſicca & ſterili,

ſterili, ut nullus alius frutex ibi facile vivere poſſi quamvis minor ſit caulis, radices tamen agit pr fundiſſimas, quæ ſæpiſſime binarum orgyarum lo gitudine in terram deſcendunt. Semina per bie nium in terra latent, niſi a gallinis primum com dantur.

71. CORONILLA *Emerus.* Fl. Su. 636. i monte Jovis Gothlandiæ ſolum inventa eſt *) e rup umbroſa & ſeptentrionali enata: in hortis noſtris vix dimidium pedem ſuperat, & ſæpe ſupra nivem quotannis emoritur.

72. DAPHNE *Mezereum.* Fl. Su. 338. *Tiſt*, habitat in ſubhumidis umbroſis ſive nemoroſis, paſſim per patriam, imprimis autem in Norlandia frequens. Frutex eſt pedalis ſeu ſesquipedalis ramis pauciſſimis ſubdiviſis: radix interdum ſubrepens, novos ſtolones exſerit. Floret primo vere e gemmis lateralibus ramulorum, floribus ternis purpuraſcentibus, ſuaveolentibus, ſæpe adeo præcox, ut etiamnum obtecta terra nive exhilaret locum. Gemmæ terminales tantum ramos exſerunt, ut *Pinus ſylveſtris*, adeoque minime omnium topiaria eſt. Baccis faciliime ſcritur & propagatur. In ſepibus locum non obtinebit, cum neque ad radicem ramoſa, neque tonſilis ſit.

73. POTENTILLA *fruticoſa.* Fl. Su. 451. *Tok*, in meridionali tractu Oelandiæ **) ſolum apud nos creſcit, ibique copioſiſſime, locis ſemper ulliginoſis; in hortis noſtris frigore non emoritur. Flores dat in hortis plurimos; raro vero ſemina in iis maturat; pedalem ſeu ſesquipedalem altitudinem acquirit; laxa eſt, tondetur aptiſſime & juxta terram multiplicatur. Transplantari poteſt diviſis radicibus in vario ſolo, ſed in humidiuſculo potiſſimum.

74. MY-

*) *It. Goth. p.* 229. **) *It. Oeland. p.* 92. 95. 84. 63.

74. MYRICA *Gale.* Fl. Su. 907. *Pors*, per totam Sueciam, in Norlandia vero copioſiſſime habitat, locis uliginoſis ſolum. Mas & fœmina in diſtinctis individuis ſunt; eandem quam *Potentilla fruticoſa* attingit altitudinem, & in locis humidiuſculis ſolum plantatur, vix vero ſeminibus propagatur.

75. LEDUM *paluſtre.* Fl. Su. 352. *Squatran*, in tota Suecia, maxime vero in Norlandia, ſemper locis cæſpitoſis habitat; pulcherrime floret, ingratum ſpargit odorem; topiarium non eſt, ad terram multiplicatur, nec ſeminibus arte ſatam vidi.

76. VACCINIUM *uliginoſum.* Fl. Su. 332. *Odon*, in Suecia ubique creſcit, locis uliginoſis, & ſterilliſſimis, laxus & repens frutex, qui raro, niſi in appropriato ſolo, plantatus provenit.

77. GENISTÆ, *Ginſt*, duæ ſunt: *tinctoria*, raro in Weſtro-Gothia obſervata; 49. *piloſa* in ericetis arenoſis Hallandiæ ſolum, ſed copioſiſſime.

78. SPARTIUM *ſcoparium* in arenoſis Scaniæ *): facillime, uti *Geniſtæ*, ſeminibus propagatur, modo locus arena abundet; ſed frigus heic vix tolerat.

SALICES plerumque in locis uliginoſis & humentibus, præcipue vero in Lapponia & Norlandia habitant; ſed 79. *roſmarinifolia* paſſim juxta Aboam; 2. *incubacea* & 84. *repens* paſſim in Suecia; 83. *arenaria* & 82. *incubacea* præcipue in arena; 81. *arbuſcula* & 90. *glauca* in alpibus & deſertis Lapponiæ. Omnes ſtolonibus transportantur, ſeminibus difficile propagantur, uti omnes *Salices*, ſemperque mas & fœmina in diverſis fruticibus ſunt. Reliquas ſpecies hujus generis enumerare ſuperſedeo, quippe quæ

*) *It. Scan.* 272.

quæ adhuc minores ſint, & noſtro parum inſerviant ſcopo, præcipue cum loca earum natalia, in ſcriptis Botanicorum & Flora Suecica commemorata ſint. Omitto 91. *Azaleam lapponicam* 92, *Vaccinium Myrtillum* 93, *Vitemque idæam* 94, *Andromedam tetragonam* & 95. *calyculatam* 96, *Pyrolam umbellatam* & 97. *Empetrum nigrum*, pro ſepibus indigenis vix præſcribendos frutices.

98. VISCI *albi.* Fl. Su. 905. *Miſtel*, ſolam mentionem faciam, qui rarius in Suecia occurrit, imprimis in Sudermannia & Weſtmannia: frutex paraſiticus, qui in vetuſtis arboribus ſolum habitat. Ex una eademque baſi mas & fœmina, diverſo caule exſurgit, ſe per dichotomiam dividit, folia ſempervirentia habet in ſummis ramulis, & baccas albas, tempore vernali matureſcentes, profert, ab avibus ferendas. Semina ejus, ſi cortici arborum pratenſium & urbanarum inſerantur, emergunt.

CAPUT VIII.

EXOTICÆ.

EXOTICÆ, quæ noſtram cœli temperiem perpeſſi obſervatæ, ſequentes ſunt:

99. SYRINGA *vulgaris*, communis frutex hortorum noſtrorum, e Perſia in Europam translatus. Frigus noſtrum ſuſtinet, ut a frigidiſſimo fumo ſulphureo Falunenſi, ubi alii frutices emoriuntur, non lædatur; ad viri altitudinem exſurgit; erecta & dura evadit, foliis glaberrimis, floribusque pulcherrimis, ſed raro apud nos fructum maturat. Fertile ſolum deſiderat, malleolis facile multiplicatur, ſolidiores ſepes conſtituit, apteque tondetur.

100. PHILADELPHUS *coronarius*, in hortis communis, ſed an ex America in Europam translata

ata ſit, aliis examinandum relinquo; facillime ad radices multiplicatur; ſepibus, uti præcedens, inſervit; tonſilis eſt; ſuperbit floribus ſuis albis fragrantiſſimisque, ſed apud nos ſemina matura non præbet; ſolum ſucculentum humidum, & loca potius umbroſa quam aprica expetit.

101. SPIRÆA *ſalicifolia*, frutex Sibiricus, hiemes noſtras fert; terram ſucculentam eligit; augetur viviradicibus ſive ramulis, e terra emergentibus; floreſcit copioſe, ſed ſemina non maturat; apud nos tondetur ad denſas ſepes, cujus ſummitates, quæ floruere, hieme inſequente ſæpius exareſcunt.

102. ROBINIA duplex quidem eſt, nempe *Caragana*, quæ apud nos ad altitudinem arboris binarum vel trium orgyarum excreſcit, & *Robinia frutex*, quæ ſemper frutex perſiſtit, vix humanam altitudinem attingens & radice repens; ambæ tonderi poſſunt & ſepibus inſerviunt; prior tamen rigidior eſt, & ad radicem tenuior; altera vero magis laxa & repens; ambæ ſeminibus plantantur, hiemes patiuntur uti reliquæ e Sibiria translatæ.

103. LONICERA *tatarica*, ab Aſia boreali, in hortos noſtrates invecta eſt; frigus noſtrum tolerat. Similis eſt *Xyloſteo*, ſed altior fit; rigidis conſtat ſurculis ad radices multiplicatis; floret quotannis, ſed parce fructus maturat; eodem modo ac *Xyloſteum* colitur & plantatur.

104. CAPRIFOLIUM *Loniceræ*, ex Italia & Europa meridionali; ſimilis eſt *Periclymeno* ſtatura, foliis, caule & flore, ut vix diſcerni poſſint; at folia ſuprema perfoliata ſunt. Eodem modo ac *Periclymenum* plantatur, ſed facilius hiemes noſtras ſuſtinet, nec ab iis corrumpitur; ſimili etiam modo in hortis noſtris pyramidali forma plantatur.

105. RIBES *reclinatum*, medium quaſi int *Ribes rubrum* & *Ribes Uvæ criſpæ* eſt, quamvis hu magis affinis caulibus aculeatis; ab hac imprim diſtinguitur ramis ſuis laxis; plantari poteſt, ut *U* *criſpa*, depactis ſtolonibus.

106. SABINA, ab Aſia boreali, ſimilis *Jun pero*, ſed ſine foliis pungentibus & graveolens transplantatur ſolum ſtolonibus, in terra potiſſimum ſucculenta & umbroſa; tondetur facile, quamvis rami laxi ſint. Difficile baccis propagatur, præcipue quum mas & fœmina in diverſis ſint fruticibus, & uterque ſexus apud nos rarius ſimul occurrat.

CAPUT IX.

§. I.

Et ſic communes frutices Sueciæ enumeravi, qui cœlum noſtrum ſuſtinent & materiam SEPIUM VIVARUM complectuntur, ex quibus ſepes vivæ in Suecia poſſunt & debent fieri, quum id inde obtineatur, ut non tantum ſilvis parcatur, ſed etiam pabulum ſuppetant pecoribus, & umbracula graminibus. Verbo addam, quæ & cujus generis ſepes, ad quemlibet aptæ ſint locum.

Ad PAGOS *Salicem viminalem* 15, uti optimam & altiſſimam, commendandam eſſe judico.

In PRATIS frutices ſint, qui graminum proventui favent, videlicet in locis ELEVATIS valent *Xyloſteum* 34, *Evonymus* 32, *Liguſtrum* 36, *Prunus ſpinoſa* 57, *Corylus* 31, *Acer campeſtre* 33, *Salix caprea* 25 & *Sambucus* 30 apud Pagos; ſed in magis campeſtribus pratis *Oxyacantha* 56, *Rhamnus* 54, *Salix rubra*, *Rubus* & *Roſæ* &c. præterquam, quod arbores plurimæ his immiſceri poſſint, uti omnes

arbo-

arbores urbanæ & pratenſes, cum juxta radicem etiamnum teneræ exciduntur, ut fruticum naturam induant. In his *Ribes rubrum* 39 & *nigrum* 40 locum obtinent, & in LOCIS ULIGINOSIS *Cornus* 37, *Frangula* 42, *Opulus* 41, *Alnus* 19, cum *Salice purpurea* 45 & *cinerea* 46.

In SILVIS, præter *Juniperum*, inſerviunt *Prunus ſpinoſa* 57, *Berberis* 58, *Groſſularia*, *Ribes alpinum* 38, *Salix fragilis*, in SCANIA vero *Carpinus*.

In CAMPIS ARENOSIS, *Alnus* & *Betula* præter *Liguſtrum*.

In campis RUPESTRIBUS *Fahlbygden* & *Allwaren* præcipue *Corylus* 31, *Salix purpurea* 45, aliique frutices profundam humum non petentes.

Ad PRÆCIPITIA hortorum *Cotoneaſter* 70 & *Xyloſteum* 34 in locis ſiccioribus; infra vero *Syringa* 99, *Philadelphus* 100, *Spiræa* 101, *Sabina* 106, *Ribes* 105 &c.

Ad ÆSTIVALIA *Periclymenum* 67 & *Caprifolium* 104 optime implicantur; alias *Tilia*, *Ulmus*, *Carpinus* tondentur, retrahuntur, & arcubus affiguntur, tecta formant & feneſtrarum aperturas patiuntur; quo loco mihi prætereundum non eſt *Lycium barbarum*, frutex Indicus, qui cœli noſtri temperiem ſuſtinet, & quum in ſupremo vertice laxior ſit, æſtivarum ædium tecta optime pertexere poteſt. Præterea quo plures *Sentes* & *Vepres* ſepibus inſeruntur, eo magis excludere pecora poſſunt.

In PALUDIBUS CÆSPITOSIS nullum fruticem, præter *Betulam nanam* 43, aptum video; & ad litora MARIS nullum niſi *Hippophaën* 55.

§. II.

Quemadmodum magnopere cavendum eſt, i aliæ arbores in prata inferantur, niſi quæ graminu proventui favent, ita etiam a re eſt, non alic ſerere frutices, niſi qui ei deſerviunt uſui; tal(ſunt: *Corylus* 31, *Sambucus* 30, *Acer campeſtre* 33 *Frangula* 42, *Cornus* 37, *Evonymus* 32, *Xyloſteum* 34 *Liguſtrum* 36, *Ribes* omne, *Salix purpurea* 45, *Oxyacantha* 56, *Rhamnus* 54, adhuc minus *Opulus* 41, *Salix pentandra* 47, *Hippophaë* 55, *Berberis* 58 & *Groſſularia*.

Cum ſepes vivæ plantantur, opus eſt ut caveamus, ne altera harum alteri juſto propior collocetur, uti hodie ſepimenta ruſticorum, ſed ut ſpatium areæ 12. vel 18. tonnarum relinquatur inter altiores ſepes; ſi enim areæ nimis ſpatioſæ evadunt, plantæ breviores creſcunt.

§. III.

Cum ſepes plantandæ ſunt, foſſa primum fodiatur, ut vallum in ejus uno latere ſit; in eo autem glebæ invertantur, niſi neceſſariæ fuerint ad latera valli tegenda, præcipue ſi terra adeo mollis ſit, ut pluvia ablui poſſit. In hoc plantetur ſepes primo vere antequam vernent arbores, quod menſe Germinationis fit, tum etiam ſemina ejusmodi fruticum terræ inferantur, ut enata, repleant interſtitia fruticum. Primo anno a pecorum morſibus ſepimento defendi debet ſepes; anno ſequenti frutices ſpithamææ altitudinis, caule ab imo ad ſummum relicto reſecentur, ut ſtolones confertim ad radicem emittant; deinde ſepes, vere vel autumno, vel etiam tempore St. Johannis, tonderi debent, ut denſiores evadant, & caveat quisque tonſura frequentiſſima, ne ullus fruticum arbor fiat.

Si

Si quis frutex penitus emoriatur, ſtatim plantari debet alius, donec vero novus ille eo excreſcat, ut ſeptioni inſerviat, arida Junipero, virgis, exſectis ſuperfluis ramulis Sentum vel baculis, ſpatium vacuum repleatur *).

Ejusmodi labore, unde poſt aliquot demum annorum ſpatium exſpectatus habetur uſus, agricola multis liberatur incommodis, contra vero multum poterit habere voluptatis uſusque.

---

*) ANGLI, qui in ſepibus rite adornandis palmam facile reliquis eripiunt, ſequentibus imprimis utuntur fruticibus: ILEX *Aquifolium* (*Holletree*) ad ſepes tonſiles commodiſſima. ULEX *europæus* (*Furze*) ad ſepes in Ericetis ſabuloſis denſiſſimas. CRATAEGUS *Oxyacantha* (*White-thorn*) præſtantiſſima, quod non repat, diuque duret. RHAMNUS *catharticus* (*Buckthorn*) quod egregie vireat. PRUNUS *ſpinoſa* (*Blackthorn*) ob reptatum incommoda.

LXXXIX.

PANDORA INSECTORUM

QUAM

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

propoſuit

ERICUS OL. RYDBECK

Oſtro-Gothus.

Upſaliæ 1758. *Julii* 15.

---

§. I.

HISTORIA NATURALIS (cujus id potiſſimum eſt, *res omnes, quas Natura ſua ſponte profert, ita nuncupare, enumerare, atque deſcribere, ut deſcriptionibus & nominibus ab aliis cognoſcantur & cognitarum exiſtentiæ fines facilius eruantur in creatoris agnitionem & laudem propriumque commodum*) tantum ſecum fert utilitatis, tam in publica quam privata Oeconomia, Medicoque tantæ eſt neceſſitatis, ut illa perdita, dextram quaſi perdiderit. Et licet hæc Scientia nullis, apud nos hoc tempore niſi conjuncta MEDICA, cultores ſuos ornet honoribus, maximam tamen illis præbet amœnitatem tantumque delectamenti, ut non mercede, ſed miraculo colatur. Ut enim formoſitatis in amorem naturali ducimur impetu, & quo magis illam conſideraverimus, eo etiam magis delectat; ita quoque

Natu-

Naturam quo attentiori inſpiciamus oculo, eo etiam majoris illam invenimus eſſe pretii.

§. II.

Relictis ſingulis, merito honoris loco, illam tamen ſcientiam reliquis palmam facile præripere exiſtimavi, quæ, Theatrum hoc innumeris creatoris Sapientiæ, potentiæ & bonitatis documentis plenum, peragrantibus, Conditoris ſummi monſtrat thronum. Opera ejus, ubi attento animo intuiti fuerimus, ea ſemper majeſtatem extollere auctoris facile deprehendimus; an vero hæc magis maximo ex Elephante fortiſſimisque Leonibus pateſcat, quam ex Acaro minimo, vixque conſpicuo, haud ſatis ſcio.

§. III.

Multitudo rerum creatarum nos ſui in admirationem allicit: præ ceteris itaque minima illa, quæ INSECTA appellantur, animalcula, & quorum ſpecies facileque individua vegetabilium apud nos ſuperant numerum, meam in ſe verterunt attentionem. An vero noſtra præ aliis Patria inſectis abundet, cum eorum in illa plures detectæ ſint ſpecies, quam ullo alio in tellure regno, & ibi pleraque adſint genera, pauciſſimis *) exceptis, non aſſerimus; nullibi tamen plures oculos ſuos in illa vertiſſe ac apud nos, ubi Entomologia in formam diſciplinæ redacta eſt, & ubi Flora pari & Fauna veneratione coluntur, res nullius eſt dubii.

§. IV.

Quantum ſub annis proxime præterlapſis accreverit, quantamque hæc ſibi ſcientia gratiam attentiorum creatoris cultorum conciliaverit, haud credi poteſt; nam ante annos circiter triginta, quisquis fere hominum tantam apud noſtrates Inſectorum ha-

*) *Scorpio.*

bebat abominationem, ac Bufonum, ut vix nudis illa manibus tangere auderet; cum contra hoc tempore nemo magis Inſectum tangere, ac formoſiſſimum legere florem reformidet. Immo haud ſatis longum ante tempus homines multi, & quidem emunctioris naris, hiſce amœnitatibus ſeſe delectantibus proverbium ſæpe objiciebant: *cui bono?* imprudens vero dictum & brutis convenientius, quibus natura nullum earum omnium, quæ terra prodit, aliam utilitatem eruendi facultatem dedit, ac illam, quam ex ventris impletione & ſatietate ſentiunt. Quantum jam contradictionis involvit incognitæ rei indolem ſcire atque utilitatem, eo majorem etiam produnt ignorantiam, qui nil curioſos decere oculos, præter medicamenta eſculentaque, exiſtimant. Tunc temporis homines creatorem nihil fruſtra feciſſe non animadvertebant, neque videbant, exigua hæc contemtaque animalcula majorem in tellure mutationem efficere, quam Rhinocerotes Indiæ Elephantesque horridæ magnitudinis. Inſecta enim avibus aliisque nutrimenti gratia ſolum non creata ſunt, ut errat vulgus, verum præcipue ad vegetabilia ita exæquanda, ut unum alteri non ſit impedimeto; hæc enim ſine illorum inſpectione nunquam perſiſterent.

§. V.

INSECTA ſemper ab omnibus antiquis auctoribus Vermium combinata ſunt ordini; quorum tamen tanta eſt differentia, quanta inter illa & Piſces; nam quibusdam licet horum natura oſſeum dedit corporis tegmentum, ut Pegaſo, Syngnatho, Centriſco & Oſtracioni; vertebris tamen aliisque gaudent oſſibus, quibus adhærent muſculi, quibusque penitus deſtituuntur Inſecta, quæ, veluti loricis galeisque induta, muſculos cruſtacea hac inſertos habent cute; ita quoque a Vermibus proprio ſenſus organo (Antennis) diſtinguuntur, vermium Tentaculis penitus diſſimili.

§. VI.

§. VI.

STRUCTURA.

Structura & facies Inſectorum externa, ratione aliorum animalium, ſingularis eſt; tribus enim, præter artubus diſtinctis & inciſura a ſe invicem ſeparatis conſtant partibus, *Capite* nempe, *Trunco* & *Abdomine*, funiculo ſolummodo tenui connexis, unde etiam Inſecta a veteribus dicta ſunt.

§. VII.

CAPUT auribus, naribus, cerebroque deſtitutum, *Oculis* inſtruitur nullis gaudentibus palpebris, ſed eorum loco membrana teguntur pellucida, quæ conſervationi eorum inſervit. Præter oculos, alio quoque prædita ſunt ſenſus organo, nobis inconceptibili atque admirabili, quod duobus conſtat ANTENNIS articulatis & flexilibus, ipſi capiti inſertis, quibus corporum ſibi obviorum naturam explorant, an illis apta vel inepta ſint; percipiendi vero modus nos penitus fugit, quoniam ejusmodi nos non habemus, adeoque nobis æque intellectu difficilis, ac auditum ſine propriis percipere auribus. Antennæ, ratione figuræ, octupliciter conſiderantur: *Setaceæ* ſunt, quæ extrorſum tenuiores: *Filiformes*, quibus eadem fere totius eſt craſſities; *Moniliformes*, quæ ex pluribus compoſitæ ſunt globulis faciemque præbent monilis; *Clavatæ*, quæ extrorſum craſſiores; *Capitatas* denique apicem globulo terminantes appellamus: *Fiſſiles* ſunt vel *longitudinaliter* tales, ut in Scarabæis, ubi apice pluribus lamellis dividitur clava terminalis, vel *verticillatim*, quando pluribus conſtat lamellis transverſalibus, ut Dermeſtibus; *Pectinatæ*, quorum unum latus pilis inſtruitur in formam pectinis; *Barbatæ*, quæ pilis ſine ordine fuſis gaudent.

Os,

Os, plerisque ſub capite & quibusdam in pectore, conſtat vel *Roſtro*, ut Curculionibus, Panorpis aliisque, vel *Proboſcide*, ut Muſcis, at armatum *Maxillis* transverſalibus, quarum plura ſæpe adſunt paria, *dentibus* & *lingua*, *palpis* quoque gaudent articulatis plerumque ſex, quibus eſculentorum explorant qualitatem; an vero his eodem modo, ac antennis, ſentiant, aſſerere non audemus. Ore muta ſunt; aliis ſtrepitantibus tamen inſtrumentis ſonant, ut Cicadæ, vel alis, ut Muſcæ, Apes & alia.

§. VIII.

TRUNCI ſuperior pars *Thorax*, inferior *Pectus* appellatur, cui nullæ, uti Mammaliis & Avibus, pulmones. Tergo ſeu margini poſteriori Thoracis appendix (*Scutellum*) connectitur, cartilagini ſimilis enſiformi, cujus conica figura inter alarum inſertiones apicem extendit. Sub pectore *Pedes* plerisque ſex, de quibus infra.

§. IX.

ABDOMEN, Spiraculis lateralibus (*Tracheis*) pertuſum, inter pectus & poſticos pedes ſitum non habent Inſecta, ut alia animalia, verum, thoraci ſacculi inſtar adhæret, ſegmentisque transverſalibus quaſi imbricatum, contrahi expandique poteſt; ut non ſolum ad reſpirationem Trachearum promovendam, verum etiam motum inteſtinalem facilitandum inſerviat.

§. X.

ARTUS.

PEDES, uti ſupra dictum eſt, pectore inſerti, quinis plerumque conſtant partibus: *Femoribus*, *Tibiis*, *Tarſo articulato*, & *Digito elongato*, *Unguibus* ſæpe munito. Eorum tria ſunt genera uſu diſtincta: CURSORII, ut plerisque; SALTATORII, ut Gryl-

ryllis, Cicadis aliisque; NATATORII, ut Dy-
iſcis. Quædam etiam Manus, vel CHELAS ha-
ent pollice mobili, ut Cancri &c.

ALÆ illis gaudentibus plerumque ſunt quatuor *Membranaceæ*, niſi indureſcant ſuperiores (ELY-TRA), ut Coleopteris; vel inferiores contractæ, in formam redigantur petioli capitati (HALTERES), ut Dipteris.

CAUDA, abdomen terminans, eſt vel *Solitaria*, *Bicornis*, *Simplex ſ. Armata Forcipe*, ut Forficula; *Furca*, ut Poduris; *Seta*, Raphidiis; *Chela*, Scorpione, ſeu *Aculeo ſimplici punctorio*, ut Apibus: *Compoſito*, *Lævi* vel *Serrato*.

§. XI.

METAMORPHOSIS.

Singularis & nunquam ſatis admiranda triplex, quam plurima Inſectorum ſubeunt, METAMORPHOSIS, tantum Entomologiæ addidit calamitatis, ut hac in Regni Naturæ provincia Entomologo non ſufficiat denudatos ſolum, ſed etiam perſonatos cognoſcere cives; nam ſub diverſæ ætatis Inſectorum ſtatu nulla faciei perſpicitur conformitas, immo negotii nulla; adeo ut, ſtructura & occupationibus quando comparare velimus INSECTUM DENUDATUM, LARVAM & PUPAM, non poſſimus maxima ſine admiratione, tantam in uno eodemque diſconvenientiam videre. Quid enim mirabilius unquam obſervavimus, quam Papilionem, e. g. *Urticæ*, alis ſuis quatuor, variis coloribus pictis ſplendidisque auras findentem, pedibus quatuor floribus inſidentem, linguaque ſpirali ex eorum Nectariis dulciſſima ſugentem mella, nuper fuiſſe Pupam, artubus & motu deſtitutam & intra cutem duram cruſtaceamque jejunantem? quodque iterum hæc, paulo antea, Larva fuerit oblonga, molliuſcula, ſpino-

inprimis ob cauſſam, quod tardiores ad ova ſua ponenda ſint, ideoque ſatis habeant temporis, idoneis illa deponendi locis, ubi ſtatim Larvis copia nutrimenti erit. Alia Inſectorum OVIPARA, alia VIVIPARA, omnia tamen & ſingula in eo conveniunt, quod utroque gaudent ſexu, nec HERMAPHRODITIS, vermium more, propagantur. Interdum etiam NEUTRA ad ſocietatem nuptorum ſe applicant, ut *Formicæ* & *Apes*.

§. XV.

Tam multiplicis figuræ ſunt minima hæc contemtaque nos inter habitantia animalcula, quæ ſenſim plura ſæpe, quam majora efficiunt animalia; nec enim ullis excludi poſſunt ſepibus, nec tumultu quodam abigi; Majora pavida nos fugiunt, noſtrumque in illa dominium agnoſcunt, hæc vero nullum ejus habent reſpectum; potentiſſimi enim Imperatoris naſo inſidere, coronamque regiam maculis adſpergere non verentur. In celebribus conviviis petulantes ſe inſinuant & nectarea pocula dapesque prægustant. Immo nihil intactum relinquunt, verum quidquid ad victum illis neceſſarium, ubi reperitur, ibi rapitur, neque a formoſiſſimis abſtinent floribus. Prata & paſcua vaſtant: agros, horreas & granaria ſpoliant: pecudes avesque noſtras aggrediuntur: veſtimenta corrodunt: immo victibus, nequidem intra clauſtra parcunt, verum in arculis & depoſitoriis noſtris huc illuc curſitantia convivantur. Æſtate ad finem vergente, autumnoque Floram ſuo frigore repellente, id ſibi a natura munus datum eſſe putant, ut omnes mortuas deportent herbas, Floræque caſtra mundent, quo terra, gelu liberata & vernali adfecta calore, novis iterum ſuperbiat ornamentis. Tam parvi itaque non habenda, ratione enim negotii, quod gerunt, magna ſunt.

§. XVI.

§. XVI.
CONSERVATIO.

Ad minima hæcce conſervanda animalcula, quæ am multos tantosque habent inimicos, natura maxi-nam impendiſſe videtur curam. Volatilia cœli, & ndæ Piſces, ſemper his implacabiles ſe præbent ho-:es, nihil tamen aliud efficere poſſunt, quam ut ad eceſſarium in Oeconomia magna numerum redi-antur. Sæva hiems cuncta horum nive tegere, ngulaque ſimul abigere videtur; viribus autem fri-oris debilitatis ſoleque approximante, reviviſcunt; ætosque veris agunt nuntios. Bruta, feræ & non-uunquam etiam homines ipſi, gelu vita privantur; æ vero, quæ Natura proprio quaſi fovet ſinu, tu-a & intacta latent. Uti jam multis & innumeris ere modis ab impetu frigoris defenduntur, quorum ,.XII:a paucis mentionem fecimus, ita injurias re-iquorum hoſtium & violentias fœcunditate ſua vin-:unt maxima. Res enim eſt notatu digniſſima, ſa-)ientiamque Creatoris quam maxime illuſtrans, quod llis ſemper majorem ſeſe augendi facultatem natura ledit, qui aliorum vaſtationibus & vi maxime oppri-1untur. Inſecta plus aliis huic incommodo ſub-:cta, plus etiam reliquis animalibus genus ſuum ropagandi virium habent, quod Muſcæ quotidianis eſtantur exemplis, quarum quatuor tantummodo arnivoræ tantam Larvarum pariunt copiam, ut equi ıaximi cadaver conſumere leone citius poſſint.

§. XVII.
DOMICILIA.

Quemadmodum is, qui Botanologiæ, Horti-ulturæ & Oeconomiæ operam dat, obſervare debet uænam Inſectorum ſeminaria ejus & agros infe-:ant, ut provideat ne operam & impenſam perdat; a etiam Entomologo perneceſſarium eſt, ut probe

Phellandrium
Curculio Paraplecticus 29
Chryſomela Phellandrii 69
Leptura aquatica 1
Chærophyllum
Phalæna Heracliana 225
Paſtinaca
Aphis Paſtinacæ 3
Anethum
Papilio Machaon 27
Pimpinella
Papilio Machaon 27
Aegopodium
Cantharis Ægopodii
Sambucus
Sphex Liguſtri 7
Phalæna Sambucaria 129
Aphis Sambuci 4
Meloë veſicatorius 3
Alſine
Phalæna villica 24

VI. HEXANDRIA.

Aſparagus
Chryſomela Aſparagi 70
10-punctata 22
Muſca hortulana 31
Lilium
Chryſom. merdigera 62
Convallaria
Chryſom. merdigera 62
Berberis
Phalæna Roſaria 208
Hyacinthus
Phalæna Plantaginis 25
Oryza
Curculio Oryzæ
Rumex.
Phalæna Rumicis 112
Atriplicis 116
fuliginoſa 70
Tenthredo Rumicis 35
Curculio Rumicis 16
Aphis Rumicis 5
Meloë Proſcarabæus 1

VII. HEPTANDRIA.

Aeſculus
Phalæna Aceris 98

VIII. OCTANDRIA.

Tropæolum
Papilio Rapæ
Phalæna fluctuata 185
Epilobium
Sphinx Porcellus 16
Elpenor 15
Vaccinium
Phalæna Vaccinii
Tringa
Erica
Papilio Maturna 136
Polygonum
Phalæna Lubricipeda 47
Chryſomela Polygoni 15
Helxines 39

X. DECANDRIA.

Sophora
Papilio Clio 52
Sophoræ 83
Caſſia
Papilio Sennæ 78
Caſſiæ 89
Anacardium
Papilio Anacardii 56
Ruta
Papilio Machaon 27
Ledum
Phalæna Lediana 224
Arbutus
Phalæna Arbutella 262
Coccus Uvæ urſi
Saxifraga
Papilio Apollo 41
Scleranthus
Coccus polonicus 13

Sedum

Sedum
- *Papilio Apollo* 41

Lychnis
- *Aphis Cucubali* 6

Ceraſtium
- *Chermes Ceraſtii* 3

XI. DODECANDRIA.

Euphorbia
- *Sphinx Euphorbiæ* 71
- *Phalæna caſtrenſis* 20

XII. ICOSANDRIA.

Cactus
- *Coccus Cacti* 17

Pſidium
- *Papilio Achilles* 32
- *Pſidii* 51

Punica
- *Papilio Neſtor* 30

Amygdalus
- *Phalæna Groſſulariæ* 167

Prunus
- *Papilio Cratægi* 57
- *polychloros* 113
- *Pruni* 147
- *Betulæ* 146
- *Phalæna quercifolia* 8
- *Quercus* 13
- *laneſtris* 15
- *Pruni* 10
- *cæruloceph̄ala* 36
- *antiquata* 37
- *neuſtria* 10
- *pavonia* 6
- *citrago* 125
- *Oxyacanthæ* 113
- *Prunaria* 132
- *purpuraria* 147
- *brumata* 201
- *pyramidea* 119
- *Prunata* 176
- *Pruniella*
- *Phalæna Padella*
- *Lecheana* 214
- *Tenthredo Pruni* 38
- *Ceraſi* 14
- *Aphis Padi* 7
- *Curculio Ceraſi* 8
- *Scarabæus horticola* 42
- *Muſca Ceraſi* 95

Cratægus
- *Papilio Cratægi* 57
- *Phalæna Cratægi* 30
- *cæruloceph̄ala* 36
- *Oxyacanthæ* 113
- *luteolata* 168
- *Coccus Oxyacanthæ* 116

Sorbus
- *Phalæna cæruloceph.* 36
- *Padella* 240
- *Cucullatella* 258
- *Coccinella bipuſtulata* 28

Pyrus Malus
- *Phalæna Populi* 32
- *faſcelina* 36
- *Pſi* 96
- *oporana* 207
- *Holmiana* 219
- *Brumata* 291
- *Padella* 240
- *Pomonella* 270
- *Rœſella* 297
- *ſerratella*
- *monacha* 26
- *Aphis Mali*
- *Scarabæus Horticola* 42

Pyrus communis
- *Papilio Polychloros* 113
- *Phalæna quercifolia* 8
- *pudibunda* 35
- *cæruloceph.* 36
- *lubricipeda* 47
- *Populi* 32
- *ſerratella*
- *elinguaria* 137
- *avellana* 210

Phalæna Holmiana 219
Pomonella 270
brumata 291
Tentbredo Pyri
Aphis Pyri
Chermes Pyri 4
Cynips Pyri
Curculio Pyri 57
Muſca Pyraſtri 39
Spiræa
Sphinx ocellata 1
Filipendulæ 32
Roſa
Phalæna pavonia 6
libatrix 54
Betularia 143
Roſaria 208
bidentata
Cynosbatella 251
Tentbredo Roſæ 21
Cincta 22
Cynosbati 30
Cynips Roſæ 1
Ichneumon Bedeguar. 57
Aphis Roſæ 8
Cicada Roſæ 42
Rubus
Papilio Rubi 154
Phalæna Rubi 14
Pavonia 6
faſcelina 36
Batis 72
Fragariæ
Phalæna faſcelina 36
Potentilla
Coccus polonicus 13

XIII. POLYANDRIA.

Chelidonium
Phalæna Proletella 261
Nymphæa
Phalæna Nymphæata 196
Aphis aquatilis
Chryſom. Nymphææ 6
Leptura aquatica 1
Tilia
Sphinx Tiliæ 3
Phalæna laneſtris 15
diſpar 97
Pſi 96
antiqua 97
camelina 56
bucephala 61
Tiliaria 135
atomaria 140
Cynips Tiliæ
Aphis Tiliæ 9
Coccus Tiliæ 9
Acarus telarius 14
Ciſtus
Phalæna meticuloſa 95
Stratiotes
Phalæna Statiotata 198
Delphinium
Phalæna Delphinii 124
Chi 97
Aquilegia
Phalæna Chi 97
Ranunculus
Chryſom. marginata 97
Caltha
Phalæna Calthella
Chermes Calthæ

XIV. DIDYNAMIA.

Leonurus
Cantharis Cardiaca
Mentha
Phalæna chryſitis 90
Caſſida viridis 6
Galeopſis
Phalæna chryſitis 90
wauaria 45
Glechoma
Phalæna libatrix 54
Cynips Glechomæ 3

Thymus

Thymus
  Phalæna Papilionac. 151
Meliſſa
  Caſſida viridis 6
Scrophularia
  Phalæna Verbaſci 105
  Tenthred. Scrophular. 42
  Curculio Scrophular. 27

XV. TETRADYNAMIA.

Thlaſpi
  Papilio Cardamines 63
  Phalæna pronuba 87
Cochlearia
  Papilio Braſſicæ 158
  Chryſom. Armoraciæ 11
  Coccinella 13-punctata 13
Dentaria
  Chryſomela nemorum 42
Cardamine
  Papilio Cardamines 63
Cheiranthus
  Phalæna meticuloſa 95
  pronuba 87
Eryſimum
  Curculio Alliariæ 5
Braſſica
  Papilio Braſſicæ 158
  Rapæ 59
  Napi 60
  Sinapis 61
  Phalæna fuliginoſa 70
  Braſſicæ 111
  forficalis 230
  proletella 261
  Aphis Braſſicæ 10
  Chryſom. Hyoſcyami 37
Sinapis
  Phalæna fuliginoſa 70
Raphanus
  Muſca Radicum 59

XVI. MONADELPHIA.

Geranium
  Phalæna caſtrenſis 20
Malva
  Papilio Malvæ 167
  Acarus Fn. 1196.
  Cimex apterus 55
Goſſypium
  Papilio Cupido 145
Hibiſcus
  Papilio Polydamas 11
Camellia
  Coccus Aonidum 2

XVII. DIADELPHIA.

Geniſta
  Phalæna Piſi 115
Piſum
  Phalæna Piſi 115
  exſoleta 104
  Dermeſtes Piſorum 21
  Curculio chinenſis 79
Vicia
  Aphis Craccæ 11
Trifolium
  Papilio Cinxia 137
  Phalæna faſcelina 96
Lotus
  Thrips Phyſapus 1
Medicago
  Phalæna
Aſtragalus
  Phalæna

XVIII. POLYADELPHIA.

Citrus
  Papilio Anchiſes 10
  Leilus 25
  Phalæna Atlas 1
  Heſperus 2
  Coccus Heſperidum 1

XIX. SYNGENESIA.

Tragopogon
Phalæna Tragopogonis
Sonchus
Phalæna Chi 97
umbratica 103
Rumicis 112
præcox 117
triplaſia 118
Aphis Sonchi
Lactuca
Phalæna oleracea 114
Caja 22
Gamma 91
Aphis Lactucæ 12
Leontodon
Phalæna faſcelina 36
Hieracium
Phalæna caſtrenſis 20
Cynips Hieracii 2
Coccus Piloſellæ 14
Hypochæris
Chryſom. Hypochæridis 12
Cichorium
Meloë Cichorii 5
Arctium
Phalæna Lappella 260
Tenthredo intercus 34
Serratula
Aphis Cirſii 13
Carduus
Papilio Cardui 107
Cicada cornuta 10
Meloë floralis 8
Cimex Cardui 17
Muſca Cardui 97
ſolſtitialis 98
Tipula longicornis
Aphis Cardui 15
Cnicus
Caſſida nebuloſa 2
Cynara
Caſſida viridis 1
Tanacetum
Chryſom. Tanaceti 2
Aphis Tanaceti 15
Artemiſia
Phalæna Abſinthii
Abſinthiata
Gamma 91
Aphis Abſinthii 16
Senecio
Phalæna Jacobææ 81
pronuba 87
Solidago
Papilio Virgaureæ 161
Centaurea
Phalæna caſtrenſis 20
Aphis Jaceæ 17
Viola
Papilio Aglaja 140
Impatiens
Sphinx Elpenor 15
Porcellus

XX. GYNANDRIA.

Epidendrum
Papilio Vanillæ 144

XXI. MONOECIA.

Betula
Papilio Antiopa 112
Betulæ 146
Phalæna pavonia 6
Tau 7
Quercus 13
Fagi 60
falcataria 128
Betularia 143
Solandriana 221
Tenthredo lutea 2
Betulæ 32
Aphis Betulæ 18
Chermes Betulæ 7
Coccus Betulæ 5
Cimex Betulæ 14
Curculio Betulæ 32

Chry-

Chryſomela Betulæ 7
Attelabus Betulæ 5
Cimex Betulæ 14

Alnus Betulæ
Phalæna Vinula 16
antiqua 37
bucephala 61
chryſorrhœa 28
leporina 79
Pſi 96
bidentata
falcataria 128
Alniaria 131
Gœdartella 291
Rajella 298
Tenthredo lutea 2
Alni 37
lucorum 4
Chermes Alni 8
Chryſom. Hæmorrhoid. 3
Curculio Alni 34
Betulæ 32

Buxus
Chermes Buxi 5

Urtica
Papilio Atalanta 119
Urticæ 114
C. album 115
Jo 88
Paphia 138
Levana 133
Prorſa 134
Phalæna Meticuloſa 95
Plantaginis 25
lubricipeda 47
Villica 24
hortulata 195
verticalis 231
Chermes Urticæ 6
Aphis Urticæ 25
Muſca Urticæ 94
Curculio argentatus 59

Morus
Phalæna Mori 18

Quercus
Papilio Iris 110
Quercus 148
Phalæna Vinula 16
Quercus 13
proceſſionea 21
Monacha 26
diſpar 27
chryſorrhæa 28
curtula 34
pudibunda 35
lubricipeda 47
Oo 57
bucephala 61
quadra 84
complanata 85
pacta 86
Pſi 96
pyramidea 119
lacertinaria 130
purpurata 147
viridata 155
amata 158
praſinaria 202
viridana 203
gemella 279
ramella 281
Cynips Quercus Baccæ 4
- *Folii* 5
- *Petioli* 6
- *Pedunculi* 7
- *Gemmæ* 8
- *Radicis*
- *Lanaria*
Ichneumon lanarius
Coccus Quercus 3
Ilicis 4
Chermes Quercus 9
Aphis Roboris 19
Quercus 20
Chryſomela

Curculio Quercus 21
Scarabæus variabilis 53
Cervus 58
Cantharis navalis 29

Juglans
Phalæna Aceris 98
pyramidea 119

Fagus
Phalæna Populi 32
Coryli 33
pudibunda 35
Fagi 60
Schæfferella 296
Chermes Fagi It. Sc. p. 112
Cynips Fagi 9
Acarus Fagi It. Sc. p. 160
Curculio Fagi 36
Scarabæus Melolontha 43

Carpinus
Phalæna brumata 201
roſtralis 229
Coccus Carpini 6

Corylus
Papilio vulpinaria 136
Phalæna Pavonia 6
Coryli 33
Fagi 60
Pſi 96
marginata 182
Avellana 210
Coccus Coryli 8
Chryſom. Coryli 33
Nucum 51
Attelabus Coryli 1
Cimex Coryli 85
Cicada Coryli

Jatropha
Papilio Jatrophæ
Phalæna Jatrophar. 154

Ricinus
Papilio Ricini 50

Pinus
Sphinx Pinaſtri 20
Phalæna Pini 12
quadra 84
Piniaria 134
Picearia 219
Pinella 272
Turionella 273
Dodecella 274
Reſinella 275
Tenthred. erythroceph. 26
Aphis Pini 15
Ichneum. Reſinellæ 36
Chryſom. Pini 56
Curculio Pini 15
Dermeſtes Piniperda 11
typograph. 9
Cimex Pini 65
Acarus Aphidioides

Abies
Phalæna argentella
tædella
Strobilella 271
Tenthred. Abietis 10
Ichneum. Strobilellæ 33
moderator 38
Chermes Abietis 10
Cimex Abietis 79
Curculio Abietis 49
Cerambyx nebuloſus 17

XXII. DIOECIA.

Salix
Papilio Antiopa 112
Polychlorus 113
Sphinx ocellata 1
Salicis 29
Populi 2
Phalæna Quercifolia 8
Ilicifolia 9
Rubi 14
laneſtris 15
Vinula 16
caſtrenſis 20
monacha 26
Salicis 29

Phalæna

Phalæna curtula 34
ziczac 39
anaſtomoſis 49
libatrix 54
bucephala 61
Dominula 68
leporina 79
pacta 86
typica 122
citrago 125
undulata 164
viridaria 203
Ameriana 211
Haſtiana 222
Salicella 250
pavonia 6
Tenthred. lutea 2
Amerina 3
Salicis 15
Caprea 40
Cynips Viminalis. 10
Salicis ſtrobil. 11
Amerina 12
Ichneum. Cynipbidis 61
glomeratus 68
Aphis Salicis 22
Chermes Salicis 11
Coccus Salicis 11
Caprea
Chryſom. Vitellina 14
pallida 16
polita 18
Viminalis 21
collaris 25
ſericea 54
Caprea 64
Curculio nebuloſus 71
bipunctatus 23
Coccionell. 14-guttat. 22
Cicada cornuta 10
Acarus Salicinus 30

Lemna
Phalæna Nymphæata 196
Lemnata 199

Ceratonia
Scarabæus Ceratoniæ 57

Humulus
Papilio C. album 115
Jo 88
Phalæna Humuli 62
triplaſia 118
roſtralis 229

Populus
Papilio Populi 111
Sphinx Populi 2
Salicis 29
Phalæna Vinula 16
pennicornis
Populi 32
tremula
curtula 34
faſcelina 35
Populella
Popularia 169
Tenthred. Populn. Fn. 934
Aphis Populi 23
Burſaria 24
Chryſom. Vitellina 14
polita 18
Populi 20
10-punctata 22
Curculio Populi 33
tortrix
Meloë Veſicatorius 3
Cimex Populi 73

Mercurialis
Phalæna meticuloſa 95

Carica
Papilio Caricæ 158
Sphinx Caricæ 9

Juniperus
Phalæna Juniperella
Juniperata. 186
Tenthred. Juniperi 9

Ichneum.

Ichneum. Juniperi 58
Tipula Juniperina 34
Cimex Juniperinus 37
Thrips Juniperina 3
Coccinella 9-punctata 9

Ruſcus
Coccus Ruſci 10

XXIII. POLYGAMIA.

Muſa
Papilio Teucer 33

Veratrum
Meloë Proſcarabæus 1

Atriplex
Phalæna lubricipeda 47
exſoleta 104
Oxyacantha 113
Atriplicis 116
Aphis Atriplicis

Acer
Phalæna Aceris 98
Aphis Aceris
Chermes Aceris 13

Fraxinus
Sphinx Liguſtri 7
Phalæna Dominula 68
Phalæna Fraxini 8
Chermes Fraxini 1
Cicada Orni 1
Meloë veſicatorius

Ficus
Sphinx Ficus 1
Chermes Ficus 1
Cynips Pſenes 1
Sycomori 1

XXIV. CRYPTOGAMIA.

Filices
Cimex Filicis 16

Lichen candelarius
Phalæna glabra aptera

Tremella
Acarus Tremellæ

Fungi
Chryſom. Boleti 24
Dermeſtes euſtathius 23
Attelabus Ceramboides 54
Staphylinus Boleti 19
Acarus Fungorum 30

Palmæ
Papilio Helena 18
Curculio Palmarum 1

XC.

XC.

SENIUM SALOMONEUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

JOHANNES PILGREN

Sudermannus.

Upſaliæ 1759. *Februarii* 21.

SALOMON. Eccleſiaſt. XII.

1. Recordare *Creatoris* tui,
diebus *Juventutis* tuæ,
& pertingunt *anni*, quibus dicas, non eſt mihi in illis delectatio.
2. Tantiſper dum non obtenebreſcit *Sol* & *Lux*,
Lunaque & *Stellæ*
3. Quo tempore commovebuntur *cuſtodes* illi domus,
& intermittent *Molitrices* quum mandent,
& obtenebreſcent illi, qui ſpectant per *feneſtras*.
4. Occludenturque *valvulæ foro*,
dejecta *ſonora* molitione,
& ſurget ad *vocem Aviculæ*,
& deprimentur *filiæ cantus*.
5. Etiam e re *alta* timebunt,
& contritionibus in *via*,
& florebit *Amygdalus*,

&

& pinguefacit ſe *Cicada*,
& peribit *Appetitus* omnis;
Quum abit homo in *locum ſeculi*,
& circumibunt *lugentes* per plateas.

6. Antequam abrumpetur *argentea catena*,
& ejicitur *Aureus fons*,
& frangitur *Hydria* ad ſcatebram,
& diſrumpitur *Rota* ad ſcatebram.

7. Nam redeat *Pulvis* ad terram.

Ex hiſce

4.	Sol & Lux - -	*Senſorium commun.*
5.	Luna & Stellæ - -	*Affectus.*
6.	Cuſtodes - - -	*Brachia & Manus.*
7.	Valentes - - -	*Genua.*
8.	Molitrices - - -	*Dentes.*
9.	Feneſtræ - - -	*Oculi.*
10.	Valvæ - - -	*Os*, *Anus.*
11.	Sonoræ - - -	*Vox.*
12.	Vox aviculæ - -	*Matutina hora.*
13.	Filiæ cantus - -	*Aures.*
14.	Alta - - - -	*Scanſio.*
15.	Contritiones - -	*Ambulatio.*
16.	Amygdali flores - -	*Cani.*
17.	Cicada - - -	*Dorſum.*
18.	Appetitus - - -	*Voluptates.*
19.	Locus ſeculi - -	*Sepulchrum.*
21.	Argentea catena - -	*Medulla ſpinalis.*
22.	Aureus fons - -	*Genituræ veſiculæ?*
23.	Hydria - - -	*Veſica.*
24.	Rota - - - -	*Renes.*

Inter alia perquam admiranda ac ſane ſtupenda Sacri Codicis monumenta, *Caput XII. Libri Eccleſiaſtis* locus eſt, cui interpretando, & Medici quoque & Hiſtoriæ Naturalis periti tribuerunt operam,

ram, allecti materia a ſuo non aliena foro. Eſt igitur *Senectus*, quam mortalium ſapientiſſimus Rex *Salomo*, Sp. S. inſtinctu, tanto acumine, tantaque verborum concinnitate expreſſit, ut rerum divinarum humanarumque gnarus ſit oporteat, qui genuinum ſenſum, & emphaſin omnium hujus ſermonis floſculorum, rite percipiat. Nos autem, miſſis explicationibus criticis & mere Theologicis, ne falcem in alienam immittere meſſem videamur, ea tantum delibabimus, quæ, ex naturali hominum conditione petita, laudatam hujusce pericopes particulam quodammodo illuſtrare poſſunt. Sequimur ergo ordinem Textus, quem ſecundum verſionem Tremellianam proponere licebit.

VERS. I.

1. *Recordare* CRETORIS *tui.*

Cuique mortalium, heud leviter aut oſcitanter vitam transeunti, curæ omnino erit, ut ſui ipſius exiſtentiam, omniaque ſua inde dimanantia officia rite perſcrutetur. Simulatque oculos in ſuam conjicit conditionem, animadvertit ſe conſtitutum in globo quodam terraqueo, quem elementa ſubtiliſſima tegunt, aſtra remotiſſima fovent & illuminant, in domicilio pretioſiſſimis lapidibus exſtructo, pulcherrimis herbis & floribus intertexto, nec non animalibus multi variique generis exornato. Hæc omnia, juſta mentis perpendenti trutina, e veſtigio patebit, unumquodque eorum Creatoris cujusdam omnipotentis opus eſſe, numeris abſolutiſſimum omnibus. Uſus vero rerum omnium ſuadet, ut pleniorem homo magisque reconditam ſibi illarum conciliet cognitionem. Horum enim alia corpori alendo, alia, ut ipſa venena, eidem reparando, inſerviunt, quemadmodum alia in alios uſus Oeconomicos, domos puta veſteſque, converti poſſunt; quibus ubi uti fruique inceperit, non poteſt non in ſum-

ſummam rapi admirationem, cultumque benigniſſimi Creatoris, qui tam ſtupenda arte, tantaque ſapientia paravit omnia, ut mortalium nemo, etiam ſana ratione recte utens, ea mente exacte ſatis concipere valeat. Concordi ſapientum ſuffragio Theologorum atque Philoſophorum, finis creationis ultimus eſt gloria DEI. Si enim nullus alius præfixus fuerit creationi finis, quam ut tempus in hoc globo ſalleret homo; tunc ſane non videmus, qui ſplendor univerſi & excellentia utpote ullius uſus, umquam exſtitiſſet; quum ſapientiſſimus rerum Conditor nihil faciat fruſtra. Jam vero, poſtquam contigit homini, quaſi obambulare in medio operum divinorum, quorum quodlibet, pleno veluti ore, ſummi Opificis gloriam & ſapientiam prædicat; poſtquam is, pariter inter animalia, ſenſibus licet externis pollentia, ſolus tamen ratione gaudens, præque ceteris animalibus a DEO creatis, præſtantiſſimis animæ dotibus ornatus eſt: prono fluit alveo, illi unice injunctum eſſe, ut ſuum & omnium reliquorum celebret Auctorem; dum cetera animantia, ſibi non conſcia, tamquam inſtrumenta hujus Syſtematis & media, ad finem concurrunt; illud, quod ſui eſt officii, ſi neglexerit floccique pendeat homo, finis creationis haud obtinebitur, & indignum ſe reddit ſparta, ad quam ornandam a DEO his in terris eſt collocatus. Omnium itaque primo inculcat Rex Salomo, hominem in hunc mundum introductum, omnes in id intenſurum nervos, ut ex ipſo creationis opere Creatorem cognoſcat, eundemque debita proſequatur veneratione, ne in Domo ſplendidiſſima ingratus cenſeatur hoſpes.

2. *Diebus* JUVENTUTIS *tuæ*.

Hæc, ſuadente Salomone, in flore ætatis fiet conſideratio. Duplex enim homini ætas eſt, altera, qua accreſcit, juventus, altera, qua ſenectus decre-

decreſcit, prior quadraginta propemodum annos, poſterior reliquum vitæ tempus, continet. In illa corpus, qua robur aliasque facultates, accreſcit, in hac decreſcit & imbecillius evadit, ac ſenſim ſenſimque adoleſcentiæ ætatique florenti prius obrepit ſenectus, quam animadverti poſſit. In juventute, homo id ſibi negotii imprimis datum credat, ut Creatorem ſuum cognoſcere addiſcat: etenim juvenilem agens ætatem, acutioribus ſenſuum organis & alacriori gaudet ingenio; unde majori afficitur voluptate ex objectis jam oculis obverſantibus; cum e contrario ſenio feſſus, nullam fere ex illis delectationem percipit; ſenſus enim, cum toto corpore, hebetiores durioresque tunc evadunt. Vegeto juvenis animo, vivida imaginandi facultate egregioque memoriæ pollens robore, in hujus univerſi ſcenam introductus, non poteſt non animo ſummopere commoveri totaque mente obſtupeſcere, quoties oculis uſurpare licet infinitam rerum creatarum varietatem, quam nobis rimandam expoſuit naturæ Dominus. Juvenilibus in annis attoniti admiramur terram in altiſſimos montes, perpetua nive obductos, exſurgere, unde aquæ vel lapſu vehementi præcipitantur, vel ſenſim paullatimque coëuntes placidum continuant curſum, donec in flumina, ſuperficiem terræ dividentia, colligantur, nec prius deſiſtunt, quam in mare, unde originem duxere, ſeſe exonerent.

Hos inter terræ tumores, jucundiſſimi campi, valles tranquillæ, & fontes, blando murmure ad radices montium plerumque ſcaturientes, aquam cryſtallo clariorem ebullientes, oculis ſeſe conſpiciendos præbent. Globum terreſtrem ad hæc attentiori perluſtrantes animo, variis eum Lapidum generibus, colore, forma & ſtructura inter ſe maxime diſcrepantibus, concretum animadvertimus. Ex his terræ ſtratis, de ſeculorum curſu præterito-

rum, eo, quod animalia inter marmora, & vegetabilia inter Schiſtum appareant, firmo ſatis argumento judicamus. Ut metalla ponderoſiſſima, gemmas pretioſiſſimas, pellucidiſſimas, pluresque hujus regni theſauros nunquam ſatis admirandos, taceam.

Hinc in Vegetabile regnum devoluti, primo intuitu, terram, velamine & quaſi concinno herbarum aulæo veſtitam, comperimus, quæ umbroſis proceriſque obumbratæ arboribus, inter gramina conſitis, ſuccreſcunt. Ad harum conſiderationem propius dum oculum animumque convertimus, multiplicem foliorum compoſitionem, colorem florum, ſaporem odoremque diverſiſſimum percipiamus, neceſſe eſt.

Animalia, quæ in hoc mundi theatro cernuntur, pæne innumera, non ultimum ſibi admirationis locum vindicant, dum unumquodque eorum, a Brutorum maximis ad minima Inſecta, currit, volat, natat, ſe ſuſtentat, armis ſemet ab impetu hoſtium defendit, œſtro ſeſe propagandi flagrat, & providam natorum curam agit, donec tandem ſibimet providere, ſuosque profligare hoſtes, ipſi valeant. Cernimus denique, unum eorum alteri deſtructionem & interitum minitari, cum unum ex altero vivat, ut unius deſtructio ſit alterius reparatio, dumque languidiora ſuccumbunt, ut opus creationis perenni rideat flore. Itaque ſingula lætantur de propagatione, laborant pro ſuſtentatione, pugnant pro conſervatione, tamquam pro ſeipſis; cum tamen hæc omnia, ad conſervandum, propagandum & illuſtrandum mirabile ſummi Creatoris opus, communi veluti inſtinctu conſpirent. Homini igitur incumbit, ut ad hanc rem curatius perveſtigandam, prius animum advertat, quam mali veniant *dies*. Boni enim dies tantummodo juvenili adſignantur ætati; at in ſenectute non niſi malos numerare dies licet, cum ipſa ſenectus morbus ſit, cui

cui extrema rerum fata imminent, &, pœnæ inſtar, hanc ipſam perſequuntur ætatem. Quilibet enim morbo afflictus, exigua fere voluptate ex objectis hiſce mundanis, quantumvis pulcherrimis, perfunditur. Saluti nihil anteferendum; nam ubi dolor, ibi nec amori, nec fami locus relinquitur. Quidquid igitur fini huic noſtro, hac in vita, convenienter expediundum, in accreſcente ætate fiat, nec in ſenium usque differendum. Huic ſententiæ Maronis adſtipulatur effatum:

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
prima fugit — — —

Creſcente enim ætate varia nobis ſubeunda eſt metamorphoſis, licet ſecundum regulas artis medicæ exactiſſimas noſtram inſtitueremus vitam. Anno enim quinto decimo pubeſcere & fœcundari incipit homo, & in vigeſimum primum ætatis annum provectus creſcere fere ceſſat. Mulier quinquaginta annos nata, amplius concipere nequit; tum frons in rugas ſulcatur, cana nive capillorum hiemat vertex, totaque vita ad annum ſeptuageſimum vel octogeſimum, ad centeſimum quam rariſſime adſcendit.

3. *Et pertingunt* ANNI, *quibus dicas, non eſt mihi in illis delectio.*

Quomodo, quæſo, id arridere cuiquam poteſt, quod dolorem & moleſtiam indivulſos habet comites? Cum ipſa ſenectus ſit morbus: Quidquid olim permulcebat, in ſenio effluxit. Cytherea ulterius ſuis non faſcinat deliciis. Appetitus ad cibum ſumendum, non cogit amplius; quæque in juventute ſapiebant fercula, inſipida ventriculo, orexi laboranti, jam fere evadunt; & ſtultitia demum, quæ ludicris nugis animos puerorum delectabat, ſub ſenio ingraveſcente, magis magisque odioſa redditur; immo functiones, quæ omnes oblectamento & conſtantia promtiſſime antea exercebantur, non

niſi ſumma frictione, moleſtia, & graviſſima p
aguntur ſenſatione. Ut gaudium dolori, ita eti
ſalus morbo opponitur. Decreſcente juventute
creſcit lætitia, & ejus in locum triſtiſſima ſuffici
ſenectus. Quomodo, quæſo, dolor & triſtitia l
mini placeant? Quomodo vero quis, morbis m
lenisque calamitatum undis, obrutus, hujus vi
delicias rite guſtare queat? At vero, qua ratio
ætas ſenilis, & quæ hanc ſæpius comitantur æru
narum catervæ, hominem invadat, quamque ma
ſtos apud eum efficiat caſus, concinne non minu
quam divine, ſapientiſſimus Rex Salomo, in ſ
quentibus exponit.

VERS. II.

4. *Tantiſper dum non obtenebreſcit* SOL & LUX.

In hoc commate videntur functiones animale
ſuis vere depingi coloribus. Cerebrum in capite
ſumma illa corporis parte, includitur, eademqu
prorſus ſe habet ratione ad corpus, atque ſol ad te
lurem; ex illo enim nervi, tamquam radii undiqu
diſperſi, corpus quaſi irradiant & reficiunt. Si qui
de hujus rei veritate certus animoque convictus eſſ
cupiat, ſeni cuidam moroſo, natura frigido, taci
turno, labore & annis admodum defeſſo, doſin Ne
penthis capiendam, in ſyſtema nervoſum, & i
ejus bulbum cerebri, vim tantummodo exſere
tem, propinet. Quo facto experimento, ſine ul
difficultate comperiet, quam vividos ſol huju
microcoſmi radios diſpergat, cum vigor anim
calor, lætitia, loquacitas, omnesque aliæ facult
tes, juvenili ætati propriæ, brevi e ſuis quaſi ſ
pulchris exſuſcitatæ, reſurgunt. Unde, defectu
ſenilem magis in ſyſtemate nervoſo, quam in fibro
ſo, exiſtere, patet; cum volatilia fibras, qua tale
non moveant.

5. LU

5. LUNAQUE *ac* STELLÆ.

Ut planetæ, per ſe corpora opaca, lucem à ſole mutuantur: ſic etiam functiones animales, niſi promtiſſimo ſyſtemate nervoſo dirigantur, omnino languefcunt. Quotidiana experientia, memoriam ætate provectioribus deficere, ſingulos in dies minui, affectus torpere, judicium, imaginationem & voluntatem debilitari, teſtatur; ſed graviſſimi illi affectus, tædium & dolor, remanent, & apud eos altiores quotidie figunt radices, ut de illis merito dicatur, *quod denſæ nubes poſt pluviam recurrant.* Omnes, qui in priori ætate, temperamento præditi fuere ſanguineo, in poſteriori melancholico obnoxii evadunt. Homines, ad ſeniores annos provectos, ludorum gaudiorumque, quibus juvenes delectabantur, tædet. Sirenes, juvenes ad varias voluptates invitantes, ſenibus jam tædium movent. Cuſtodes mortis animos eorum, multis variisque calamitatibus, jam jam occuparunt, ut *maxima pars mortis jam præterierit, & quæ retro eſt mors teneat*, teſte Seneca. Sumtus demum ac reditus, magnæ ſuſtentandæ familiæ, haud ſufficere, ſæpenumero ſenibus videtur; adeoque animi eorum, non tantum propriis, verum etiam aliorum diſtrahuntur curis: ita ut malum quotidie ſuum gemant. Nunquam his poſt nubila Phœbus; quippe quorum cœlum plerumque ſpiſſis coopertum eſt nubibus; quibus item ſol microcoſmi, nimium quantum obſcuratur, luceque privatur priſtina, adeo ut, in ſenectute, una calamitas vix ante deſinat, quam inſurgat alia. Ipſa ſenectus morbus eſt, complicatus plurimis dirisque malis, quæ pulchre enumerat Hippocrates *Aphor. III.* 31. *Senectuti ſpirandi difficultas, Catarrhi tuſſiculoſi, Stranguriæ, Dyſuriæ, Arthritis, Nephritides, Vertigines, Apoplexiæ, Cachexiæ, Scabies, Vigiliæ, oculorum & narium Humiditates, Viſus hebetudines, Glaucedines, & auditus Gravitates.*

VERS. III.

6. *Quo tempore commovebuntur* CUSTODES *illi domus.*

Animalia pleraque armis inſtructa ſunt, quibus non tantum a violento hoſtium impetu ſeſe liberare, verum etiam aliis noxam accelerare poſſunt. Homo manibus hoſtem ſuum tentat contundere & brachiis, in quibus agilitas & robur primarium conſiſtit, maxima dexteritate amplectitur. Experientia teſtatur, feras in homines ſummo irruiſſe impetu, ſed amplexu ita compreſſas, & inter brachia ſuffocatas fuiſſe, ut vitam exhalare coactæ fuerint. Urgente neceſſitate natura unicuique animalium, cuſtodem ſuum monſtrat. Pecora inimicis ſuis cornua opponunt. *Vires in cornua ſumit Taurus: Ovid.* Canis rabidos dentes oſtendit: Felis rapaces ungues. Equus calces remittendo hoſtem profligat. Homo autem brachiis extenſis adverſario obviam venit ſuo quæ, vicem optimi tutoris & defenſoris agunt. Quis hos domus cuſtodes, ætate tremere & labefactari, ignorat? Tremor, defectus ſyſtematis nervoſi ſignum eſt. Quicunque in adoleſcentia laboribus ſe fregit, qui Veneri & Baccho nimis fuerunt addicti, de hoc malo primum conqueruntur. Navis in vaſto mari, undis & ſpumantibus agitata fluctibus, procellis imbribusque obnoxia, citius vacillat & debilitatur, tenſique ejus citius relaxantur funes, quam illa navis, quæ in tuto & clauſo portu, tranquilla jacuit.

7. *Et pervertent ſeſe* VALENTES *robore.*

De genubus dictum. Cujusvis animalium robur a muſculis pendet; quo fortiores enim muſculi, eo fortior motus inde reſultat, & contra, ac dum plures ad unum eundemque effectum concurrunt, tunc ſane fortior evadit motus. Neceſſe enim eſt, ut funis filum, cæteris paribus, vi ſuperet. Nulli

cor-

corporis parti tanta copia carnis, & muſculorum, ac femoribus, annectitur; quibus pedes & tibiæ firmantur, eriguntur & ſtabiliuntur, quare robori eorum, totum ædificii pondus incumbit, & illud columnarum inſtar ſuſtinent; non aliter ac validiſſimi avium muſculi, cum maxima carnis abundantia, ad pectus reperiuntur, quorum uſus, alas inter volandum extendendi, curſumque dirigendi, eſt maximus. Extabeſcente, cum annis, muſculorum circa femora vi, incurvari genua incipiunt; quamobrem ſenex, pronis & tremebundis genubus greſſum molitur; cum e contrario erecto corpore & genubus, pedem promovet adoleſcens. Nihil tam firmum, quod ætate & labore non frangatur & debilitetur; nec mirum, quod crura & femora, quæ per totius vitæ curſum, corpus hominis, onus haud leve, portarunt, tandem fluctuari & vacillari incipiant; columnis vero declinatis, quantum domui periculum immineat, abunde conſtare putaverim.

8. *Et intermittent* MOLITRICES *quum mandent.*

Dentes optimo jure *molitrices* audiunt, per quas frumenta prius teruntur, quam culinam ingredi poſſunt. Hac in domo hordea prius ſunt molenda, quam in olla, h. e. ventriculo, concoquantur. Ex hoc ſuo effectu, dentes molares nomen ſortiti ſunt. Ut vero dentes hoc peragant officium, maxime neceſſarium eſt, ut in altera maxilla ſuos habeant antagoniſtas, intra quos, quidquid intervenerit, frangitur. Si vero dens quidam delabitur, vel vi divellitur, tunc nullius plane utilitatis, ſed numeri tantummodo cauſſa, antagoniſta eſt. De robore dentium validiſſimo, nuces teſtantur duriores, quas, recuſantibus reliquis corporis partibus, dentibus, ſine quadam moleſtia, frangit homo. Cibus, morſu dentium inciſoriorum primo conſcinditur & comminuitur, caninorumque laceratur; de-

inde inter latas molarium ſuperficies conteritur. Quo ſalubrior ſtatus hominis, eo firmioribus inſtructus dentibus reperitur; quam ob cauſſam, qui animalia, immo ipſos homines pro mancipiis emunt, gingivarum puritatem & dentium robur, tamquam ſigna ſanitatis & vitæ infallibilia, probe obſervant. Morbos inter ſeniles referendum, quando dentes macula quadam nigra obducuntur, qua, cariei obnoxii, conſumuntur & tandem decidunt. Uno vero ſublato, oppoſitus in altera maxilla longior evadit, & perpetua quiete, indeque orto viſcido & tartaro obducitur. Quo patet fatum ejus properare. Qui oſſa adoleſcentis maxillaria, cum ſenis comparat, primo intuitu, dentes illius profundius in alveolis defixos reperiet, quam ſenis, qui vacillantes ſupra marginem maxillæ, ſine ullo fere alveolo, adeoque ſine adjumento laterali, altiores, locum ſuum tenent. Quamobrem in maxilla juvenis profundiores apparent alveoli, cum in Senis, a caſu dentium, obliterati & coaliti cernuntur. Hinc colligere licet, cur tanto dolore dentes in juvenibus extrahantur, cum provectiorum ſponte ſæpe decidant, & ſine ullo doloris manifeſto ſigno evellantur. Qui vero reſtant, *fruſtranei* ſunt *molitores*, propterea, quod antagoniſtas amiſerint: & dum *pauci numerantur*, cibus, quem lingua profert & labia includunt, inter loca dentibus vacua, obliteſcit.

9. *Et obtenebreſcent illi, qui ſpectant per* FENESTRAS.

Feneſtræ domus mortalium, oculi nuncupari merentur, quippe quorum ope & auxilio, quidquid in animo latet, facile intueri poſſumus. *Sunt autem oculi pars corporis pretioſiſſima, in quibus maxima indicia amoris & odii. Albert. Sunt veri cordis nuncia, quibus animus inhabitat. Plaut.* Ex opacis oculis vel claris, haud difficile eſt viſu, ſanusne, an

an morboſus hominis ſtatus ſit. Nam clari & vegeti oculi valetudinem indicant optimam; opaci vero morbi ſunt ſigna certiſſima. Febres, Cacochymiæ, Leucophlegmatia, Icterus, Hydrops, plurimique morbi ex oculis optime dignoſcuntur. In febribus phlogiſticis & affinibus, oculi plus juſto rubeſcunt. In criticis pallida, flava, albuginea oculi inficiuntur macula. Ictero cum quis laborat, oculi primo impetu flavo inficiuntur colore &c.

Oculos inſtar feneſtrarum eſſe, per quas ſenſus interni, radios lucis ſuæ emittant, ex iis, qui dolore anguntur & triſtitia, ex ira percitis, amore ardentibus, hilari & placido præditis animo, optime comperimus. Eleganter in hujus rei veritatem canit Poëta:

Heu quam difficile eſt crimen non prodere vultu.

Reus facinoris, oculos in terram plerumque dejicit, ne facinus ejus ex oculis legatur. Hoc etiam apud feras, aliaque animalia, quam ſæpiſſime experiri poſſumus; quoniam ex oculis, accreſcens ira, luculentiſſime hauritur & decreſcens, ut inde facile concludatur, an aditus illorum ſecurus ſit, nec ne. Omnium teſtimonio Anatomicorum, ſubtiliſſima corporis pars, & maxime ſenſibilis oculus eſt; ideoque nec mirum, quod ætate debilitetur, & clariſſima ejus pars, humor puta cryſtallinus, reddatur opacus. Cataracta morbus ſenibus eſt familiariſſimus, in quo lens cryſtallina opaca evadit. Amauroſis, apud ætate maxime provectos nec infrequens. Qui oculorum uſura nimis fruuntur, viſus obſcuritate, vel Amblyopia, ſe tandem gravatos perſentiunt, & in quinquageſimum vel ſexageſimum annum provecti, perſpicillis, utpote optimis adminiculis, uti ſæpiſſime coguntur. Ut taceam, ſenes objecta longius remota, quam propiora, cernere melius poſſe.

Vers. IV.

10. *Occludenturque* VALVULÆ FORO.

Tubus inteſtinalis, ſummo jure, platea corpo-
ris noſtri dicitur; qui in duas dividitur vias, quo-
rum una, ab anteriori porta, ore puta, ad forum
altera vero a foro ad exitum ducitur. Nemo lab-
ſenum incurvari ignorat, eorum imprimis, quorum
dentes elapſi ſunt. Obſtipatio alvi, frequentiſſi-
mum malum, annos infeſtat ſeniles, quod mede-
lam, licet omnem moveant lapidem Medici, multo
rarius admittit.

11. *Dejecta* SONORA *molitione.*

Juvenes ferme ſunt garruli & loquaces, ora-
que eorum ad loquendum plerumque reperiuntur
patula; ſenex vero vitam ſilentio tranſigens, vix
verbum, niſi ſumma urgeat neceſſitas, balbutien-
tum profert ore. Variæ hujus ſilentii cauſſæ ſunt
muſculi tardius jam motum exercent, labia, qu-
pueri habent quaſi acuta & decurvata, ſenibus ſu-
laxa & ori inflexa, quo eloquium minus redd-
tur diſtinctum, ne dicam de trementibus loquel-
muſculis.

12. *Et ſurget ad* VOCEM AVICULÆ.

Embryo in utero materno continuo ſepult-
eſt ſomno. Infantes non prius expergeſiunt, qua-
eſuriant, extinctaque, uberum lacte, fame, ſtati-
in dulciſſimum ſoporem relabuntur. Pueritia a
medios usque dies, in utramque aurem otioſe do-
mit, licet per totam noctem altus illos amplex-
fuiſſet ſomnus; ideoque in hoc orbe ſenſim ſenſim-
que, magis magisque evigilamus, & quo ſeniore-
eo magis obnoxii vigiliis evadimus, ut tandem ſe-
nes, nos ſæpenumero totas pervigilare noctes, nu-
laque ſoporis dulcedine refici, queramur, quo tame-
vires mirifice roborantur ac reſtaurantur. Pueri-
tai

n profundo, non raro, immerguntur ſomno, ut, quis ad aures eorum bombardam exoneraret, vix igilarent. At ex minimo ſtrepitu excitatur ſenex. inc ſenes juvenibus exoſi, quod pervigilio laſſi, ima hora matutina lectos ſuos relinquant. Quinque tempore æſtivo, ſumma aurora, & præcie dum Sol rutilantes radios ſupra horizontem argit, cubitu ſurgit & aures ſilvis & lucis præbet porrectas, aves ſonoris vocibus, atque multiplici ncentu harmonicam modulantes muſicam, qua hil dulcius ſuaviusque nihil, lætabundus auſcultbit. Immo ipſe gallus, qui ruſticis eſt horoloium, ante lucem ſemper cantat, primum hora II. einde hora III. poſtremo vero hora IV. qua ruicus ſurgit & munera aggreditur ſua; ſed ad priam avium vocem excitatus, ſurgit plerumque nex.

13. *Et deprimentur* FILIÆ CANTUS.

Aures filiæ ſunt cantus, ſine quibus cantus nois nullus. Auriculæ ſenum non modo exaridæ & ontractæ, verum etiam ſurdaſtræ fiunt, ideoque on tanto voluptatis ſenſu ex muſica & cantibus, tque adoleſcentes, capiuntur, quin ejusmodi obectamenta illis tædium potius pariant.

VERS. V.

14. *Etiam a re* ALTA *timebunt.*

Maxima ſane voluptas, & oblectamentum in o etiam vertitur puerorum, ut ſumma montium acumina & altiſſimos colles ſcandant. Senes vero, ento gradu ambulant, minimis obviis titubant obtaculis, maximaque moleſtia ſepem licet humilem candunt; & ſi loca petant procliviora, anhelatione ere ſuffocantur, cum ſcorbutici, œdematoſi, aſthnatici ſæpius evadunt.

15. *Et*

15. *Et* CONTRITIONIBUS *in via.*

Senes pedes a terra vix tollere valent; ideoque planiſſimas ſemper calcant vias; muſculorum enim tendines jam minus elaſtici & rigidiores evaſere, cartilagines minus flexiles in oſſa induruerunt, nervique demum lentius officio perfunguntur ſuo; unde rigor minorque mobilitas artuum pendet. Pueri autem curſu cum Cervis, lapidum inter acervos & frutices certantes, certo humum ſignant pede.

16. *Et florebit* AMYGDALUS.

Hunc locum omnes fere Auctores per capillos albos exprimunt, qui cani calveſcens illud ſenile caput exornant. Unde ſimilitudo *& ſine crine caput & ſine fronde campus.* Flos hujus arboris, intus pallidus colore eſt, ut procul remotis alba appareat arbor.

Intempeſtivi funduntur vertice cani
Et tremit effœto corpore laxa cutis. Scheuchz.
Et mihi deterior canis adſpergitur ætas. Ovidius.

17. *Et pinguefaciet ſe* CICADA.

Hoc ſi quis rite intelligere cupiat, perſpectam cicadæ figuram, quam inter cantandum aſſumit, habebit; alas nimirum dorſo tumidas, apice vero applicatas tenet, ut curvum appareat dorſum. Juvenes erectam & eximiam corporis figuram gerunt; Seneſcentes prono corpore & demiſſo, dorſoque incurvato, ambulant. Unde Poëta:

Contrahimur miroque modo decreſcimus ipſi,
Diminui noſtri corporis oſſa putes:
Nec cœlum ſpectare licet, ſed prona ſenectus
Terram, a qua genita eſt & reditura videt.
Corn. Gallus.

18. *Et perибit* APPETITUS *omnis.*

Pueri varii generis ludis & ludicris inventiunculis ſenſus animosque paſcunt, quæ ætate proclivio-

ioribus tædium, immo etiam faſtidium propemo-
um creant. *Nec placeant luſus, qui placuere diu,*
oëta canit. Tali modo Regi Davidi reſpondit
arſillai, hoc utens argumento: *Quantum eſt tempus*
nnorum vitæ meæ, ut aſcendam cum Rege Jeruſhallai-
a? Natus ſum octoginta annos hodie; an dignoſcere
ſſum inter bonum & malum? Num guſtare poterit
rvus tuus, quod comedam & bibam? Num audire
itero amplius vocem cantorum vel cantatricum? Et
uare eſſet ſervus tuus amplius oneri Domino meo Regi?
I. Sam. XIX. 35. 36.

Hinc evenit, ut convivia adoleſcentium haud
requentent ſenes, & pueri omnem moveant lapi-
em, ut ſenum effugiat conſortia.

19. *Quum abit homo in* LOCUM SECULI.

Hæc verba clara & per ſe admodum perſpicua
int. Cum nulli contigerit impune naſci; unde Se-
eca: *Totum hunc, quem vides, populum, cito natura*
evocabit & condet; Mors enim omnes æque vocat, iratis
Diis propitiisque moriendum.

20. *Et circumibunt* LUGENTES *per plateas.*

Mos eſt vetuſtus apud Orientales, etiam hodie
uperſtes, ut in exſequiis, lamentatrices mulieres
dſint, querula nimirum voce triſtique ululatu do-
orem de defuncto exprimentes. Sic etiam in aula
orporis humani, cum ultima hæc tragœdia inſtat,
arii ſentiuntur dolores circum inteſtina, corporis
lateas, uti in hypochondriis, lumbis, inguinibus,
gna obſtructorum vaſorum fatalia.

VERS. VI.

21. *Antequam abrumpitur* ARGENTEA
CATENA.

Per hanc catenam, alba iſta *Medulla ſpinalis*
nnuitur, quæ ætate contabeſcit & exſiccatur; quo
ontingit, ut Paraplegia inferior corporis pars affi-
ciatur;

ciatur; cum nervi, ſecundum longitudinem totam medullæ ſpinalis deſcendant, hujusque inferior pars primo emarceſcere aſſoleat, quo functiones retardantur & minuuntur; exinde etiam tarda ſenectus alvusque ſignis evadunt &c. Affluxus humorum, obſervantibus Medicis, in pueritia ad caput, quod tunc ſæpius exulceratur & fluit; in juventute ad pectus, unde Hæmoptyſes frequentiores; in virili ætate ad abdomen, unde Colica, Cholera ſimiliaque mala; in grandæva ætate ad partes inferiores, unde Hæmorrhoides frequentes, quæ ſæpe exulcerantur, fiſtulasque ani generant, & hæ Paraplegias, dum apicem medullæ ſpinalis attingunt.

22. *Et ejicitur* AUREUS FONS *).

Per aureum fontem non pauci vaſa lactea cum Ductu Thoracico explicant, quæ pabulum & alimentum corpori ſubminiſtrant; vaſa hæc lactea, uti reliqui canales corporis minimi, ætate & ſenio coaleſcunt, unde nutritio parcior; adeoque exſuccum corpus & tabidum traditur ſenectuti.

23. *Et frangitur* HYDRIA *ad ſcatebram.*

Veſica urinaria, hydria ad ſcatebram eſt. Incontinentiæ urinæ, annis ætatis ultimis ſenes plerumque obnoxii ſunt; urina eorum, dolore, ſtranguria, ſponte ſtillat turbulenta, & in matula tenax concreſcit in gluten. Hicque mortis præco ſcenam cum ſene tamdiu ludit, quamdiu vivos inter nŭmeratur.

24. *Et diſrumpitur* ROTA *ad ſcatebram.*

Dum renes transverſim diſſecantur, ſpeciem figuramque rotæ cujusdem cum radiis & peritrochio præ

*) Per *Aureum fontem* facile intellexiſſem veſiculas *ſeminales* genitura turgidas, unde vigor corporis & animi excitatur; ſed a Theologis meliora edoctus hanc ſententiam depoſui.

ræ ſe ferunt. Calculus urinarius, quiete corporis ; debilitate, in renibus generatur, & hinc oritur ſephritis. Quo malo renes intus exulcerantur, & ota ad ſcatebram diſrumpitur. Rex Salomo a ſcabris Orientalium, e quibus, aqua rotarum adminiculo exhauſta, in hydriam infunditur, eximiam mit parabolam. Ut enim rota diſrumpitur & hyia ad ſcatebram frangitur, ſic etiam renes in hoine labefacti, corrumpuntur, & veſica urinaria ;inam continere non valet.

Vers. VII.

25. *Nam redeat* PULVIS *ad terram.*

Eleganter de hac re Vellejus: *Omne, quod orm eſt, mortalitas conſequitur.* Sic omnes, mortali ıadam conditione generantur homines. Veluti omum in arbore creſcit, tandemque maturum decilt; eodem modo generatur, creſcit, matureſcit & iem tandem ſupremum obit homo. Omnes corporis fibræ ſenſim obrigeſcunt, cartilagines in oſſa ermutantur, quo artus redduntur rigidi, glandulæ parctantur exſiccatæ & obdureſcunt; unde humors, per meatus arctiſſimos, dilutionem & ſecretioem prohibentes, coacti, acriores evadunt. Memranæ cerebri & medullæ ſpinalis dureſcunt & conahuntur, unde debilitantur nervi: ideoque, eadem aturæ lege, qua cuncta, quæ in his ſublunaribus ıbſelliis moras nectunt, ad interitum vergunt & eſtructionem properant, eadem etiam homo deruatur, neceſſe eſt. Vinculo animæ & corporis ıluto, in prima reſolvitur principia, putreſcit & ı pulverem terræ redit corpus. Cum Julius Cær ſepulchrum Alexandri Magni viſitaret, eum perıam ſibi ſimilem, extrema figura, vidit; ſed leiſſimo digito naſo ejus admoto, tamquam cinis ollapſus eſt. Omne, præter inviſibile illud primæ gene-

generationis punctum, quod corpus conſtituit, pe
nutritionem & alimentum aliunde acquiſitum eſ
Quæcunque nobis in victum cedunt, ex vegetab
libus aut animalibus, deſumuntur. Animalia ipſa
herbis enutrita; arbores & herbæ, qua primam
originem, adeo ſubtiles, ut oculorum aciei fer
ſe ſubtrahant, & reliquum, herbam conſtituens
terra eſt, quæ vi, in creatione accepta, huic ſub
jicitur metamorphoſi, dum ceteris unita elementis
formam induit vegetabilium. Sic homo, a terra
compoſitus, in terram iterum reſolvitur.

Hæc ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit & pigris greſſibus immo petit;
Non habitus, non ipſe color, non greſſus euntis
Non ſpecies eadem, quæ fuit ante, manet,
Contrahimur, miroque modo decreſcimus ipſi,
Diminui noſtri corporis oſſa putes;
Non cœlum ſpectare licet, ſed prona ſenectus
Terram, qua genita eſt, & reditura, videt.
Ortus cuncta ſuos repetunt, mortemque requirunt
Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.
Cornel. Gallus.

De hiſce plura qui velit, adeat varios, qui de hoc argumento ſcripſere, auctores, uti ſunt *Wit* miſcell. ſacr. 2. exerc. 6. de incommodis ſenectutis *Wedelii* Diſſert. dec. 3. exerc. 3. de morbis ſenum Salomoneis. *Hottinger* Biographia Sacra pag. 40-45 *Smith*. Salomonis deſcriptio Senectutis &c.

XCI.

AUCTORES BOTANICI

QUOS

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

propoſuit

AUGUSTINUS LOO

Oſtro-Gothus.

Upſaliæ 1759. *Martii* 14.

---

§. I.

Exteras aditurus terras, quemadmodum incolarum quibuscum commorari vel habitare animus eſt, ſi non omnium, eorum ſaltim nomina, naturam, negotia & functiones noſcere avet, quos uſui & emolumento ſibi futuros credit, ſic etiam Diſciplinam quandam pertractaturo Scriptorum nomina, famam, ingeniorum vim & monumenta ſcitu adeo eſſe neceſſaria judicamus, ut his adminilis deſtitutus, per ambages ſe fatiget multumque conſumat temporis, quod cognitioni augendæ perficiendæque, niſi ἀνιςόρητος eſſet, non ſine fructu impenderet. Poſtquam ego ad nobiliſſimam pariter ac utiliſſimam illam Hiſtoriæ Naturalis partem, quæ Botanice audit, animum advertere cœpi, eos-

que conſulere, qui aliquid hoc in ſtudiorum genere poſuere operæ, tam largus ſeſe mihi obtulit ingeniorum proventus, ut, multitudine obrutus & in bivio quaſi Herculis conſtitutus, quos potiſſimum ſequerer, quove pergerem, neſcirem, donec pro ea, qua eſt in Auditores ſuos, benignitate, D. Præſes, fluctuanti ſuccurrerit, facem prætulerit, viamque monſtrarit mihi aliisque calcandam, omnium certiſſimam breviſſimamque. Quæ quamvis ita ſint, mihi tamen forte ignoſcet Benev. Lector, ſi, ſpecimen aliquod academicum in lucem editurus, priſci & ſequioris ævi Botanicos exhibeam, qui vel magnum & memorabile aliquod facinus in re herbaria præſtiterunt, vel qui, his longe inferiores, ſua tamen inter eos nomina profiteri voluerunt, magnos licet inter ſcriptores, a ſapientioribus, non referantur.

§. II.

Spatioſiſſimos Botanices campos cum ingreditur ſcientiæ hujus Studioſus, tot illum circumdant Scriptorum catervæ, ut ad ſolum conſpectum dubius hærere occipiat, quorum ſecuturus ſit arma, quorum detrectaturus militiam. Ego vero, facultatum ratio ut habeatur, haud exiguam eorum partem, ſicco, quod ajunt, pede, præterii, qui vel mihi, qua Botanico, non inſervierunt, vel ad ſcientiæ incrementa tam parum contulerunt, ut indignos judicaverim, qui Botanicorum cohorti adnumerentur. Idem quoque de illis dictum eſto, qui, Botanicis principiis non adſuefacti, ſpiſſa de *hortorum cultura* & *plantarum viribus* in publicum protruſerunt volumina. *Commentatores* in veterum ſcripta, Diſputationum peculiarium & monographorum confectores, hisce adjungo. Patres item Græcos, Romanos, Arabes & Barbari ævi ſcriptores alios, immo & eos excluſi, qui, artis expertes, uno alterove utili

utili experimento, γνησίως Botanicorum gregi ſeſe immiſcere haud erubuerunt.

§. III.

Ad methodum quod attinet, alphabetico uſus ſum ordine, ut Auctorum nomina, quoties occurrunt, eo facilius & citius inveniantur: eos vero permodeſte deſerui, qui vel inclareſcendi tempore ſectantur Præſidem in Philoſophia Botanica, vel ſecundum annos editorum librorum progrediuntur, quod Generoſiſſ. D:nus HALLERUS magno cum adplauſu fecit; vel ſecundum argumentum quod pertractarunt, ut D:nus Præſes in Bibliotheca Botanica, vel denique ſecundum terras, quas incoluerunt, quo nihil fere incertius, dum lucri ducti cupidine, nunc has, nunc alias, adire ſolent plagas viri, nominis fama celebres. Sed ad propoſitum reverſurus, ea, qua fieri poteſt, brevitate, tradam Auctorum 1:o *Cognomina*, 2:o *Prænomina*, 3:o *Annos menſesque natales*, quoties ad meam pervenerunt cognitionem. 4:o Nec *Munera*, quibus functi ſunt, dummodo me non latuerint, prætergreſſus ſum. 5:o Annos, quibus *inclareſcere* cœperunt, plerumque indicavi. 6:o Ex ingenii *fœtibus* non niſi unum, eumque præcipuum, adferre placuit, cum omnes enumerare, & longum & inutile eſſet, in primis cum *Montalbanum*, D:num *Præſidem*, & *Segvierum* in Bibliothecis Botanicis, & antea laudatum HALLERUM in Methodo Medici ſtudii id fuſius abſolviſſe animadverterim. 7:o Annum menſemque, diemque, quo *deceſſere*, adſcripſi. Cum autem mea, ſuper his aliisque, ſæpius ſiluerint monumenta, operæ ſe pretium facturum credat Reique Litterariæ longe jucundiſſimum, qui lacunis ſupplendis, quoties ſe offert occaſio, otium ſuum impendere non gravetur.

§. IV.

En! Auctores, Benev. Lector, in re herbar præcipuos:

·AGNETHLER	Mich. G.	*Eques tranſylv*
	1751. Laurus.	
ALDINUS	Tobias	*Medicus.*
	1625. Hort. Farneſian.	
ALDROVANDUS	Ulyſſes 1522.	*Prof. Bonon.*
	1668. Dendrologia. 1605. V: 4	
·ALLIONI	Car.	*Med. Pedemont*
	1755. Rar. Pedemont.	
ALPINUS	Proſper 1553.	*Prof. Bot. Patav*
	1591. Ægyptiaca. 1616. XI: 23.	
* *Fil.*	Alpinus 1603.	*Prof. Bot. Patav*
	1627. Exotica. 1637.	
AMBROSINUS	Hyacint. 1605.	*Prof. Bot. Bonon*
	1657. Phytologia. 1672.	
·AMMANUS	Paul. 1633.	*Prof. Lipſienſ.*
	1676. Suppellex. 1691. II: 4.	
* *Fil.*	Johan. 1707. XII: 2.	*Prof. B. Petrop*
	1739. Pl. ruthen. 1741. XII: 15.	
ANGUILLARA	Ludov.	*Prof. Bot. Patav*
	1651. Simplicia.	
ARETIUS	Bened.	*Prof. Græc. Bern*
	1651. Stockhorn. 1574. IV: 21.	
*BANISTER	Johan.	*Peregr. Angl.*
	1680. Pl. Virginicæ. 1680.	
*BARRELIER	Jacob. 1606.	*Dominic. Gall*
	1714. Pl. rariores. 1673. IX: 17.	
BARRERE	Petr.	*Prof. Perpin.*
	1741. Pl. Cayennæ.	
BASSÆUS	Nicol.	*Typographus.*
	1590. Icones Tabernæmon..	
*BAUHINUS	Caſpar. 1650. I: 17.	*Prof. Baſil.*
	1593. Pinax. 1626. XII: 5.	
* *Frater*	Johan. 1541.	*Medicus.*
	1591. Hiſt. plant. 1613.	
BELLEVAL	Richier.	*Prof. B. Monſp*
	1598. Onomatolog.	
BELLUCIUS	Thom.	*Prof. B. Piſa*
	1662. Hort. Piſæ. 1671.	
BELLONIUS	Petrus 1490.	*Medic. Gallus*
	1553. Iter Orient. 1555.	

BER

BERGEN Carl. A. 1704. VIII: 11. *Prof. Francof.*
1744. Flor. Francof.

BERINGER Joh. Ad. *Pr. M. Herbip.*
1722. Hort. Herbipol.

BERNITZ Bern. *Medic. Polon.*
1652. Hort. Warſov.

*BESLERUS Baſil. 1561. *Pharm. Norib.*
1533. Hort. Eyſtettenſ.

BLACKSTONE Johan. *Med. Angl.*
1737. Fl. Harefield.

BLACKWELL Eliſab. *Uxor Med. Angl.*
1735. Herbarium.

BLAIR Patric. *Med. Angl.*
1718. Philoſophia.

*BOBARTUS Jacob. *Praef. H. Oxon.*
1669. Hiſt. pl. Moriſ.

*BOCCO Paul. 1633. V. *Monac. Panorm.*
1668. Muſeum. 1704. XII: 21.

BOEHMER Georg. Rud. *Prof. B. Vitemb.*
1750. Fl. Lipſienſis.

*BOERHAVE Herm. 1668. XII: 31. *Prof. B. Leidae.*
1710. Hort. Leidenſ. 1738. IX: 23.

BONTIUS Jacob. *Med. Javae.*
Natur. Oriental.

BOOT Boetius *Med. Brugenſis.*
1609. Icones.

*BRADLEY Rich. *Pr. B. Cantabr.*
1716. Succulenta.

*BREYNIUS Jacob. 1637. I: 14. *Mercat. Gedan.*
1673. Centuria. 1697. I: 25.

Fil. Joh. Ph. *Medic.* Gedan.
1700. Prodromus.

BROMEL Olof 1639. V: 4. *Med. Suecus.*
1694. Fl. Gothob. 1707. II: 16.

BROSSE Guido. *Prof. B. Pariſ.*
1628. Hort. Pariſinus.

*BROWNE Patric. *Med. Peregrin.*
1756. Fl. Jamaicae.

*BRUNFELS Otto *Carthuſ. Med.*
1530. Herbarium. 1534. XI: 23.

BRY Theod. *Germ.*
1616. Florilegium.

*BURMANNUS Johan. 1707. IV: 26. *Prof. B. Amſtel.*
1737. Capenſia Aſiatica.

•BUXBAUM	Joh. Ch.	*Prof. B. Petrop.*
	1721. Pl. Orient.	1729.
*CÆSALPINUS	Andr. 1519.	*Prof. B. Piſan.*
	1583. Syſtema.	1603. II: 15.
CALCEOLARIUS	Franciſc.	*Pharm. Veron.*
	1566. Baldus.	
CAMELLUS	Georg. A.	*Jeſuita.*
	Pl. Luzonum.	
•CAMERARIUS	Joach. 1534. XI: 6.	*Med. Norimb.*
	1586. Hortus propr. 1598. X: 11.	
	Rudolph. 1665. II: 17.	*Prof. Tubing.*
	1695. Sexus plant 1721. XI: 11.	
CASTELLUS	Petrus	*Prof. B. Meſſan.*
	1652. Hort. Meſſan.	
•CATESBY	Marcus	*Miles Peregrin.*
	1731. Nat. Carolin. 1749. XII; 23.	
CAVALLINUS	Philip.	*Italus.*
	1689. Hort. Romanus.	
CELSIUS	Olof 1670. VII: 19.	*Prof. Theol. Upſ.*
	Fl. Upland. 1756. VI; 24.	
CHABRÆUS	Domin.	*Medicus.*
	1666. Compend. J. Bauh.	
CHERLERUS	Joh. H.	*Gener J. Bauh.*
	1619. Prodr. J. Bauh.	
CHEMNITZ	Johan.	*Brunſvic.*
	1652. Fl. Brunſvic.	
CHOMEL	Joh. B.	*Memb. Pariſ.*
	1712. Pl. Officinal.	
CLAVENNA	Nicol.	*Pharmac.*
	1609. Achillea Clavenn.	
CLEYERUS	Andr.	*Med. Bataviæ.*
	1680. Indica.	
*CLUSIUS	Carol. 1526. II: 26.	*Pr. B. Leidenſ.*
	1557. Hiſt. plantar. 1609. IV: 4.	
CLUTIUS	Auger.	*Belga Peregrin.*
	1634. Nux Medica.	
•COLDEN	Conval.	*Nob. Angl. Amer.*
	Flora Coldingham.	
COLET	Petrus	*Præſ. Cur. Dion.*
	1697. Fl. Dionenſis.	
*COLUMNA	Fabius 1567.	*Nobilis Italus.*
	1592. Ecphraſis.	1606.
•COMMELINUS	Caſpar. 1667.	*Prof. B. Amſtel.*
	1697. Hort. Amſtel. 1731. XII: 26.	

*COM-

*COMMELINUS Johan. *Senator Amſtel.*
1683. Hort. Amſtel.

CORDUS Euric.
1534. Botanologia. 1535. XII: 4.

Fil. Valer. 1515. II: 28.
1561. Hiſt. Stirpium. 1544. IX: 25.

CORNUTUS Jacob. *Med. Pariſienſ.*
1635. Rar. Canadenſes.

CORTUSUS Jac. Anton. *Prof. B. Patav.*
1581. Hort. Patavinus. 1593.

COSTA Chriſtoph. *Chirur. Hiſpan.*
1587. Simpl. Aſiæ.

— — — Joſeph. *Jeſuita Luſit.*
1591. Natur. Indic. 1600. II: 15.

COSTÆUS Johan. *Pr. M. Taurin.*
1578. Stirp. Natura. 1603.

CUPANUS Franciſc. 1657. *Siculus.*
1692. Pl. ſiculæ. 1710. VI: 10.

DALE Samuel *Med. Anglus.*
1693. Pl. Officinales.

*DALECHAMP Jacob. 1513. *Med. Lion.*
1587. Herbarium. 1588.

DALIBARD Dionyſ. *Schol. Rect.*
1749. Fl. Pariſienſis.

DEERING Carol. *Med. Angl.*
1738. Fl. Nottingham.

*DILLENIUS J. Jac. 1684. XII: 22. *Prof. B. Oxon.*
1719. Muſci. Eltham. 1747. IV:

*DODART Dionyſ. 1634. *Membr. Pariſ.*
1676. Obſervation. 1707. XI: 5.

*DODONÆUS Rembert. 1517. *Med. Mechlin.*
1552. Herbarium. 1585. III: 10.

DONATUS Dionyſ. *Pharm. Venet.*
1631. Fl. veneta.

DORSTENIUS Theod. *Medic. German.*
1540. Herbarium.

DURANTE Caſtor. *Med. Sixti V.*
1584. Herbarium. 1590.

*EHRET Dionyſ. *Hortul. Pictor.*
1749. Icones.

ELSHOLTZ J. Sig. 1623. XI: 6. *Berolin.*
1663. Fl. Marchica. 1688. II: 19.

ERNDTELIUS Chriſt. H. *Medic.*
1730. Fl. Warſov. 1734. III: 17.

EURHOTIUS
1733. Hort. Carolsruh.

FABER — Johan. — *Med. Romanus*
1606. Nardus.

FAGON — Guido 1638. — *Prof. B. Pariſ.*
1699. — 1718. III: 12.

FEUILLEE — Ludov. — *Franciſc. Peregr.*
1714. Pl. peruvian.

FRAGOSIUS — Johan. — *Med. Hiſpan.*
1572. Aromata.

FRANKENIUS — Johan. 1590. I: 25. — *Prof. B. Upſal.*
1638. Fl. Suecica. — 1661. X: 16.

FRANCUS — Johan.
1594. Fl. Luſatiæ.

FUIREN — Georg. — *Danus.*
1662. Fl. Gothica.

*FUCHSIUS — Leonh. 1501. — *Prof. M. Tubing.*
1542. Herbarium. — 1566. V: 10.

FERRARIUS — J. Bapt. — *Soc. Jeſ.*
1633. Cult. Flor.

GARIDEL — Petrus 1659. — *Med. Aixenſis.*
1715. Fl. Galloprovinc. — 1737.

GEMEINHARDT — Joh. C.
1724. Fl. Laubæ.

GEOFFROY — Steph. — *Prof. Ch. Par.*
1700. Fl. Officinales. — 1731.

GERHARDUS — Johan. — *Chirurg. Lond.*
1596. Herbarium.

GERBER — Traugott — *Med. Moſcov.*
Mſc. Fl. Wolgenſis. — 1743. II: 15.

*GESNERUS — Conr. 1516. III: 26. — *Prof. Tiguris.*
1541. Varia. — 1565. XII: 13.

*— — — — Johan. — *Canon. Tiguris.*
1740. Vegetabilia.

*GLEDITSCH — Joh. Gottl. — *Pr. B. Berolin.*
1740. Fungi.

*GMELINUS — J. G. 1709. VIII: 12. — *Pr. B. Petropol.*
1747. Fl. Sibiric. — 1755. V: 20.

*GORTER — David 1707. IV: 30. — *Pr. M. Harder.*
1745. Fl. Geldrica.

*GUETTARD — Jo. Steph. — *Membr. Pariſ.*
1747. Fl. Stampenſis.

*GREW — Nehem. — *Angl.*
1672. Anatomia pl.

GRIS-

GRISLEY	Gabr.	*Chirurgus.*
	1661. Fl. Luſitanica.	
*GRONOVIUS	Joh. Fr.	*Conſul. Leidenſ.*
	1739. Fl. Virginica.	
GUILANDINUS	Melch.	*Prof. B. Patav.*
	1557. Hort. Patav. 1590.	
·HALES	Stephan.	*Angl.*
	1727. Statica Vegetabil.	
*HALLER	Albert. 1708. X: 16.	*Pr. B. Gœtting.*
	1735. Fl. Helvetica.	
·HAMEL	Joh. B.	*Membr. Pariſ.*
	1708. Arboretum.	
·HASSELQUIST	Frider. 1722. II: 2.	*Medic. Svec.*
	1750. It. Palæſtin. 1752. II: 9.	
HEBENSTREIT	Joh. Ern. 1702. I: 15.	*Prof. M. Lipſ.*
	1731. Character. Rivin.	
HEISTER	Laur. 1683.	*Prof. B. Helmſt.*
	1730. Hort. Helmſt. 1758. IV: 18.	
HELVING	Georg. A.	*Præpoſitus Th.*
	1712. Fl. Pruſſica.	
*HERMANNUS	Paul. 1640. V: 30.	*Pr. B. Leidenſ.*
	1681. Hort. Leidenſis. 1695. I: 28.	
HERMOLAUS	Barbar. 1434. V: 21.	*Patric. Venet.*
	1492. Dioſc. Plin. 1493. VI: 14.	
·HERNANDEZ	Franciſc.	*Med. Peregrin.*
	1648. Pl. Mexicanæ.	
HEUCHER	Joh. H.	*Prof. Wittenb.*
	1711. Hort. Wittenb.	
HOFFMAN	Maur. 1622. IX: 20.	*Prof. B. Altdorf.*
	1660. Fl. Altdorfin. 1698. IV: 22.	
— — —	Joh. M. 1652. X: 6.	*Prof. Altdorf.*
	1703. Hort. Altdorf. 1727. X: 31.	
ab HORTO	Garcias	*Med. Luſitan.*
	1563. Aromata.	
HOTTON	Petrus 1648. I: 18.	*Pr. B. Leidenſ.*
	1695.	1709. I: 10.
HOUSTOUN	Wilhelm.	*Chir. Angl.*
	1731. Peregrinat. 1733. VII: 14.	
IMPERATUS	Ferrantes	*Pharm. Neapol.*
	1599. Natural. Hiſt.	
JOHNSON	Thomas	*Pharm. Anglus.*
	1634. Herbationes.	
JOHRENIUS	Mart. D.	*Pr. M. Francoſ.*
	1717. Fl. Francofurt.	

JONCQUET	Dionyſ. *Med. Pariſien.* 1659. Hortus.
JONSTONUS	Johan. *Medic.* 1632. Dendrologia.
*ISNARD	Danti. *Membr. Pariſ.* 1716. Obſervation.
JUNGERMAN	Ludovic. 1572. VII: 4. 1615. Fl. Altdorfin. 1653. VI: 1.
JUNGIUS	Joach. 1587. *Lubecenſ.* 1662. Phytoſophia. 1657. IX: 23.
*JUSSIEU	Anton. 1686. VII: 7. *Prof. B. Pariſ.* 1709. Obſervation. 1758. V: 4.
* *Frater*	Bernh. 1699. VIII: 17. *Prof. B. Pariſ.*
*KALM	Petrus *Prof. Aboenſ.* 1746. It. Canadenſ.
*KÆMPFER	Engelb. 1631. X: 16. *Medic.* 1712. It. Japon. 1716. XI: 12.
KENTMAN	Theoph. 1626. Tabulæ.
KIGGELAR	Franciſc. *Belga.* 1690. Hort. Beaumont.
KLEIN	J. Theod. 1686. *Secret. Gedan.* 1730. Hort. propr. 1749. II: 27.
KNAUT	Chriſtoph. 1636. *Med. Hallenſ.* 1687. Fl. Hallenſis. 1694. XII: 7.
— — —	Chriſtian. *Biblioth. Hall.* 1705. Methodus.
KNIF	Guil. J. 1621. Goilandia.
KOKER	Ægid. *Pharm. Harlem.* 1702. Hort. Harlemenſ.
KOENIG	Eman. 1658. XI: 1. *Prof. M. Baſil.* 1680. Regn. Veget. 1731. VII: 30.
KRAMER	J. Georg. 1728. Tentamen.
— — —	Guil. Henr. *Med. Auſtr.* 1756. Fl. Auſtriæ.
KYBERUS	David 1553. Lexicon.
*KYLLING	Petrus *Botan. Regius.* 1648. Fl. Danica.

LA-

Kralitz Hort. Leidenſ. *Vorſtii.*
Gottſched Fl. Pruſſica *Laſelii.*

LABAT J. Bapt. 1663. *Dominicanus.*
1722. Itin. American. 1738.

LANGIUS Beat. Fr. *Helvet.*
1724. Fl. Lucernenſis.

LAUREMBERG Guiliel. *Danus.*
1626. Botanotheca.

— — — Petrus *Roſtoc.*
1632. Apparatus. 1639. V: 23.

LEONICENUS Nicol. 1428. *Med. Francſ.*
1491. Plinius. 1524.

LEOPOLD J. Didr.
1728. Fl. Ulmenſis.

LIGON Richard. *Angl.*
1657. It. Barbadenſe.

LINDERN Franc. B. *Med. Argentor.*
1728. Fl. Argentorat.

LINDER Joh. *Med. Suecus.*
1716. Fl. Wiksberg.

LINNÆUS Carol. 1707. V: 24. *Prof. B. Upſal.*
1735. Syſtema Botan.

LINOCIER Galfrid. *Med. Turnon.*
1584. Aromata.

LIPPI Auguſt. *Peregrin. Gall.*
1705. Pl. Ægypti.

LOBEL Matthias 1538. *Bot. R. Flandr.*
1570. Herbarium. 1616. III: 2.

LOEFLING Petr. 1729. I: 31. *B. Hiſpan. Suec.*
1758. It. Americ. 1756. II: 22.

LOESELIUS Johan. 1607. *Pr. M. Regiom.*
1654. Fl. Pruſſica. 1655. III: 13.

LONICERUS Adam. 1532. X: 10. *Pr. M. Moguut.*
1540. Herbarium. 1586. V: 19.

LOVELL Petrus *Angl.*
1659. Enchiridium.

LUDOLFF M. Matth. *Prof. B. Berol.*
1746. Hort. Berolin.

LUDVIG C. Gotl. 1709. IV: 30. *Prof. M. Lipſ.*
1742. Inſtitutiones. 1773. V: 7.

MAGNOL Petr. 1636. *Pr. B. Monſpel.*
1686. Fl. Monſpel. 1715.

MALPIGHI Marcel. 1628. III: 10. *Prof. M. Bonon.*
1675. Anatomia pl. 1694. XI: 29.

MANETTI Xaver. *Secret. Soc. Bot.*
1647. Hort. Florentinus.

MA-

MANARDUS	Johan.	
	1549. Epiſtola.	
MAPPUS	Marcus	*Med. Argentor.*
	1691. Fl. Argentorat.	
MARANTA	Barth.	*Med. Venuſin.*
	1559. Simplicia.	
*MARCGRAVE	Georg. 1601.	*Germ. Peregr.*
	1648. Iter. Braſiliæ. 1644.	
MARCHANT	Joh.	*Membr. Pariſ.*
	1676. Obſervation.	
MARSIGLI	Lud.Fr. 1658. VII:10.	*Patric. Bonon.*
	1726. Danubius. 1730. XI:1.	
MARTINIS	Barth.	*Chir. Veron.*
	1707. Baldus mons.	
*MARTYN	Johan. 1669. XII: 12.	*Pr. B. Cantabr.*
	1726. Icones exot.	
*MATTHIOLUS	Petr. A. 1500.	*Med. Tridentin.*
	1548. Herbarium. 1577.	
MEISTERN	Georg.	*Hort. Peregrin.*
	1692. Rarior. Indica.	
MEYENBERG	Henr. J.	*Med. cult.*
	1712. Fl. Einbeccenſis.	
MENTZELIUS	Albert.	
	1618. Fl. Gedanenſis.	
*	Chriſt. 1622. VI: 22.	*Med. Berolin.*
	1682. Index polyglott. 1701. I: 17.	
MERRET	Chriſt.	*Med. Angl.*
	1667. Pinax Angl.	
*MERIANA	Maria S.	*Fem. Germ. Peregr.*
	1705. Rar. Surinamenſ.	
MERIAN	Matth.	*Bibliopola.*
	1641. Florilegium.	
MESSERSCHMID	Dan. Gottl. 1685. IX. 16.	*Med. Gedan.*
	1720. Peregr. Sibiriæ. 1735. IV: 18.	
*MICHELIUS	Petr. A. 1679.	*Botan. Hetrur.*
	1723. Genera nova. 1737. I: 1.	
*MITCHELL	Joh.	*Med. Virginian.*
	1748. Principia Botanica.	
*MILLER	Philip.	*Hort. Chelſean.*
	1730. Lexic. Hortulan.	
MOEHRING	Paul. H. 1710. VII: 21.	*Medic. Friſius.*
	1736. Hortus proprius.	
MONARDES	Nicol.	*Med. Hiſpaniens.*
	1571. Simplicia Americæ.	

*MON-

*MONNIER	Lud. Guil.	*Prof. B. Pariſ.*
	1744. Fl. Avernieæ &c.	
MONTALBANUS	(Bumaldus) 1601.	*Prof.*
	1624. Biblioth. Both. 1671.	
MONTI	Joſeph.	*Prof. B. Bonon.*
	1719. Gramina.	
*MONTI	Cajet.	*Prof. B. Bonon.*
	1753. Indic. varii.	
MORINUS	Renat.	
	1621. Hort. proprius.	
*MORISON	Robert. 1620.	*Prof. B. Oxon.*
	1669. Hiſt. plant. 1683. XI: 10.	
MORTON	Johan.	*Med. Anglus.*
	1712. Northampt.	
MULLER	Jul. H.	
	1745. Hort. proprius.	
MUNTING	Henr. 1626. IV: 19.	*Prof. Grœning.*
	1681. Phytographia. 1683. I: 31.	
— — —	Abr.	
	1646. Hort. Grœning. 1658. IV: 18.	
MURALTUS	Joh. 1645.	
	1710. Botanologia. 1733.	
NIEREMBERG	Joh. E.	*Pr. M. Mantua.*
	1635. Nat. Hiſt.	
NISSOLE	Guilielm. 1647.	*Medic. Monſpel.*
	1711. Obſervation. 1735. IV: 18.	
OBERNDORF	Johan.	
	1621. Hort. Ratisbon.	
ODONUS	Cæſar.	*Prof. B. Bonon.*
	1561. Pl. Theophraſti.	
OLEARIUS	Joh. G.	*Halenſis.*
	1668. Hort. proprius.	
OELHAFIUS	Nicol.	*Medicus.*
	1643. Fl. Gedanenſis.	
OLORINUS	Johan.	*German.*
	1616. Cent. Amer.	
ORTELIUS	Abr.	
	1614. Syntagma.	
*OSBECK	Petr.	*Theolog. Svec.*
	1757. It. Chinenſe.	
PAWIUS	Petrus 1564.	*Pr. B. Leidenſ.*
	1601. Hort. Leidenſ. 1617.	
PANCOVIUS	Thomas 1622. I: 27.	
	1654. Icones. 1665. XII: 9.	

*PAR-

*PARKINSON	Johan. 1567. *Pharm. Lond.*
	1649. Theatr. pl.
PASSÆUS	Criſp.
	1607. Icones Boot.
PAULLI	Simon 1603. IV: 6. *Pr. B. Hafnienſ.*
	1640. Botanicon. 1680. IV: 23.
PEINEN	Elias
	1690. Hort. Boſianus.
PENA	Petrus *Galloprovinc.*
	1570. Lobelii Adverſar.
PETITUS	Franc. *Chirurg. Gallus.*
	1710. Obſervatiuncula.
*PETIVER	Jacob. *Pharm. Lond.*
	1691. Gazophylacium.
PILLETERIUS	Caſp. *Med. Monſpel.*
	1610. Fl. Zelandiæ.
PINETUS	Anton. *Gallus.*
	1561. Qualit. plantar.
*PISO	Guiliel. *Med. Amſtel.*
	1648. It. Braſiliæ.
PLANTINUS	Chriſt. *Bibliop. Antw.*
	1581. Icones aliorum.
PLOT	Robert. 1641. *Prof. Chem.*
	1677. Oxfordſhire. 1696. IV: 30.
*PLUKENET	Leonh. 1642. *Bot. Reg. Ang.*
	1691. Phytographia.
*PLUMIER	Carol. 1646. IV: 20. *Franciſc. Peregr.*
	1693. Pl. Americ. 1704. XI:
PONA	Johan. *Pharm. Veron.*
	1595. Baldus. 1716.
PONTEDERA	Jul. *Prof. B. Patav.*
	1718. Anthologia. 1758.
PREVOST	Johan. *Gallus.*
	1655. Fl. Navarr.
PYRARD	Franc. *Peregrinator.*
	1611. Itinerar.
*RAJUS	Johan. 1628. *Theol. Angl.*
	1660. Syſtema Botan. 1705.
RAND	Iſaac *Pharm. Londin.*
	1739. Hort. Chelſean.
*RAUWOLF	Leonh. *Medic. Auguſt.*
	1582. It. Orientale.
RHEA	Johan. *Anglus.*
	1665. Florilegium.

RE-

REGIUS	Henr. 1660.	*Prof. Ultraject.*
	1650. Hort. Ultraject. 1679. II: 18.	
REHFELD	Abrah.	
	1717. Fl. Halenſis.	
*RENEALME	Paul.	*Med. Bleſenſis.*
	1611. Specimen.	
*REAUMUR	Ren. Ant. 1681.	*Membr. Pariſ.*
	Obſervation. 1757. X: 18.	
RENEAUME	Mich.	*Membr. Pariſ.*
	1699. Obſervation.	
*RHEEDE	Henr. 1635.	*Præf. Batav.*
	1678. Hiſt. Malabariæ. 1691. XII: 15.	
RHELLICANUS	(Myller) Joh.	*Med. Tigur.*
	1555. Stockhorn. 1542.	
RICARTUS	Petrus	*Pharm. Lilenſ.*
	1644. Fl. Lilenſis.	
RIPA	Ludwig.	*Med. Venetus.*
	1718. Specimen.	
*RIVINUS	Aug. Qu. 1652. XII: 9.	*Prof. Med. Lipſ.*
	1690. Ordines iconum. 1723. XII: 30.	
*ROBERTUS	Nic.	*Pictor Gallus.*
	Icones.	
ROBINUS	Johan.	*Præf. B. Pariſ.*
	1601. Hort. Pariſinus.	
— — —	Veſpaſ.	*Prof. B. Pariſ.*
	1623. Hort. Pariſinus.	
ROCCARDUS	Claud.	*Italus.*
	1589. Abſinthium.	
ROGERUS	Jacob.	
	1677. Fl. Romana.	
ROLFINCK	Guerner 1599.	*Prof. B. Jenenſ.*
	1670. Vegetabilia. 1673.	
RONCALLUS		
	1747. Fl. Brixiana.	
*RONDELETIUS	Guil. 1507. IX: 27.	*Pr. M. Monſpel.* 1566.
ROLOF	Chriſt. L.	*Med. Berol.*
	1747. Hort. Krauſe.	
ROSENBACH	Zach.	
	1626. Fl. Naſſoviæ.	
ROSENBERG	Joh. Jac.	*Argent.*
	1620. Rhodologia.	
ROSSLIN	(Rhodion) Euch.	*Med. Francof.*
	1533. Herbarium Cubæ.	

RO-

*ROYEN	Adrian. 1704. IX: 11. *Pr. B. Leidenſ.* 1739. Hort. Leidenſis.
ROYERUS	Johan. *Hortul. Heſſenſis.* 1657. Bruſterus.
RUDBECK	Olof 1630. *Prof. B. Upſal.* 1658. Hort. Upſal. 1702. IX: 28.
Fil.	Olof 1660 III: 26. *Prof. B. Upſal.* 1680. It. Lapponic. 1740. IV: 3.
RUELLIUS	Johan. 1474. *Canonic. Gallus.* 1531. Natura Stirp. 1537.
*RUMPHIUS	Georg. E. *Conſul. Amboin.* 1705. Herbar. Amboinæ. 1706.
*RUPPIUS	Henr. B. *Med. Stud.* 1718. Fl. Jenenſis.
SABBATI	Liberat. *Chirurgus.* 1745. Fl. Romana.
SALOMON	Guiliel. *Med. Angl.* 1710. Herbarium.
*SAUVAGES	Franciſc. 1706. V: 12. *Prof. Monſpel.* 1755. Fl. Monſpel.
SCALIGER	Jul. Cæſ. 1484. *Med. Veronenſ.* 1565. Theophraſtus. 1558.
Fil.	Joſ. Juſt. 1540. *Prof. Leidenſ.* 1612. Plinius. 1609.
SCHÆFFERUS	Carol. 1662. Fl. Halenſis.
SCHELHAMMER	Gunt. C. 1649. III: 13. *Prof. M. Kilon.* 1683. Fl. Helmſt. 1716. II: 11.
SCHENCKIUS	J. Georg. *Med. Hagenov.* 1608. Hort. Patavin.
	J. Th. 1619. *Prof. M. Jenenſ.* 1655. Hort. Jenenſis. 1671.
*SCHEUCHZER	Joh. 1672. *Pr. Phyſ. Tigur.* 1708. Gramina. 1738. III: 8.
— — —	Joh. Jac. 1672. VIII: 2. *Pr. Math. Tigur.* 1702. It. Alpina. 1733. VI: 23.
SCHOEPFIUS	Johan. 1622. Hort. Ulmenſis.
SCHOLZIUS	Laurent. 1552. *Med. Breslav.* 1587. Hort. Wratislav. 1599.
SCHWENKFELD	Caſp. *Medic.* 1600. Fl. Sileſiæ. 1609.
SCHWENCKE	Mart. G. *Prof. B. Hag.* 1752. Hort. Hagæ com.

SCHUYL

SCHUYL	Florent. 1652. Hort. Leidenſis.	*Pr. B. Leidenſ.* 1669.
*SEBA	Albert. 1665. IV: 21. 1735. Muſeum.	*Pharm. Amſtel.* 1736. V: 2.
*SEGUIER	Jo. Fr. 1745. Fl. Veronenſis.	*Jur. Conſ.*
SHAW	Thom. 1738. It. Orientale.	*Prof. Th. Oxon.*
*SHERARD	Guil. 1670.	*Conſ. Smyr. Angl.* 1728. VIII: 11.
SIBBALD	Robert 1684. Scotia.	*Medic.*
*SLOANE	Hans 1660. 1696. Herb. Jamaicæ.	*Med. Angl. Bar.* 1753. I: 11.
SPERLING	Otto 1602. 1642. Hort. Haffniæ.	*Prof. B. Haffn.* 1681.
SPIGELIUS	Adrian. 1578. 1606. Iſagoge.	*Med. Bruxell.* 1625. IV: 7.
SPRECCHIUS	Pomp. 1611. Achillea clavennæ.	
SPRENGEL	Phil. S. 1597. Hort. Heidelberg.	
STÆHELINUS	Bened. Obſervation.	*Med. Helvet.*
STAPEL	J. Bodæus. 1644. Herb. Theophraſt	*Med. Amſtel.* 1636.
*STELLER	Georg. W.	*Peregr. Sibiriæ.* 1746. XI: 12.
STERBECK	Franc. 1631. 1654. Fungi.	*Belga.*
STISSER	J. And. 1657. 1699. Hort. Helmſtad.	*Prof. Helmſtad.* 1700.
STROBELBERGER	J. St. 1620. Gallia illuſtr.	*Med. Monſpel.*
STURMIUS	Johan. 1607. Roſa Jericho.	*Pr. Ph. Lovan.*
SURIANUS	J. Don. 1698. Peregr. Americ.	*Med. Maſſil.*
SUTHERLAND	Jacob. 1683. Hort. Edinburg.	*Prof. B. Edinb.*
*SWERTIUS	Eman. 1612. Florilegium.	*Vendit. flor. belg.*
SYEN	Arnold 1640. 1674.	*Pr. B. Leidenſ.* 1678. XI: 12.

SYRE-

SYRENIUS	Simon *Polonus.*
	1613. Herbarium.
*TABERNÆMONT.	Jac. Th. *Pharm. Medic.*
	1588. Herbarium. 1590. IX:
TERTRE	J. Bapt. *Dominican.*
	1654. Antillæ.
TEXTOR	Bened. *Seguſian.*
	1534. Dioſcorides.
*THALIUS	Johan. 1499. *Med. Northuſ.*
	1588. Fl. Harcyn. 1583.
THEVETIUS	Andr. *Franciſc.*
	1558. Peregr. Americ.
*THRELKELD	Caleb.
	1727. Fl. Hiberniæ.
THURNEISSER	Leonh. 1530. *Med. Helv.*
	1578. Herbarium. 1596.
TILLANDS	Elias 1640. *Prof. M. Aboens.*
	1673. Fl. Aboenſis. 1693.
TILLI	Angel. 1653. *Prof. B. Florent.*
	1723. Hort. Piſanus.
TITA	Anton. *Cuſtos B. Flor.*
	1713. Hort. Maurocen.
TITIUS	Mich.
	1751. Hort. Regiomont.
*TOURNEFORT	Pitton. 1656. V: 5. *Prof. B. Pariſ.*
	1694. Syſtema Botan. 1708 XI: 28.
TOZZETTI	Targion. *Prof. B. Florent.*
	1748. Micheli poſthuma.
TRADESCANT	Johan. *Medic. Anglus.*
	1656. Hort. proprius.
*TRAGUS (*Bock*)	Hieron. 1498. *Theol. Medic.*
	1554. Nomencl. ſtirp. 1554. II: 21.
*TREW	Ch. J. 1695. IV: 26. *Med. Norimb.*
	1727. Obſervationes.
TRIUMFETTI	J. Bapt. 1656. *Prof. B. Romæ.*
	1685. Obſervationes. 1708.
Frater	Lælius 1647. *Canonicus.*
	1685. 1722.
TURNERUS	Guiliel. *Medic. Anglus.*
	1551. Herbarium.
TURRE	Georg. 1607. *Prof. B. Patav.*
	1660. Hort. Patavinus. 1688.
*VAILLANT	Sebaſt. 1669. IV: 26. *Demonſt. B. Par.*
	1718. Syſt. compoſit. 1722. V: 21.

VA-

VALENTIN	Mich. B. 1657. XI: 26. *Prof. M. Giſſenſ.*
	1707. Virid. Heſſenſ. 1729. III: 13.
— — —	Ch. B. 1694. XII: 29. *Prof. M. Giſſenſ.*
	1715. Herbarium.
VALENTYN	Franciſc. *Theol. Amboinæ.*
	1724. India vetus.
VALLISNERI	Anton. 1661. V: 3. *Prof. M. Patav.*
	1730. Obſervationes. 1730. I: 28.
VATER	Abr. 1684. XII: 7. *Pr. B. Wittenb.*
	1722. Hort. Wittenb. 1751. XI: 18.
VERNOY	J. Godof.
	1722. Fl. Tubingenſis.
VERZACHA	Bernh. 1629. *Helvetus.*
	1678. Herbarium.
VESLING	Johan. 1598. *Prof. B. Patav.*
	1736. Ægypti pl. rar. 1649. VIII: 30.
VIGNA	Domin. *Prof. B. Piſan.*
	1675. Theophraſti.
*VOLCKAMER	J. Georg. 1616. *Med. Norimb.*
	1700. Fl. Norimb. 1693.
— — —	J. Chriſt. 1641. VI: 7. *Med. Norimb.*
	1708. Heſperides. 1720. VIII: 26.
VORSTIUS	Ælius E. 1567. *Pr. B. Leidenſ.*
	1636. Hort. Leidenſis. 1624. X: 22.
VOSSIUS	Lamber.
	1640. Lexic. ſcon. Boot.
WAGNER	J. Jac. 1641. IV: 30. *Medic. Tigurin.*
	1680. Natur. Helvet. 1695. XII: 14.
WACHENDORF	Ever. J. 1704. *Prof. B. Ultraj.*
	1747. Hort. Ultraj. 1758. XII: 28.
WALTHER	Aug. Fr. *Prof. Lipſienſ.*
	1735. Hort. proprius.
WEDELIUS	J. Wolfg.
	1749. Tentam. Botan.
WEINMAN	J. Jac. *Pharm. Ratisb.*
	1735. Icones pict. 1734.
WELSCHIUS	Chr. Lud. *Medic. Lipſienſ.*
	1697. Baſis Botanica.
WESTENBERG	Em. G. *Pr. M. Harderv.*
	1709. Hort. Harderov. 1712. XI: 16.
WHEELER	Georg. *Angl.*
	1682. It. Græciæ.
WIGAND	Joh.
	1590. Fl. Boruſſica.

ZALUZANIUS	Adam.	*Pragenſis.*
	1592. Herbarium.	
ZANNICHELLI	J. Hier. 1662. V:	*Pharm. Venet.*
	1711. Hiſt. plant. 1729.	
Fil.	J. Jac.	*Pharm. Venet.*
	1735. Pl. Venetæ.	
*ZANONIUS	Jacob.	*Prof. B. Bonon.*
	1675. Hiſt. plant. 1682.	
ZEDOARA		
	1595. Herbarium.	
ZINN	J. Gotfr.	*Pr. B. Gœtting.*
	1757. Hort. Gœttingenſ. 1759.	
ZORNIUS	Bart.	
	1673. Icones Pancovii.	
ZWINGERUS	Theod. 1657. IX: 25.	*Pr. M. Baſilienſ.*
	1690. Theatrum. 1724. IV: 22.	

Quamquam, ut ſupra diximus, Eruditorum ſcriptis nec quicquam addit, nec detrahit locus, ex quo originem ducunt Auctores: in eorum tamen gratiam, qui id forte ſcire percupiunt, cum anguſta pagina plures non admittat titulos, heic quos quævis aluit terra, indicabo:

LUSITANI.	HISPANI.
Acoſta.	Hernandes.
Grisleus.	

ITALI.

Alpini.	Coſtæus.	Pontedera.
Aldinus.	Durantes.	Ripa.
Allionius.	Faber.	Roccardus.
Ambroſinus.	Imperatus.	Rogerus.
Angvillara.	Matthiolus.	Tita.
Bocco.	Montalbanus.	Tozzetti.
Cæſalpinus.	Montius.	Triumfetti.
Columna.	Michelius.	Titius.
Cupanus.	Malpighius.	Tillius.
Caſtellus.	Marſiglius.	Turre.
Calceolarius.	Maranta.	Vallisnerius.
Camellus.	Martinis.	Vigna.
Cavallinus.	Odonus.	Zannichelli.
Clavenna.	Pona.	Zanonius.
Cortuſus.		

GAL-

GALLI.

Barrelier.	Guettard.	Marchant.	Robertus.
Belleval.	Garidel.	Morinus.	Robinus.
Broſſæus.	Garcinus.	Niſſole.	Ruellius.
Bellonius.	Geoffroy.	Plumier.	Sauvages.
Barrere.	Hamel.	Petitus.	Segvier.
Cornutus.	Isnard.	Pena.	Strobelberger.
Chomel.	Juſſæi.	Pinetus.	Surianus.
Coletus.	Joncquet.	Prevoſt.	Tournefort.
Dodart.	Lippius.	Pyrard.	Tertre.
Dalechamp.	Labat.	Renealme.	Vaillant.
Fagon.	Linoncier.	Renaume.	Vernoy.
Feuillæus.	Magnol.	Rondeletius.	

ANGLI.

Baniſter.	Gerardus.	Moriſon.	Shaw.
Blakwell.	Grewius.	Morton.	Sherard.
Blakſtone.	Hales.	Mitchel.	Sibbald.
Bobartus.	Houſtoun.	Parkinſon.	Sloane.
Bradlæus.	Johnſon.	Petiver.	Sutherland.
Blair.	Ligon.	Plot.	Threlkeld.
Browne.	Lovel.	Plukenet.	Tradeſcant.
Catesbæus.	Martyn.	Rajus.	Turner.
Colden.	Merret.	Rhea.	Wheeler.
Dale.	Miller.	Salomon.	

BELGAE.

Bodæus.	Kiggelar.	Pilleterius.	Syen.
Burmannus.	Kocken.	Regius.	Sterbek.
Boerhaave.	Lobelius.	Rheede.	Swertius.
Cluſius.	Meriana.	Richartus.	Valentyn.
Clutius.	Mœhring.	Royeni.	Vorſtius.
Commelini.	Munting.	Rumphius.	Weſterberg.
Dodonæus.	Pavius.	Seba.	Wachendorff.
Gronovius.	Piſo.		

HELVETII.

Aretius.	Kœnigius.	Rhelicarius.	Stæhelinus.
Bauhini.	Langius.	Scheuchzeri.	Verzacha.
Geſneri.	Muraltus.	Simlerus.	Wagner.
Hallerus.			

GERMANI.

Ammani.	Beslerus.	Brunfelſius.	Buxbaum.
Beringer.	Breynii.	Bry.	Camerarii.

Chemnitz.
Cleyerus.
Cordi.
Dillenius.
Dorſtenius.
Elsholtz.
Erndtelius.
Euchrotius.
Francus.
Gerber.
Gleditſch.
Gundelius.
Greulinus.
Gemeinhardt.
Guilandinus.
Hebenſtreit.
Heiſter.
Heintzelman.
Helving.
Hermannus.
Heucher.
Hoffmanni.
Johrenius.
Jungerman.
Jungius.
Kæmpfer.
Kentman.
Klein.
Knautii.
Krameri.
Laurenberg.
Leopold.
Lindern.
Lonicerus.
Ludvig.
Lœſel.
Mappus.
Meſſerſchmidt.
Marcgrave
Meiſtern.
Mentzelii.
Obendorff.
Oelhaſius.
Olearius.
Pancovius.
Peinen.
Rauvolf.
Rehfeld.
Rivinus.
Rolfinck.
Roſenbach.
Rœslin.
Royer.
Ruppius.
Schæfferus.
Schelhamer.
Schenkius.
Schœpfius.
Scholzius.
Schwenkfeld.
Spigelius.
Sprengelius.
Stiſſer.
Steller.
Tabernæmont.
Thalius.
Trevius.
Valentini.
Vater.
Volkameri.
Walther.
Wedelius.
Weinman.
Wigandus.

DANI.

Kylling.
Lauremberg.
Oldenland.
S. Pauli.
Sperling.

SVECI.

Bromell.
Celſius.
Frankenius.
Rudbeckii.
Haſſelquiſt.
Kalm.
Linnæus.
Linder.
Lœfing.
Osbeck.
Tillands.

POLONI.

Bernitz.
Syrenius.

RUTHENI.

Kraſcheninnikof.

Quamquam plerique Botanicorum fuere Medici, quibus Res Herbaria eſt ob Materiam Medicam eodem in pretio habenda, quo Anatomia, ratione Phyſiologiæ, hique occaſionem Botanicen excolendi nunquam non aliis omnibus opportuniorem nanciſcuntur, partim communium librorum cauſſa, partim quod cum munere docendi in Academiis hortorum Botanicorum cura haud raro fit conjuncta, Medicisque ita demandata, ut, multis in locis, ex profeſſo tractari cœperit Botanices ſcientia,

tia,

tia: fuere tamen haud pauci alius ſtudii viri, qui horas, aliis negotiis ſubtractas, in noſtra augenda perpoliendaque Diſciplina, nec infeliciter collocarunt. Sunt hi ſequentes:

THEOLOGI.

Rajus.	Boymius.	Labat.	
Kalm.	Camellus.	Tertre.	
Celſius.	Acoſta.	Feuillée,	*Franciſc.*
Osbeck.	Nieremberg.	Thevetius,	*Franciſc.*
Shaw.	Bocco.	Plumier.	
Helving.	Barrelier.	Brunfels,	*Carthus.*
		Ruellius,	*Canonic.*

PHARMACOPOEI.

*Zanni*chelli.	Donatus.	Dale.	Seba.
Calceolarius.	Imperatus.	Parkinſon.	Besler.
Clavenna.	Richartus.	Rand.	Weinman.
Pona.	Petiver.	Johnſon.	

CHEMICI.

Grislæus. Plot.

CHIRURGI.

Gerhardus.	Petitus.	Sabathi.
Martinis.	Acoſta.	

HORTULANI.

Miller.	Meiſtern.	Snippendahl.
Ehret.	Gottſchalck.	Kralitz.

PICTORES.

Robertus. Morandus. Ehret. Catesby.

TYPOGRAPHI.

Plantinus. Baſſæus. Meriam.

FEMINAE.

Hildegardis. Meriana. Blackwel. Coldenia.

Duo vel plures *ejusdem nominis* cum ſæpe fuerint Auctores, ſedulo cavebit tiro, ne confundat

Alpinos.	Rudbeckios.	Triumfettos.	Krameros.
Amannos.	Scaligeros.	Volkameros.	Laurembergios.
Breynios.	Valentinos.	Commelinos.	Mentzelios.
Cordos.	Zannicchellios.	Royenos.	Robinos.
Hoffmannos.	Bauhinos.	Acoſtas.	Schenckios.
Knautios.	Juſſæos.	Camerarios.	Scheuchzeros.
Montios.	Scheuchzeros.	Geſneros.	*Fortealios plures.*
Muntingios.			

Eorum, qui magno venduntur pretio, hi ſunt præcipui libri:

Rheede.	Sloaneus.	Moriſonus.	Catesby.
Rumphius.	Dillenius.	Ehret.	Rivinus.
Plumier.	Blackwell.	Millerus.	Trew.

Eos porro Auctores, qui libros emiſerunt, *falſo* vel *ficto* inſcriptos *nomine*, cognoſcere debet initiandus, quales ſunt:

Cordus Euricius, ſub cujus umbra latet	*Henricus Urbanus.*
Rhodius Euch.	*Ræslin.*
Tragus Hier.	*Bock.*
Bumaldus,	*Montalbanus.*
Rhelicarius,	*Müller.*

Priſtino adhuc ævo, quamdiu herbarum formas ligneis tabulis expreſſas dabant operum Botanicorum confectores, leviori emebantur ære libri; at poſtquam in æs incidi & minima herba maxima ſæpe lamina, immo vivis *coloribus* depingi cœpit, longe cariore. Hac in re Angli præcipue excellunt, hosque inter inſigniter:

Meriana.	Weinmann.	Ehret.
Seba.	Catesby.	Trew.
Blackwellia.	Miller.	Martyn.

Sed nec ii tandem nobis reticendi ſunt Auctores, qui aliorum compilarunt ſcrinia eorumque labores ſuos fecerunt, quales ſunt:

BIBLIOPOLÆ.	HORTULANI.
Plantin.	Kralitz.
Merian.	Gottſchalk.
Baſſæus.	Cornelius.

PRINCIPES Botan. ſuo ævi dicti:

1. Geſnerus.	1565.	4. Moriſon.	1683.	7. Vaillant.	1722.
2. Cæſalpinus.	1603.	5. Hermannus.	1695.	8. Sherard.	1728.
3. C.Bauhinus.	1626.	6. Tournefort.	1708.	9. Dillenius.	1747.

PRIMARII Auctores ſunt, quorum operibus Botanicus vix carere poteſt, quæque ejus ſunt indolis,

ſolis, ut ſola fere ſufficere poſſint, ſi reliqua acquirendi non fuerit copia: talia ſunt

Præſidis	*varia.*	Kæmpher	*Amœnitat.*
C. Bauhini	*Pinax.*	Lobelii	*Hiſtor. Icon.*
J. Bauhini	*Hiſtoria.*	Magnol	*Monſpelienſ.*
Barrelier	*Rar. plant.*	Michelii	*Genera.*
Bocco	*Muſeum.*	Marcgrave	*Braſilia.*
Burmanni	*Omnia.*	Martyn	*Centuria.*
Browne	*Jamaicenſia.*	Miller	*Horticultura.*
Breynii	*Centuria.*	Moriſon	*Hiſtoria.*
Boerhave	*Lugd. Bat.*	Parkinſon	*Theatrum.*
Cæſalpini	*Hiſtoria.*	Plumier	*Icones.*
Camerarii	*Icones.*	Plukenet	*Phytographia.*
Columnæ	*Ecphraſis.*	Petiver	*Gazophylac.*
Catesby	*Centuria.*	Raji	*Hiſt. Fl. Angl.*
Commelini	*Horti.*	Mentzelii	*Pugillus.*
Cornuti	*Canadenſia.*	Rheede	*Malabarica.*
Cluſii	*Hiſtoria.*	Ruppii	*Jenenſia.*
Dalecampi	*Hiſtoria.*	Rumphii	*Amboinenſ.*
Dodonæi	*Hiſtoria.*	Royen	*Lugd. Bat.*
Dillenii	*Omnia.*	Scheuchzeri	*Agroſtrograph.*
Feuillei	*Peruviana.*	Sloane	*Jamaicenſia.*
Dodarti	*Memoires.*	Tilli	*Piſana.*
Gmelini	*Sibirica.*	Tournefortii	*Inſtitution.*
Gronovii	*Virginica.*	Triumfetti	*Rariora.*
Halleri	*Helvetica.*	Vaillant	*Omnia.*
Hernandèz	*Mexicana.*	Waltheri	*Hortus.*
Hermanni	*Lugd. Bat.*	Zanoni	*Hiſtoria.*

XCII.

INSTRUCTIO PEREGRINATORIS

QUAM
SUB PRÆSIDIO
D. D. CAR. LINNÆI
propoſuit
ERICVS AND. NORDBLAD
Gevalia-Geſtricius.

Upſaliæ 1759. *Maji* 9.

---

§. I.

Quantum publicis rebus privatisque adferant emolumenti, ſuſceptæ ab iis *Literariæ Peregrinationes*, qui acutiori gaudent mentis & oculorum acumine, haud facile quispiam dixerit. Siſtuntur ſcilicet ubique peregrinantium obtutui, quæ mira animum varietate afficiunt, res innumeræ. Mores loquor exterarum gentium, vivendi rationes ac inſtituta, ut cuique propria ita diverſiſſima, quæ eo omnia faciunt, ut & mores ipſis peregrinantibus formentur venuſtiſſimi, & iidem rerum pulcherrimarum utiliſſimarumque copia inſtructiſſimi, natali olim ſolo redditi, in ejus commoda vertere ſciant quidquid ſuis uſibus inſerviturum exterorum excogitavit induſtria. Atque hoc ipſum in cauſſa eſt, quod ex immenſa, quibus Bibliothecæ ſcatent librorum

am mole, nulli a tam variis tamque diverſis mani-
us terantur ac *Itineraria*, qua par eſt, diligentia &
ccuratione conſignata, qvum haud facile fuerit, qui
n *iis* quod ſuo arrideat palato, quidquam non inve-
iat. Nemini vero mortalium qvum ita eſſe felici
ontingat, ut plurium, nedum omnium ſcientiarum
tifundiis emetiendis ſufficiat, in certum ſcopum
itendunt, quotquot inanem regionibus percurren-
is operam non inſumere apud animum ſuum con-
ituunt. Hinc eſt quod canis ubique inhæreant alii
etuſtioris ævi monumentis, Hiſtoriæ lucem fœne-
aturi; alii in ea, quæ ad veram civitatis felicitatem
ua demumcunque ratione promovendam apprime
iciant, inquirant; alii, quæ ſanitati inſerviant, cor-
oris vel tutandæ vel reſtituendæ, ſcire aveant;
lia denique alii. Horum omnium veſtigia legere
t nobis, quidquid eſt virium, & hujus excederet
pellæ limites. Jucundiſſimum tantum *Hiſtoriæ Na-
uralis* ingreſſi campum, utpote quem noſtrum ali-
quo jure dicere fas eſt, in eo præſenti opera occu-
abimur, ut ſuccincte delineentur quæ ſibi obſer-
anda exiſtimet, qui exteras ſalutaturus regiones
artes naturæ conſulti digne adimplere voluerit.

§. II.

Tempus exteras adeundi terras qui elegerit, vi-
eſimo quinto & trigeſimo quinto ætatis anno inter-
eptum optime feciſſe cenſendus eſt, quum jam ætas
ta maturuerit, ut tamen a ſenio non laboret. Qui
nior itineri ſemet accinxerit, præterquam quod
luribus ſe periculis expoſitum exiſtimet, videat ne
erum deſtituatur cognitione, quam, quum domi
aurire potuerit, & opum & temporis, non auro
ninus æſtimandi, jactura perquam gravi apud exte-
os, pluris quam pro opinione, emere habeat ne-
eſſe. Cujus vero ad ſenectutem ætas vergit, vix
bsque ſanitatis diſpendio crebriores ſuſtinere poteſt
cœli

cœli mutationes cibique, & ferendas præterea itineris injurias; quin & a priſtina derelictus animi alacritate, tardioribus etjam inter obſervandum utitur ſenſibus externis.

§. III.

Eo ſummopere enitendum ſibi judicet peregre profecturus, ut ea evitet omnia, quae & inanem ejus operam reddere, & ipſi perniciem accelerare poſſint. Hinc 1. *Libidinem* caveat, corpori non ſolum ſed animo, quin & vitæ inimiciſſimam. 2. *Æs* fugiat *alienum* eo ſollicitius, quod inde emergere in exteris terris nunquam non ſit difficillimum. 3. *Fraudes* vitet diligentiſſime, quum virtuti & veritati ſuus ſemper conſtet honos. 4. *Politicos* nunquam *ſermones* conſerat, ſolamque ſibi magiſtratui, cujus in regione verſatur, parendi curam æſtimet derelictam. 5. *Religioni* eorum, quibuscum vivitur, temere obloqui, rem putet aleae pleniſſimam. Quin & 6. *auream*, prouti dixere veteres *Diætam* diligentiſſime colat, ſibique temperet, ubi in delicias inciderit guſtui quam ſanitati gratiores, vina loquor exquiſitiora, fructus & innumera alia; Intenſiorem Caloris vim Frigorisque fugiat & veſtibus probe arceat. 7. Denique *Luſus* vitet *aleatorios*, angue pejus & cane, quum, quod plurimis accidiſſe fida teſtatur experientia, in opum & vitæ diſcrimen facile inducant, & cum temporis aliis inſumendi negotiis jactura nunquam non ſint conjuncti.

§. IV.

Id vero præcipue agat Noſter, ut niſi ſolida *Hiſtoriæ Naturalis* cognitione inſtructiſſimus, & diligenti oculo luſtratis natalis ſoli *regionibus*, Patriam non relinquat, ne aquam, quod ajunt, trans flumen quærat, & apud exteros ea addiſcendi gratia ſumtus eroget, quæ domi ſuæ vel gratis hauriendi occaſio non defuerit. Bene ſecum actum ſciat, ſi *pingendi*

artem

rtem probe calluerit, cum pictura imaginem rei uique felicius ſiſtat, quam deſcriptio vel ſumma acuratione confecta. *Artem* etjam *ſculptoriam* noſſe, anto minus flocci faciat, quanto acutius obvia quæis intueri debet oculo regulis munito artis, quam, uibus hoc munus plerumque demandari ſolet, arfices ut plurimum non peritiſſimi. Suarum, in iam jam conjectus, partium ducat, in orbem quaſi ovum immiſſus, omnia, non ut ſtupidum vulgus onſuevit, ſed ita *mirari*, ut nihil oculorum ejus & ientis effugiat aciem. *Naturam* in rebus deſcribenis ita effingat, ut qui deſcriptas legerit, res ipſas *culis* quaſi cernere videatur. Fallaci ut plurimum iemoriæ nequaquam fidens, in *adverſaria* mox, & a, ut fieri poteſt occulte, referat quidquid ipſi obrvatum fuerit, nec prius ſomnum capturus *lectum* etat, quam omnia in ordinem redacta chartæ manaverit. *Viros* ſemper ſalutet *literatiſſimos*, qui eo faciiorem ſui dabunt copiam, quo altius in ſcientiarum idyta eum penetraſſe perpenderint, indeque tantum è utilitatis reportaturum ſciat, quantum vel diutura maxime aliorum converſatio nequaquam promitare poſſit; præterquam quod hinc in itineribus dicat ad hominum ingenia quorumcunque ſuos comonere mores, & quemadmodum virtus ſibi latam bique muniat viam, lætus animadvertat; cautius tiam mercari addiſcit, & commercia aperiundi literia occaſionem nanciſcitur commodiſſimam, & ea olligendi, quæ tandem ex ſenectute laborantem aniium jucundiſſima afficiant præteritorum memoria. luribus vero diſtractus, quum quidquam facile præermittat, alienum forte non fuerit, brevem heic ſiere obſervandorum elenchum, ut quæ uno die eglexerit, altera nequaquam miſſa faciat.

§. V.

ITINERARIA quum tantum non innumera lcem viderint publicam, pauciſſima tamen nos habe-

habemus ſermone patrio confecta. Qui in iis e... dendis deſudarunt, quum ſcientiæ rerum natu... lium rudes plurimi fuerint, obſcure adeo, quæ v... rant ipſi, cum aliis communicarunt, ut Oedipus oportet, qui eos intelligat, intelligi modo ſi ... quam poſſint. Veterum mihi ſemet probarunt ... xime *Bellonii Itinerarium & Kæmpferi amœnitates ... ticæ*. Noſtro hoc tempore, qvum ad ſummum ... ſtigium præpropero greſſu adſcenderit *Naturæ ... ſtoriæ* cognitio, optima nobis dedit & perfecta, immortali laudum præconio extollenda incred... Noſtratium induſtria, utpote: *Kalmii Iter Am... num, Haſſelqviſtii Iter Palæſtinum, Osbeckii It... diæ Orientalis, Lœflingii Iter Hiſpanicum* & quæ ... infimo loco nominanda forent, *N. D. Præſidis* I... *Oelandicum, Gothlandicum, Weſtro-Gothicum, S... cum*; ut ceteros taceam N. Præſidis *diſcipulos*, ... variis perluſtratis regionibus ea collegere, un... ſcientiæ naturali lux affulſit maxima.

§. VI.
I T E R.

Viæ menſiones, diverſoria, urbes, provinciæ, ... *pretiumque itineris*, quemadmodum ſint compar... vulgo obſervant, qui peregre proficiſcuntur. A... runt hæc omnia magnam iis utilitatem, qui eas... calcabunt viam, deſignando ſcilicet & indice ... digito monſtrando ea, quæ in hiſce locis obſer... fuere. Sed hæc ſicco pede præterire liceat.

§. VII.
GEOGRAPHICA.

REGIONIS *Longitudo*, *Latitudo* & *Situs* Monto... Campeſtris, Paludoſus, Sylvaticus.

TERMINI regionis, quos *Littora*, *Lacus*, *F... na*, montium *Juga* &c. ut plurimum reddun... ſignes.

MA...

ɅAPPA *Geographica*, ſi adfuerit regionis, inſignem uſum habet; in ea propria etiam conjicere adnotata, abs re non fuerit.

ƷEOGRAPHIA vero eſt vel *naturalis* vel *artificialis*. Illius ut plurimum *Juga montium*, *Fluvii majores*, & *Lacus* terminos conſtituunt; hæc inſignioribus *Urbibus Viisque publicis* ſuam debet originem. Sed hæc omnia noſtrum jam minus veniunt ſub examen.

§. VIII.

PHYSICA.

Fiunt obſervationes Phyſicæ, præcipue circa ꝫs in ſingulis *Elementis* obvias, inprimis vero noɩnda veniunt.

TERRÆ.

IONTES altiores conſcendantur, *proſpectus* ab illis in ſubjacentes regiones obſerventur, *Altitudo* eorum Barometris metiatur, *Præcipitia*, ſi quæ fuerint & *fracturæ*, attente conſiderentur.

ɅPIDUM ſpecies, inprimis vero *Strata lapidum* & *terrarum*, quantum fieri poteſt, non prætermittantur; *Cryptæ* etiam ſubterraneæ perquirantur, cum quid viſu dignum nunquam non habeant. Heic non minus quam in aliis locis probe diſpiciendum eſt, an dentur quædam *diminutionis Aquarum* & continentis dilatationis indicia.

IARIS Littora, Portus, Fluxus & refluxus, *Fluvii* navigabiles & impervii, eorundemque *Cataractæ* inſigniores, *Fontes* præſtantiores, acidulæ, ſalſæ, thermæ; *Lacus*, eorumque natura & indoles.

ER an apricus, ſerenus, ſalutaris aut impurus ſeu noxius fuerit, una cum ſuis cauſſis, quæ ex ſitu plerumque eſſe ſolent, inprimis vero ex *aquis* ſtagnantibus, quæ putredine corruptæ, aërem corrumpunt.

CA-

CALORIS ſummus gradus æſtate, & frigoris hyeme in thermometro, vulgari apud nos hodie uſi recepto, notetur; *Vernationis* tempus determinetur ex Frondeſcentia & Defoliatione arborum, ut inde menſuretur æſtas.

§. IX.
LITHOLOGICA.

TERRÆ communes: *Humus*, *Argilla*, *Arena*, Sabulum, *Creta*, cum proportionata cujuscunque quantitate & mixtionibus.

SAXA qualia? quæ variis in terris varia eſſe ſolent, & ſubjacentem terram non parum illuſtrant.

PETRÆ primariæ: *Cos*, *Silex*, *Schiſtus*, *Calx*, *Talcum*.

CONCRETA, uti *Stalactites*, *Tophus &c.*

PETRIFICATA tam rariora, quam vulgaria magis.

MINERÆ, cum ſuis ſpeciebus, venis immixtis rarioribus.

Lithogeneſia præcipue oculo obſervetur, ut ſufficientes aliquando ſuppetant obſervationes in generatione ſatis adhuc obſcura lapidum, inprimis minerarum.

Specimina lapidum ſollicite colligantur & aſſerventur.

§. X.
BOTANICA.

FLORA regionis, ſi quæ prodiit, præprimis acquiratur, ſin minus ipſe eam qualitercunque conficiat, adjectis nominibus incolarum; praecipue vero rariores & adhuc obſcuras plantas delineet & illuſtret; *Botanicos* regionis ſollicitet, ut ſibi monſtrent, ubi habitent plantæ, quas ipſe invenire nequit; Plantæ rariores legantur & exſiccentur; *Locus* cuique adſcribatur, & ſi fieri poteſt, *ſemina* rariorum, colligantur, ut ſementis earum domi fieri

fieri poſſit, quo totus earum progreſſus perſpiciatur. Videat præterea, quænam plantæ maxime Communes in iſta regione ſint, & quid ad id faciat *ſolum terræ*, quin & ſitus regionis; in cauſſas inquirat, cur ibi non vigeant, quæ in finitimis regionibus florent.

SYLVARUM conditio, & quibus maxime *Arborum* ſpeciebus abundent, inprimis vero magnitudine reliquis præſtantiores, obſerventur, quarum trunci craſſities & altitudo menſurari debent, annis ad circellorum numerum computatis.

Stationes plantarum, ut fundamentum omnis plantarum culturæ, in herbationibus ejus accurate ſunt obſervandæ, & *Calendarium Floræ* augendum plantis, quæ nondum in illud introductæ ſunt.

§. XI.
ZOOLOGICA.

ANIMALIA *rariora* accurate deſcribantur, qua figuram, alimenta & mores; ſingula aſſerventur quemadmodum in *Inſtructione Muſei* dictum eſt.

MAMMALIUM, inprimis exterorum, hiſtoria probe conficiatur; inter deſcribendum ſollicite inſpiciendi *dentes*, *ſuturæ*, *verrucæ*, *mammæ*, *pedes*, *cauda &c.*

AVIUM numerantur ſedulo *remiges & rectrices*; alimenta earum; *nidificationes & migrationes* non prætermittantur.

PISCES qua *dentes & pinnas* deſcribantur, ad ſitum præcipue pinnarum *ventralium*, omniumque *radios* attendat; *ſpinoſæ* ſint an *muticæ*? *Cauda* an *bifurca*, *integra* aut *acuminata*; locus etiam ſingulis proprius, nec non modus & tempus coëundi, ad *Calendarium Floræ* determinetur.

AMPHIBIA exotica, minus cognita, ſerventur in ſpiritu vini; in *Serpentibus telorum* ſtructura & *ſcutorum* numerus ineatur.

INSECTA exotica diligentiſſime quærantur, in ir crementa ejus ſcientiæ, quæ noſtro hoc tempor & cœpit, & ad ſummum fere apicem perducta eſt Capi autem commode poſſunt *Forcipe Clerckian* & *Excipula;* acubus dein transfixa aſſerventur i *Scatulis*, fundo ſubere ſtrato confectis; tránsfe rantur dein in *Arculas* viridi cera obductas, n Tineis, Dermeſtis &c. in victum cedant; inve ſtigetur, quoad fieri poteſt, *hoſpita* eorum *Flora*, quid utilitatis aut noxæ adferant hæc inſecta, quos habeant hoſtes, quas ſubeant metamorphoſes, & quorum denique maxima in regione copia.

VERMES, quorum hiſtoria etiamnum præ ceteris manca eſt, ſollicite ſunt deſcribendi & depingendi, inprimis vero *Inteſtina*, *Molluſca* & minima *Zoophyta;* animalcula hæc molliora in ſpiritu vini immergenda, ne mortua facile evaneſcant. *Teſtacea*, *Lithophyta* & *Zoophyta* ſedulo quærantur ad ripas aquarum, ut earum ſuppetant ſpecimina manifeſta.

Ex his omnibus tantum colligi debet, quantum *Muſeo* inſtruendo ſatis ſit, ut ea oculis uſurpare liceat, ubicunque ita fuerit viſum.

§. XII.

OECONOMICA.

Oeconomia privata, quæ non eſt niſi hiſtoria naturalis adplicata, ad vitam humanam commodius transeundam, ſollicitam valde noſtri curam ſibi exposcit.

LAPIDEA.

FODINARUM ſitus, Matrix, Venæ profunditas pariter ac methodus fodiendi & extrahendi metalla ac aquam, ſub examen vocentur. Quæ in uſu ſint machinæ, nec non Uſtrinarum Furnorumque prærogativæ inveſtigentur.

SA-

SALIUM: *Nitri*, *Aluminis*, *Vitrioli* præparandi ratio non negligatur.

SULPHUR commune, *Arſenicum*, quomodo conficiatur, videat.

CALCIS uſtio *Laterumque*, quibus ædificia exſtruantur.

Marmorum politura, quin & *Gypſi* & *Lithantbracis* fracturæ & ſtrata.

Cæſpitum ſectio, qui lignorum loco igni fovendo inſerviunt.

Terræ cultæ variæ ſpecies, differentes ſitu, mixtione, principiis, cum ejusdem emendatione; imprimis Paludum cæſpitoſarum metamorphoſis artificialis in prata.

Arena volatilis, quid noxæ adferat, & qua ratione pacata reddi poſſit.

Sterquilinii denique curam & augmentum ad lætificandos agros & prata, obſervet.

VEGETABILIS.

AGRICULTURA: *Cerealia*; inprimis Triticum, Secale, Hordeum, Avena, Oryza &c. nec non Helxine, Fabæ, Lentes, Piſa, obſervanda veniunt.

Agriculturæ inſtrumenta; utpote arandi, reſulcandi, occandi, ſtercorandi, ſerendi modus, una cum tempore & methodo, quo meti, ſiccari, & flagellari ſoleant frumenta; quot dies inter annui cujuslibet frumenti ſementem & meſſem intercedant, obſervet; quæ in agris herbæ ſegeti remoras pariant, & qua ratione ſuffocentur.

Hortorum ornamenta, delineationes, Sepes, Pergulæ, flores coronarii, Mapalia, & Hybernacula attente conſiderentur.

Pomonæ arbores & methodus plantandi attendatur.

Macelli plantas culinares, cum commodiſſima & proficua maxime colendi ratione.

Officinales Pharmaceuticas & Tinctorias, cum ſuis ſpeciebus, cultura, & colligendi ratione.

Monotrophea: ut Vineta, Lupuleta, Oliveta, Tabaci, ſeminumque pro Olei expreſſione, cultura.

Pratorum emendatio, per purgationem, pinguefactionem, incluſionem, terræ ſterilis mutationem in fertilem; fœni denique meſſis, & illatio in horrea.

Sepimenta quomodo fiant, vel ex ligneis trabibus, terra in aggeres congeſta, virgultis, lapidibus & fruticibus; ad *portarum* ſtructuram attendat; præcipue vero disquirat, quænam arbuſculæ *ſepibus vivis* inſerviant maxime, una cum plantatione & cura earum.

Arborum plantatio, in ornamentum, tranquillitatem, lucos & nemora.

Sylvarum conſervatio & exuſtio, exciſio, res carbonaria, ad picem, tigna, trabes, malos nauticas & materiam navium, habenda ratio.

ANIMALIS.

PECORUM cura, quibus pecoribus deſtinata? quæ & qualis Madra? qui modus augendo ſtercori? lactis indoles & præparatio; pecorum æſtivatio, coërcitio, hybernatio, cibatio, ſaginatio, Mulo-Medicina; ſpecialis cura Ovium, Caprarum, Equorum, Suum &c.

AVIUM ſpecies, domus, cibus, cultura, caſtratio, ſaginatio: cicurum non minus, quam ſylvaticarum.

PISCINÆ, qua ratione optime ſtruantur, quomodo piſces plantentur, cibentur, & hyeme conſerventur.

APIARII commodiſſima inſtructio, una cum hiſtoria Apum & cultura; enumeratio Florum præcipuorum, ex quibus colligant Mel aut Ceram;

ejus

ejus præſtantia, mulctandi modus, examinis coercitio; & quomodo ſuis ab hoſtibus defendantur & hyeme conſerventur Apes.

BOMBYCUM cultura: ovorum excluſio, cibus, ſomni, metamorphoſis, coitus; *ſerici* glomeratio & ulterior præparatio.

OSTREARUM ciſternæ; modus aperiendi *matres: Margaritarum* & ipſius margaritæ plantatio.

VENATUS ad exſtirpanda animalia Oeconomiæ noxia.

MAMMALIUM, uti Ferarum & Glirium expulſio, Pecorum venatus, Phocarum & Balænarum piſcatura; modus & inſtrumenta, quæ hunc in finem excogitavit humana induſtria.

AUCUPIA: caveæ Accipitibus, Falconum illuſio, venatus Tetraonum, laquei Paſſerum, Perdicum coërcitio, Alaudarum, Anatum, avium aquaticarum deceptio; cetera.

PISCATURA; qua ratione commodiſſime quæque piſcium ſpecies capiatur, conſervetur & præparetur.

INSECTORUM, uti *Cimicum*, *Pediculorum*, *Pulicum*, *Blattarum*, *Gryllorum* in ædibus, *Larvarum* arborum, pratorum, agrorum & utenſilium exſtirpatio.

Teredo navalis quomodo caveri poſſit.

§. XIII.

DIÆTETICA.

AERIS commodæ inhabitationi domus inſerviunt & veſtes; attendat igitur ad

DOMORUM exſtructionem, ex ligno, lapide, argilla ſubacta periſtyliis; ad tecta, pavimenta, januas; formam etiam externam & internam concamerationem, tam in pagis quam in urbibus.

Modum ſciſcitetur, Mucorem unctuoſum cavendi. *Ignis* alimenta notet, utpote ligna, cæſpites, Lithanthraces, reliqua; *Lectorum* formam locumque commodiſſimum; *Feneſtras*, aream Villæ; ſordes quomodo expurgentur, aquæ ducantur & conclavia exornentur.

AMICTUM incolarum, ex lino, lana, pellibus, ſerico; veſtium formam; luxui magis an uſui commoda?

CIBATIONEM; videat quodnam præcipue ciborum genus in deliciis habeant; an vitam vivant incolæ phytiphagam, carnivoram aut piſcivoram; an ſale conditos adhibeant cibos, aut inſulſos; quæ inde commoda aut incommoda in ſanitatem corporis redundent?

CULINA; artem Coquinarium non exiſtimet negligendam, inprimis quæ *panificiis* inſerviant, ubi notanda veniunt molendinæ, ipſa panis præparatio, & furni illi coquendo deſtinati.

POTUS; qualis ſit aqua, & quid ad ſanitatem conferat; qua ratione potus conficiatur artificialis, utpote *Cerevisia*, *Muſtum*, *Cidra*, *Vinum;* quomodo exſtruendæ *Cellæ* vinariæ, & quæ pellendo ſub æſtatem calori, ope glaciei, inſerviunt.

LUXUM nationis: uſum *Coffeæ*, *Theæ*, *Vini*, *ſpiritus vini; ſaccharatorum; commeſſationes;* horumque ſingula quæ noxæ ſequantur.

OPERATIONES, quibus victum paraturi, maxime occupentur incolæ, quantam illis operam dent, & in quibus aliis præſtent; operationes manuariæ, manufactaria, laboratoria, inſtrumenta & opificia; quid ex hoc labore corpori utilitatis aut detrimenti adferatur; vivendi ratio, an ſervilis nec ne, ipſique ſegnes aut alacres?

Inſtrumenta, quibus operationes ſuas exercent, minusque vulgaria deſcribenda & delineanda, utpote

pote quæ inſerviunt in Re Lapidea, Vegetabili & Animali; ſcilicet in Agricultura, Horticultura, venatu, piſcatura &c. Nec omittenda ſunt, quæ transferendis mercibus terrâ marique inſerviunt.

PROPAGATIO; an vita illis caſta aut diſſoluta? an ſterilitate mulieres laborent? quænam liberos educandi ratio? *Mores;* quibus præcipue affectibus ducantur? ritus *Nuptiales*, *Pædobaptismales & Sepulchrales*, eorumque fontes & cauſſæ.

§. XIV.

MORBI.

Morbi & rariores obſerventur, & in *Endemiorum* præcipue ac popularium origines inquiratur. Inviſantur *Noſocomia*, ut, quibus ut plurimum vulgus inficetum corripiatur, conſtet.

Medicamenta quænam a Medicis præcipue adhibeantur, non modo, ſed & *medicamina domeſtica*, vulgo uſitata, ſedulo inveſtigentur. A *Medicis* quæratur, quænam huic vel illi morbo inventa fuere maxime *ſpecifica*, una cum modo quo recipiantur & doſi. In *Pharmacopæa* inquiratur in iſta medicamenta, quæ nondum in patriam introducta ſunt; ſedulo inprimis inquiratur in vegetabilia, ex quibus obſcura adhuc officinalia prognata; quin & Præparata optima, & Compoſitiones ſelectæ notentur.

§. XV.

ADDENDA.

Ulterius progredi non licet, ne meos forte limites transgreſſus, aliis, quam ipſe non novi, viam monſtrare velle videar, pluraque uni obſervanda injungere, quam quibus facile ſufficiat. Multa

præſtiterit, qui modo eorum, quæ dicta ſunt, ullum prætermittere nolit. Patiatur tamen peregre profecturus, ut coronidis loco, tribus, quod ajunt, verbis moneam, ne prætermittat unquam:

1. *Curioſos* inviſere, qui rerum naturalium collectionibus inſignioribus ditati ſunt, quum unum ſæpius *Muſeum* ſervet animalia, aves, ſerpentes, piſces, inſecta, conchylia, vegetabilia, lapides, inſtrumenta, machinas, veſtimenta, & tantum non innumera, ita rara, ut ea videndi, nulla forte unquam ſuppetat occaſio.

2. Eruditionis fama in alio quovis ſcientiarum genere *Clariſſimos* ſalutare. Honori & laudi ſibi reputet eos vidiſſe, eorumque fruitum fuiſſe colloquio, qui ſplendidiſſimorum inſtar ſiderum ſuos late radios ſpargunt, quorumque actiones habere perſpectas nemo non avet. Quod ſcientiæ, aliis neglectæ penitus, ad ſummum apud alios culmen evectæ ſint, quum rationes non deſint, in eas ſedulo ſibi inquirendum, paremque literatorum *Mæcenatibus* honorem habendum putet. Nec ea prætereat, quæ publicam ad rem ſpectant: quemadmodum itaque legibus ſua ſervetur ſanctitas illibata, ſuoque ut quivis officio defungatur, absque pœnis adigi poſſit; quemadmodum *urbes*, pagi & vici a ſordibus reddantur immunes, & ſalubres incolis manſiones præbeant; quemadmodum denique immunitatibus, exiguo rerum venalium pretio, artibus & diſciplinis, aliaque quacunque de cauſſa, allecti undique omnis generis *homines* fixas ibi ſedes eligere ſoleant, diligenter obſervet.

3. *Hiſtorica*, ut *Doctorum biographias*, quin & *Antiquitates*, *monumenta ſepulchralia*, *lapides Runicos*; reliqua non omittat.

4. Com-

4. *Commercia* & alia, artes manuarias ſpectantia, quæ, quantum ad communem conferant felicitatem, nemini non conſtat, probe videat & obſervet, quomodo juſto hominum laborantium numero, proventus regionis augeantur, in ſuos uſus vertantur, & in alias commode terras exportentur, quantumque inde lucri ad incolas redundet; nec ea negligat, quibus eos deſtitui, non patitur exterorum induſtria.

§. XVI.

Præcipua hæc ſunt, ad quæ, exteras ſalutaturus regiones, ſibi attendendum ſciat. Plura eſſent fateor, & pæne innumera; ſed omnia recenſere, & præter ſcopum eſſet, & in tempus facultatesque meas, non omnino permagnas, injurium. In his vero, quæ enumerata ſunt, qui ſuas digne adimpleverit partes, aut ſe molli torpuiſſe otio, aut fruſtraneas feciſſe erogationes, nullo ſane jure quæſturum arbitramur.

Nulla dies ſine linea.

XCIII.

PLANTÆ TINCTORIÆ

QUAS

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

ENGELBERTUS JÖRLIN

Bahuſia - Gothoburgenſis.

Upſaliæ 1759. *Maji* 16.

§. I.

Excellentes illas ubi meditamur facultates, quibus Creator Optimus hominem, naturæ miraculum, inſtruxit, fieri non poteſt, quin externis, ut vocatur, ſenſibus, mox afficiamur; quippe quorum ope in earum rerum notiones deducimur, quæ neutiquam percipi poſſent, niſi accommodata illis inſtrumenta, uti ſunt lingua, naſus, aures, oculi &c. corpori noſtro Sapientiſſimum indidiſſet Numen. His demum intercedentibus advertere mentem nobis datur ad ea, quæ per aërem ſonant, quæ ſoluta in aquis hærent, quæ tenues per auras feruntur, quæ lumine radiant, quorumque omnium tanta eſt ſubtilitas, ut tactu, quem quidem proprie appellamus, copiam ſui vix ullam fecerit. Sapida vario robore in corpora noſtra ſe inſinuant, fragrantibus vitæ fugatur languor, ſonoris incitatur

ani-

animus, coloratis & nitentibus attollimur veluti in cogitando & ſurſum rapimur. Atque lux quidem radiis ſuis, noſtros in oculos illabentibus, ſplendidam univerſi ſtructuram indicat potiſſimum, commonſtratque adeo Creatoris opera, quam ſint nitida, quam apta noſtris uſibus, quam ingentia. Non figuram modo & magnitudinem, ſed venuſtatem quoque nobis proponit, colorum in magnificentia maxime effulgentem, qui licet ipſis ſane in corporibus haud inſint tales, quales a nobis ſentiuntur, horum tamen e natura varia, ſuperficiei præſertim, rationem haud poſtremam repetunt ſuæ & diverſitatis & elegantiæ. Itaque Sapienter Mileſius mundum dixit **ποίημα τοῦ Θεοῦ κάλλιςον**, utpote qui tantam ſui oſtentat formoſitatem ac pulchritudinem, quantam qui oculis ſubjecere, animis æque metiri omnem haud unquam poſſint. Qui oculorum triſti caſu amiſit uſum, perſentit demum & intelligit quanto gaviſus fuerat beneficio, quantæ obruatur calamitatis tædio. Contra nobilis ille Anglus, cæcus natus, ſimul ac Medicorum arte viſum adultus, diſſecto glaucomate, recepit, tanta perfuſus fuit voluptate novi & inopinati ſpectaculi, ut obſtupuerit plane; & attonitus fere gaudio defecerit. Etenim quid amœnius, quid ditius, quid concipi mente poteſt auguſtius, quam ſereno æſtatis die, ſolis late regnante ſpendore, editiore non nihil e ſeceſſu, camporum æquora plantis veſtita herbisque contemplari, id eſt paſcere oculos mille floſculorum varie internitentium coloribus, quibus veluti ſtellulis tellurem Natura interſtinxit; quorumque tanta eſt formoſitas, ut par nusquam reperiatur alia?

Quis profecto ad ſatietatem usque miratus fuerit in *Pavone* tum innumerabilem multitudinem colorum, quibus ludunt tectrices dorſi pennæ, tum diſpoſitam inimitabili arte hinc creſcentis inde decedentis ſplendoris, ſpeciem. Quid? *Amaryllida* loquor

quor formoſiſſimam, cui pares putentur paucæ, a teferatur nulla; nitet purpura auroque fulgida, ſi palmam præripere molitur æmula, florum faci regina & princeps, plantarum gloria, ſidus Ador dum, quod in his emicat ita, uti minores inter ign luna, ſic oculos exhilarat, uti ſol univerſum.

Eſt ſane ſpecioſiſſimorum in floribus colorum nitor tantus, tanta opulentia, ut Sanctiori in co dice, cœleſtis ipſa Sapientia *a*), ne Salomoneam quidem magnificentiſſimam & immenſi apparatu apud aulam dignius quidpiam, artificioſius, glorio ſius invenerit, utque ſuæ divinitatis infinitum de cus, ubi ex parte aliqua cogitandum nobis darei e floribus quoque decerpere nonnunquam ſimilitu dines voluerit *b*).

§. II.

Ceterum mortales, qui pulchri in amorem na turali feruntur impetu, facile allexit ubique obvi colorum gratia illa creatis rebus inſita, ut naturam arte æmularentur, veſtibusque, quibus pro invc lucris utuntur, colorum ſpecies quascunque gene roſiores injungerent *c*). Namque innocuum per i erit ſtudium, quo amictus quoque liberaliori cult dignoſci velint erectiora ingenia; nec vitii quidpiam trahet, quoad meminerimus, haud caducam minu iſtam eſſe gloriolam, quam eſt umbræ levitas *d* rerum

---

a) *Matth.* 6, 29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἐδὲ Σολομῶν ἐ πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τύτων (κρίνων)

b) *Cant. cant. c.* 2: 1, 2, 5, 12, 13, 16. *&c. cap.* 4. *&c Vide & Gen.* 30. *quanto amore Rachel profecuta eſt Dudaim.*

c) *Quidquid auctumnus & crocei flores veris aſpirant, imita tur colores. Litbov. Poëm. p.* 1. *pag. m.* 316.

d) *Virg. Ecl.* 2. - - - *nimium ne crede colori,*
alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur

rerumque ceterarum, quibus vivi recte utimur, tametſi in mortuis nihil inde redundare poſſit aut laudis veræ aut ſalutis.

§. III.

Orta vero hinc frequentari ars cœpit, quæ colores non affabre minus præparat, quam colorandis rebus inducit, quæque in eam denique excrevit amplitudinem, ut unius hominis vita vix ſuffecerit ad recte cognoſcendam aut omni in ambitu exercendam.

Diſtinguitur in PICTORIAM, quæ colores externe allinit, & TINCTORIAM, quæ iisdem imbuit; quod tum coriis accidit tum textilibus, ſive lanea hæc ſint, ſive ſerica, ſive lintea: quamquam ars ea ſigillatim, quæ *lanea* & *ſerica* tingit, INFECTORIA proprie dicitur, illa videlicet, quæ noſtram nunc qualemcunque induſtriam præcipue verſabit.

§. IV.

Quia vero hæc arctioribus circumſcribitur limitibus, non ediſſerendæ in præſenti ſunt Phyſicæ cauſſæ, quibus originem debent colores, quatenus noſtris capiuntur oculis, quum pulchre eas Newtonus, huncque ſecuti alii explicuerint; neque meum erit Tincturæ cujusvis ſingularis præparandæ applicandæque methodos, infectoribus receptas uſu, perſequi, ſiquidem de his jam integræ exſtent librorum Bibliothecæ. Id agam unice, quod quidem a nemine huc usque actum ſatis memini, ut *Materiam Tinctoriam* complectar, & ſimplicia pleraque tinctoria, unde petantur, exponam; quorum plurima uti Floræ debentur liberalitati, exceptis nonnullis e Regno Animali arceſſendis, & ſepoſitis quæ Regno e Lapideo colligenda picturis fere inſerviunt; ſic rudimenta Botanicæ Scientiæ, quam ſub auſpiciis N. D. Præſidis comparare licuit, in hoc opus impen-

pendam, quod nec inutile Muſis noſtris nec ing[illegible]
tum fore auſim ſperare.

§. V.

Atque ſpiſſas quidem tenebras, quibus invo[illegible] hærebant Medici, donec pura elaborataque ap[illegible] retur Materia Medica, diſtincteque ſcirent, u[illegible] ſimplex quodlibet peteretur Medicamentum, e[illegible] qua planta, ex qua ipſius parte, quo denique lo[illegible] co &c. ſi contulerimus cum ſcientiæ qua hodie [illegible] cumfundimur plena luce; patet oppido, qua[illegible] evecta in faſtigium hæc pars Botanices jam co[illegible] ciatur. Sed tinctoriam ad materiam ubi acceſſe[illegible] extricaturus plantas quibus illa conſtituitur, h[illegible] que viſurus genera, ſpecies, differentias, ta[illegible] implicari accidit obſtaculis, ut ſuperari vix p[illegible] viderentur, ea præſertim in parte ſimplicium, q[illegible] utraque ex India aſportari cœpta, in officinis tinc[illegible] riis noſtri ævi invaluerunt. Nec evaſi peri[illegible] poſtquam Tinctores, Lexica & grandia Volum[illegible] celebrium certe Auctorum conſulueram. Voca[illegible] inveni & nomina variis e linguis cumulata unum [illegible] pra alterum, diffuſas deſcriptiones, ſicca putam[illegible] non nucleum, infidam nubem, non liquidam q[illegible] quærebam veritatem. Data igitur opera, quotq[illegible] videre contigit, Botanicos Scriptores evolvi, [illegible] plantas ſingulas rimarer, e quibus colligitur q[illegible] quid tingendi Artificibus uſurpari novi. Sed q[illegible] ne ſic quidem obtinere potui, quominus igna[illegible] non nunquam aut dubius ipſe mihi viſus ſim ob[illegible] vare, ea præſertim in cohorte Tinctoriæ Mater[illegible] quæ Indiæ alterutri eſt indigena, aperiam cand[illegible] quid adhuc deſiderandum putem, ut ſi peregrina[illegible] forte apud Indos ſuppetat occaſio accuratius exa[illegible] nandæ rei, nec ſibi deſit, nec arti, quam illa d[illegible] gentia mirum quantum ſibi devinxerit.

§. VI.

§. VI.

Colores primarios ſex numerare convenit, 1. *Al-n*, 2. *Luteum*, 3. *Viridem*, 4. *Cæruleum*, 5. *Ru-m*, 6. *Nigrum*, qui tamen fundamentales haud :entur, quum hoc nomen alio ſenſu ſumi a Phy-s neminem fugit. Primarii nobis dicuntur, quos ura paſſim diſtinctiores nobis effert ſuis in effecti-; quosque ſejungere fas eſt a ceteris, varie ori-lis, ſimulac e primariis illis bini pluresque com-ti invicem temperatique fuerint.

Haud equidem ignoro, *viridem* colorem e luteo ruleoque junctis exſiſtere. Nam & vulgo in offi-is videre eſt pannum luteum cum albo pariter nitti in Ahenum, cærulea refertum tinctura, & ſtquam æquo tempore uterque excoctus fuerit, ıc cæruleum, illum vero pallide-Viridem ex-hi; ſic quoque pannus cæruleus luteo inſuper co-e imbutus, obſcure viridis evadit; nempe luteus ıdus, lucidiorem viriditatem, cæruleus obſcurio-n, dabit.

Hinc ſequentes colorum *varietates*, utpote e mariis duobus mixtis enatæ, conſtituantur:

	CINEREUS	ex *Nigro*	&	*Albo.*
	OPALINUS	ex *Albo*	&	*Cæruleo.*
	ROSEUS	ex *Rubro*	&	*Albo.*
	PURPUREUS	ex *Cæruleo*	&	*Rubro.*
	VIOLACEUS	ex *Cærulo*	&	*Nigro.*
lide	VIRIDIS	ex *Luteo*	&	*Cæruleo.*
cure	VIRIDIS	ex *Cæruleo*	&	*Luteo.*

Attamen viridem nihilominus colorem inter marios locare neceſſum eſt, eo videlicet nomine, ɔd in natura ipſa rerum videatur diſtinctus & xime vulgaris, totiesque per ſe talis occurrat. *ruleus* color, is potiſſimum qui in regno vegeta-enaſcitur, excepto Indigoneo plerumque tena-ciore,

ciore, Alcali & Acido mirifice immutatur, ita, u admixto acido, cæruleus rudis, nec arte adhuc fir matus, in Rubrum abeat, ex alcali autem cogatu in viridem; quo ſpectat antiquum illud: colore cærulei, ab acido rubri, ab alcali virides evadunt.

§. VII.

Enimvero cui novos, in Regno Vegetabili volupe fuerit colores inveſtigare, ad duo inprimis phænomena diligenter attendat animum. Primum eſt: plantas obſervet, quæ colorem ſiccatæ variant, præſertim ubi a Botanicis aut humidæ carptæ, aut tardius chartas inter bibulas arefactæ, ut primum fere gradum ſubierint putredinis. Hoc modo ſicca tæ *Mercurialis perennis*, *Rhinanthus criſta* fiunt cine raceæ; flores *Loti corniculati & Anthyllidis vulneraria* redduntur cærulei; *Orobus niger*, *Lycopus europæus* plurimæ Paraſiticæ radicum: *Hypociſtis*, *Cynomo rium*, *Monotropa*, *Lathræaque* nigricant.

Alterum eſt: Inſectorum viſitet hoſpitia, GAL LAS puta vegetabilium, quæ poſtquam in illis ov ſua depoſuerunt Inſecta, ut in pullos dein exclu dantur, ſucci in planta circulationem diſtorquent & coacervant in gibboſa tubercula, quibus tinctilis vi plerumque ineſt; ut in *Quercu*, *Glechomate*, *Stat.* *Salice*, *Populo*, *Terebintho*, *Hieracio*, *Roſa*; quibu addenda reor alia plurima Inſectorum cunabula prioribus ſimilia, quamvis ſolutiora, nec arcte adeo ipſi plantæ injuncta ſint, dum ſucco tamen eius immediate fruantur; quorſum e Coccis referend COCCUS *Cacti*, *Quercus*, *Scleranthi*, *Uvæ ur.* *Phalaridis*, *Salicis*, *Ulmi &c.*

§. VIII.

Colores *albi* in arte infectoria pauciſſimi, ve nulli potius, uſurpantur, quod in Linteis, non mo do & Laneis, ſed in Sericis quoque a natura dudum

para

parati adſint. Artis ergo heic opera eo demum redit, ut panni & cetera quæ albicabunt intenſius, Saponaceis tergantur recte & abluantur.

Viridis color eſt, qui oculorum aciem potiſſimum corroborat, quemadmodum *Luteus*, radiis præſertim accedentibus ſolaribus, inſpectantes vexat. Rarius ille adhibetur color in arte tinctoria, & parce admodum e Regno Vegetabili elicitur, quamquam herbæ, tantum non omnes, illius ſpecie ſuperbiunt. Eum ergo, antea ut monuimus, e *luteo & cæruleo* permixtis conficiunt artis magiſtri.

Colores *cærulei* indigenis e plantis nobis rarius comparantur, unde fere omnes ex advectis legendi ſunt.

Specioſiſſimus *ruber* color oculis placet maximè amœno ſplendore. Intenſior redditur plerumque admixto acido.

Colorem *nigrum*, quo lanea imbuunt tinctores, Rogno vegetabili haud acceptum referunt, ſed in hunc uſum coguntur neceſſaria e regno Lapideo petere adjumenta, Martialia præcipue, quæ tamen variis plerumque additis ſtypticis & adſtringentibus vegetabilibus, idonea & efficacia reddi oportet. Pannus quilibet nigricante fortius colore perfundendus, in quo quidem ſita eſt elegantia, nam decet & tetraones ſuus nitor & abſoluta nigredo, alio ut plurimum imbuatur colore neceſſe eſt. Additur quoque ad nigrum perficiendum colorem fructus Capſici *annui*, ut tenacior inſideat, &c. quæ quidem mea nunc non fecero.

MONANDRIA.

1. CURCUMA *longa & rotunda*, Sp. pl. 2. (*Gurkmäja.*)
   Planta perennis Indiæ Orientalis, fera.
   Radix *Luteo* tingit colore uberi ſed fugaci.

DIANDRIA.

2. LIGUSTRUM *vulgare*, Fl. ſuec. 5. (*Liguſter.*)
Frutex *Europæ auſtralioris* & inſulæ *Oroſt* Sueciæ; cicur.
Baccæ *Purpuream* picturam pro chartis luſoriis præbent. Raj. hiſt. 1603.

3. LYCOPUS *europæus*, Fl. ſuec. 31.
Pl. perennis *Europæ*, paluſtris, vulgaris.
Succus *nigricante* colore quævis adeo pertinaciter inficit, ut elui nequeat. Errones Cingali, Ægyptios mentientes, faciem fuſco colore ejus ſucco inficiunt. Hoffm. Schwenkf.

TRIANDRIA.

4. IRIS *germanica*, Sp. pl. 38. (*Swerdslilja.*)
Pl. perennis *Europæ auſtralis*, cicur.
Corollæ *viridi* tingunt expreſſo ſucco, cum alumine cocto, pro ſcriptura.

5. CROCUS *ſativus*, Sp. pl. 36. (*Safran.*)
Pl. perennis *Alpium* Europæ auſtralioris, Africæ; cicur.
Piſtillum *fulvo* tingit pulcherrimo colore, unde uſus ejus frequentiſſimus, non modo in arte tinctoria, ſed & in pharmaceutica & officinali.

6. BROMUS *ſecalinus*, Fl. ſuec. 96. (*Loſta, Swingel.*)
Gramen annuum *europæum;* vulgare.
Panicula *viridi* tingunt Coloni, inprimis Yſtadienſes. It. Scan. 277.

7. ARUNDO *phragmites*, Fl. ſuec. 105. (*Hvas.*)
Gramen perenne *europæum*, lacuſtre; vulgare.
Panicula *viridi* tingunt Ruricolæ noſtrates.

TETRANDRIA.

8. SCABIOSA *Succiſa*, Fl. ſuec. 119. (*Angwädd.*)
Pl. perennis *Europæ;* vulgaris.
Folia ſicca *Luteo* inficiunt, rariori uſu apud Ruſticos recepta. It. Scan. 277.

). ASPERULA *tinctoria*, Fl. ſuec. 122. (*Madra.*)
Pl. perennis *Europæ* borealis, inprimis Oelandiæ; vulgaris.
Radices *rubro* tingunt loco Rubiæ, collectæ antequam caulem exſerant, frequenti uſu in inſulis Balthicis. It. Oel. 115. It. Gothl. 232. a tinctoribus experimentis probatæ. Act. Stockh. 1742. p. 20.

o. GALIUM *boreale*, Fl. ſuec. 124. (*Måra.*)
Pl. perennis *Europæ* borealis; vulgaris.
Radices *rubro* tingunt apud Ruſticos Finlandiæ, quum vero minutiores, anatica requiritur earundem quantitas ad lanas inficiendas. Act. Stockh. 1745. p. 244.

I. GALIUM *verum*, Fl. ſuec. 123. (*Maria Sängbalm.*)
Pl. perennis *europæa*; vulgaris.
Panicula florum *Luteo* inficit lanatas veſtes colore, cum alumine cocta.
Radices *rubro* inficiunt colore, Act. Stockh. 1745. p. 251, 244.

!. RUBIA *tinctorum*, Spl. pl. 109. (*Krapp.*)
Pl. perennis *Europæ auſtralioris*, arenoſa, aprica; manſueta; plantanda facillime ad Scanoram Sueciæ, It. Scan. 233.
Radices *rubro* inficiunt colore, frequentiſſimo in uſu apud tinctores.

. CUSCUTA *europæa*, Fl. ſuec. 144. (*Snarreſwa.*)
Pl. annua paraſitica *Europæ*; vulgaris.
Herba *ſubruſo* tingit, ſed debili colore.

PENTANDRIA.

. ANCHUSA *officinalis*, Fl. ſuec. 161. (*Oxtunga.*)
Pl. perennis *Europæ*; vulgaris.
Corollæ *Viridem* picturam, recentes expreſſæ & ſucco cum alumine cocto, præbent.

15. LITHOSPERMUM *tinctorium*, Sp. pl. 13 (*Pſeudo-Alcanna.*)
Pl. perennis *Galliæ Narbonenſis*; manſueta.
Radix *rubrum* dat colorem, ſed fugacem, qu proter vix niſi Pharmacopolis in Medicamen tis & Bezettis uſum præſtat, qui eandem pr radice Alcannæ veræ ſubſtituunt; quum ver & hæc rarius apud noſtrates proſtet, hujus Al cannæ ſuccedanei ſuccedaneum porrigunt, ra dices ſcilicet Anchuſæ præcedentis.

16. LYSIMACHIA *vulgaris*, Fl. ſuec. 175.
Pl. perennis *europæa*; vulgaris.
Herba *Luteo* inficit lanas, ſi fides Linder. tinct. 85

17. GENIPA *americana*, Syſt. Nat. 2. p. 931.
Arbor *Americæ meridionalis*; fera.
Baccæ, inprimis immaturæ, *atro* tingunt veſtes & labia manducantium colore, qui elui nequit Feri americani hujus ſucco faciem obducunt ut hoſtibus ſuis videantur terribiles. Si aquæ immixtus fuerit ſuccus, qua manus lavantur, nigredo per quatuordecim dies vix ulla arte exuitur.

18. CAMPANULA *rotundifolia*, Fl. ſuec. 184 (*Klåcka.*)
Pl. perennis *europæa*; vulgaris.
Corollæ *cæruleum* dant pigmentum expreſſæ, pro ſcriptura; addito autem alumine, viride.

19. RHAMNUS *Frangula*, Fl. ſuec. 203. (*Tröſk.*)
Frutex nemoroſus ſubpaludoſus *Europæ*; vulgaris.
Cortex *flavo* tingit colore.
Baccæ immaturæ *viridi* colore lanas inficiunt.

20. RHAMNUS *catharticus*, Fl. ſuec. 202. (*Get appel.*)
Arbuſcula *Europæ*; vulgaris.
Cortex *Luteo* tingit pulchro colore, It. Oel. 58 It. Gothl. 175, 207.

Bacc

Baccæ maturæ *puniceum* ſuccum emittunt, ſub autumnum ſerius decerptæ.

21. RHAMNUS *infectorius*, Sp. pl. 2. p. 279. (*Graine d'Avignon.*)

Frutex *Europæ auſtralis*, inprimis *Narbonæ*, *Hiſpaniæ*; forte ſola varietas præcedentis, ſed minor, & qualis ad Ollenberg W-Gothiæ creſcit?

Baccæ *Luteo* tingunt præſtantiſſimo, unde granorum tinctoriorum nomine venduntur per Europam, & magno in pretio habentur.

22. CHÆROPHYLLUM *ſylveſtre*, Fl. ſuec. 257. (*Hundkäxa.*)

Pl. perennis *Europæ*; vulgaris.

Umbella *luteum* præbet colorem, ipſa Serratula præſtantiorem, ſed Luteola inferiorem. Colligitur herba inprimis cum ſummitatibus ſub floreſcentia, mox ſiccanda.

Herba vero *viridem* dat purum & pulchrum colorem. Act. Stockh. 1742. p. 37.

23. THAPSIA *villoſa*, Sp. pl. 261.

Pl. perennis *Hiſpaniæ.*

Umbella *Luteo* tingit colore lanas apud plebem Hiſpaniæ.

24. RHUS *Coriaria*, Sp. pl. 265. (*Sumach.*)

Arbor *Europæ auſtralis*; manſueta.

Cortex caulis *flavo* pannos colore inficit.

Cortex radicis *rufo* tingit, nec ineleganti colore.

25. RHUS *Cotinus*, Sp. pl. 265.

Arbuſcula *Auſtriæ* & *Italiæ*; manſueta.

Cortex caulis *flavo* inficit pannos colore.

Cortex radicis *rufo*, nec ineleganti tingit.

26. BASELLA *rubra*, Sp. pl. 272.

Pl. annua *Indiæ orientalis*; fera.

Baccarum ſuccus *violaceo* eleganti tingit colore ſed fugaci, ideoque tantum pro Bezettis, ad coſmetica & ad tincturas colorandas grato colore, at non diu conſtanti, adhibetur.

HEXANDRIA.

27. BERBERIS *vulgaris*, Fl. ſuec. 311. (*Berberis.*)
Frutex *Europæ* ſpinoſus; vulgaris.
Radix *Luteo* inficit lanas colore, lixivio macerata, quæ tota flaviſſima eſt.
Cortex flaviſſimus *Luteo* coria tingit ſuaviſſimo colore (*Saffian*), frequenti uſu apud Polonos.

28. CALAMUS *Rotang*, Sp. pl. 325. (*Sanguis draconis.*)
Frutex *Indiæ orientalis*; ferus.
Sanguis Draconis, ſuccus inſpiſſatus, officinis in Pharmaceuticis, frequenti uſu apud Medicos *rubro* inficit colore. Hic ex fœculis fructus hujus Calami conficitur teſte Kæmpfero; alii vero Auctores Sanguinem Draconis a *Pterocarpo*, Præſ. Mat. Med. 525, alii a *Lingono* Rumph. Amb. 2. p. 205. Tab. 70. deducunt, forte itaque originem pluribus debeat generibus.

29. RUMEX *Acetoſa*, Fl. ſuec. 318. (*Syra.*)
Pl. perennis *Europæ*; vulgaris.
Radix exſiccata *rubro* colore inficit Decocta Pharmacopœorum, ceterum in arte tinctoria non uſitata.

30. RUMEX *maritimus*, Fl. ſuec. 313. (*Hafsſyra.*)
Pl. perennis maritima *europæa*; minus frequens.
Herbam *luteum* dare colorem, quod æſtate demum admodum flava evadat, veriſimile videtur, ut experimenta cum hac inſtituere neceſſarium eſſe judicarem, ex It. Scan. 248.

OCTANDRIA.

31. SANTALUM *album*, Sp. pl. 349. (*Sandel.*)
Arbor *Indiæ orientalis*; fera.

Lignum

Lignum medullaris ſubſtantiæ pro *Luteo* colore decantatum eſt; Album vero officinarum, ejusdem arboris ſubſtantia exterior, rarius in arte tinctoria locum habet.

32. LAWSONIA *inermis*, Sp. pl. 349. (*Alkanna.*)
Arbuſcula *Aſiæ & Africæ*, maximeque in *Ægypto* culta.
Herba *luteum* colorem præſtantiſſimum exſiccata promit, quo orientales corporis partes tingunt.
Radix *rutilum* dat colorem cum calce viva præparata, qua orientales dentes, ungues, faciem, jubas equorum, coria, ligna, ceras, unguenta, decocta, pannos &c. pingunt & colorant. Hoc nihil apud illos nitentius, nobis rarius nihil.

33. POLYGONUM *Perſicaria*, Fl. ſuec. 342. Hydropiper, Fl. ſuec. 343. (*Jungfru-twål.*)
Pl. annua *Europæ*; vulgaris.
Herba *Luteo* colore pannos laneos alumine imbutos tingit.

DECANDRIA.

34. HÆMATOXYLON *campechianum*, Sp. pl. 384. (*Blauholtz, Campechetråd, Loogwood.*)
Arbor *Indiæ occidentalis*; fera.
Lignum *violaceum* colorem præbet, qui vulgari conſuetudine fundamenti inſtar pannis infertur, alio inſuper colore & ſigillatim nigro imbuendis, vel ut ceteri dein illi ſuperinjecti colores puriores fiant tenacioresque.

35. CÆSALPINIA *braſilienſis*, Syſt. Nat. 2. p. 1018. (*Braſilia.*)
Arbor *Indiæ occidentalis*; fera.
Lignum *rubro* inficere colore, in arte tinctoria vulgatiſſimum eſt.

36. CÆSALPINIA *veſicaria*, Syſt. Nat. 2. p. 1018. (*Braſilletta.*)
Arbor *Americæ occidentalis*; fera.

Lignum *rubro purpuraſcente* colore tingit, quod etiam tinctoribus maxime eſt vulgare. *Mimoſa unguis cati.* Plum. icon. 2. dictum vulgo *Bracelets*, ipſo teſte; an itaque vera *Braſilette*?

37. CÆSALPINIA *Sappan*, Sp. pl. 381. (*Sappan.*)

Arbor *Indiæ* utriusque; fera.

Lignum *purpuraſcente* colore pulchro imbuere, in re tinctoria notiſſimum.

38. LIGNUM *rubrum*, Dal. Pharm. 376. Braſilio ſimile lignum vernembock, Bauh. hiſt. 1. p. 494. Raj. hiſt. 1737. (*Fernbock.*)

Arbor braſilienſis e Fernambuca Americæ; Botanicis obſcura.

Lignum, *rubro purpureoque* colore ad imbuendos pannos vulgatiſſime recipitur.

39. ARBUTUS *Uva urſi*, Fl. ſuec. 358. (*Mjölonris.*)

Fruticulus procumbens *Europæ* frigidioris; vulgaris.

Folia *cinereo* in colore frequenter uſurpantur, Act. Stockh. 1742. p. 28.

40. MELASTOMA variarum ſpecierum, Spec. plant. 389.

Frutex utriusque *Indiæ;* imprimis Americæ.

Baccæ *nigro* colore contaminant os manducantium, haud aliter ac Vaccinia noſtra, ſed remanente nigredine ad quartum decimum usque diem.

41. GYPSOPHILA *Struthium*, Syſt. Nat. 2. p. 1028. Lœfl. It. 37.

Pl. perennis imprimis provinciæ *Lamancha* Hiſpaniæ.

Radix quidem non tingit, ſed pannos *albos* purgat loco ſaponis.

Struthium quo fullones in pannis purgandis lanisque lavandis utebantur, *Dioſc. L. II. c.* 193.

Radi-

Radicula Struthionis, quæ lavandis lanis ſuccum habet mirum quantum conferens candori mollitiæque, *Plin. L. XIX. c.* 3. Hac etiamnum Hiſpanos in Lamancha veſtimenta coquere & abluere, haud minori effectu ac ſi ſapone aut ſmegmate uterentur, *Læfl. l. c.* commemorat. Vera haud dubie Saponaria veterum, unde nomen traxere Saponariæ in univerſum omnes.

Inquirendum num Gypſophila *faſtigiata*, Fl. ſuec. 379. adeo affinis, idem præſtet, ut veri videtur ſimillimum?

42. PHYTOLACCA *americana*, Sp. pl. 441.

Pl. perennis *Americæ ſeptentrionalis*; cicur.

Baccæ *roſeum* colorem Bezettis & tincturis conciliant expreſſo ſucco, ſed fugacem.

DODECANDRIA.

43. RESEDA *Luteola*, Fl. ſuec. 424. (*Wau.*)

Pl. annua *europæa*; cicur & vulgaris.

Herba *luteum* pulcherrimum dat colorem, (chamois) unde frequentiſſime tinctoribus in uſu, & copioſe ab exteris aſportatur, quamvis facillime apud nos proveniat.

ICOSANDRIA.

44. PRUNUS *domeſtica*, Fl. ſuec. 430. (*Plommonträd.*)

Arbor hodie *europæa*, in auſtralibus vulgaris.

Cortex *luteum* dat Ruricolis colorem.

45. PYRUS Malus, Fl. ſuec. 437. (*Appel.*)

Arbor *europæa* culta & inculta; vulgaris.

Cortex *luteum* tinctoribus colorem præbet.

46. TORMENTILLA *erecta*, Fl. ſuec. 459. (*Blodrot.*)

Pl. perennis *europæa*; vulgaris.

Radix *rubrum* colorem maſticata & inuncta coriis inducit apud Lappones, Fl. Lapp. 213.

47. COMARUM *paluſtre*, Fl. ſuec. 463. (*Kråk fötter.*)
Pl. perennis *Europæ*; vulgatiſſima.
Radice *rubrum* Fenni colorem, licet viliorem efficiunt.

POLYANDRIA.

48. ACTÆA *ſpicata*, Fl. ſuec. 464. (*Trollbär.*)
Pl. perennis *europæa* nemoroſa; vulgaris.
Baccarum ſuccus *atramentum nigrum*, cum alumine coctus, præbet.

49. CAMBOGIA Gutta, Syſt. Nat. 2. p. 1073. (*Gummi-gutta.*)
Arbor *Indiæ orientalis* ſucculenta; fera.
Lac inſpiſſatum *luteam* Gummi guttam officinarum conſtituit, frequens in arte pictoria, in tinctoria rarius uſurpatur.

50. BIXA *Orellana*, Sp. pl. 512. (*Orlean.*)
Arbor utriusque *Indiæ*, inprimis occidentalis; fera.
Seminum fæculæ *rubrum* ſiſtunt colorem tinctoribus in uſu frequentiſſimum, eoque ſylveſtres Americani nuda corpora pingunt.

51. DELPHINIUM *Conſolida*, Fl. ſuec. 475. (*Riddar-ſporre.*)
Pl. annua *Europæ*; vulgaris.
Corollæ ſuccus *cæruleum* pigmentum, cum alumine coctus, conſtituit, quo utuntur ſcribæ.

52. ANEMONE *Pulſatilla*, Fl. ſuec. 481. (*Backſippa.*)
Pl. perennis *Europæ* borealioris; manſueta.
Corollæ *viridem* tincturam ſucco expreſſo ſiſtunt pro ſcriptura.

53. THALICTRUM *flavum*, Fl. ſuec. 488.
Pl. perennis *Europæ* in ſubhumidis; vulgaris.
Radix *Luteo* colore lanas tingit ipſa flaviſſima.

Folia

Folia etiam *Luteo* inficere conſtat ex Act. Stockh. 1745. p. 250.

54. CALTHA *paluſtris*, Fl. ſuec. 511. (*Kabbelek.*)
Pl. perennis *europæa* paluſtris; vulgaris.
Corollæ ſuccus *luteum* atramentum, cum alumine coctus, edit.

DIDYNAMIA.

55. ORIGANUM *vulgare*, Fl. ſuec. 534. (*Doſta.*)
Pl. perennis *Europæ*, rupeſtris; vulgaris.
Summitates *purpuraſcentem* colorem ſiſtunt Colonis noſtratibus. It. Oeland. 58, 97, 101. It. Scan. 277.

56. STACHYS *ſylvatica*, Fl. ſuec. 526.
Pl. perennis *Europæ*, nemoroſa; vulgaris.
Herba *Luteo* tingit colore, ex teſtimonio Linderi tinct. 52.

57. ACANTHUS *mollis*, Sp. pl. 939.
Pl. perennis *Europæ auſtralis*, inprimis *Italiæ*; manſueta.
Herbam *Luteo* inficere ab antiquiſſimis temporibus conſtat:
Et circumtextum croceo velamen Acantho. Virg. Æn. 1: 653.

TETRADYNAMIA.

58. ISATIS *tinctoria*, Fl. ſuec. 614. (*Weide.*)
Pl. biennis *Europæ* maritimæ, rarior in Suecia; cicur.
Herbæ fæculæ *cæruleum* colorem gignunt, cum quo indigoneus miſcetur ad decoctum ad cæruleum (*Blå kyppen*). Apud nos denique plantari cœpit, licet adhuc plus juſta copia a finitimis ematur.
Mola, qua rudis planta teritur, deſcripta eſt in It. W-Gothico 128. Proceſſum autem præparandi coloris graphice percenſet J. Raj. hiſt. 842.

DIA-

DIADELPHIA.

59. INDIGOFERA *tinctoria*, Sp. pl. 751. (*Indigo.*)
Suffrutex *Indiæ orientalis;* ferus.

Fæculæ *cæruleæ*, (Indigo ſ. *Succus cæruleus*) præſtantiſſimus inter omnes notos colores pro tinctoribus, utpote nec ab acido mutabilis, nec ab alcali, ideoque uſu maxime receptus.

Ab exteris haud parvo nobis emendus eſt pretio; quoniam nondum ex indigenarum aliqua æque efficacem uſum elicere potuerunt Oeconomi, ſollicite licet allaboraverint, ut plantam Europæam, ejus in locum ſubſtituendam, reperirent.

Modum hujus præparandi ex *Hernando* acceptum *Rajus* ita deſcripſit: Folia inciſa in ahenum cortinamve ferventis aquæ, ſed jam ab igne ſepoſitæ, tepentisque aut melius (ut rei affirmant periti) frigeſcentis, neque ignem expertæ, conjiciuntur, concutiunturque vehementer rutris, ac paulatim aqua infecta transfunditur in teſtam aut dolium, & tandem per foramina, paulo ſublimiora, effuſo humore, quidquid e foliis diſceſſit, permittitur reſidere. Fæx illa pigmentum eſt; ſiccatur in ſole, & ſacco cannabino percolatur; mox efformantur parvæ rotæ, quæ catinis ſuperpoſitis, carbonibus ſolidantur, ut recondi tandem queant in annuos uſus. Indigoferæ herba dum ſiccatur ſenſim cærulea evadit, unde conjicere licet, quod *Lotus corniculata* (Fl. ſuec. 675.) & *Anthyllis Vulneraria* (Fl. ſuec. 638.) quarum flores ſiccati pariter cæruleſcunt, ejusmodi tincturam indigoneam præbere poſſint?

60. GALEGA *tinctoria*, Syſt. Nat. 2. p. 1172.
Pl. perennis *Zeylonæ;* fera.

Colo-

Colorem *cæruleum* ex ea parari apud Cingalos, indigoneo ipſo præſtantiorem, tradit Hermannus, cujus tamen modus & uſus nondum innotuit Europæis. Fl. Zeyl. 302.

61. ANTHYLLIS *Vulneraria*, Fl. ſuec. 638. (*Råfklor.*)

Pl. perennis *europæa*, aprica; vulgaris.

Herbam *Luteo* colore veſtes Ruſticorum, a quibus rarius adhibetur, inficere conſtat.

Flores exſiccatione cærulei evadunt, quemadmodum Flores *Loti corniculatæ*, vid. n. 59.

62. GENISTA *tinctoria*, Sp. pl. 710. Fl. ſuec. 634. (*Ginſt.*)

Fruticulus *Europæ*, inprimis Germaniæ, Galliæ, Angliæ, vix Sueciæ; cicur.

Flores *Lutea* in tinctura frequentes & præſtantes apud ſuos populares habentur.

Schüttgelb pictorum ex hac parari, Lind. tinct. 82.

63. TRIFOLIUM *pratenſe*, Fl. ſuec. 666. (*Rödwäpling.*)

Pl. perennis *Europæ*; vulgaris.

Florum capitula *viridi* colore veſtimenta lanea inficiunt, frequenti apud Scanos in uſu, It. Scan. 277.

POLYADELPHIA.

64. HYPERICUM *perforatum*, Fl. ſuec. 680. (*Johannis ört.*)

Pl. perennis *Europæ*; vulgaris.

Flores *luteis* in tincturis rarius a Ruricolis adhibentur, & vilioris ſunt pretii.

SYNGENESIA.

65. HIERACIUM *umbellatum*, Fl. ſuec. 704.

Pl. perennis *Europæ* in arenoſis ſabuloſisque; vulgaris.

Herba

Herba *luteum* præſtantiorem ſuppeditando colorem, nuper apud nos inclaruit, nondum licet vulgari uſu frequentari cœperit. It. Scan. 342.

66. SERRATULA *tinctoria*, Fl. ſuec. 713. (*Aengſkära.*)
Pl. perennis nemoroſa *Europæ;* vulgaris.
Herba *Luteo* colore tingit uti Luteola, licet inferiori, tinctoribus uſitatiſſima. Olim ab exteris emta, apud nos ſponte naſcitur tam crebra, ut hodie exportetur. Iter. W-Goth. 10, 64. It. Gothl. 22. 4. It. Scan. 201, 284.

67. CARTHAMUS *tinctorius*, Sp. pl. 830. (*Safflor.*)
Pl. annua *Ægypti;* cicur.
Corollæ *Roſeum* colorem, acido præparatæ, præbent nitidiſſimum, ſerica inprimis venuſte colorantem. Lind. tinct. 44. Facile apud nos ſeritur, modo nec transferatur nec rigetur.

68. BIDENS *tripartita*, Fl. ſuec. 326. (*Brunſkär.*)
Pl. annua *Europæ*, in ſubhumidis; vulgaris.
Herba *Luteo* colore, nec ineleganti tingit. It. Oel. 58, 101. It. Scan. 240, 277.

69. SENECIO *Jacobæa*, Fl. ſuec. 751. (*Skånds.*)
Pl. perennis *europæa;* vulgaris.
Planta *viridi* ſaturato colore tingit tota, radice, caule & foliis ante floreſcentiam lecta, nec exſiccata, cum laneis veſtimentis cocta; color autem a radiis ſolaribus debilitatur. Act. Stockh. 1745. p. 248.

70. ANTHEMIS *tinctoria*, Fl. ſuec. 769. (*Lettblomſter.*)
Pl. annua *Europæ*, campeſtris.
Flores *luteum* dant colorem lucidum, inter noſtrates plantas luteo-tinctorias plurimum æſtimati. It. Gothl. 223. Flores *Chryſanthemi ſegetum*, his

his primo intuitu ſimiles, in Scania Hallandiaque vulgares, illorum non poſſunt ſubſtitui loco, ut experimenta docuere.

71. CENTAUREA *Jacea*, Fl. ſuec. 774. (*Knappar.*)
Pl. perennis *europæa;* vulgaris.
Herbæ *Lutea* tinctura ſuccedaneum præſtat Serratulæ. It. Gothl. 307. It. W-Goth. 24. It. Scan. 284.

72. CENTAUREA *Cyanus*, Fl. ſuec. 776. (*Blåklint.*)
Pl. annua *europæa*, vulgaris.
Corollæ radiantes *cæruleum* dant ſuccum pro ſcriptura, expreſſæ.

73. CALENDULA *officinalis*, Fl. ſuec. 777. (*Ringblomma.*)
Pl. annua *europæa;* cicur & vulgaris.
Corollæ radius *luteum* pigmentum ſucco, expreſſo cum alumine cocto, præbet; at ſiccatæ Corollæ Croci loco apud Ruſticos interdum tingunt.

74. VIOLA *odorata*, Sp. pl. 934. Fl. ſuec. 784. (*Fioler.*)
Pl. perennis *Europæ*, inprimis auſtralioris; cicur.
A Petalis *violaceus* ſyrupus violarum conficitur, quo varia præparata Pharmaceutica colorantur; idem adhibetur ſæpius in examine aquarum, ad detegendum acidum aut Alcali.

GYNANDRIA.

75. SATYRIUM *nigrum*, Fl. ſuec. 805. (*Brunkulla.*)
Pl. perennis *Europæ*, ſubalpinæ; rarior.
Flores *Violaceo* colore ſpiritum frumenti tingunt.

MON-

MONOECIA.

76. BETULA *alba*, Fl. ſuec. 859. (*Björk.*)
Arbor *Europæ*, nobis vulgatiſſima.
Folia *Luteo* debili colore inficiunt, Colonis ſub inde noſtratibus uſitata.
Sutgrön Pictorum præparandi modum vid. Lind tinct. 81.

77. BETULA *nana*, Fl. Lapp. 342. (*Skärre.*)
Frutex Lapponiæ frequens; cicur.
Folia *luteum* colorem, quam Betula alba præſtantiorem, ſuppeditant, teſte Gadd. Satag. 57.

78. BETULA *Alnus*, Fl. ſuec. 861. (*Al.*)
Arbor *europæa*, in ſubhumidis, vulgaris.
Cortex *rufo* colore inficit, at vero Martialibus additis nigredinem auget; ille autem piſcatoribus inprimis uſitatus in colorandis retiis.

79. MORUS *tinctoria*, Sp. pl. 986. (*Fuſtik Angl Geelhout Belg.*)
Arbor *Americæ meridionalis*; fera.
Lignum *luteum* edit colorem in tincturis præſtantiſſimum.

80. URTICA *dioica*, Fl. ſuec. 863. (*Näſsla.*)
Pl. perennis *Europæ* in ruderatis; vulgatiſſima.
Radicibus *luteis* Coloni tingunt ova, præcipue quæ Paſchatis feſto lutea coquunt.

81. XANTHIUM *ſtrumarium*, Fl. ſuec. 864.
Pl. annua *Europæ*, inprimis auſtralioris; vulgaris.
Herba *Luteo* ſpecioſo colore, tota cum fructibus cocta, tingit.

82. QUERCUS *Robur*, Fl. ſuec. 870. (*Ek.*)
Arbor *Europæ* excelſa; vulgaris.
Arbor *nigrum* martiale intenſius reddit cortice & calycibus fœmineis ſ. cupulis fructus, utpote inſigne ſtypticum.

83. QUER-

83. QUERCUS *Ægilops*, Sp. pl. 996.
Arbor *Europæ auſtralis*; cicur.
Cupulæ *nigrum* colorem intendunt, more antecedentis; hæ majores apud Coriarios magis in uſu ſunt, quam apud tinctores.

84. CARPINUS *Betulus*, Fl. ſuec. 872. (*Afwenbok.*)
Arbuſcula *Europæ* & Sueciæ auſtralis; cicur.
Cortex *Luteo* in colore inprimis apud Scanos adhibetur.

85. CROTON *tinctorium*, Sp. pl. 1004. (*Tourneſol.*)
Pl. annua in *Gallia Narbonenſi* culta.
Lacmus *cæruleo* colore inficiens, ſuccus eſt inſpiſſatus pro chartis & Pharmacopœorum tincturis. Ab alcali & acido faciliime immutatur, quorum item ad examen aquarumque adhibetur.

DIOECIA.

86. SALIX *pentandra*, Fl. ſuec. 879. *purpurea* 884. (*Jolſter.*)
Frutices *Europæ* in ſubhumidis; vulgaris.
Folia *luteum* colorem præbent exſiccata, eumque ſatis nitidum. It. Scan. 293.

87. EMPETRUM *nigrum*, Fl. ſuec. 904. (*Kräklinge.*)
Fruticulus *Europæ* procumbens; vulgaris.
Baccæ *atro-purpureo* colore inficiunt veſtes, cum alumine coctæ.

88. MYRICA *Gale*, Fl. ſuec. 907. (*Pors.*)
Fruticulus *Europæ* borealis in ſubhumidis; vulgaris.
Herba *Luteo* colore lanas tingit, ſerius recepta. It. Scan. 293.

89. DATISCA *cannabina* & *hirta*, Sp. pl. 1037.
Pl. perennes *Archipelagi* & *Americæ* ſeptentrionalis.

Herbæ *Luteo* inficere videntur, quod adultæ inſigniter flaveſcant, ideoque cum eis experimentum inſtituere operæ pretium judico.

POLYHAMIA.

90. FRAXINUS *excelſior*, Fl. ſuec. 926. (*Aſk.*)
Arbor *Europæ*; vulgaris.
Cortex *cæruleam* reddit aquam in qua maduerit. Cæſalp. pl. 44. Decocto ſaturato corticis interioris imbuitur pannus, antea *Lycopodio complanato* tinctus. Lind. tinct. 63.

MUSCI.

91. LYCOPODIUM *complanatum*, Fl. ſuec. 958. (*Jemna.*)
Muſcus *Europæ borealis*; vulgaris.
Muſcus *Luteo* pulcherrimo colore tingit, Ruſticis in uſu frequens.

ALGAE.

92. LICHEN *Roccella*, Sp. pl. 1154. (*Orſeille.*)
Alga *maris Mediterranei*, inprimis in ſcopulis.
Præparatus *purpuraſcente*, nec læto nec tenaci ſatis tingit ad nos rarius aſportatus color. Fertur etiam idem lucidiorem ad colorem vinis conciliandum adhiberi. Raj. hiſt. 70.

92. LICHEN *tartareus*, Fl. ſuec. 1070. (*Byttelet.*)
Alga *Europæ*, in rupibus imprimis maritimis; vulgaris.
Præparatus *purpureum* dat, ut præcedentis ſuccedaneum, colorem, Weſtro-Gothis frequens. It. W-Goth. 146. Act. Stockh. 1745. p. 275.

93. LICHEN *ſaxatilis*, Fl. ſuec. 1075. (*Stenmoſſa.*)
Alga *Europæ* in ſaxis; vulgaris.
Alga *Purpureum* inducit colorem veſtimentis, Ruricolis frequenti in uſu. It. Oeland. 30, 101. It. Goth. 209.

94. LI-

94. LICHEN *Juniperinus*, Fl. ſuec. 1093. (*Enmoſſa.*)
Alga *Europæ* in Juniperis; vulgaris.
Alga *Luteo* colore inficit veſtes laneas, Ruricolis noſtratibus uſitata. Act. Stockh. 1742. p. 26.

95. LICHEN *parietinus*, Fl. ſuec. 1080. (*Wägg-måſſa.*)
Alga *Europæ* in parietibus ligneis; vulgaris.
Alga *Luteo*, more antecedentis, inficit, mulierculis noſtratibus recepta.

96. LICHEN *candelarius*, Fl. ſuec. 1069. (*Ljus-måſſa.*)
Alga *Europæ* itidem in parietibus, frequens.
Alga *luteum* dat colorem more antecedentium, ſed uſu rariori.

97. BYSSUS *Jolithus*, Fl. ſuec. 1178. (*Violmåſſa.*)
Alga *Europæ* borealis in ſaxis ſylvaticis everſis.
Alga *Luteo* ſaturatiſſimo tingit colore, ſimulque ſuaveolenti, ſed uſu rariori, cum minutiſſima ſit.

PALMÆ.

98. ARECA *Cathecu*, Sp. pl. 1189. (*Terra Cathecu.*)
Palma *Indiæ orientalis*; fera.
Fæculæ *rubram* terram Cathecu Pharmacopæorum, ex fructibus immaturis conſciſſis, in aqua coctis addita calce viva, præbent; quæ frequentiori in Medicina uſu adhibentur, quam in re tinctoria.

ANIMALIA.

99. CYNIPS *Salicis ſtrobili & amerinæ & viminalis.* Syſt. Nat. 1. p. 554. n. 10. 11. 12.
Inſecta *europæa* Salicis, Gallas producentia; vulgaria.
Gallæ *luteum* colorem ſuppeditant, quamvis uſu non dum receptæ.

100. CYNIPS *Quercus folii.* Syſt. Nat. 553. n. 5. (*Galläple.*)

Inſectum *europæum* Quercus Roboris, in foliorum pagina inferiori; frequens.

Gallæ *atramenti* colorem atrum & tinctorium cum martialibus ingrediuntur, uſu vulgatiſſimo.

101. APHIDES? *Piſtaciæ.*

Inſecta *Europæ auſtralis* & Orientis, in Piſtacia Lentiſco, Terebintho &c. & quidem tantum in racemo florum maſculorum, ſi fides auctoribus, folliculo ſpithamæo, craſſitie pollicis, cavo coriaceo, *luteo-rubro.*

Galla *Luteos* vel admixto acido *Rubros* colores parant orientales, teſte Bellonio.

102. INSECTA *laccifera*; obſcura, an Formicæ?

Inſecta Indiæ orientalis e *Crotone laccifero* colligunt Reſinam, quæ ſub nomine Laccæ in granis proſtat. Hermannus. Lacca in Baculis an ſpecie a hac diverſa? non dum conſtat.

Lacca *rubro* præſtantiore colore ſcatet, frequens in uſu Pharmaceutico; pro Bezettis & vernicibus.

103. COCCUS *Ilicis*, Syſt. Nat. 1. p. 455. n. 4.

Inſecta *Quercus cocciferæ* in Gallia Narbonenſi, Hiſpania.

Fœmina gravida exſiccata *rubro* tinctoria; frequens Tinctoribus & Pharmacopolis.

Lacca *florentina* (Carmin) e Cocco Ilicis, Cacti infuſo, Cæſalpinia cum alumine paratur.

104. COCCUS *Cacti*, Syſt. Nat. 457. n. 17. (*Coccionell.*)

Inſectum Americæ meridionalis, in *Cacti Opuntia* variis ſpeciebus habitans, fumi pluviæque impatiens; vivum viſum ante aliquot annos in Caldario Horti Upſalienſis.

Femi-

Feminæ gravidæ exſiccatæ adeo lætum rubrum colorem præbent, ut veterum Purpura hodie facile careamus; ideoque eo nihil frequentius in arte tinctoria; in examine aquarum locum etiam habet.

105. COCCUS *Polonicus*, Syſt. Nat. 1. p. 456. n. 17. Fn. ſuec. 720.

Inſectum Indigenum ad radices *Scleranthi perennis*, Fl. ſuec. 378. *Hieracii Piloſellæ* 697. Itemque in radicibus *Arbuti uvæ urſi.* Fl. ſuec. 358. præcedente æſtate inventum.

Feminæ gravidæ *rubro* colore tingunt non inferiore illo, qui e præcedenti Coccinella officinarum paratur.

106. COCCUS *Ulmi*, Syſt. Nat. 455. n. 7.

Inſectum undique in ramulis *Ulmi campeſtris*.

Inſecta *rubro* tingunt colore, nec inſuavi.

VERMES.

107. TURBO *Clathrus*, Syſt. Nat. 1. p. 765. (*Purpur.*)

Cochlea *Europæ* auſtralioris Oceani.

Purpura veterum, a Græcis olim Romaniſque decantata, e cochlea quadam eliciebatur. Colorem huic ſimilem ex Helicibus variis, Syſt. Nat. 768. derivari poſſe, comprobavit Liſterus; nimirum cum inter tentacula punguntur cochleæ, gutta emanat pallida, quæ deinde ſoli expoſita *purpuraſcit*. Quum vero, qua e ſpecie Cochleæ veteres genuinam ſumſerint purpuram, certo hodie non conſtet, nuper Plancus, loci incola, ſtatuit fuiſſe Turbinem Clathrum, quod etiam veri ſimillimum videtur; quidquid ſit, parum deſideratur veterum purpura hodie; dum tantæ pulchritudinis colorem præſtent americani Cocci.

LUTEI.

Lign. Santalum 31.
Alcanna 32.
Morus 79.
Cort. Rhamnus 19, 20, 21.
Rhus 24.
Berberis 27.
Prunus 42.
Malus 43.
Carpinus 84.
Rad. Curcuma 1.
Rumex 30.
Thalict. 53.
Urtica 80.
Herb. Luteola 41.
Serratula 66.
Hieracium 65.
Acanthus 57.
Bidens 38.
Xanthium 81.
Datiſca 89.
Lycopod. 91.
Myrica 88.
Salix 86.
Betula 76, 77.
Stachys 56.
Jacea 71.
Polygonum 33.
Lyſimach. 16.
Succiſa 8.
Anthyllis 61.
Muſci Lichenes 94 - 97.
Fl. Buphthal. 70.
Chæroph. 22.
Thapſia 23.
Geniſta 62.
Hyperic. 64.
Calendul. 73.
Caltha 54.
Succus Gumgutta 49.

RUBRI.

R. Rubia 12.
Galium 10, 11.
Aſperula 9.
Lithoſp. 15.
Rhus 25.
Acetoſa 29.
Torment. 46.
Comarum 47.
Lig. Braſilia 35.
Succ. Sang. Drac. 28.
Cathecu 98.
Bixa 50.
Cuſcuta 13.
Phytol. 42.
Baſella 26.
Inſ. Lacca 102.
Carmin. 103.
Coccin. 104.
Polon. 105.
Ulmi 106.

PURPUREI.

Lign. Braſiletta 36.
Sappan 37.
Fernebuc. 38.
Origani 55.
Roccellæ 92.
93.
94.

RUTILI.

Lawſon. 32.
Fl. Cartham. 67.
Crocus 5.
Gal. Piſtac. 108.

CÆRULEI

Iſatis 58.
Indigo 59.
Galega 60.
Croton 85.
Fraxin. 90.
Delphin. 51.
Campan. 17.

VIOLACEI.

Campech. 34.
Viola 74.
Satyrium 75.
Empetrum 87.

VIRIDES.

Senecio 39.
Chæroph. 22.
Bromus 6.
Arundo 7.
Trifolium 63.
Iris 4.
Anchuſa 14.
Pulſatil. 52.

NIGRI.

Querc. 82, 83, 100.
Lycopus 3.
Actæa 48.
Melaſt. 40.
Genipa 17.
Uva urſi 39.

XCIV.

XCIV.

ANIMALIA COMPOSITA

QUAE
PRÆSIDE
D. D. CAR. LINNÆO
propoſuit
ALBERTUS BÄCK
Uplandus.

Upſaliæ 1759. *Maji* 23.

CAP. I.

Globo terreſtri, quem, a ſe conditum, homini brevi ſub vitæ curriculo habitandum Deus Optimus Maximus conceſſit, omnes res, quæ ad ſuſtentationem hujus neceſſario requiruntur, proſpexit, atque in ſingulis creatis ſpecimina infinitæ ſuæ ſapientiæ & omnipotentiæ ſimul depoſuit, ut homo, neceſſitate, ad eadem uſurpanda, impulſus, cogitationibus ſuis ad eum, qui ea tam mirifice conſtruxit, elevaretur.

Numerus creatorum corporum adeo magnus, ſpecies adeo variis ac diverſis qualitatibus ſunt inſtructæ, ut tota hominis vita eisdem cognoſcendis, quid dicam perſcrutandis, minime ſufficiat. Hic ſeſe offerunt objecta tam admirandæ formæ atque indolis, ut nova in dies ſpectacula & nova prodigia,

ingenio humano, varietatis amantiſſimo, deeſſe nunquam poſſint, ita quidem, ut plurima ſe noſcere qui exiſtimaverat, eidem novi mox aperiantur campi, rerum incognitarum referti, quo fit, ut homini, naturam ſcrutanti, ingens quotidie voluptas, una cum cognoſcendorum ſuccreſcente copia, continue gignatur.

Hæc omnia ad tria *naturæ regna*, animale, vegetabile & lapideum, rerum periti naturalium diu retulerunt, quæ licet primo intuitu multum diverſa, et a ſe invicem disjuncta eſſe videantur; tamen venienti ad confinia illorum, ubi limes inter ea fixus ſit, inventu ſit perdifficile. Hinc e. g. *Spongia* nos hodienum, ad quodnam pertineat regnum, dubios omnino reddit.

Animalia ac *Vegetabilia* ſatis diverſa quidem videntur, vel ea propter, quod hæc radices agant, quibus extra ſe alimenta capiunt; illa autem de loco in locum ſe movent, radicesque ſuas (quo nomine vaſa lactea inſignire liceat), intra ſe habeant; venientes vero ad fines regnorum, reperimus, non tantum vegetabilia, ſine radice ſe nutrientia, alimentumque ſuum per poros ſorbentia, ut Fuci, ſed etiam animalia, quæ non ſolum loco ſuo, ad inſtar vegetabilium, perpetuo fixa ſunt, e. g. Balani, Serpulæ, Lithophyta, ſed pariter aliquot cum his affinia, ut Sertulariæ, quæ ad baſin radices ſuas undique diſpergunt.

Natura, ne theſauros ſuos ſimul omnes recluderet, ut omnia tempora, quibus ſe oblectent, inventa habeant, videtur huic ſeculo genus quoddam admirandorum animalium, quod ultimam induſtriam naturæ ſcrutatorum exercuit occupavitque, illo in horto reſervaſſe, qui hæc ita velut recondidit, ut opes ejus nonniſi per transennam adſpexerimus, donec Tremblejus, caſu magis, quam ſollertia,

portam

portam invenit occaſione Polyporum ſuorum, quos diſſectos redintegrari videbat, ut ab unaquaque parte perfectum renaſceretur animal.

Nihil nobis hoc tempore, conſideratione *animalium compoſitorum*, mirabilius obvenire poteſt, cum plantæ compoſitæ, non illæ, quæ flore, ſed quæ caule ipſaque herba tales ſunt, vulgatiſſimæ habeantur. Animalia compoſita, quotquot adhuc cognita, in elemento aqueo verſantur, maximaque eorum pars baſi corpori cuidam, a quo ſe divellere nequit, adhæret, Tænia & Volvoce exceptis, qui ſoluti ſunt.

Ignorantia animalium compoſitorum, ut ad hunc usque diem mutilam fere de plantis notitiam habuerimus, effecit. Generatione æquivoca proſcripta, *univoca* quidem jus civitatis ſola obtinuit, ſed ſcrupulus quidam Botanicis ſe injecit, quomodo generationem plantarum explicaturi ſe expediant, potiſſimum cum viderent vegetabilia, non tantum fructificatione, per generationem univocam, propagari, ſed aliam etiam per gemmas & ramos, generationem explicatu haud facilem, habere.

Ut igitur eo clariorem de animalibus compoſitis conceptum nobis formemus, viſu eſt neceſſarium, qua in re animalia ac plantæ differant, exponere. Id ut tanto dilucidius faciamus, animalium primo indoles atque natura ponderanda videtur, exemplo ab Hominibus ipſis luculentiſſimo perfectiſſimoque deſumto. Corpus noſtrum ex planta velut inverſa (ut ore veterum loquar) ſive reſupinata, conſtat, cum *Sceleton* noſtrum tanquam e bulbo cranii in truncum & ramos extendatur, quibus muſculi, totidem quaſi folia, adſident, licet ad apicem etiam adfigantur. Proxima his eſt altera, *Vaſorum* machina, e bulbo cordis, cum vaſis ſuis, cauleſcens & ramificans. Demum accedit bulbus

Cerebri, qùi medulla ſpinali elongatur, ex qu exeunt nervi ſimpliciſſimi, quibus animal ſentit a ſponte ſua ſe movet. Intra triplicem hanc machinam, eamque compoſitam, quatuor concamerationes in quibus quadruplex functio peragitur, deprehendimus. Prima eſt camera Cranii, intra quam functio *animalis* vel ſentiens adminiſtratur: ſecunda Thoracis, intra quàm functio *vitalis* interno motu peragitur: tertia Abdominis, intra quam functio *naturalis* ſive alimentaris fit: quarta *genitalis*, in qua propagatio ſpeciei perficitur. Ad primam illam camеram, organa ſenſus, oculi, naſus, aures, lingua, tactusque papillæ, veluti proceſſus, pertinent.

Catenam naturæ articulatim a limine regni animalis ad finem ſecuti, decurtationem quandam in animalibus minus perfectis (uti dicuntur) animadvertimus, qua fit, ut neque Serpentes, neque Piſces, Inſecta & Vermes ullis *auribus* ſint inſtructi. Inſecta ut & vermes *naſo* carent, magnaque vermium pars *oculis* nullis utuntur. Serpentibus Piſcibusque nulla ſunt *brachia*, *femora* aut *tibiæ*: Avibus nullæ *manus*: Vermibus nec brachia, nec *pedes*: Piſcibus nulli *pulmones*, ſed, loco eorum, vicariæ duntaxat branchiæ. Neque inſecta pulmones, poros tamen tracheasque habent, quibus reſpirant. Inſectis quidem caput eſt oculatum, át ſine *cerebro*, nervusque eorum opticus e medulla ſpinali originem trahit. In vermibus ne veſtigium quidem *capitis* obſervamus. *Cor* Vermium vix ſimilitudinem refert cordium aliorum, quin potius aneuriſmati arteriæ adſimilatur; atque in minimo verme, ut fere in Hydris, apertura tantum loco *oris* eſt, per quam ſimplex cavitas recipere poteſt quisquilias aquæ, quæ ibi ſolvuntur, atque a corpore, ſicut aqua a parte Fucorum exteriori, abſorbentur.

VEGE-

VEGETABILIA contra ea duabus præcipue partibus, medulla nimirum & cortice, conſtare videntur. *Medulla*, materia illa ſpongioſa, ipſaque plantæ vita, in infinitum ſe, inſtar omnium vivorum, multiplicat, & ſuccreſcit e minimo primordio ad ultimos ſuos apices, & continuatio ſolum inde a prima mundi creatione eſſe judicatur. Hæc ad baſin demoritur, ad apices vero ſuos continuat, lum in fructificatione emittatur, atque in ſemina ntret, ut in novas vitas diſpergatur. Ubi autem nullam hoc modo erumpendi anſam nanciſcitur, in infinitum, cæteris paribus, continuat, modo nutrimentum, quod ſibimet præſtare nequit, obtineat. Subſtantia *corticalis* altera eſt pars vegetabilium eſſentialis, quæ plantis alimentum præbet, &, quantum in ſe eſt, ſubſtantiam medullarem includere conatur, terræque, unde victum colligit, adhæret, ſubſtantia medullari ſurſum continue ſerpente, corticalemque, molliſſimas ad extremitates, ubi minima eſt reſiſtentia, diſtendente. Quamdiu ſubſtantia corticalis ſufficiens alimentum habet, ut ſatis valida evadat, medullarem non facile emittit, debilitatam vero diffringi neceſſum eſt, ut medullarem in fructificatione effundat.

Subſtantia medullaris plantarum multam analogiam cum *medulla ſpinali* animalium habere videtur, etſi nervis careat; quare nos fugit, an plantæ & animalia aliter diſcrepent, quam hiſce ſolis, quibus ſenſatio & motus voluntarius, qui in plantis non exiſtunt, in animalibus exſeruntur. Sed etiam hoc diſcrimen quam obſervatu ſit difficile, ex aliquot Mimoſis & Oxalide ſenſitiva, tactu ſe contrahentibus, intelligimus. Subſtantiæ corticali plantarum reſpondet ſyſtema *vaſorum* animalium, licet hoc in animalibus magis intrinſecus quam extrinſecus, inprimis ubi incipit, locatum ſit, habeatque & arterias

rias & venas, quæ differentes in plantis non ſunt neceſſariæ, ubi curſus fit, non autem recurſus humorum. Vegetabilia radice ſe alunt, quemadmodum animalia, quorum Ductus thoracicus radicatur & ramificatur ad tubum inteſtinalem, ſterquilinium continentem, unde alimentum intra animal extrahitur, quemadmodum planta id extra corpus ſuum acquirit.

Adhæc tandem in memoriam revocare non negligamus, quomodo fœtus animalium eadem ratione, qua plantæ, in primordio ſuo ſuccreſcant, ubi cum placenta uterina ſive vitello radicant, funiculo umbilicali cauleſcunt, magnaque ex parte vitam vegetabilem creſcunt, dum prima eorum ſtamina e carina Malpighii, vel cerebro medullaque, vel analogo medullaris ſubſtantiæ vegetabilium, oriri videntur, neque minus ſyſtema ſimul vaſorum e bulbo cordis in puncto ſalienti, nutriens effecturo analogum ſubſtantiæ corticali plantarum.

Vegetabilia triplici modo propagari animadvertimus. Primus eſt per viam *generationis*, quando planta ad fructificationem transmutatur, ut vita medullaris dimittatur, atque hoc modo ad novas plantas per ſemina diſpergatur; in quod in vegetabilibus ita eſt in uſu, ut ne plantam quidem cognoſcamus, quæ jure excipiatur. Heic clare perſpicimus, gemmas futurorum annorum, cum ad flores transmutabuntur, aliquot annos ante transformari, & ſi hæc metamorphoſis in principio ſuo inhibeatur, gemma vitam ſuam continuat. *Fructificatio* conſtituit partes plantæ genitales, quæ temporariæ ſunt, & poſt unicam generationem pereunt. Arbores quidem quotannis florere videmus, at ſcire nos oportet, id vegetabile, quod iſta genitalia vel flores perdidit, novos non recuperare, ſed poſtea orien-

orientes e recentibus exire ramis, qui proinde novam in planta vitam ordiuntur.

Modus ſecundus per propagines fit in plantis *viviparis*, uti denominantur, quemadmodum in Poa, *Aira*, Feſtuca viviparis, quæ fructificationem quidem incipiunt, calycemque ſuum formant; at loco germinis confeſtim excreſcunt folia, ſive planta novella ſine ſtaminibus, quæ decidit, jamque germinata radicat. Neſcio igitur, quibus heic tenebris quaſi confundamur, cum in graminibus ipſum germen, non fœcundatum, germinare perſpicimus, ac merito miramur, cur generatio ex polline antherarum ad omnem piſtilli fœcundationem adeo ſit neceſſaria, ut nulla in planta, ſemina dimiſſura, deſideretur; hic vero, ubi ſemina in ipſa planta germinant, natura conſuetam viam, ſpreta pollinis ope, deſerere videtur. Miramur, quænam ſit vis inſita & etiamnum occulta, quæ ſemini deciduo communicari non poteſt, niſi vis pollinis a ſtigmate humido abſorbeatur, & novo vitæ puncto communicetur.

Tertius propagationis vegetabilium modus Bulbis, *gemmis* vel novis proceſſibus fit, cum ramus ex ramo creſcit, ubicunque corticem penetrat ſubſtantia medullaris. Hæc minus proprie nova generatio, at potius continuata vita vel vitæ ramificati, vocari poteſt.

CAP. II.

Syſtemate naturæ ex antecedentibus aliquo modo cognito, indolem animalium compoſitorum melius intelligere valemus. Duo cum primis ordines ex claſſe vermium proxime ad vegetabilia accedunt, *Lithophyta* nimirum & *Zoophyta*, ut vocari ſueverunt. Utraque, propinquam habentia adfinitatem

tatem cum cæteris vermibus, quibus in elemento humido, ubi omnis ſit generatio, competit vis redintegrandi, majorem etiam ibidem compoſitioni ſuæ opportunitatem nanciſcuntur.

LITHOPHYTA, Corallia vulgo vocata, cum Teſtaceis, ad quæ proxime accedunt, hoc commune habent, quod teſtas ſibi faciant calcarias, ſuo licet ſingula modo, præterquam quod loco etiam ſuo figantur. Exiguum earum animal, funiculo umbilicali alligatum, ſub & circa ſe firmam ſtruit cruſtam calcariam, intra quam ſe condit adquieſcitque. Hos ad latera & extremitates novas ponit gemmas ſive proceſſus, qui naturam matris induunt, ac ſinguli domui matris ſuas ſuperſtruunt, dum illa, annis exactis, perit, atque hi eodem modo multas ad generationes ſenſim multiplicantur, ædesque tandem relictæ pereunt. Ita matris domus cum ſerorum nepotum coædificata coaleſcit, & integram velut civitatem, quam Corallium appellamus, conſtituit. Sed præter hanc proprietatem, quam cum vegetabilibus habent communem, ut per ramos ſe augeant, illis etiam propria ſunt genitalia, androgyna licet, ad ſobolem ſuam ex ovo multiplicandam, quibus ſpeciem longius diſſeminant. *Corallia* vero *compoſita* proprie dicta ab ipſo principio conſtare videntur pluribus animalibus, quorum ſingula parvam fiſtulam ſive porum ſtruunt: quam ſententiam amplecti cogor, cum Madreporam polygamam & Tubulariam muſicam conſidero. *Alcyonia* ea pariter ratione, qua Lithophyta, vivunt, quamquam mollis ſit teſtæ eorum ſubſtantia.

ZOOPHYTA multo propius ad vegetabilia accedunt, in eo, quod partim radices, partim ramos articulatos habeant, ita ut cum plantis ex magna parte conveniant, licet foliis deſtituantur. Ne-

Neque horum indigere videntur, ſiquidem folia
ſunt motus organa, quibus vegetabilia, motum per
ſe non habentia, eum ab externo aëre nunquam
quieſcente adipiſcantur, quum animalia ſe ipſa mo-
vere poſſunt. In omnibus iſtis ramorum, quos ha-
bent, articulis, vivum delituit animalculum, quod
er aperturam aliquam ſive porum ex aqua inſecta
ibum ſibi quæſivit, ac tempore ſuo unum pluresque
ue ramos, tanquam totidem ſoboles, exſeruit,
enitalibus ſimul, quæ flores denominari poſſunt,
el exſertis, vel intra articulum ipſum reconditis,
uibus genus ſuum propagavit, unde novæ ſobo-
les, pari modo continuaturæ, excreſcunt. In in-
ferioribus creſcentium partibus mater demoritur,
pſe autem articulus, tanquam ſubſtantia corticalis,
emanet, ſolidamque ſubſtantiam a parte interiori
uotannis deponit, ſicut cortex arboris librum
ranſeuntem in ſubſtantiam ligneam relinquit, quam-
ris ſolidior hæc ſubſtantia, pro more gentis, ſæ-
piſſime ſit calcaria. Itaque exuviæ ejusmodi ani-
nalium, frutici ſimiles, remanent, in quibus fora-
nina reſidua obſervantur ultimorum animalculo-
um, quorum machina poro inſtructa fuit, ut nu-
rimentum ſorbillarent quibusdam tentaculis, petalis
ive productionibus, loco motus ejusdem, intra
uas genitalia cum ovario exſtiterunt, ita quidem,
t a floribus plantarum, qui plantæ internæ merito
ppellantur, alia in re, quam motu ſolum volun-
rio, vix differant. De hiſce Zoophytis vide in-
omparabilem Elliſium de Corallinis.

Tænia, nullibi fixa, longitudinaliter ſine ramis
xtenditur, ac inenumerabilibus fœtibus conſtat,
uorum ſinguli unicam prolem procreant, & tam-
iu vivunt, ut una mater progeniem mille genera-
ionum numerare poſſit. Unicuique articulo in-
inſecus exiguum os ſive apertur[illegible]ro ingerendis
&

& excernendis, tenerrima etiam viſcera ac genitalia; corticem vero habent communem; divulſi ſe invicem ſuccreſcunt, atque altera parte, ad inſtar Tritici repentis, articulatim abſciſſæ, multiplicantur.

Volvox eſt globoſus, pertenuis licet, multa ſemina ſparſa, diſſimilis magnitudinis, magis minusque matura, in ſe habentis, baccæ ſimilitudinem fert. Hæc ſemina matura elabuntur, atque in aqua, more matris ſuæ, gyrantur.

Magna autem ſimpliciaque animalia, quæ cerebrum ac medullam ſpinalem cruſta oſſea obtecta habent, compoſita fieri non poſſunt, cum medulla ſit limitibus circumſcripta, extra quos egredi non poteſt, ſiquidem terminos incremento ejusdem ponant.

XCV.

XCV.

FLORA CAPENSIS

QUAM

SUB PRÆSIDIO

D. D. CAR. LINNÆI

propoſuit

CAROLUS HENR. WÄNNMAN

Upſalienſis.

Upſaliæ 1759. *Maji* 30.

---

§. I.

Semper aliquid novi ex Africa provenire, proverbium tritiſſimum erat veteribus Romanis, quod ad hunc usque diem ſatis comprobatur. Nulla enim usquam terra tot tamque inſolitis, atque hæc, ſcatet naturæ miraculis. Hic in ſylvis rudentes inveniuntur *Leones*, tremendæ velocitatis *Tigrides*, maximi *Elephantes* & *Rhinocerotes* ac *Hippopotami*, innumeri *Canes aurei*, nec non *Ichneumones*, *Zibethæ*, *Hyſtrices criſtatæ*, *Lepores capenſes*, *Gazellæ*, *Zebræ*, *Najæ*, *Torpedines*, *Struthiones*, *Ardeæ Pavoninæ*, *Trochili*; ad littora *Crocodili*; in mari *Squali*, *Chimæræ*; quin & homines ipſi heic aliam prorſus habent formam externam. Sic nigri *Mauri* ingentes Oculos, craſſiora Labia, depreſſum Naſum, pendulas Mammas, ſingularem pudoris ſinum oſtentant, ut taceam *Troglodytas*, *Satyros*, *Sylvanos*, *Sphinges*, *Dianas*, *Hamadryades*, *Cynamolgos* & quæ ſunt reli-

qua. Nec plantæ minus & arbores heic ſunt pro digioſæ; ſed dolendum, quod tam pauci Natur ſcrutatores hanc terram penetrare potuerint, & maxima hæc naturæ miracula detegere.

§. II.

CAPUT BONÆ SPEI eſt promontorium ma xime auſtrale prodigioſæ hujus Africæ, quo ſe quaſ terminavit natura & ſua concentravit prodigia. Si tum eſt in *Cafferia* juxta *Monomotapam* ſub gradu 34 *latitudinis* auſtralis & 15 gradu *longitudinis*, adeoque linea fere recta ab Upſalia ſuper Romam verſus me ridiem, eandemque circiter elevationem poli habet ab altera parte, atque Barbaria aut Palæſtina ab hac parte æquatoris.

CLIMA heic eſt temperatiſſimum & gratiſſi mum, adeo ut heic progerminent atque creſcant allatæ plantæ, tam ex Aſia, quam Europa: heic enim feruntur:

ALLIUM *ſativum.*	CICER *ſativum.*	RIBES *rubrum.*
CEPA *vulgaris.*	PISUM *bortenſe.*	JUNIPER. *frutic.*
APIUM *bortenſe.*	VICIA *Faba.*	FRAGARIA *veſca*
ASPARAG. *bort.*	ANETH *Fœnicul.*	ARUNDO *arenar.*
BETA *rubra.*	CICHOR. *Endiv.*	LAURUS *Camph.*
BRASSICA *olerac.*	HORDEUM -	HIBISCUS *mutab.*
CANNAB. *ſativ.*	PINUS *Abies.*	BROMELIA *Anan.*
CUCUMIS *vulg.*	CORYL. *Avellan.*	SACCHARUM
SCANDIX *Ceref.*		ZEA *Mays.*
BATATAS -	CUCURB. *lagen.*	

§. III.

EVELPIDIUM, urbs Cap. bonæ ſpei (Bonne Eſperance), ſita eſt in extremo promontorio ver ſus occaſum, ad littus maris Æthiopici, portu mi nus tuto, atque ab oriente tegitur tribus altiſſimis pariter ac notiſſimis Montibus: *Taffelberg*, *Teuffel berg* & *Löwenberg*; in horum ſummitatibus non rare *nix* cadit, quamvis aër ſatis ſit calidus circa urbem

qua

quæ vehementiſſimis ventis & turbinibus eſt expoſita. Incolunt *Hollandi* terram hanc, quæ, ut narrant, ad octo usque miliaria tuto peragratur; & qui indigenæ *Hottentotti*, quamvis informes ſint & pecuinam agant vitam, mites tamen ſunt atque innocui.

Europæi in Orientali India mercaturam exercentes promontorium hoc tranſeunt, ubi rapidiſſimis plerumque expoſiti ſunt tempeſtatibus, terramque haud procul eſſe cognoſcunt ex *Alga* (Trometgräs) natante & *Procellariis capenſibus*, quæ heic ad naves ſeſe oſtendunt.

§. IV.

PLANTAS adeo ſingulares nulla unquam terra, hucusque peragrata, gignit, forma & ſtatura ab aliis omnibus diverſas, ſuoque ſolo proprias, ac extrema Africa; quod me commovit, ut in opuſculo hoc eas inprimis recenſerem plantas, quæ Capenſes ex hoc promontorio dictæ ſunt; non tamen *Floram Capenſem* omnibus numeris perfectam promitto, quod omnium Botanicorum vires ſuperaret, ex terra adeo remota & a tam paucis calcata naturæ conſultis; ſed eas tantum tradere conſtitui plantas, de quibus Botanici certam & quodammodo ſufficientem cognitionem ſunt adepti, idque eum in finem, ut alios exſtimulem, quibus felicior contingit occaſio ad ceteras in hac regione diligenter examinandas atque ad ſua genera referendas, nec non eas differentiis ſpecificis determinandas, quum vix dimidium perſequi valeam earum numerum, quæ a Botanicis imperfecte expoſitæ ſunt; quod dum fecero, non poſſum non admonere, alia multa, eaque excellentiſſima naturæ opera, a curioſo rerum naturalium ſcrutatore facile in hoc orbis terraquei angulo perquiri poſſe, qualia e. gr. eſſent *Inſecta:* Inſecta Europæa hodie plurima pulcherrime detecta & doctis

doctis expoſita ſunt, quæ verò Inſecta intra tropico nata, nec pauca, curioſorum jam ornant thecas ſed de Inſectis orbis auſtralioris, ſeu extra Tropi cum Capricorni habitantibus, aſſerere poſſumus quod pleraque etiamnum plane incognita latean naturæ curioſis. Quum vero Inſecta pleraque o plantas creata ſint, inque his ſua plerumque habean hoſpitia, facile colligitur, plantis maxime admiran dis, Inſecta quoque maxime ſingularia progenerari, atque adeo Inſecta capenſia præcipua fore hariolari licet. Confirmat hoc *Petiverus* pauciſſimis ex Pro montorio Bonæ ſpei adlatis Inſectis; vide ejus *Ga zophyl. tab.* 12. *fig.* 1. 2. & *tab.* 13. *fig.* 7.

§. V.

Plantæ Capenſes diutiſſime Botanicorum indu ſtriæ ſeſe ſubduxerunt; inter primas plantas hic de tectas nominandæ ſunt, quas Juſtus HEURNIUS Paſtor & Medicus in India orientali, miſit ad fra trem Ottonem Heurnium, Medic. Profeſſorem Lud duno-Batavum. Fuerunt vero hæ: CANNA KIGGELARIA *Africana*, HÆMANTHUS *cocci neus*, COTYLEDON *orbiculata*, STAPELIA *varie gata*, ALOE *Uvaria*, OXALIDES duæ, quasqu STAPELIUS *in Theophraſtum* 1644. *p.* 333. *edidit* & delineavit.

HERMANNUS (*Paulus*), poſtea Profeſſor Botanices Leidenſis, primus fuit Botanicus, qui propriis oculis Capitis bonæ ſpei plantas viſitaret ſub itinere in Zeylonam inſulam. Collegit hic octin gentas circiter plantas, eo tempore plane novas quarum varia ſemina & radices in Europam trans miſit; quo factum, ut his naturæ miraculis jam tum ſuperbire inciperent horti in Hollandia curioſorum Ejusdem meſſis fuere etiam paucæ illæ, quas *Th Bartholinus* in actis Haffnienſibus *Vol. II. p.* 57. & 34 memorat. Non vero paucas capenſes plantas Her

mar

nannus Horto academico *Leidenſi* intulit, quod ſatis ſuperque conſtat ex horto ejus Lugduno-Batavo, 1687 edito. Exſtat præterea egregii Hermanni brevis *Catalogus Plantarum* Africanarum, a Cl. *Burmanno* inſertus appendici Theſauri zeylanici.

OLDENLANDUS (*Henric. Bernh.*), natione Danus, ſecundus fuit Botanicus, qui ad Caput bonæ ſpei acceſſit & plantas ibi conquiſivit, cujus herbarium jam poſſidet Cl. Burmannus, Prof. Amſtelodamenſis.

HARTOGIUS (*Johan.*), Medicus, Hortulani academici Leidenſis filius, tertius fuit, & qui hoc ſeculo Caput bonæ ſpei tanquam Botanicus viſitavit; cujus *Catalogus*, cum præcedentis, itidem appendicem ad Burmanni Zeylonenſia intravit.

BURMANNUS (*Johan.*), Profeſſor Botanices Amſtelodamenſis hodie celeberrimus, ipſe quidem non adiit Caput bonæ ſpei, ſed inter Botanicos tamen hodiernos is eſt, qui plurimas fovet plantas capenſes, & facile omnes poſſidet, quas Hermannus, Oldenlandus, & Hartogius ibi inveſtigarunt & inde attulerunt. Vir ampliſſimus in libro *Decades plantarum Africanarum*, nitidiſſimas plurium rariorum plantarum capenſium icones ſuppeditavit, quarum non mediocrem copiam vidi, miſſam a viro nunquam ſatis laudando ad N. D. Præſidem. Horti Hollandici floruerunt imprimis numeroſis plantis capenſibus, cum Hollandis proximus ad propriam Provinciam ſit acceſſus; qui igitur plantarum capenſium ſtudioſus eſt, eos imprimis auctores evolvere debet, quibus ad eosdem hortos patuit aditus, quales ſunt: KIGGELARII *hortus Beaumontianus*, COMMELINORUM *horti Amſtelædamenſes*, *præludia*, *plantæ rariores*. BREYNII *Centuria & Prodromi*. N. D. PRÆSIDIS *hortus Cliffortianus*. BOERHAAVII *hortus Lugduno-Batavus*. SEBÆ *Theſaurus*.

Præter hos multa occurrunt in PLUKENET *Phytographia*, PETIVERII *Gazophylacio*, RAJI I *ſtoriæ plantarum* tomo tertio, VOLKAMERI *Flo Norimbergenſi*, DILLENII *horto Elthamenſi*, MIL LERI *dictionario*, & quæ ſunt plura.

Africanæ Herbæ, imprimis autem capenſes, procellis iſtis maxime horrendis frequentiſſimisqu judico faciem habent aſperam, duriuſculam & ob ſcuram, ut Botanici ſæpe peritiſſimi in hortis *Bo*tanophilorum primo intuitu dignoſcant africana plantas ab aliis, quod verbis definire difficilius eſt quam ipſo uſu addiſcere. Unde etiam *Rajus* in præfatione ad ſupplementum p. VII. *notandum*, inquit *plures fruticum & ſuffruticum ſpecies capenſes, ramuli & ſurculis, foliis adeo crebris & confertis, ut eos pen tus contegant & occultent, undique cinctis, circa h promontorium reperiri, quam in toto præterea, quo hactenus noverim, terrarum orbe.* Et vere quidem ſta tuit plures heic eſſe frutices, quam in alia quapian regione nobis nota. Heic enim caule perennan etiam illa genera, quæ alibi vix ac ne vix quiden fruticeſcunt, ut *Schœnus*, *Scabioſa*, *Echium*, *Camp nula*, *Aſclepias*, *Conium*, *Bubon*, *Linum*, *Zygoph lum*, *Phlomis*, *Geranium*, *Trifolium*, *Atractylis*, *Ca calia*, *Tanacetum*, *Gnaphalium*, *Aſter*, *Lobelia*.

Genera plantarum, promontorio bonæ ſpei *pro pria* & in aliis terris nondum obſervata, tot omnino ſunt, ut dubitem, an cum hac ulla poſſit conferri terra.

Anthoſpermum.	Cliffortia.	Exacum.
Arctopus.	Clutia.	Galenia.
Antholyza.	Corymbium.	Gethyllis.
Brunia.	Chironia.	Gnidium.
Barreria.	Cunonia.	Gortera.
Brabejum.	Dioſma.	Hebenſtretia.
Borbonia.	Eranthemum.	Hermannia.

Ha

Hæmanthus. Lachnæa. Limeum. Leucadendrum. Myrſine. Meſembryanth. Melianthus. Oſteoſpermum. Protea. Penæa. Phylica. Roëlla. Selago. Solandra. Stapelia. Seriphium. Tarchonanthus.

§. VI.

Europæas plantas, aut cum Europæis communes, rariſſimas ad Caput bonæ ſpei deprehendas. Plures tamen in poſterum per frumentorum & vegetabilium hortenſium plantationem eo forte introduci poterunt; hodie notæ ſunt: *Anagallis arvenſis*, *Antirrhinum ſpurium*, *Artemiſia pontica*, *Artemiſia cærulescens*, *Rumex veſicaria*, *Ruta graveolens*.

SUCCULENTÆ heic maximo ſunt numero, quæ pleræque creſcunt in rejecta ad litora arena; aliæ autem in montibus, aliæ in campis argillaceis prodeunt, uti *Meſembryanthema*, *Aloæ africanæ*, *Anthérica*, *Tetragoniæ*, *Portulacæ*, *Craſſulæ*, *Cotyledones*, *Cacaliæ*, *Gladioli*, *Ixiæ*, *Oxalides*.

GENERA nonnulla plantarum heic vaſtiſſima ſunt & ſingularia, ut:

ERICÆ, quæ corollis florum & altitudine caulis ab aliis mirum in modum differunt.

GERANIA *capenſia* omnia a congeneribus ſuis Europæis maxime differunt: *Perianthio* monophyllo, *Corolla* inæquali, *Staminibus* 7 irregularibus, *Seminibus* ariſta piloſa, tandem pleræque ſunt fruticoſa *Foliis*que alternis.

LEUCADENDRA mire ſpecioſa, capitulis prodigioſis, intuentium oculos in ſe alliciunt.

ALOE, inprimis quæ dicitur *perfoliata*, modis adeo innumeris variat, ut qui ad florem non attendit, ad larvam tantum reſpiciens, facile crederet ſe tot videre ſpecies, quot ſunt varietates; quas itaque enumerare certarunt Belgii Botanici.

GNAPHALIA, quæ plerumque heic fruticeſcunt, ſpecioſos obtinent calyces & tandem in *Xeranthemata* abeunt elegantiſſima.

LOBELIÆ, quæ heic tam diverſimode variantur.

ARCTOTIDES, quæ quaſi per gradus intrant CALENDULAS.

OTHONNÆ & SENECIONES, quæ inter ſe quaſi permutari videntur.

ASPALATHI, qui Foliis ſuis tenuibus faſciculatis & Capitibus magnis ab affinibus diſcrepant.

MESEMBRYANTHEMA ipſa varietate ſeſe jactant, ut *Hermannias* cum *Borboniis*, *Santolinis*, *Chryſocomis*, *Oxalidibus*, *Zygophyllis*, *Ixiis*, *Diosmatibus*, *Bruniis*, *Paſſerinis*, & id genus aliis taceam.

§. VII.

Mirabilem variorum capenſium vegetabilium formam contemplantes, parem in aliis plantis notis non reperient.

CACALIÆ heic tam diſpares ſunt aliis plantis compoſitis, ut vix ulla ſit ſimilitudo, ita ut *papillaris*, truncatis petiolis obvallata, nulli alii adſimilari queat.

STAPELIÆ ab aliis Contortis, caulibus nudis & aculeatis, floribusque admirandis, longe differunt.

EUPHORBIA *Caput meduſæ*, Stapeliæ, quam ſuo generi eſt ſimilior.

ATRACTYLIS *ciliaris*, foliis imbricatis bifariam ciliatis ſpinaque patente exaſperatis, caulem undique tegentibus, fere ut in *Roëlla*, in Regno vegetabili, qua noto, ſummum naturæ miraculum dici debet.

PHLOMIS *Leonurus* ſpecioſiſſimis floribus condecorata, ſceptrum Floræ non immerito dicta fuit.

CRAS-

CRASSULA *coccinea* floribus faſciculatis, rubro ſuo colore pulcherrimis, aliis vix cedit ullis.

CRASSULA *arboreſcens portulacæ facie. Dillen. elth. t.* 101. vulgatiſſima in Europæis hybernaculis, hucusque ad genus proprium referri non potuit, cum nullibi, quod noverim, in Europa floruerit.

ACROSTICHUM *pectinatum* gramina potius, quam Filices ſuas, refert.

ARCTOPUS *echinatus* tam mirabilis qua folia & ſtigmata, ut nemo mortalium crederet ejus affinitatem cum umbellatis.

POLYGALA *Heiſteria* ad Hebenſtretiam propius accedit. quam ad ſuum genus.

FUMARIA *veſicaria* fructu ſuo tam difformis eſt ſuis Fumariis, ut primo intuitu nihil diſſimilius; inflatur enim ille prout in COLUTEA *fruticoſa*, ASCLEPIADE fruticoſa etiam capenſibus, vel ut calyx in *Hibiſco Triono*, *Erica phyſode*, *Hermanniis nonnullis*. GORTERA calyces maturos, non vero ſemina deponit, & mirando plane modo ſemina per calyces & receptacula germinant. Nec minus ſingulares ſunt FERRARIA petalis undulatis, CYANELLA petalis reflexis, HYACINTHUS *caudatus* corollis caudatis, ORNITHOGALUM *canadenſe* dimidiatis, HÆMANTHUS floribus congeſtis, ASPARAGUS *refractus* ramis refractis, ALOE *Uvaria* floribus imbricatis, ANTHERICUM *aloides* foliis aloes, SCHOENUS *capenſis* culmis filiformibus tenaciſſimis, MELIANTHUS floribus nectariferis.

SERIPHIA inter compoſitos ſingularia profecto ſunt floribus ſimpliciſſimis, quemadmodum & CORYMBIUM.

CLIFFORTIÆ ſimiliores Borboniis, quam cognatis ſuis Mercurialibus, & BORBONIÆ a dia-

 delphis

delphis diverſiſſimæ foliis, Ruſci inſtar ſimplicibus & ſpinoſis.

MESEMBRYANTHEMUM *ringens & lingui-forme* ſimilius eſt aloæ, & *barbatum* magis refert *Cactum*, quam ſuos congeneres.

LEUCADENDRA capitulis ſuis adeo ſunt ſpecioſa, ut in ſui admirationem rapiant ſpectatores.

PROTEÆ heic nitent verſus ſolem, adeo ut potius crederes folia earum eſſe mere argentea, quam herbacea.

ALOÆ adeo ſunt ſingulari ſtructura, ut portenta habeantur in noſtris hybernaculis. Præterea valde ſingulares ſunt flores *Hæmanthi*, *Ericæ*, *Hermanniæ*, & capitula plumoſa *Leucadendri*, *Phylices*, *Seriphii*.

PLURIMÆ *ſpecies* quæ heic ſunt ex *Ericis*, *Dioſmatibus*, *Aloebus*, *Meſembryanthemis*, *Hermanniis*, *Geraniis*, *Gnaphaliis*, *Arctotibus*, *Leucadendris*, *Ixiis*, *Gladiolis*, *Phylicis*, *Craſſulis*, tam prope ad ſe invicem accedunt, ut vix limites hic invenias; & niſi omnia me fallunt, plantæ heic ſe inprimis commiſcent & producunt hybridas, ut nullibi facilius eſſet inquirere in ejusmodi generationes plantarum, quam in hoc extremo terrarum angulo. Obſervatu digniſſimum judico, quod *Calendulæ*, *Arctotides & Gortera*, in hoc maxime loco, ferant flores radio ſubtus cæruleo, nec alibi facile terrarum flores radiati ſubtus cærulei occurrunt.

§. VIII.

Plantæ Capenſes egregie vigent in noſtris hortis, ut vix egeant hyberno tempore Caldario, ſed ſuſtineant frigus inter *octavum gradum frigoris & caloris;* adeoque plantæ perennes facile, foliis modo tectæ, perſiſtunt. Quum æſtas prope Caput bonæ ſpei ſit ſub noſtra *bruma*, *floreſcunt* etiam tum potiſſimum plantæ capenſes in hortis noſtris, ut viderint

Belgæ

Belgæ ſæpe Hæmanthos rutilante flore, ſub ipſa bruma in hortis ſuis, nivem penetraſſe. N. D. Præſes in horto Cliffortiano inclinante bruma omnes illas plantas capenſes, quæ familiam ſuam floribus non prodiderant, caldariis intulit, quo facto egregie luxuriabant omnes, mox flores oſtentabant, quos aliud tempus anni non potuerat elicere. At vero mox exportari in frigidarium debebant, alioquin ramis luxuriaſſent, atque inde ſuccubuiſſent. *Annua* herbæ capenſes poſſunt omnino vigere apud nos ſub aëre aperto.

§. IX.

FLORAM CAPENSEM heic exhibeo, qua determinatas ſpecies capenſium, nominibus *Trivialibus* ex *Speciebus plantarum*; reliquas in lucem dies alius extrahat ac longioris ævi diligentia.

FLORA CAPENSIS.

MONANDRIA.

MONOGYNIA.

Canna *indica.*
Amomum *Zingiber.*
Gr. paradiſi.

DIANDRIA.

MONOGYNIA.

Olea *capenſis.*
Eranthemum *capenſe.*
Salvia *afr. cærulea.*
afr. lutea.
Æthiopis.

TRIANDRIA.

MONOGYNIA.

Antholyza *ringens.*
æthiopica.
Cunonia.
Meriana.
Gladiolus *ſpicatus.*
anguſtus.
ramoſus.
capitatus.
alopecuroides.
triſtis.
Ixia *alba.*
bulbifera.
crocea.
polyſtachya.
corymboſa.
africana.
Wachendorfia *thyrſiflora.*
paniculata.
villoſa.
Conivola *capenſis.*
Commelina *africana.*
Schœnus *capenſis.*
Cyperus *Haſpan.*
minimus.
Scirpus *capillaris.*

DIGY-

DIGYNIA.

Cynoſurus *ægyptius.*

TETRANDRIA.

MONOGYNIA.

Leucadendr. *racemoſum.*
proteoides.
cancellatum.
Lepidocarpodendr.
repens.
acaulon.
Scolymocephal.
Cynaroides.
cucullatum.
Hypophyllocarp.
Conocarpodendr.
Cyanoides.
Serraria.
Protea *argentea.*
fuſca.
Cephalanthus *orientalis.*
Scabioſa *africana.*
Spermacoce *verticillata.*
Penæa *Sarcocolla.*
mucronata.
ſquarroſa.
Blæria *ericoides.*
Exacum *ſeſſile.*
Brabejum *ſtellatifolium.*

PENTANDRIA.

MONOGYNIA.

Borago *africana.*
Echium *fruticoſum.*
lævigatum.
Anagallis *arvenſis.*
capenſis.
Campanula *capenſis.*
fruticoſa.
Roëlla *ciliaris.*
reticulata.
Datura *Metel.*
Solanum *guineenſe.*
tomentoſum.
ſodomeum.
capenſe.
Melongena.
Chironia *fruteſcens.*
caryophylloides.
linoides.
baccifera.
Lycium *afrum.*
barbarum.
Sideroxylon *inerme.*
Rhamnus *Spina Chriſti.*
Phylica *ericoides.*
dioica.
radiata.
coronata.
plumoſa.
buxifolia.
Ceanothus *africanus.*
Myrſine *africana.*
Celaſtrus *buxifolia.*
pyracanthus.
Hartogia *capenſis.*
Dioſma *oppoſitifolia.*
crenata.
hirſuta.
ciliata.
rubra.
ericoides.
lanceolata.
uniflora.
crenata.
pulchella.
Brunia *nodiflora.*
lanuginoſa.
ciliata.
abrotanoides.
Leviſanus.
uniflora.
Theſium *capitatum.*
junceum.
Varneria *Anguſta.*

DIGYNIA.

Periploca *africana.*
tenuifolia.

Aſcle-

Aſclepias *undulata.*
fruticoſa.
Stapelia *variegata.*
hirſuta.
Bupleurum *villoſum.*
difforme.
Conium *africanum.*
Bubon *Galbanum.*
gummiferum.

TRIGYNIA.

Rhus *tomentoſum.*
lucidum.
anguſtifolium.
Caſſine *Peragua.*
Maurocenia.
Pharnaceum *Mollugo.*

PENTAGYNIA.

Barreria *capenſis.*
Statice *ſinuata.*
Linum *africanum.*
quadrifolium.
Droſera *capenſis.*
Craſſula *coccinea.*
perfoliata.
tetragona.
cultrata.
punctata.
ſubulata.
ciliata.
nudicaulis.
orbiculata.
pellucida.
arborea?

HEXANDRIA.

MONOGYNIA.

Crinum *africanum.*
Amaryllis *longifolia.*
guttata.
Allium *ſubhirſutum.*
Fritillaria *regia.*
Tulipa *breyniana.*
Ornithogalum *capenſe.*
Aſphodelus *capenſis.*
Anthericum *fruteſcens.*
aloides.
aſphodeloides.
annuum.
Cyanella *capenſis.*
Aſparagus *retrofractus.*
capenſis.
Hyacinthus *orientalis.*
caudatus.
orchioides.
Aletris *capenſis.*
Aloe *perfoliata.*
humilis.
vera.
variegata.
diſticha.
plicatilis.
hyacinthoides.
ſpiralis.
retuſa.
viſcoſa.
pumila.
Uvaria.
Hæmanthus *coccineus.*
puniceus.

DIGYNIA.

Atraphaxis *undulata.*
Oryza *ſativa.*

TRIGYNIA.

Rumex *veſicarius.*
Medeola *aſparagoides.*

HEPTANDRIA.

MONOGYNIA.

Trientalis *capenſis.*
Limeum *capenſe.*

OCTANDRIA.

MONOGYNIA.

Erica *caffra.*
æthiopica.
mauritanica.

Erica *triſlora.*
curviflora
bruniades.
capitata.
tenuifolia.
pilulifera.
phyſodes.
empetrifolia.
coccinea.
corifolia.
parviflora.
abietina.
gnaphaloides.
plukenetii.
Daphne *ſquarroſa.*
Gnidia *pinifolia.*
tomentoſa.
oppoſitifolia.
Paſſerina *filiformis.*
ciliata.
ſericea.
lævigata.
uniflora.
Lachnæa *eriocephala.*
conglomerata.

DIGYNIA.

Galenia *africana.*

DECANDRIA.

MONOGYNIA.

Sophora *geniſtoides.*
biflora.
Guajacum *afrum.*
Ruta *graveolens.*
Zygophyllum *Morgſana.*
ſeſſilifolium.
Fabago.
coccineum.
ſpinoſum.

DIGYNIA.

Cunonia *ſtipularis.*
Royena *lucida.*
glabra.
hirſuta.

PENTAGYNIA.

Cotyledon *orbiculata.*
hemiſphærica.
Oxalis *purpurea.*
flava.
incarnata.
Pes capræ.
verſicolor.
hirta.

DODECANDRIA.

MONOGYNIA.

Gethyllis *afra.*
Portulaca *Anacampſeros.*

TRIGYNIA.

Euphorbia *mammillaris.*
cereifolia.
officinalis.
Cap. meduſæ.
viminalis.
mauritanica.
tuberoſa.

ICOSANDRIA.

PENTAGYNIA.

Tetragonia *fruticoſa.*
herbacea.
Meſembryanth. *cryſtallinum.*
geniculiflorum.
noctiflorum.
umbellatum.
calamiforme.
Tripolium.
bellidiflorum.
deltoides.
barbatum.
hiſpidum.
villoſum.
uncinatum.
ſcabrum.
ſpinoſum.
tuberoſum.
tenuifolium.
ſtipulaceum.

Meſem-

Meſembryanth. *craſſifolium.*
falcatum.
acinaciforme.
bicolorum.
ſerratum.
micans.
ſplendens.
roſtratum.
veruculatum.
glaucum.
loreum.
tortuoſum.
ringens.
dolabriforme.
difforme.
linguiforme.
pugioniforme.
expanſum.
glomeratum.
filamentoſum.
forficatum.
edule.
aureum.
Aizoon *paniculatum.*

POLYGYNIA.

Rubus *fruticoſus.*

POLYANDRIA.

MONOGYNIA.

Ochna *Japotapita.*
Ciſtus *capenſis.*

POLYGYNIA.

Annona *africana.*
Atragene *capenſis.*
Adonis *capenſis.*

DIDYNAMIA.

GYMNOSPERMIA.

Marrubium *africanum.*
Horminum *folioſum.*
Phlomis *Leonurus.*
nepetifolia.

ANGIOSPERMIA.

Antirrhinum *ſpurium.*
Halleria *lucida.*
Selago *corymboſa.*
ſpuria.
prunaſtri.
dubia.
Hebenſtretia *dentata.*
integrifolia.
Sibthorbia *africana.*
Orobanche *ramoſa.*
Melianthus *major.*
minor.

TETRADYNAMIA.

SILIQUOSA.

Cardamine *africana.*
Heſperis *africana.*
Arabis *capenſis.*

MONADELPHIA.

PENTANDRIA.

Hermannia *althæifolia.*
groſſularifolia.
alnifolia.
hyſſopifolia.
lavendulifolia.
trifoliata.
pinnata.

DECANDRIA.

Geranium *triſte.*
fulgidum.
inquinans.
papilionaceum.
myrrhifolium.
rapaceum.
pinnatum.
incarnatum.
cucullatum.
gibboſum.
carnoſum.
peltatum.
acetoſum.
zonale.
vitifolium.
capitatum.
alchimilloides.

Gera-

Geranium	*odoratiſſimum.*
	groſſularioides.
	auritum.
	althæoides.
	betulinum.
	ſcabrum.
	glaucophyllum.

POLYANDRIA.

Sida	*cordifolia.*
Malva	*capenſis.*
	ſcarioſa.
Urena	*ſinuata.*
Hibiſcus	*Trionum.*

DIADELPHIA.

HEXANDRIA.

Fumaria	*veſicaria.*

OCTANDRIA.

Polygala	*bracteolata.*
	ſcabra.
	myrtifolia.
	ſpinoſa.
	Heiſteria.

DECANDRIA.

Borbonia	*trinervia.*
	lanceolata.
	cordata.
	tomentoſa.
	crenata.
Aſpalathus	*aſtroites.*
	chenopoda.
	thymifolia.
	ericifolia.
	verrucoſa.
	retroflexa.
	uniflora.
	araneoſa.
	cretica.
	tridentata.
	argentea.
	calloſa.
Galega	*officinalis.*
Crotalaria	*villoſa.*
Colutea	*fruteſcens.*
	herbacea.
Phaſeolus	*inamœnus.*
Glycine	*bituminoſa.*
Cytiſus	*æthiopicus.*
Ulex	*capenſis.*
Pſoralea	*pinnata.*
	aculeata.
	tenuifolia.
Trifolium	*Mel. indic.*
	fruticans.
Lotus	*æthiopicus.*
	proſtratus.

SYNGENESIA.

POLYGAM. ÆQUALIS.

Atractylis	*ciliaris.*
	fruticoſa.
Stœbe	*æthiopica.*
Cacalia	*papillaris.*
	Anteuphorbium.
	Ficoidea.
Stæhelina	*gnaphaloides.*
	centauroides.
Chryſocoma	*Comaurea.*
	cernua.
	ciliata.
	ſcabra.
Tarchonanth.	*camphoratus.*
Santolina	*crenata.*
	annua.
	dentata.
	trifurcata.
	crithmifolia.

POLYGAM. SUPERFLUA.

Tanacetum	*crithmifolium.*
	ſuffruticoſum.
	fruticoſum.
Artemiſia	*æthiopica.*
	pontica.
	cæruleſcens.
Gnaphalium	*fœtidum.*
	grandiflorum.
	helianthemifolium.
	undulatum.

ıaphalium *niveum.*
muricatum.
orientale.
teretifolium.
petiolatum.
dentatum.
rutilans.
coronatum.
cymoſum.
imbricatum.
ſcabrum.
patulum.
ranthemum *veſtitum.*
proliferum.
retortum.
ſpinoſum.
ſeſamoides.
paniculatum.
:charis *tenuifolia.*
ıecio *haſtatus.*
elegans.
halimifolius.
ilicifolius.
linifolius.
lanatus.
rigidus.
rigens.
:er *oppoſitifolius.*
fruticoſus.
polifolius.
reflexus.
ıla *fœtida.*
ıica *crocea.*
Gerbera.
afra.
coronopifolia.
ryſanthemum *floſculoſum.*
tula *coronopifolia.*
turbinata.
themis *fruticoſa.*
capenſis.
bellidioides.
ɡilliɡ *inodora.*

POLYGAM. FRUSTRANEA.
Gortera *perſonata.*

POMYGAM. NECESSARIA.
Calendula *pluvialis.*
hybrida.
nudicaulis.
graminifolia.
Arctotis *calendulacea.*
triſtis.
aſpera.
anguſtifolia.
paradoxa.
Oſteoſpermum *ſpinoſum.*
ilicifolium.
moniliferum.
piſiferum.
polygaloides.
Othonna *geifolia.*
bulboſa.
ſonchifolia.
pectinata.
abrotanifolia.
coronopifolia.
cheirifolia.
dentata.
Tagetes.
Eriocephalus *africanus.*

MONOGAMIA.
Seriphium *cinereum.*
plumoſum.
fuſcum.
Corymbium *africanum.*
Lobelia *pinifolia.*
paniculata.
Phyteuma.
Erinus.
Erinoides.
hirta.
lutea.
hirſuta.
coronopifolia.
comoſa.
Cheiranthus.
bulboſa.

GYNANDRIA.

TRIANDRIA.

Ferraria *undata.*

POLYANDRIA.

Grevia *occidentalis.*
Calla *æthiopica.*

MONOECIA.

HEXANDRIA.

Solandra *capenſis.*

SYNGENESIA.

Bryonia *africana.*

DIOECIA.

TETRANDRIA.

Myrica *quercifolia.*
cordifolia.

HEXANDRIA.

Dioſcorea *hirſuta.*

ENNEANDRIA.

Mercurialis *procumbens.*

DECANDRIA.

Kiggelaria *africana.*

POLYANDRIA.

Cliffortia *ilicifolia.*
ruſcifolia.
polygonifolia.
trifoliata.

GYNANDRIA.

Clutia *pulchella.*
alternifolia.

POLYGAMIA.

MONOECIA.

Anthoſpermum *æthiopicum.*
Arctopus *echinatus.*

CRYPTOGAMIA.

Acroſtichum *pectinatum.*
barbarum.
Trichomanes *adiantoides.*
æthiopicus.
Aſplenium *Onopteris.*

XCVI.

FLORA JAMAICENSIS

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

CAROLUS GUST. SANDMARK

Vermelandus.

Upſaliæ 1759. *Decembr.* 13.

P*eragratis incredibili labore cunctis Europæis regionibus, curſum tamen ſiſtere noluerunt Botanici, ſed extenſis ad Indos remotiſſimos brachiis, novas in novo quaſi orbe plantas indagare cœperunt, ubi ſcripta, imagines ac figuræ priorum auctorum vix ullam ipſis præſtare poterant opem. Non duplicem tantum, ſed multiplicem omnino copiam inde nacta eſt ſcientia Botanica, adeo ut, qui in exoticis Floræ theſauris pernoſcendis non vulgares facere vult progreſſus, Bibliotheca valde ſumtuoſa, Itinerariis numeroſis,* Rheedi *horto Malabarico,* Rumphii *Amboina,* Sloanei *Jamaica,* Plumieri *Americanis aliisque pluribus inſtructa opus habeat, Caſpari Bauhini ſcriptis, atque illorum, quos citavit, plerumque intactis.*

Quia vero noſtra ætate optimus quiſque Botanicus ſummo ſtudio id agit, ut ad pleniorem Plantarum exoticarum determinationem quidquam conferat: Ego, etſi

terras adeo remotas viſitare non licuit, Floræ tamen cupedine accenſus unam tantum Inſulam Jamaicam accuratius perluſtrare inſtitui, ut, quemadmodum ſpero, ſcientiæ permagna creationis miracula patefacienti, mea qualicunque opera vel tantillum accedat luminis.

JAMAICA, Inſula ad Americam Septentrionalem verſus Orientem, detecta per Columbum anno 1494, & Sancti Jacobi (*Sant Jago*) appellata, Feros habuit incolas ad annum usque 1509, quo Filius Columbi, Don Diego, quinque Ferorum millibus trucidatis, eam occupavit. *Hiſpanis* ſic paruit ad annum 1502, ubi *Shirly* & *Jackſon*, Hiſpanis ſpoliatis, *Anglico* eam dominio ſubjecerunt. Sita eſt inter *Latitudinis ſeptentrionalis* 17 gradum, 31½ minutum; & 18 gradum, 32½ minutum; nec non inter gradum *Longitudinis* 75, minutum 40¾; & gradum 78, minutum 20¾; *milliaria* anglica circiter 172 longitudine, 58 latitudine complet. Sinum igitur *Mexicanum* occupat. A Septentrionibus Cubam ſpectat, ad Occaſum Sinus Unduræ eſt, ab Oriente Hiſpaniola & Inſulis cingitur Caribæis, verſus Meridiem excipit N. Granadam. Producit eximia hæc inſula, præter alia multa, plantas longe rariſſimas; Inde enim aſportantur *Guajacum*, Morus tinctoria (*Fuſtic*), Aſphaltus Ebenus (*Ebenholtz*), Hæmatoxylon (*Logwood*), Cæſalpinia officinalis (*Nicorago*), Cæſalpinia braſilienſis (*Braſſiletto*), Swietenia (*Mahagoni*), Indigofera tinctoria (*Indigo*), *Aloë*, *Coccionella*, *Saccharum*, *Coffea*, Goſſypium (*Bomull*) Myrtus, Pimento (*Pimento*), Amomum Zingiber (*Ingefära*) aliaque naturæ munera mercatoribus ditandis apta; Ut taceam plantas Medicinales utiliſſimas bene multas, in quibus præ cæteris memoranda *Spigelia Anthelmia*, quæ heic plantatur copioſe, & *Fungus melitenſis* ſeu Cynomorium, ſpontanea inſulæ herba.

SLOA-

SLOANE (*Hans*) anno 1687 ad hanc, etiamnum Botanicis obſcuram Inſulam, ſe contulit, & maximum rerum Naturalium, imprimis vero Vegetabilium, conquiſivit theſaurum. In Angliam redux Floram edidit Jamaicenſem, nomine *Catalogi Plantarum, quæ in Inſula Jamaica ſponte proveniunt. Londin.* 1696. 8:*vo. pag.* 232. Raji Methodum hæc Flora maxime ſervat, & Synonyma plantarum ex Itinerariis omnia, quæ ulla unquam ratione huc ſpectare videbantur, admirando prorſus ſtudio congerere Auctor adniſus eſt. Et prima quidem hæc fuit Flora, quæ extra Europam, erudito orbi ſe conſpiciendam præbuit, quam ſtupenter Maximi etiam perluſtrabant Botanici, cum tot raras inſolitas atque novas viderent plantas, quæ numerum 800 Specierum conficiebant, adnumeratis tamen induſtria cultis.

Tempore quodam interjecto edidit Auctor idem Nobiliſſimus Itinerarium, ſeu *Natural Hiſtory of Jamaica, Tom. I. Lond.* 1707. *pag.* 264. *in fol. Tom. II. Lond.* 1725. *pag.* 499. *cum tabulis æneis* 274. *ſermone Anglico.* Continet hoc opus Loca natalia, Deſcriptiones, Uſus Oeconomicos & Medicos, ſumma diligentia ex omnibus facile Peregrinatoribus collectos. Pretioſiſſimus ſane liber eſt, non omnibus facile tironibus parabilis, ſed præſtantiſſimis tamen Botanicis omnino neceſſarius. Difficultas heic obvia in eo eſt, quod Auctor ex ſiccatis ſpeciminibus, non ſemper optimis, Figuras conficere neceſſum habuit, quodque ad Partes fructificationis attendere orbis nondum dididerat, unde factum eſt, ut maximam licet adhibuerit Auctor curam atque diligentiam, multa tamen Vegetabilia Botanicis etiam perſpicaciſſimis ſint obſcura.

BROWNE (*Thomas*) M. D. Anglus nuper eandem hanc Inſulam amœniſſimam adiit, et Hiſto-

riam Naturalem, *Hiſtory of Jamaica* edidit, *Lond.* 1756. in fol. Anglice paginis 303. Tabulis æneis 49. quarum plures quælibet figuras oſtendit. Auctor in hac Inſula Plantas conquiſivit 1200. Is adeo exquiſitam Botanices hodiernæ Theoriam ſibi comparavit, ut neſciam plane exterorum quemquam ei hac in parte præferendum. Plantas ſecundum *Syſtema ſexuale* N. D. Præſidis diſpoſuit, obſervatis adcurate *Generibus*, pluriumque a ſe detectorum *Characteribus* formatis, novis item ſpecierum *Differentiis* conſtitutis, *Synonymis* ſimul, *Locis* Natalibus, *Deſcriptionis*, *Obſervationibus* & *Uſibus* quoque non raro adjectis; ut hæc Flora vere aurea inter Botanicos ſit habenda, qua omnino nulla inter extraneas prodiit accuratior nec pulchriori ordine concinnata. In Differentiis ſpecierum minus rigidus fuit, Synonyma parca manu numeravit, ſed a Peregrinatore nihil unquam præſtari poterit conſummatius. Hinc auctori huic in orbe Botanico, quamdiu Plantæ virent & Flores florent, ſua conſtabit gloria.

Ego plantas hujus Floræ ſecundum Syſtema N. D. Præſidis enumerare ſtudui, nominibus tam Genericis, quam trivialibus expreſſis, ut vegetabilia quæ heic vigent, primo intuitu Lector intueatur, nec præter *Syſtema Naturæ* & *Species Plantarum* N. D. Præſidis, ullos conſulere Auctores opus ſit. Prætermiſi permultas Brownianas, propriis non viſas oculis, quarum ideo non ſatis adcuratam orbi erudito determinationem promittere audeo; has igitur aliis, meliori harum rerum cognitione præditis, ſupplendas lubens relinquo, maxime quia varietates, ſpecierum loco, ne exhibeantur ſollicite cavendum exiſtimo. Ut vero ipſo Brownii opere tanto facilius uti quisque poſſit, priori loco numerum Specierum Floræ Brownii, poſteriori paginam ejusdem adpoſui, ut qui hanc Noſtram cum Auctore ſemper lau-

laudando conferre voluerit, Differentias, Synonyma, Loca, Obſervationes, vel Uſus eo facilius invenire queat. Adjeci inſuper varias, numeris non notatas, quas in Herbario D. D. *Brownii Jamaicenſi*, apud N. D. Præſidem, vidi; Litera vero E cum numero indicat Plantam in *Pugillo Jamaicenſi*, *a G. Elmgren*, nuper edito.

MONANDRIA.

MONOGYNIA.

Canna	*Indica.*	
Amomum	1 *Zingiber*	119
	2 *Zerumbet*	
Maranta	1 *arundinacea*	113
Thalia	1 *geniculata*	112
Bœrhaavia	1 *diffuſa*	123
	2 *ſcandens*	123
Salicornia	1 *virginica*	112

DIANDRIA.

MONOGYNIA.

Juſticia	1 *adſurgens* 118.	E.1
Dianthera	2 *comata*	118
Gratiola	1 *Monieria*	269
Utricularia	1 *folioſa*	119
Verbena	1 *indica?*	115
	2 *jamaicenſis*	116
	1 *priſmatica*	117
	5 *lappulacea*	116
	4 *ſtœchadifol.*	116
	3 *nodiflora*	116
	6 *urticifolia*	117

DIGYNIA.

Paſpalum	*diſtichum*	E. 2
	virgatum	
	paniculatum.	

TRIGYNIA.

Piper	1 *Amalago*	121
	2 *Betle*	122
	3 *aduncum*	122
	6 *rotundifol.*	204
	5 *obtuſifolium*	204
	7 *pellucidum*	204
	8 *trifoliat.* 204.	E.3
	1 *umbellatum*	203
	2 *peltatum*	203
	4 *acuminatum*	204

TRIANDRIA.

MONOGYNIA.

Tamarind.	1 *indicus*	125
Comoclad.	1 *pinnata*	124
Melothria	1 *pendula*	124
Commel.	2 *communis*	126
	1 *Zanonia*	125
	3 *nudiflora*	126
Schoenus	7 *coloratus*	128
	lithoſpermus	E. 4
Cyperus	4 *elegans*	128
	3 *odoratus*	128
	6 *ligularis* 128.	E. 5
	2 *cæſpitoſus*	126
	1 *pumilus*	127
Scirpus	4 *mutatus* 126.	E. 6
	geniculatus	126
	3 *articulatus*	
	1 *capitatus*	126
	2 *cæſpitoſus*	126
	5 *lacuſtris?*	127

DIGYNIA.

Saccharum	1 *officinarum*	129
Phalaris	*oryzoides*	
Panicum	5 *alopecuroid.*	134
	glaucum	

Panicum		*viride*	
		Crus corvi	
		Crus galli	
		colonum	
	1	*hirtellum*	133. E. 7
		reptans	
		latifolium	
		divaricatum	E. 9
		dimidiatum	
		groſſarium	E. 8
	7	*italicum*	134
Milium		*punctatum*	E. 10
Agroſtis		*indica*	
	3	*radiata*	137. E. 12
	5	*cruciata*	E. 11
Cynoſurus	7	*virgat.*	137. E. 14
		indicus	
	2	*ægyptius*	136
Poa	1	*ciliaris*	135. E. 13
		chinenſis	
Ariſtida	1	*americ.*	135. E. 15

TRIGYNIA.

Holoſteum	1	*cordatum*	139
Mollugo	1	*verticillata*	139

TETRANDRIA.

MONOGYNIA.

Spermacoce	1. 5	*tenuior*	140
		verticillata	
	3	*hiſpida*	
Knoxia ?	2	*ſcandens*	140
Ixora	1	*americ.*	142. E. 16
Peteſia	1	*Lygiſtum*	142
	1	*ſtipularis*	143
Plantago	1	*latifolia*	145
Scoparia	1	*dulcis*	145
Rhacoma	1	*Croſſop.*	145. E. 18
Buddleja	1	*americ.*	144. E. 19
Ciſſus	2	*Sicyoides*	147
	1	*trifoliata*	147
Fagara	1	*Pterota*	146. E. 17
Ptelea	1	*viſcoſa*	191
Oldenlandia	1	*corymboſa*	146
Ammania		*latifolia*	148
Iſnarda		*paluſtr.*	146. E. 20
Rivina	1	*humilis*	148
	2	*octandra*	149

DIGYNIA.

Cuſcuta	1	*americana*	149

TETRAGYNIA.

Potamoget.	1	*lucens*	150

PENTANDRIA.

MONOGYNIA.

Myoſotis		*ſcorpioides*	
Heliotrop.	1	*indicum*	150
	2	*arboreſcens*	151
	3	*curaſſavic.*	151
	4	*frutic.*	151. E. 21
		gnaph.	150. E. 22
Borago		*officin.*	150. E. 24
Varronia	1	*bullata*	172. E. 23
	2	*lineata*	172
Tournef.	1	*fœtida*	169
	2	*glabra*	169
	4	*volubilis*	170
Chiococca	1	*racemoſa*	164
Menyanth.	1	*indica*	150
Ipomœa	1	*Quamoclit*	155
	2	*alba*	155
	3	*coccinea*	155
	4	*ſerpens*	155
	6	*vertic.*	153. E. 25
	5	*quinqueloba*	155
	6	*tuberoſa*	155
Convolv.	1	*panduratus*	152
	2	*hederaceus*	152
	3	*linifolius*	152
	4	*nummular.*	153
		jamaicenſis	
		tomentoſus	
		pes capræ	
	5	*braſilianus*	153
	12	*Batatas*	154
	4	*quinquefol.*	155
Randia	1	*aculeata*	143
Spigelia	1	*Anthelmia*	156
Plumbago	1	*americana*	158

Liſian-

Liſianthus	2 *biflorus*	157
Conocarp.	1 *procumbens*	159
	2 *erecta*	159
Morinda	1 *Royoc*	159
	citrifolia	160
Pſychotr.	2 *aſiatic.* 160. E. 26	
	7 *repens*	161
Coffea	1 *arabica*	161
Portlandia	1 *grandiflora*	164
Erithalis	1 *fruticoſa*	165
Macrocn.	1 *jamaic.* 165. E. 128	
Mirabilis	1 *dichotoma*	176
Nicotiana	1 *ruſtica*	176
Datura	1 *Stramonium*	167
Phyſalis	1 *pruinoſa*	176
	angulata	
Solanum	1 *Melongena*	173
	2 *mammoſum*	173
	5 *bahamenſe*	174
	6 *nigrum*	174
	1 *tuberoſum*	175
	2 *Lycoperſicum*	175
	3 *peruvianum*	175
Capſicum	1 *annuum*	176
	2 *fruteſcens*	176
Ehretia	1 *tinifolia*	168
Cordia	1 *Sebeſtena*	202
	1 *Bourer.* 168. E. 30	
	1 *Geraſcanth.*	176
	1 *Callococca*	166
	2 *macrophylla*	168
Rhamnus	5 *Micran.* 173. E. 28	
	1 *Sarcom.* 179. E. 27	
Chryſoph.	1 *oliviforme*	171
Ceſtrum	1 *nocturnum*	173
Cedrela	1 *odorata*	158
	2 *Mahagoni*	158
Cupania	1 *americana*	178
Vitis	1 *Labruſca*	178
Sauvageſia	1 *erecta*	179
Celoſia	*paniculata*	
Achyranthes	1 *aſpera*	180
Plumeria	2 *rubra*	181

Cameraria	1 *latifolia*	182
	1 *Echit.* 182. E. 31	

DIGYNIA.

Aſclepias	1 *gigantea*	182
	2 *curaſſavica*	183
Gomphren.	1 *globoſa*	184
	1 *polygonoid.*	184
Trianthem.	*Portulacaſt.*	184
Nama	1 *jamaicenſis*	185
Eryngium	1 *fœtidum*	185
Hydrocot.	1 *umbellata*	185
	2 *aſiatica*	185

TRIGYNIA.

Rhus	*Metop.* 177. E. 32	
	Comin. 205. E. 33	
Spathelia	1 *ſorbifolia*	187
Turnera	1 *ulmifolia*	189
	1 *Pumil.* 188. E. 34	

PENTAGYNIA.

Aralia	1 *arborea* 189. E. 35	
Suriana	1 *maritima*	190

HEXANDRIA.

MONOGYNIA.

Bromelia	1 *Ananas*	192
	4 *Pinguin*	193
Renealmia	1 *uſneoides*	193
	2 *diſticha*	194
	5 *polyſtachya*	194
	1 *recurva*	194
Tillandſia	4 *utriculata*	194
	3 *lingulata*	194
	7 *ſerrata*	194
Pancratium	1 *caribæum*	194
Amaryllis	1 *Bella donna?*	195
Pontederia	1 *ovata*	195
Hypoxis	1 *decumb.* 195. E. 36	
Aloe	1 *perfol. vera*	197
	1 *vivipara*	199
Loranthus	1 *americanus*	197
	2 *occid.* 197. E. 37	
	3 *altiſſima*	201

Achras	2 *Zapota*	200
	8 *tomentoſa*	201
Peplis	1 *tetran.* 145. E.129	

DIGYNIA.

Oryza	1 *ſativa*	203

TETRAGYNIA.

Petiveria	1 *alliacea*	274

POLYGYNIA.

Aliſma	1 *cordifolia*	204

OCTANDRIA.

MONOGYNIA.

Tropeolum	1 *majus*	207
Rhexia	1 *Aciſanth.* 247. E.39	
Oenothera	2 *hirta*	208
	parviflora	
Ximenia	3 *inermis*	209
Amyris	1 *Hypelate*	208
	1 *balſamifera*	208
	2 *Elemifera*	209

DIGYNIA.

Weimannia	1 *pinnata*	212

TRIGYNIA.

Polygonum	1 *Hydropiper*	212
	2 *barbatum*	212
Coccoloba	1 *Uvifera*	209
	2 *pubeſcens*	210
	3 *venoſa*	210
	4 *excoriata*	210
	5 *tenuif.* 210. E.40	
Paullinia	1 *pinnata*	212
	curaſſavica	
Cardioſp.	1 *Halicacab.*	213
Sapindus	1 *Saponaria*	206
	1 *Melicoccus*	210

ENNEANDRIA.

MONOGYNIA.

Laurus	1 *indica*	213
	4 *Perſea*	214
	1 *Chloroxylon*	187
Tinus	1 *occidentalis*	214

DECANDRIA.

MONOGYNIA.

Sophora	1 *tomentoſa*	239
Hymenæa	1 *Courbaril*	221
Bauhinia	1 *acuminata*	286
Parkinſon.	1 *aculeata*	222
Caſſia	8 *vimin.* 223. E.41	
	11 *emarginata*	224
	10 *occidentalis*	224
	1 *fiſtula*	224
	9 *alata*	224
	6 *biflora* 223. E.42	
	2 *javanica*	223
	Tagera	
	13 *Chamæcriſt.*	225
	glanduloſa	
	12 *mimoſoides*	224
	piloſa	
	15 *procumbens*	225
	Tora	
	ſerpens	
Poinciana	1 *pulcherrima*	225
Cæſalpinia	1 *braſilienſis*	227
	2 *veſicaria*	227
Guilandina	1 *Bonduc*	228
	2 *Moringa*	228
Guajacum	1 *officinale*	229
Anacard.	1 *occidentale*	226
Hæmatox.	1 *campechian.*	221
Trichilia	1 *hirta*	278
	2 *glabra*	279
Tribulus	1 *ciſtoides*	220
	2 *maximus*	220
Juſſiæa	1 *erecta*	
Melaſtom.	3 *parviflora*	219
	2 *holoſericea*	219
	5 *ſcabroſa*	219
	6 *Acinodendr.*	219
	7 *ſeſſilifolia*	219
	8 *lævigata*	219
	4 *hirta*	219
Samyda	1 *nitida*	217
	2 *parviflora*	217

Samyda 3 *Guidonia* 218

Bucida 1 *Bucer.* 221. E. 43

TRIGYNIA.

Malpighia 1 *urens* 229

2 *glabra* 230

22 *aquifolia* 332

6 *craſſifolia* 230

Baniſteria 1 *benghalenſ.* 231

2 *fulgens* 231

lupuloides

Schinus? 1 *Melicoccus* 210

Erythroxyl. 2 *areolat.* 278. E. 44

PENTAGYNIA.

Spondias 1 *Myrobalanus* 228

2 *Mombin.* 229

Oxalis 1 *ſtricta* 231

DECAGYNIA.

Phytolacca 1 *icoſandra* 232

2 *americana* 232

DODECANDRIA.

MONOGYNIA.

Rhizophora 1 *Mangle* 211

Cratæva 1 *Tapia* 246

2 *Marmelos* 247

Triumfetta 2 *Lappula* 223

Portulaca 1 *oleracea* 233

2 *piloſa* 234

Anacampſer. *americana* 234

Lythrum 1 *Parſonſia* 199

1 *Melanium* 215

Winterana 1 *Canella* 275

Blakea 1 *trinervia* 323

TRIGYNIA.

Euphorbia 1 *hirta* 234

2 *hypericifolia* 235

4 *hyſſopifolia* 236

6 *myrtifolia* 236

8 *Chamaſyce* 236

ICOSANDRIA.

MONOGYNIA.

Cactus 1 *Pereſkia* 237

2 *Opuntia* 237

3 *Tuna* 237

4 *Cochenillif.* 237

5 *Phyllanthus* 237

6 *triangularis* 238

7 *flagelliform.* 238

8 *peruvianus* 238

9 *lanuginoſus* 238

10 *paraſiticus* 238

Pſidium 1 *Guajava* 238

Myrtus 2 *Pimento* 247

3 *biflora* 248. E. 46

1 *Chytraculia* 239 E. 46

1 *Syzygium* 240 E. 45

1 *braſiliana* 240

Punica 1 *Granatum* 239

PENTAGYNIA.

Aizoon 1 *hiſpanicum?* 241

POLYGYNIA.

Rubus 1 *occidentalis* 242

POLYANDRIA.

MONOGYNIA.

Marcgrav. 1 *umbellata* 244

Moriſona 1 *americana* E. 49

Capparis 1 *Cynophallophora* 246

2 *ſiliquoſa* 246

3 *ferrug.* 246. E. 48

Bocconia 1 *fruteſcens* 244

Argemone 1 *mexicana* 244

Muntingia 1 *Calabura* 245

Nymphæa 1 *Lotus* 243

2 *Nelumbo* 243

Bixa 1 *Orellana* 254

Sloanea 1 *emarginata* 249

Laëtia *americana* 249

? *Thamn.* 245. E. 130

Chryſobal. 1 *Icaco* 250

Calophyll. *Inophyllum*

Mentzelia 1 *aſpera* 249. E. 50

Corchorus 1 *Coreta?* 147. E. 51

1 *æſtuans* 232

DIGY-

DIGYNIA.

Tetracera?	1 *volubilis*	255

POLYGYNIA.

Annona	1 *muricata*	255
	2 *ſquamoſa*	256
	3 *reticulata*	256
Clematis	1 *dioica*	255. E. 52

DIDYNAMIA.

GYMNOSPERMIA.

Nepeta	1 *pectinata*	259
Satureja	1 *vimin.*	258. E. 53
Mentha	1 *ſpicata*	258
Ballota	1 *ſuaveolens*	257
Clinopod.	1 *rugoſum*	259

ANGIOSPERMA.

Geſneria	1 *tomentoſa*	261
	2 *acaulis*	262
Ruellia	1 *Blechnum*	261
	1 *paniculata*	268
	2 *clandeſtina*	268
	3 *biflora*	268
Capraria	1 *biflora*	268
	1 *oppoſitifolia*	269
Stemodia	1 *maritima*	261
Seſamum	1 *indicum*	270
Creſcentia	1 *Cujete*	263
Citharexyl.	1 *fruticoſum*	264
	5 *caudatum*	265
Bignonia	1 *Leucoxylon*	263
	3 *peruviana*	364
	2 *Catalpa*	264
	1 *trifolia*	268
Lantana	2 *Camara*	268
	4 *aculeata*	262
Elliſia	1 *aculeata*	262
Vitex	1 *Negundo*	267
Bontia	1 *germinans*	263

TETRADYNAMIA.

SILICULOSA.

Lepidium	1 *virginianum*	272

SILIQUOSA.

Siſymbr.	1 *Naſturt.* ∇	27
Cleome	1 *gynandra*	27
	2 *dodecandra*	27
	3 *pentaphylla*	27

MONADELPHIA.

PENTANDRIA.

Waltheria	1 *anguſtifolia*	27
	2 *indica*	276
Melochia	1 *tomentoſa*	276
	2 *depreſſa*	278
	corchorifolia	
	3 *pyramidata*	276
Bombax	1 *aculeatum*	277
	2 *inerme*	277

POLYANDRIA.

Sida	2 *viſcoſa*	280. E. 67
	3, 4 *periplocifol.*	280
	5 *jamaic.*	280. E. 64
	6 *urens*	280. E. 68
	8 *panicul.*	280. E. 66
	9 *criſpa*	281
	10 *capitata*	281
	11 *umbellata?*	281
		E. 65
	2 *ciliaris*	281. E. 63
	ſpinoſa	
	alba	
	rhombifolia	
	cordifolia	
	aſiatica	
Lavatera	*americana*	
Malva	3 *ſtrigoſa*	282
	4 *coromandelia*	282
	ſpicata	E. 62
Urena	2 *ſinuata*	281
Goſſypium	2 *barbadenſe*	283
Hibiſcus	2 *Malvaviſcus*	284
	1 *populneus*	186
	2 *tiliaceus*	284
	3 *eſculentus*	285
	4 *Abelmoſchus*	285
	7 *mutabilis*	286

DIA-

DIADELPHIA.

OCTANDRIA.

Polygala 1 *panicul.* 287. E.69
2 *diverſifolia* 287
4 *chinenſis* 288
Securidaca 1 *volubilis* 287

DECANDRIA.

Erythrina 1 *Corallodend.* 288
Piſcidia 1 *Erythrina* 296
Aſphaltus 1 *Ebenus* 299
Aeſchymen. 1 *americana* 295
Crotalaria *incana*
Dolichos 1 *pruriens* 291
2 *enſiformis* 291
5 *repens* 293. E.71
6 *filiform.* 294. E.70
7 *minimus* 294
Glycine 1 *Abrus* 297
1 *Galactia* 298
Clitoria 1 *virginiana* 298
2 *b·aſiliana* 298
Arachis 1 *hypogæa* 295
Galega 2 *cinerea* 289. E.73.
Cytiſus 1 *Cajan* 296
Indigofera 1 *tinctoria* 302
Ornithopus *tetraphyllus* E.72
Hedyſar. 1, 2 *hamatum* 298. E.76
7 *caneſcens* 201
10 *diphyllum* 201
barbatum E.75
1 *Ecaſtaphyll.* 299

POLYADELPHIA.

PENTANDRIA.

Theobroma 1 *Guazuma* 306
3 *Cacao* 306

POLYANDRIA.

Aſcyrum 1 *Hypericoides* 309

SYNGENESIA.

POLYGAM. ÆQUALIS.

Leontodon 1 *aureum* 310
Sonchus 1 *oleraceus* 311
Elephant. 1 *ſcaber* 311
2 *tomentoſus* 312
Bidens *apiifolia* E.84
1 *nivea* 315
Eupator. 1 *haſtat.* 316. E.81
2 *odorum* 313. E 82
3 *cæleſtinum* 313
1 *Dalea* 314
ivæfolium. E.83
Ageratum *Conyzoides*
Chryſoc. 2 *ſcoparia* 317. E.77
Santolina 1 *Amellus* 317. E.78
2 *jamaic.* 315. E.79
4 *oppoſitif.* 315. E.80

POLYGAM. SUPERFLUA.

Gnaphal. 1 *ſylvaticum* 310
2 *virgatum* 312. E.85
Conyza 1 *arboreſc.* 313. E.87
1 *odorata* 318. E.86
Erigeron 1 *jamaic.* 320. E.98
bonarienſe
Tuſſilago 1 *nutans* 310. E.89
Senecio *hieracifolius*
Inula *Trixis* 312. E.90
Amellus 1 *umbell.* 320. E.91
Cotula 1 *Verbeſin.* 316. E.92
Pectis *ciliaris* E.93
2 *linifol.* 319. E.94
Verbeſina *alata*
alba 320
3 *proſtrata* 321
nodiflora
Buphthalm. 2 *fruteſcens* 320

POLYGAM. FRUSTANEA.

Coreopſis 2 *reptans* 319. E.95
3 *alba* 321

POLYGAM. NECESSARIA.

Silphium 3 *trilobat.* 321. E.96

MONOGAMIA.

Strumpfia *fruticuloſa*
Lobelia 1 *longiflora* 322
2 *Cardinalis* 322

Lobe-

Lobelia 3 *aſſurgens* 322 E. 97
Impatiens 1 *Balſamina* 322

GYNANDRIA.

DIANDRIA.

Orchis 2 *habenaria* 324 E. 98
Satyrium *latifolium* E. 99
plantagineum
Limodorum *tuberoſum*
Epidendron 1 *Vanilla* 326
6 *nodoſum* 325
15 *guttatum* 326

TRIANDRIA.

Siſyrinch. 1 *Bermud.* 326

PENTANDRIA.

Paſſiflora 1 *veſicaria* 327
2 *quadrangul.* 327
3 *laurifolia* 327
4 *maliformis* 328
5 *ſuberoſa* 328
7 *lutea* 328
8 *cærulea* 328
9 *incarnata* 328
10 *perfoliata* 328
11 *normalis* 328 E. 100
12 *rubra* 328

HEXANDRIA.

Ariſtoloch. 1 *cordata* 329
3 *trilobata* 329
Piſtia *Stratiotes* 329

DECANDRIA.

Helicteres 1 *Iſora* 330

POLYANDRIA.

Xylopia *ſtrigilata*
Arum 2 *auritum* 331. E. 101
5 *Colocaſia* 332
6 *peregrinum* 332
7 *eſculentum* 332
8 *ſagittifolium* 332
9 *macrorhiz.* 333
12 *lingulatum* 333 E. 102

MONOECIA.

MONANDRIA.

Hippomane 1 *Mancinella* 351
Cynomor. 1 *coccineum* 334

DIANDRIA.

Lemna 1 *minor* 334

TRIANDRIA.

Zea 1 *Mays* 335
Coix 1 *Lacryma* 335
Olyra 1 *latifolia* E. 103
Tripſac. 2 *hermaphrod.* 367
Typha 1 *latifolia* 336
Omphalea 1 *diandra* 334
2 *triand* 335. E. 104
Tragia 1 *volubilis* 336
Mercurial. E. 105
Phyllanth. 1 *Epiphyllanth.* 188
Hernand. 2, 4 *ſonora* 373

TETRANDRIA.

Urtica 1 *cylindrica* 336
6 *grandifol.* 337
2 *æſtuans* 336. E. 106
Morus 1 *tinctoria* 339
papyrifera 339
2 *alba* 339
3 *rubra* 339

PENTANDRIA.

Ambroſia 1 *elatior* 339
Parthen. 1 *Hyſterophor.* 340
Amaranth. 1 *ſpinoſus* 340
1 *polygonoides* 184 E. 107

HEXANDRIA.

Zizania 1 *aquatica* 340
Pharus 1 *reſupinatus* 344 E. 108

HEPTANDRIA.

Guettarda 1 *ſpecioſa* 205

POLY-

POLYANDRIA.

Sagittaria 1 *lancif.* 345. E. 109
Ceratophyll. 1 *demerſum* 345
Juglans 2 *baccata* 346

MONADELPHIA.

Acalypha 1 *virgat.* 346. E. 115
2 *virginica* 346
Croton 1 *glanduloſ.* 347
E. 111
2 *humile* 347. E. 113
3 *flavens* 347. E. 114
6 *lucidum* 347. E. 112
7 *glabell.* 348. E. 110
Jatropha 1 *Curcas* 348
2 *goſſypifolia* 348
3 *multifida* 348
4 *Manihot* 349
Ricinus 1 *communis* 351
Hura 2 *crepitans* 351

SYNGENESIA.

Momordic. 1 *Balſamina* 353
2 *Charantia* 353
Cucumis 1 *Anguria* 353
2 *ſativus* 353
3 *trilobus* 353
1 *Melo* 353
Cucurbita 2 *lagenaria* 354
1 *Citrullus* 354

DIOECIA.

DIANDRIA.

Cecropia 1 *peltata* 111. E. 116

TETRANDRIA.

Trophis 1 *americ.* 357. E. 117
Batis 1 *maritima* 356
Viſcum 1 *verticillatum* 356
2 *opuntioides* 357

PENTANDRIA.

Piſtacia 1 *Simaruba* 345
Zanthoxyl. 1 *clava hercul.* 189
Ireſine 1 *Celoſia* 358
Feuillea 1 *cordifolia* 374

HEXANDRIA.

Smilax 1 *China* 359
2 *Pſeudo-china* 359
Dioſcorea 1 *aculeata* 359
2 *bulbifera* 359
3 *ſativa* 360

DECANDRIA.

Carica 1 *Papaja* 360
2 *Poſopoſa* 360

MONADELPHIA.

Juniperus 1 *barbadenſis* 362
Adelia 1 *Bernardia* 361
Ricinella 361
E. 118
1 *Acidoton* 355
E. 119

SYNGENESIA.

Ciſſampel. 1 *Pareira* 357

GYNANDRIA.

Clutia 4 *Elater.* 357. E. 121
5 *Caſcarilla* 347
E. 120

POLYGAMIA.

MONOECIA.

Muſa 1 *paradiſiaca* 363
2 *ſapientum* 363
3 *Bihai* 364
Andropog. 2 *inſulare* 365
3 *virgineum* 365
4 *bicorne* 365
6 *faſciculatum* 364
1 *barbat.* 364. E. 127
Holcus 8 *Sorghum* 315
Apluda 1 *Zeugites* 141
E. 125
Cenchrus 1 *echinatus* 137
racemoſus 137
Valantia 1 *hypocarpa* 141
E. 124
Parietaria 1 *microphylla* 336
E. 123
Cluſia 1 *major* 236
Begonia 1 *obliqua* 202

Mimo-

Mimoſa 1 *tortuoſ.* 251. E. 122
3 *arborea* 252
4 *Unguis cati* 252
5 *cinerea* 252
8 *punctata* 253
12 *pudica* 254
13 *viva* 254
1 *Zygia* 279
1 *Gigas* 362

DIOECIA.

Piſonia 1 *aculeata* 358

POLYOECIA.

Ficus 5 *indica* 110

CRYPTOGAMIA.

FILICES.

Equiſetum 1 *paluſtre* 108
2 *giganteum* 108
Ophiogloſſ. 1 *reticulat.* 108
2 *palmatum* 108
2, 4 *ſarmentoſum* 100
Oſmunda 1 *hirſuta* 107
Acroſtichum 4 *aureum* 105
5 *ſanctum* 105
6 *marginatum* 105
8 *trifoliatum* 106
10 *ebenum* 106
ſorbifolium
aculeatum
calomelanos
furcatum
rufum
polypodioides
Pteris 7 *Trichom.* 105, 93
7 *caudata* 91
8 *mutilata* 91
3 *vittata* 90
4 *biauriculata* 90
1 *lineata* 90
grandifolia
ſtipularis
heterophylla
longifolia
Blechnum 1 *occidentale* 91

Hemionit. 1 *lanceolata* 91
2 *paraſita* 95
3 *palmata* 95
Lonchitis 2 *pedata* 89
3 *hirſuta* 89
Aſplenium 1 *ſerratum* 92
2 *plantagin.* 92
Trichomanes 92
4 *radicans* 92
11 *eroſum* 94
15 *emarginatum* 93
pygmæum
ſtriatum
ſalicifolium
marinum
Polypod. 1 *phyllitidis* 96
3 *tornatile* 96
4 *ſcolopendroid.* 97
6 *lycopodioid.* 97
7 *trifoliatum* 97
8 *cicutarium* 97
14 *exaltatum* 99
16 *piloſelloides* 99
25 *pubeſcens* 101
40 *ſpinoſum* 103
41 *arboreum* 104
reticulatum
ſimile
23 *diſſimile* 200
unitum
aureum
pectinatum
horridum
Adiantum 3 *criſtatum* 87
4 *villoſum* 87
6 *radicans* 88
7 *trapeziforme* 88
11 *aculeatum*
Trichom. 2 *membranoid.* 85
3 *capillare* 86
1 *tunbrigenſe* 86
ſcandens
aculeatum
Marſilea *quadrifolia.*

PAL.

PALMÆ.

Corypha		191
Cocos	*nucifera.*	311
Phœnix	*dactylifera*	342
Areca	*Catechu*	342
Chamærops		230

ATIVÆ in Jamaica Plantæ excluſæ ſunt in hac Flora; admiſſæ vero e Sativis, tantum Indicæ, quæ litteris minoribus ſunt exaratæ:

♄	*Citrus*	*Medica*
		Aurantium
	Pyrus	*Malus*
	Amygdalus	*communis*
		Perſica
	Olea	*europæa*
	Juglans	*regia*
	Corylus	*Avellana*
	Ficus	*Carica*
	Vitis	*vinifera*
	Jaſminum	*officinale*
	Roſa	*gallica*
	Ruta	*graveolens*
	Roſmarinus	*officinalis*
	Salvia	*officinalis*
	Lavandula	*Spica*
	Thymus	*vulgaris*
	Origanum	*Majorana*
	Meliſſa	*officinalis*
	Tanacetum	*vulgare*
	Aſparagus	*officinalis*
	Cynara	*Scolymus*
		Carduncul us
	Cochlearia	*Armoracia*
	Allium	*ſativum*
		Porrum
		Cepa
	Fragaria	*veſca*
	Dianthus	*Caryophyllus*

♂	*Cichorium*	*Endivia*
	Braſſica	*oleracea*
		Rapa
	Daucus	*Carota*
	Paſtinaca	*ſativa*
	Apium	*Petroſelinum*
		graveolens
	Raphanus	*ſativus*
	Beta	*vulgaris*
⊙	*Cucurbita*	*Citrullus*
	Cucumis	*ſativus*
		Melo
		Anguria
	Sinapis	*alba*
	Piſum	*ſativum*
	Vicia	*Faba*
	Carthamus	*tinctorius*
	Cnicus	*benedictus*
	Lactuca	*ſativa*
	Calendula	*officinalis*
	Anethum	*Fœniculum*
	Ocymum	*Baſilicum*
	Malva	*rotundifolia*
	Atriplex	*hortenſis*

EUROPÆÆ Plantæ in Jamaica obſervantur nonnullæ, quarum *aquaticæ* plerumque indigenæ, reliquæ *allatæ* jus civitatis adquiſiverunt. Sunt vero fere ſequentes:

AQUATICÆ.		ALLATÆ.	
Marſilea	*quadrifolia*	*Mentha*	*ſpicata*
Lemna	*minor*	*Glechoma*	*hederacea*
Ceratophyll.	*demerſum*	*Myoſotis*	*ſcorpioides*
Potamogeton	*lucens*	*Sonchus*	*oleraceus*
Iſnarda	*paluſtris*	*Gnaphalium*	*ſylvaticum*
Scirpus	*lacuſtris*	*Borago*	*officinalis*
Typha	*latifolia*	*Plantago*	*latifolia*
Siſymbrium	*Naſturtium* ▽	*Euphorbia*	*Chamæſyce*
Polygonum	*Hydropiper*	*Portulaca*	*oleracea*
		Solanum	*nigrum.*

AMERICANÆ quæ in Europam per aquas forte pervenerunt, in Europa etiamnum rariores:

Cynomorium	*coccineum*	*Trichomanes*	*tunbrigenſe.*

ASIATICÆ Plantæ plures cum Jamaicæ communes ſunt, e. gr.

♄ *Bombax*	*aculeatum*	*Plumbago*	*zeylanica*
	inerme	*Capſicum*	*fruticoſum*
Erythrina	*Corallodendr.*	*Tragia*	*Mercurialis*
Pſychotria	*aſiatica*	▽ *Nymphæa*	*Lotus*
	repens		*Nelumbo*
Pſidium	*Guajava*	*Menyanthes*	*indica*
Tamarindus	*indica*	*Hydrocotyle*	*Aſiatica*
Caſſia	*javanica*	*Schœnus*	*lithoſpermus*
	Tora	♃ *Canna*	*indica*
Poinciana	*pulcherrima*	*Aſclepias*	*gigantea*
Guilandina	*Bonduc*	*Elephantopus*	*tomentoſus*
	Moringa	*Bœrhaavia*	*diffuſa*
Glycine	*Abrus*	*Paſpalum*	*virgatum*
Polygala	*chinenſis*	*Celoſia*	*paniculata*
Waltheria	*Indica*	*Cardioſperm.*	*Halicacab.*

GENE-

GENERA.

NOVA plane genera, nec ab aliis conſtituta:

ıdelia	Elliſia	Buceras	*Bucida*
ımyris	Ireſine	Canella	*Winterana*
łakea	Omphalea	Croſſopetal.	*Rhacoma*
atis	Peteſia	Guidonia	*Laëtia*
edrela	Pharus	Pſycotrophum	*Pſychotria*
hiococca	Portlandia	Pterota	*Fagara*
occoloba	Stemodia	Xylopicrum	*Xylopia.*
rithalis	Trichilia		
hretia	Trophis		
rythroxylon	Varronia		
	Weinmannia.		

AMANDANDA ad alia genera:

mellus	*Eupatorium*	Hypelate	*Amyris*
cidoton	*Adelia*	Lygiſtum	*Peteſia*
:rnardia	*Adelia*	Melanium	*Lythrum.*
:ureria	*Cordia*	Metopium	*Rhus*
echnum	*Ruellia*	Meſoſphærum	*Ballota*
rya	*Aſphaltus*	Monieria	*Gratiola*
ollococcus	*Cordia*	Mellcoccus	*Schinus?*
ıytraculia	*Myrtus*	Parſonſia	*Lythrum*
oreta	*Corchorus*	Pumilea	*Turnera*
ominia	*Rhus*	Sapium	*Hippomane*
aloroxylon	*Laurus*	Sciodaphyllum	*Aralia*
alea	*Eupatorium*	Syzygium	*Myrtus*
chites	*Tabernæmont.*	Stizolobium	*Dolichos*
:aſtaphyllum	*Hedyſarum*	Trixis	*Inula*
:raſeanthus	*Cordia*	Zoophthalmum	*Dolichos*
ılactia	*Glycine*	Zeugites	*Apluda*
galobium	*Mimoſa*	Zygia	*Mimoſa.*
ılimus	*Portulaca*		

LIENO nomine propoſita, nec natura diſtincta genera:

himenes	*Columnea*	Irion	*Sauvageſia*
iſanthera	*Rhexia*	Irſiola	*Ciſſus.*
leſia	*Guettarda*		

OBSCURA etiamnum & nobis ignota genera:

Amerimnon	Coccocipſilon	Liſianthus	Sechium
Barbilus	Cuphea	Myrſtiphyll.	Spathe
Butneria	Dodonea	Neanthe	Thamnia
Cladium	Eriphia	Sicelium	Teramnus
Catonia	Ichtyomethya		Trichogamila

Atheramnus & Argythamnia an Adelia?

Dalea Brownii duplex eſt: altera *Icoſandra* Monogyna, altera *) *Eupatorii* ſpecies.

APPENDIX.

JAQUINIA. *Dill. elth. t.* 123.

CAL. *Perianthium* pentaphyllum: foliolis ovatis, perſiſtentibus.

COR. monopetala, ſubcampanulata: Limbo 5-fido. *Nectarium* foliolis 5, laciniis corollæ ſimilibus, ſed brevioribus, ad inciſuras corollæ inſertis.

STAM. *Filamenta* 5, ſubulata. *Antheræ* haſtatæ.

PIST. *Germen* ſubrotundum. *Stylus* ſimplex. *Stigma* capitatum.

PER. *Bacca* ſubovata, acuminata, unilocularis.

SEM. 1, rotundum, cartilagineum.

---

*) Hæc in erratis p. 490. CRITONIA apellata eſt. *S.*

XCVII.

PUGILLUS JAMAICENSIUM PLANTARUM

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

GABRIEL ELMGREN

Smolandus.

Upſaliæ 1759. *Novembr.* 28.

PRÆFATIO.

Uti vaſtiſſima ſimul ac pulcherrima plantarum rariorum collectio, quam in inſula Americæ *Jamaica* fecerat D. D. BROWNIUS, ad Muſeum N. D. PRÆSIDIS acceſſerat, hoc rei herbariæ inſigne incrementum omnes ſtudii Botanici cultores lætiori animo inſpeximus, quod eo nos Flora ditare videbatur theſauro, qui omnium, quantumlibet acutiſſimorum Botanicorum, oculos hactenus latuerat. Ego vero, poſtquam ad ductum fili ariadnæi, quod nobis præbet *Tom. II.* præſtantiſſimi Operis *Syſt. Nat. edit.* 10:*mæ*, qualemcunque in plantis vivis examinandis ac deſcribendis faculta-

 tem

tem acquiſiveram, id a N. D. PRÆSIDE impetravi, ut delineando nonnullas plantas Jamaicenſes periclitarer, quantum vires meæ in ſiccatis examinandis valerent. Jam expertus novi longe eſſe difficilius plantas exſiccatas quam vivas delineare; cum partes plantæ aridæ, optimas daturæ notas, ſæpe adeo evanuerint & exaruerint, ut pæne omnem noſtram eludant perſpicaciam; juxta vero cognovi, deſcriptiones maxime prolixas non ſemper ideam plantæ lectori ſiſtere dilucidiſſimam; in primis ſi eæ negligantur notæ, quæ maximum adferunt lucis, partium loquor, in primis foliorum, *numerum, figuram, ſitum* & *proportionem*, quippe quorum in delineatione plantæ cujusdam maxime habenda eſt ratio. Quocirca hoc obſervandum, quod in quibusdam ordinibus naturalibus ſitus foliorum adeo exiſtat communis, ut nec hujus commemoratione ſit opus: ſcilicet in *Tetradynamia* & *Diadelphia* folia ſunt alterna, in *Didynamia gymnoſpermia* vero oppoſita. Ad ſcalam geometricam foliorum inſtituere menſuram, quamvis receptiſſimum ſit, profecto tamen & riſu & commiſeratione dignum judico; cum mutato plantæ ſolo, ipſius & folia haud raro magnitudine mutentur. Proportio autem foliorum magis, licet non maxime, valet. In his deſcriptionibus præciſis ea tantum notavi, quæ viſa fuerunt evidentiora. Et quoniam unica alterave nota, in planta obſcuriore data, multum adfert Botanico in ea dignoſcenda lucis; ſperaveram, me rem, nec prorſus ingratam, nec inutilem Rei herbariæ ſtudioſis allaturum, dum breves has & compendioſiſſimas plurium rariſſimarum plantarum ſiſto deſcriptiones. Meos vero, C. L. ut eodem, quo aliorum ſoles, innoxios conatus excipias favore, etiam atque etiam rogo.

DIAN-

DIANDRIA.

1. JUSTICIA *aſſurgens;* ſimilis Juſt. *ſexangulari*, ſed Bracteæ anguſtæ, acuminatæ.

2. PASPALUM *diſtichum.* *Culmus* pedalis, tenuis. *Folia* anguſta. *Spicæ* duæ: altera pedunculo breviore. Spicæ rachis membranacea, flexuoſa, a pagina tantum exteriore inſtructa *floribus* ſeſſilibus, alternis, imbricatis. *Calyx* & *Corolla* ovata, acuminata, nec orbiculata.

3. PIPER *verticillatum.* *Saururus* 8. *Brown. jam.* 204. *Herba* tenera, erecta, digitalis. *Folia* verticillata, 3, 4, ſ. 5, ovata, obtuſa, ſucculenta, trinervia, integerrima, petiolata. *Spicæ* ſimplices, foliis multoties longiores.

TRIANDRIA.

4. SCHOENUS *ſecans.* *Culmus* triqueter marginibus denticulatis. *Folia* margine & carina aculeata. *Panicula* pubeſcens.

5. CYPERUS *ligularis.* *Involucrum* longiſſimum, quadripedale: foliolis margine & carina aculeis minutiſſimis. *Umbellæ* radii plures, triquetri, læves, longitudine inæquales. *Spicæ* plures, pedicellatæ, oblongæ, capitatæ, decuſſatim ſæpe poſitæ cum capitellis ad earum baſin. *Capitula* hæc congeſta e *ſpiculis* ſubulatis, ſeſſilibus, undique confertis.

6. SCIRPUS *mutatus;* admodum ſimilis *Scirpo articulato*, ſed differt culmo triquetro, minime articulato.

7. PANICUM *hirtellum.* *Panicum I. Brown. jam.* 133. *Culmus* tenuis. *Folia* lata ſ. ovato-lanceolata. *Spica* compoſita ex *ſpiculis* 9 ſ. 10, alternis, ſeſſilibus, erectis, remotis, ſecundis, rachi adpreſſis. *Floſculi* ſingulo denti gemini inſidentes, ſubſeſſiles, extrorſum verſi, pubeſcente-caneſcentes.

Calycis valvulæ 3, *ariſta* terminatæ: harum infima *ariſta* multoties longior ſ. longitudine totius ſpiculæ; reliquæ ariſtæ vix floſculis duplo longiores. *Rachis* partialis a tergo ſetis tenuibus ſcabra eſt.

8. PANICUM *groſſarium*. *Culmus* bipedalis, interdum ramoſus, compreſſus, lævis. *Folia* lato-lanceolata, europæis graminibus latiora. *Panicula* ſimplex. *Racemi* alterni, erecti, indiviſi. *Flores* gemini: altero ſubſeſſili; altero pedicello longitudine floris prioris. *Calycis* foliolum extimum brevius; duo interiora obtuſe mucronata.

9. PANICUM *divaricatum*. *Culmus* altus, rigidus, filiformis, lævis. *Rami* divaricatiſſimi, horizontales, ſubramoſi. *Folia* lineari-lanceolata. *Panicula* depauperata, brevis, ſubſimplex: pedicellis bifidis: altero longiore. *Calycis* valvula exterior eſt ſuperior & latior quam longa, ut reliquæ mutica. *Flores* quadruplo majores, quam in Panico *dichotomo*.

10. MILIUM *punctatum*. *Paniculæ* rami ſimplices, alterni, erecti, ſubvilloſi. *Flores* gemini, extrorſum verſi. *Pedicelli* breviſſimi, baſi annulo fuſco cincti: altero breviſſimo. *Calyx* pubeſcens. *Semina* glaberrima.

11. AGROSTIS *cruciata*. *Andropogon* 5. *Brown. jam.* 365.

12. AGROSTIS *radiata*. *Gramen*. 3. *Brown. jam.* 137. Simillima Agr. *cruciatæ*, ſed triplo major. *Spicæ* plures quam quatuor, & intra diviſuram, ubi a ſe invicem dehiſcunt, villoſæ. *Flores* cum A. *cruciata* ſtructura conveniunt.

13. POA *ciliaris*. *Briza* 1. *Brown. jam.* 135. *Culmus* filiformis, anguſtus, ramoſus. *Folia* anguſto-linearia. *Panicula* pedunculata, glomerata. *Spiculæ* ovatæ: floſculis apice minus approximatis.

tis. *Calycis* valvulæ ſubulatæ. *Flores* obtuſi, vix manifeſte recurvati: valvula interior pilis albis, longitudine calycis, pulchre ciliata.

14. CYNOSURUS *virgatus*. *Gramen* 7. *Brown. jam.* 137. *Gramen* erectum. *Panicula* longa, ſubfaſtigiata, verticillata pedunculis ſimpliciſſimis. *Flores* alterni, ſeſſiles, compreſſi. *Calyces* 5 ſ. 6-flori: valvulis acuminatis, compreſſis, carina ſcabris. *Floſculi* duo infimi terminati ariſta breviſſima; ultimus floſculus minimus, ſtaminibus piſtillisque deſtitutus.

15. ARISTIDA *americana*. *Gramen* Feſtucam referens. *Culmus* ramoſus. Differt ab *Ariſtida aſcenſionis* quod radii *paniculæ* ſint diviſi. *Spiculis* alternis e floſculis ſeſſilibus, quorum valvula calycina purpuraſcens eſt.

TETRANDRIA.

16. IXORA *americana*. *Plum. ic.* 175. *f.* 2. Arbor. *Folia* terna, longe petiolata, lanceolato-ovata, glabra, integerrima. *Stipula* ſingulis petiolis interjecta. *Semen* arillo involutum, unde affinis Coffeæ. *Corollæ* Tubus & Limbus multo brevior, quam in reliquis Ixoris.

17. FAGARA *Pterota*. *Schinus Fagara Sp. pl.* 389. Frutex *Ramis* rugoſis. *Folia* alterna, pinnata, trijuga: petiolo communi marginato, articulato: *Foliola* obovata, integerrima, emarginata, glabra. *Spicæ* axillares, ſeſſiles, geminæ.

18. RHACOMA *Croſſopetalum*. Suffrutex ſtatura Veronicæ. *Rami* dichotomi, pubeſcentes. *Folia* oppoſita, ſubpetiolata, ovata, mucronata, tenuiſſime acute ſerrata, ſubpubeſcentia. *Pedunculi* axillares, filiformes, piloſi. *Umbella* compoſita, 2 ſ. 4-chotoma, longitudine foliorum. *Pedicelli* capillares; *involucra* minima.

19. BUDDLEJA *americana.* *Caulis* tomentoſus. *Folia* Verbaſci, ſerrata, oppoſita. *Racemi* terminales, oppoſiti, recti.

20. ISNARDIA *paluſtris.* *Oldenlandia* 2. *Brown. jam.* 146.

PENTANDRIA.

21. HELIOTROPIUM *fruticoſum.* *Brown. jam.* 151. *n.* 4. *Frutex* durus, parvus, vix ſpithamæus.

22. HELIOTROPIUM *gnaphalodes.* *Heliotr. arboreum maritimum tomentoſum Sloan. jam.* 93. *hiſt.* 1. *p.* 213. *Frutex* altitudine humana. *Folia* conferta, linearia ſ. lineari-lanceolata, obtuſiuſcula, integerrima, ſubcarnoſa, albo-tomentoſa, uti etiam ramuli. *Pedunculi* axillares, foliis longiores, ſæpe foliis duobus inſtructi, apice bifidi, ſingulo ramulo bifido, terminato *Spica* recurva, tomentoſo-alba.

23. VARRONIA *lineata.* *Frutex* ramis ſubpiloſis. *Folia* alterna, remota, lanceolata, acuminata, nonnullis crenis ſerrata, ſcabra, ſubtus tomentoſa, nutantia, petiolata: *Petiolo* breviſſimo, articulato. *Capitula* ſubrotunda, ſolitaria, axillaria foliorum: *Pedunculus* rectus, nudus, patens, ſubvilloſus, folio brevior, baſi petioli ſua baſi adnatus, cum rudimento ramuli inter pedunculum & petiolum; dumque petiolus pedunculusque connatus decidit ſupra baſin, remanet rudimentum ſpiniforme.

24. VARRONIA *bullata.* *Folia* lanceolato-ovata, ſerrata, venoſa, ſcabra, alterna. *Pedunculi* e ramificatione caulis, longi, recti, capitati.

25. IPOMOEA *verticillata.* *Convolvulus* 6. *Brown. jam.* 153. *Caulis* & *Folia* leviſſime tomentoſa. *Pedunculi* bifidi, multiflori, foliis breviores. *Calyces* glabri.

26. PSYCHOTHRIA *aſiatica*. *Folia* oppoſita, petiolata, lanceolata, integerrima, nuda. *Thyrſi* brachiati, e dichotomia caulis, foliis breviores.

27. RHAMNUS *Sarcomphalus*. *Brown. jam.* 179. *Folia* majuſcula, rigidula. *Corymbi* axillares, breves, rigiduli.

28. RHAMNUS *Micranthus*. *Plum. ic.* 206. *f.* 1. *Folia* alterna, petiolata, palmaria.

29. EHRETIA *tinifolia*. *Ceraſo affinis*. *Sloan. jam.* 169. *hiſt.* 2. *p.* 94. *t.* 203. *f.* 1. *Raj. dendr.* 45. *Arbor* facie Viburni Tini. *Folia* alterna, oblongo-ovata, integerrima, glabra, ſubvenoſa. *Panicula* corymboſa, terminalis, longitudine foliorum.

30. CORDIA *Bourreria*. *Jasminum*. *Sloan. jam.* 169. *hiſt.* 2. *p.* 96. *t.* 204. *f.* 1. *Raj. dendr.* 69. Arbor. *Folia* alterna, petiolata, obovata, obtuſa, integerrima, nuda, ſcabriuſcula, ſubtus tomentoſa. *Panicula* terminalis, corymboſa. *Calyx* obovatus, ſemi 5-fidus.

31. TABERNÆMONTANA *Echites*. *Brown. jam.* 182. *Caulis* volubilis, teres. *Folia* oppoſita, petiolata, patentia, oblongiuſcula, cordata ſ. ovata, integerrima, acuminata, utrinque glabra, ſubtus venoſa. *Rami* alterni. *Flores* magnitudine Nerii, ſubumbellati. *Semina* pappoſa.

32. RHUS *Metopium*. *Terebinthus maxima*. *Sloan. jam.* 167. *hiſt.* 2. *p.* 90. *t.* 199. *Raj. dendr.* 51. *Calyx* monophyllus, cyathiformis. *Petala* calycis parieti inſerta. *Bacca* ſicca: *Semine* unico, bilobo, arillato.

33. RHUS *Cominia*. *Brown. jam.* 205. *Ramuli*, *Petioli*, *Pedunculi* ſubpubeſcentes. *Spicæ* uno alterove ramo diviſæ.

34. TURNERA *pumilea*. *Pumilea* 1. *Brown. jam.* 188. *Planta* puſilla, vix pollicaris. *Caulis* ſimpliciſſimus, albo piloſus. *Folia* alterna, petiolata, lanceola-

ceolata, pilis raris adſperſa, ſemipinnatifida: ſe raturis profundis, integris, acutis, utrinque 5 ſ. 6. *Glandula* ad baſin petiolorum nulla. *Fl* petiolo ipſi inſidet, *Bracteis* duabus, linearibus minutiſſimis, piloſis inſtructus.

35. ARALIA *arborea. Brown. jam.* 189. Arbuſcula *Folia* alterna, petiolata, lanceolato-ovata, integerrima. *Pedunculus communis*, a caſu pedicellorum deciduorum, *Bracteis* ſpinoſis quaſi dentatus. *Umbella* compoſita: Radii umbellæ univerſalis in medio glandula notati: *umbellulæ* breves, regulares. *Bacca* pentagona, 5-cocca, ſed ſinguli anguli biloculares. *Calyx* ſuperus. *Styli* 5. *Hedera arbor folio haſtato. Plum. ſpec.* 18.

HEXANDRIA.

36. HYPOXIS *decumbens. Ornithogalum. Brown. jam.* 195. *Bracteæ* ad exortum pedunculorum lanceolatæ, pedicellis longiores ſunt.

37. LORANTHUS *americanus.* Modus creſcendi & habitus Viſci. *Rami* erectiuſculi. *Folia* lanceolato-ovata. *Spicæ* oppoſitæ, compoſitæ, quaſi ramoſæ.

38. LORANTHUS *occidentalis. Scurrula* 2. *Brown. jam.* 197. Statura prioris. *Rami* divaricati. *Folia* ovata. *Spicæ* oppoſitæ, laterales, ſimplices.

OCTANDRIA.

39. RHEXIA *Aciſanthera. Caules* lignoſi, virgati. *Rami Ramulique* alterni, acute tetragoni. *Folia* oppoſita, ſubpetiolata, oblongo-ovata, argute ſerrata, nuda. *Flores* axillares, ſolitarii, pedunculati: pedunculo floribus breviore. At *Rhexia virginicæ* Folia lanceolata, hiſpida, & Pedunculi terminales trichotomi.

40. COC-

10. COCCOLOBA *tenuifolia*. Recedit a congeneribus: *Foliis* membranaceis, nec coriaceis. *Petiolis* cinctis membrana loco ſtipulæ, nec exeunte de eorum dorſo. *Racemis* terminalibus, ſimpliciſſimis. *Floribus* ſparſis e ſingulis punctis, pedicellatis.

DECANDRIA.

1. CASSIA *viminea*. *Caſſia* 8. *Brown. jam.* 223. *Frutex* ramis vix tomentoſis. *Folia* bijuga: Foliola ovato-oblonga, acuminata, nuda: ſuperiora majora. *Glandula* ovato-oblonga inter infimum par. *Petiolus* deſinens in ſetam filiformem, breviſſimam. Sub petiolo in caule provenit *ſquama* calloſa, obſolete tridentata. *Racemi* ex alis foliorum.

12. CASSIA *biflora*. *Caſſia* 6. *Brown. jam.* 223. *Plum. ic.* 78. *f.* 1. Statura Orobi nigri. *Folia* ſexjuga. *Foliola* ovali-oblonga: exterioribus paulo majoribus, glabra, obtuſa, mucrone ſetaceo minimo. *Flores* lutei. *Siliquæ* lineares, compreſſæ.

13. BUCIDA *Buceras*. Habitat ad ripas fluviorum. *Folia* ad ramorum tantum ſummitates, conferta, petiolata, obovata, integerrima, glabra. *Spicæ* plures, pedunculatæ.

14. ERYTHROXYLON *areolatum*. *Arbor* ramis ſuperficie inæqualibus. *Folia* alterna, ovalia ſ. obovata, obtuſa, lævia, ſubtus areola aliter venoſa. *Stipula* oblongiuſcula marginis inſtar per ramum oblique decurrens & fere amplexans; cujus dorſo *Petiolus* eſt inarticulatus, qui decidens relinquit baſin tuberculum conſtituentem. *Pedunculi* e gemma axillari, plures, ſimplices, uniflori, petiolis paulo longiores, filiformes, ſuperne ſenſim craſſiores.

ICO-

ICOSANDRIA.

45. MYRTUS *Syzygium.* *Rami* dichotomi, albidi. *Pedunculi* oppoſiti, multiflori, ad ultimam dichotomiam ramorum. *Folia* ovata, utrinque acutiuſcula, glabra, bina, apices ramorum terminantia.

46. MYRTUS *Chytraculia.* *Brown. jam.* 239. Simillima præcedenti: *Ramis* dichotomis, Foliisque duobus terminalibus; diverſa *floribus* copioſioribus, *Ramis petiolis pedunculisque* tomento ſ. pube ferruginea (teſte Brownio) veſtitis, quam depoſuit.

47. MYRTUS *biflora.* *Folia* integerrima. *Pedunculi* axillares, ſolitarii, alterni: *Umbella* biflora: *involucro* minimo.

POLYANDRIA.

48. CAPPARIS *ferruginea.* *Rami* ferruginei, ſcabriuſculi. *Folia* lanceolata, petiolata, integerrima. *Pedunculi* umbellati. *Umbella* ſimplex. *Germina* obovata, ſtipiti inſidentia.

49. MORISONIA *flexuoſa* (*an americana?*) *Folia* ſimillima *Cappari Breyniæ*, ſed anguſtiora, mutantia, coriacea, petiolata. *Rami* teretes, flexuoſi. *Pedunculi* multiflori, breves, teretes. *Pedicelli* baſi inarticulati. *Stipes* fructus longiſſimus ſ. longitudine foliorum.

50. MENTZELIA *aſpera.* Planta tota adſperſa ſetis apice pentaglochidibus.

51. CORCHORUS (*Coreta*) *capſulis linearibus teretibus*, *foliis ſubcordatis ſerratis: infima ſerratura ſetacea.* *Coreta Brown. jam.* 147. diſtincta *a Corchoro ſiliquoſo* Foliis latis nec lanceolatis, ſed infima ſerratura ſetacea ut in Corch. olitorio.

52. CLEMATIS *dioica.* Planta ſcandens. *Folia* ternata: foliola petiolata, integerrima, 3 ſ. 5-nervia. *Flores* paniculati. *Calyx* pubeſcens. *Stamina* fili-

filiformia. *Semina* cauda villoſa. Flores maſculi in alio, fructus in alio ſpecimine obſervantur, hinc monoica aut dioica erit.

DIDYNAMIA.

3. SATUREJA *viminea. Sideritis viminea. Brown. jam.* 258. *Caules* tetragoni: angulis in ſeneſcente caule deciduis. *Folia* lanceolato-obovata, integerrima, lineata, interdum ſubtus tomentoſa, interdum glabra. *Flores* parvi, in breviſſimo pedunculo, terni. *Involucra* univerſalia partialiaque diphylla, ſetacea, calyce breviora. *Calyces* decem ſtriis exarati, terminati dentibus 5, acuminatis, ſubæqualibus. *Corollæ* labium ſuperius emarginatum; inferius trifidum: media lacinia majore. *Stamina* diſtantia.

4. BALLOTA *ſuaveolens. Meſophærum. Brown. jam.* 257.

5. CAPRARIA *durantifolia. Phælypea. Brown. jam.* 269. Habitat in Jamaicæ inundatis. *Caulis* pedalis, obtuſe ſexangularis. *Folia* oppoſita ſ. terna ſ. quaterna, ſeſſilia, lanceolata, ſerrata, baſin verſus integerrima, ipſa baſi dentata. *Rami* alterni, caule breviores, ſimplices. *Flores* axillares. *Pedunculi* ſolitarii, longitudine floris. *Calyx* 5-partitus: Foliolis lanceolatis, acuminatis. *Corolla* ringens: Tubus longitudine calycis. Lab. ſuperius erectum, latius, emarginatum; Lab. inferius 3-partitum, æquale. *Stam.* didyma, longitudine tubi. *Stigma* obtuſum, bilobum. *Capſula* ovata, acuta, bilocularis, diſſepimento contrario. *Semina* plurima, ſubrotunda.

5. STEMODIA *maritima.* Herbæ *Caulis* tetragonus, pubeſcens. *Rami* alterni, erecti, caule breviores. *Folia* oppoſita, lanceolata, ſeſſilia, ſemiamplexicaulia, erecta, ſubpubeſcentia, argute ſerrata. *Flores* axillares, ſolitarii, ſeſſiles intra foliola duo lateralia.

57. GES-

57. GESNERIA *acaulis.* *Caules* terræ adpreſſi in rupibus. *Folia* ad ramorum apices, conferta, ſubpetiolata, palmaria, lanceolato-ovata, ſcabra, ſubtus venoſa. *Pedunculi* communes, ad baſin fere diviſi. *Flores* breviſſimi, conferti, pedunculati. *Calyx* urceolatus, ultra medium diviſus in lacinias enſiformes.

58. RUELLIA *Blechum.* *Brown. jam.* 261. *Caulis* herbaceus, obtuſe tetragonus. *Folia* ovato-oblonga, acuminata, integerrima, petiolata. *Spicæ* terminales, magnitudine & fere figura Humuli, ex bracteis lato ovatis: inferioribus acuminatis; ſuperioribus obtuſiuſculis, imbricatis, calyce longioribus, flore paulo brevioribus.

59. ELLISIA *acuta.* Fruticulus *ramis* compreſſis, tetragonis. *Folia* oppoſita, ſubpetiolata, lanceolato-ovata, argute ſerrata, glabra, mucronata. *Spinæ* oppoſitæ, horizontales, ſupra folia & ramorum rudimenta, adeoque pedunculorum rudimenta. *Racemi* ex alis foliorum ſuperiorum, ſolitarii, ſimplices, foliis longiores. *Flores* nutantes.

MONADELPHIA.

60. MELOCHIA *tomentoſa.* *Melochia fruteſcens. Brown. jam.* 276. Capſulæ ſtructura omnino *Melochiæ pyramidatæ*, at pyramidatæ Herba tenerior & glabra, hæc vero tota tomentoſa, etiam capſulis & *Flores* multo majores.

61. LAVATERA *americana.* *Caulis* fruteſcens, tomentoſus, uti tota planta. *Folia* petiolata, oblongo-cordata, acute crenata ſ. denticulata, acuminata, nervoſa, utrinque tomentoſa, ſubtus pallidiora. *Stipulæ* lanceolatæ, deciduæ. *Pedunculi* axillares, ſolitarii, uniflori, erecti, longitudine petioli. *Ramulus* etiam floriferus ex eadem ala folii. *Calyx* exterior major: foliolis cordatis, coadunatis, leviſſime tomentoſis.

62. MAL-

52. MALVA *ſpicata*. *Caulis* villoſus, tomentoſus. *Folia* petiolata, cordata, tomentoſa, ſubtus magis tomentoſa, venoſa, crenata, absque angulis. *Stipulæ* ſubulatæ, deciduæ. *Spicæ* plurimæ, digitales, axillares, ſolitariæ, pedunculatæ; ad apices vero caulis plures, congeſtæ, ſeſſiles: terminali adhuc longiore. *Flores* ſeſſiles. *Calyces* hirti, interiore latere colorati.

53. SIDA *ciliaris*. *Malva* 2. *Brown. jam.* 282. Statura *Sidæ ſpinoſæ*. *Caulis* filiformis, decumbens, rarius ramoſus, ſcaber adpreſſis ſtrigis. *Folia* petiolata, ovalia, retuſa, ſerrata, glabra, ſubtus ſcabra ſtellis ſetaceis, ſparſis. *Stipulæ* lineares, ciliatæ, petiolo longiores. *Pedunculi* ſolitarii, axillares, uniflori, breves. *Calyx* 5-fidus. *Semina* ſæpius octo, dorſo muricata.

54. SIDA *jamaicenſis*. *Sida* 5. *Brown. jam.* 280. Herba annua. *Caulis* pedalis, ſubtomentoſus.. *Folia* petiolata, ovata, ſerrata, ſupra ſubtomentoſa, ſubtus tomentoſa. *Flores* axillares, nonnulli, pedunculis breviſſimis, rarius ramulo elevati. *Semina* 5, dorſo gibba, apice bidentata.

55. SIDA *umbellata*. *Sida* 11. *Brown. jam.* 281. *Folia* cordata, obtuſe ſerrata, obſolete tomentoſa: ſuperiora utrinque angulo minimo lobata. *Pedunculi* ſolitarii, bifidi ſ. trifidi ſ. quadrifidi, omnino umbellati. *Capſulæ* 5, apice bidentatæ.

56. SIDA *paniculata*. *Sida* 8. *Brown. jam.* 280. Statura *Sidæ periplocifoliæ*. *Caulis* ſimplex, tenuis, teres, pubeſcens, bipedalis, ſuperne parum ramoſus paniculatusque. *Folia* cordata, oblonga, ſenſim acuminata, inæqualiter ſerrata, trinervia, ſubtus tomentoſa & venoſa. *Petioli* breviſſimi, tomentoſi. *Stipulæ* ſubulatæ, petiolis longiores. *Pedunculi* capillares, foliis multoties longiores, recti, communiter bini: altero ſimplici unifloro; altero longiore ramoſo aliquot floribus; genicu-

integerrima, nuda, oblique nervoſa. *Stipulæ* membranaceæ, amplexantes, apice utrinque ſetaceo. Florum *capitula* terminalia, demum lateralia, ſeſſilia, folioſa: *Bracteis* imbricatis, pubeſcentibus, bifidis, terminatis foliolo ſimplici, minimo, mucronato. *Flores* ſeſſiles intra bracteas. *Legumina* carinata, lateribus angulata, biarticulata: articulo exteriore terminato *Ariſta* ſubulata, recurvo-hamata, extra ſpicam eminente. — *Viſcoſa* varietas: *Trifolium* 2. *Brown. jam.* 299. *Sloan. jam. t.* 119. *f.* 1. *Burm. zeyl. t.* 106. *f.* 2. differt tota planta pubeſcenti-viſcoſa. *Folia* magis ovata, vix nervoſa, ciliata.

SYNGENESIA.

77. CHRYSOCOMA *ſcoparia.* Fruticis *Cauliculus* hexagonus: *Ramis* alternis, numeroſiſſimis, confertis in modum Geniſtæ ſcopariæ. *Folia* alterna, ſublanceolata, integerrima, glabra, minima. *Flores* terminales, ſolitarii, minimi.

78. SANTOLINA *Amellus.* Statura Eupatorii. *Folia* oppoſita, petiolata, ovato-lanceolata, lævia. *Paniculæ* terminales, paucifoliæ, brachiatæ. *Calyx* corolla dimidio brevior, ſubimbricatus. *Paleæ* longitudine florum. *Semina* tetragona, absque pappo.

79. SANTOLINA *jamaicenſis. Caules* fruticoſi, anguſti, teretes, obſolete tomentoſi. *Folia* ovato-oblonga, ſcabra, trinervia. *Flores* terminales, ſæpe terni; propriis pedicellis longitudine florum. *Calyx* imbricatus, coloratus. *Corolla* ſanguineo-lutea. Statura *Chryſocomæ*, ſed Paleæ coloratæ, longitudine calycis. *Semina* Pappo coronata.

80. SANTOLINA *oppoſitifolia. Caulis* rigidiuſculus, ſimplex, erectus, anguſtus, ſtriatus, pubeſcens. *Folia* oppoſita ſ. terna, ſubpetiolata, lanceolata, inte-

integrâ, triplinervia. *Pedunculi* ex foliorum ultimorum & penultimorum alis, longi, apice diphylli, terminati *Spicis* albis, ovatis, ſubſeſſilibus, congeſtis. *Semina* nuda. *Paleæ* intermediæ longiores.

81. EUPATORIUM *haſtatum*. Scandens uti *Eupat. ſcandens* & *Houſtonis*, ſed *Folia* triangulato-haſtata, baſi cordata, acuminata, nuda nec villoſa. *Flores* in ſpicis brachiatis, nec in corymbis minimis. *Calyces* 5-flori.

82. EUPATORIUM *odoratum*. 2. *Brown. jam.* 313. *Caulis* rectus, tomentoſus. *Folia* oppoſita, petiolata, deltoidea, lateribus transverſa, baſi prominentia, margine inferiore angulis obtuſis craſſis ſerrata. *Flores* faſtigiati.

83. EUPATORIUM *ivæfolium*. Similis *Eupat. hyſſopifolio*, ſed *Folia* magis profunde trinervia, oppoſita, marginibus una alterave crena ſerrata. *Calyces* ſubſquarroſi, ultra 17-flori, *Stylis* longioribus.

84. BIDENS *apiifolia*. *Folia* radicalia prima obovata, inciſo-ſerrata; reliqua trifida, inciſa. *Scapi* radicales, digiti longitudine, nudi, in medio bractea lineari inſtructi, uniflori. *Caules* repentes, filiformes. *Folia* caulina alterna aut oppoſita, tripartita, inciſa. *Pedunculi* uniflori. *Calyx* calyculatus: interiore colorato.

85. GNAPHALIUM *virgatum*. *Caulis* erectus, ſtrictus, bipedalis. *Folia* alterna, remota, ſeſſilia, decurrentia, lanceolata, obſolete ſerrata, ſubtus tomentoſa, laxa. *Rami* e ſingulis alis, terminati *Spicis* longis, virgatis, ſimplicibus, interruptis, ex floribus ſparſis: ſuperioribus ſolitariis; inferioribus 2, 3, 4 congeſtis. *Calyces* imbricati ſquamis acuminatis, cinereis. *Pappus* longiſſimus.

86. CONYZA *odorata.* 1. *Brown. jam.* 318. *Flores* facie *Gnaphalii*, ſimillimi *Conyzæ cinereæ*; deſtituti etiam floſculis femineis.

87. CONYZA *arboreſcens.* *Conyza fruticoſa flore pallido-purpureo.* *Sloan. jam.* 1. *p.* 257. *Eupatorium* 1 *Brown. jam.* 313.

88. ERIGERON *jamaicenſe.* *Senecio* 1. *Brown. jam.* 320. Planta perennis. *Folia* radicalia fere Bellidis, lanceolato-cuneiformia, longius petiolata, utrinque ſcabra, ſuperne ſerraturis utrinque duabus. *Caulis* digiti altitudine, filiformis, piloſus. *Folia* caulina circiter tria, radicalibus ſimilia: ſummo anguſtiore integerrimo. *Flores* ſtatura *Erigeri canadenſis*, duo ſ. tres, ſubterminales, pedunculati.

89. TUSSILAGO *nutans.* *Leontodon* 1. *Brown. jam.* 310. *Dens leonis fol. ſubtus incano.* *Sloan. jam.* 1. *p.* 255. *t.* 150. *f.* 2. *Folia* lyrata, denticulata, lobis apiceque obtuſa, ſubtus albo-tomentoſa. *Scapus* ſimpliciſſimus, absque bracteis, tomentoſus. *Flos* nutans: *Calyx* ſquamis acutis. Differt a *Tuſſ. Anandria* quod folia apice non acuta; quod Scapus absque bracteis; quod Calycis ſquamæ non obtuſæ; quodque *Flos* nutans.

90. INULA *Trixis.* *Caulis* fruteſcens. *Folia* alterna, petiolata, lanceolato-ovata, nuda, vix ſubtus tomentoſa, dentata; floralia vero integerrima. *Flores* ramulorum terminales, pauci. *Calyx* exterior tetraphyllus: foliolis lanceolatis, erectis, longitudine calycis interioris. *Cal.* interior octophyllus: foliolis æqualibus. *Corolla* lutea, radiata, ſed ſingularis. *Corollulæ* omnes monopetalæ, bipartitæ: labio exteriore latiore, patulo, tridentato; interiore bipartito; Corollulæ hæ omnes conformes, ſed majores in radio. Statura *Conyzæ*, cui etiam antheræ longius caudatæ.

91. AMEL-

91. AMELLUS *umbellatus.* *Caulis* tomentoſus. *Folia* oppoſita, palmaria, lanceolato-ovata, triplinervia, denticulato-ſerrata, venoſa, albido-tomentoſa, ſupra lanuginem exuentia. *Umbella* terminalis: pedicellis longis: inferioribus ſæpe umbellulatis. *Calyx* imbricatus ſquamis acutis, arctis.

92. COTULA *Verbeſina.* *Tanacetum* 1. *Brown. jam.* 316. *Caulis* herbaceus. *Folia* cordata, rarius ovata, obtuſa, petiolata, groſſe ſerrata. *Pedunculi* terminales, longi, ſæpius bifidi & biflori. Facies Verbeſinæ.

93. PECTIS *ciliaris.* Herba annua. *Caulis* erectus, vix ſpithamæus, dichotomus, paſſim nudus. *Folia* oppoſita, linearia, acutiuſcula, baſi ad medium ciliata ſetis remotis, ſubtus punctata, glabra. *Flores* axillares, ſeſſiles. *Corollæ* luteæ, parvæ. *Semina* diſci coronata ſetis 5, baſi membranaceis; *Sem.* radii coronata ſetis 2.

94. PECTIS *linifolia.* *Tagetes* 2. *Brown. jam.* 319. *Radix* annua. *Caulis* ſeſquipedalis, brachiatus: ramis oppoſitis, dichotomis, patentiſſimis. *Folia* oppoſita, linearia, ſubpetiolata, acuta, patentia, lævia. *Ramuli* ultimi dichotomi in pedunculos filiformes, unifloros. *Floſculi* diſci 3; radii 5. *Semina* diſci ariſtis 2; radii ariſtis 3, patulis.

95. COREOPSIS *reptans.* *Verbeſina* 2. *Brown. jam.* 319. *Caules* longi, repentes. *Folia* oppoſita, petiolata, ovata, profunde ſerrata, nuda ſed rariſſimis pilis adſperſa: inferiora ſimplicia; ſuperiora ternata. *Rami* ex alis alternis, erecti.

96. SILPHIUM *trilobatum.* *Buphthalmum.* *Brown. jam.* 321. *Chryſanthemum repens.* *Sloan. hiſt.* 1. *t.* 155. *f.* 1. *Moriſ. hiſt.* 3. *p.* 23. *Raj. ſuppl.* 210. Herbæ *Folia* oppoſita, ſeſſilia, cuneiformia, ſubſerrata, acutiuſcula, triloba: intermedio duplo majore.

97. LOBELIA *aſſurgens.* Herbæ *Folia* pedalia, latius lanceolata, ſerrata, baſi dentata: dentibus longis, patentibus.

GYNANDRIA.

98. ORCHIS *habenaria.* *Caulis* pedalis. *Folia* ovato-oblonga, 10 vel ultra, ſenſim minora. *Bracteæ* ovatæ, acuminatæ, germinibus breviores. *Germina* pollicaria. *Petala* 3 ſuperiora conniventia, ſubcrenata; lateralia 2 ovato-oblonga, patula. *Labium* tripartitum: intermedia lineari, petalis paulo longiore; lateralibus duplo longioribus. *Cornu* filiforme, dependens, petalis 10-plo longius.

99. SATYRIUM *plantagineum.* *Caulis* ſpithamæus. *Folia* petiolata, ovato-oblonga, nervoſa; *petioli* inferne vaginantes, latiores. *Corollæ* petala lateralia 2 patula. Labium oblongum, integrum. *Calcar* obovatum.

100. PASSIFLORA *normalis.* *Folia* tenera, baſi cordata, trilobata: Lobo intermedio rectangulo, obſoleto, ſetula terminato; Lateralibus divaricatis, elongatis, linearibus, obtuſis, ſubtus punctatis.

101. ARUM *auritum.* *Arum* 2. *Brown. jam.* 331. *Sloan. jam.* 1. *p.* 169.

102. ARUM *lingulatum.* 12. *Brown. jam.* 333.

MONOECIA.

103. OLYRA *latifolia.* *Culmus* altus, articulatus, vaginis foliorum veſtitus. *Folia* ſeſſilia, ovata, omnium latiſſima, acuminata. *Panicula* ſimplex. *Flores* laterales numeroſi, maſculi: terminalis femineus, ſolitarius; pedicelli ſurſum incraſſati.

104. OMPHALEA *triandra.* Fruticis *Folia* alterna, petiolata, palmaria, lanceolato-ovata, obtuſa, inte-

integerrima, nuda. *Pedunculi* axillares, terni, uniflori, nudi, longitudine petiolorum.

105. TRAGIA *Mercurialis.* *Caules* plurimi, diffuſi, filiformes. *Folia* petiolata, cordato-ovata, ſerrata, obtuſa, nuda. *Spicæ* ſæpe 2, ad apices ramorum. *Bracteæ* ovatæ, acute dentatæ ſ. ſubpalmatæ. *Flores* maſculi ſuperiores plurimi; feminei inferius pauci, in eisdem ſpicis.

106. URTICA *grandifolia.* 6. *Brown. jam.* 337. *Folia* petiolata, ovata, ſerrata, trinervia, pedalia: petiolis breviſſimis. *Stipulæ* oppoſitæ, utrinque ſolitariæ, ovatæ, obtuſæ, integerrimæ. *Racemi* longitudine foliorum, paniculati, divaricati.

107. AMARANTHUS *polygonoides.* *Sloan. jam.* 1. *t.* 92. *f.* 2. Calycibus infundibuliformis, obtuſis ſingularis.

108. PHARUS *latifolius.* *Culmus* pedalis, geniculis ad baſin ſæpius duobus. *Folia* maxima, longitudine culmi, obovata, acuminata, reſupinata. *Petioli* folio duplo longiores, ad medium usque vaginantes. *Panicula* rarior, erecta; *Flores* feminei alterni, ſeſſiles, remoti: pedicello maſculo unifloro, juxta baſin fl. feminei inſerto, ejusdemque longitudine.

109. SAGITTARIA *lancifolia.* *Folia* ſtatura Cannæ. *Scapus* ſimplex, pedunculis paſſim ternis uti in noſtrate.

110. CROTON *glabellum.* 7. *Brown. jam.* 348. *Folia* alterna, petiolata, glabra, tenera, pellucida, ſubtus glauca. *Pedunculi* longiuſculi. *Fructus* lævis.

111. CROTON *glanduloſum.* Statura Crot. tinctorii. *Caulis* primo & ſecundo trichotomus; tertio & quarto dichotomus; demum *Spicæ* alternæ inter folia oppoſita, at priores ex divaricationibus caulis. *Folia* ovato-oblonga, obtuſiuſcula, profunde

funde ſerrata, ſupra ſcabra pilis ſtellatis, im
mis ſupra venas; ſubtus vero magis. *Gla*
urceolata, flava, ad baſin foliorum utrinqu

112. CROTON *lucidum.* Simile *Crot. Tiglio.*
Folia oppoſita, lanceolata, ovata, acuta, m
ſerrata, minime nervoſa.

113. CROTON *humile.* 2. *Brown. jam.* 347. S
Crot. moluccano. *Caulis* compoſitus. *Folia* ve
minime ſupra tomentoſa aut margine repan

114. CROTON *flavens.* *Rami* denſiſſime tom
uti *Phlomidis.* *Folia* cordata, oblonga, ac
nata, mucronata, utrinque tomentoſa. *P*
folio breviores. *Spica* in divaricationibus c
Tomentum omne conſtat ſtellulis pedicellatis.

115. ACALYPHA *virgata.* *Caulis* erectus, pa
ramoſus. *Folia* brevius petiolata, lato-lan
lata, acuminata, obtuſe ſerrata. *Spicæ* axilla
ſolitariæ: Maſculæ filiformes, aphyllæ; *Fem*
diſtinctæ ſecundum totam longitudinem *Br*
alternis, cordatis, inciſo-ſerratis. Similis A
lyphæ *virginicæ*, a qua differt quod altior, a
Bractea plures, quod *Folia* brevius petiola

DIOECIA.

116. CECROPIA *peltata.* *Folia* petiolata, pe
pedata, tenera, octo-palmata: lobis in
acutis, ſupra ſcabra, ſubtus tomentoſo-
nervis oblique transverſis venisque transv
mis.

117. TROPHIS *americana.* *Folia* alterna, pe
lata, oblonga, integerrima, glabra. Cha
proxime accedit ad *Urticam* & *Parietariam.*

118. ADELIA R*icinella.* Frutex. *Folia* e ſi
gemmis nonnulla ut in Berberide, obovata.

tegerrima, nuda, petiolata. *Pedunculi* ex iisdem gemmis, 2 ſ. 3, filiformes, nudi, uniflori. *Calyx* pubeſcens.

119. ADELIA *Acidoton.* *Frutex* ramis flexuoſis, rigidis. *Gemma* prominula in divaricationibus & ad angulos flexurarum caulis, exterius *Spina* munita tenui. *Folia* aſſociata ut in *Berberide*, obovata, integerrima, obtuſa, nuda, parva, rigidula, venoſa, *Pedunculi* ex iisdem gemmis, nonnulli, capillares, nudi, uniflori, longitudine foliorum.

120. CLUTIA *Caſcarilla.* *Croton* 3. *Brown. jam.* 347. *Ricino affinis odorifera.* *Sloan. jam.* 1. *t.* 86. *f.* 1. *Croton foliis lineari-lanceolatis glabris ſubtus argenteis. Mill. lex.* Frutex. *Folia* alterna, ſed ſparſa ad divaricationes ramorum, facie Hippophaës, petiolata, glabra, ſubtus albido-tomentoſa; ad baſin ipſius folii à latere ſuperiore *Glandulæ* 3, cylindricæ, elongatæ, apice truncatæ, concavæ; an Crotonis ſpecies?

121. CLUTIA *Eluteria.* Arbor. *Folia* alterna, petiolata, ovata, obtuſa, integerrima, ſupra adſperſa ſquamis orbiculatis; ſubtus iisdem tecta. *Racemi* ramoſi, axillares & terminales. *Flores* maris *Staminibus* 10, ſubulatis, longitudine corollæ. *Antheris* erectis, compreſſis. *Petala* 5, oblonga, obtuſa, ſeſſilia, patentia, quæ etiam in femina.

POLYGAMIA.

122. MIMOSA *tortuoſa.* 1. *Brown. jam.* 251. Frutex *ramis* ſubtomentoſo-ſordide cinereis. *Folia* 4-juga: *Glandula* impreſſa infra infimum par. *Foliola* 16-juga. *Pinnæ* obtuſiuſculæ, anteriore latere anguſtiores. *Pedunculi* 4, oppoſiti, axillares,

lares, tomentoſi, nudi, longitudine foliorum. *Aculei* ſtipulares, rigidi, ſubpubeſcentes, foliis multo breviores. *Spicæ* globoſæ, polyandræ: floribus parvis.

123. PARIETARIA *microphylla. Urtica* 4. *Brown. jam.* 336. Habitus Herniariæ, ſaturate viridis. *Folia* oppoſita, petiolata, obovata: altero folio minore magis ovato.

124. VALANTIA *hypocarpa.* Statura *Valantiæ cruciatæ. Caules* herbacei, laxi, ut tota planta hiſpidi. *Rami* alterni. *Folia* quaterna, ſeſſilia, oblongo-ovata. *Pedunculus* axillaris, ſolitarius, uniflorus, folio brevior, e ſingulis foliorum alis. *Calycis* foliola petiolata. *Germen* ſuperum. *Corolla* rotata, quadripartita tubo brevi. *Stamina* 4, *Styli* 2. Alii flores ſolum maſculi.

125. APLUDA *zeugites. Culmus* ramoſiſſimus. *Folia* ovata, brevia. *Petioli* foliis breviores, excepta vagina culmum obveſtiente.

126. ANDROPOGON *inſulare.* differt ab *Androp. nutante*, quod Ariſtæ deſint; quod Calyx lanatus nec tantum pubeſcens; quod ſinguli flores proprio pedicello inſtruantur.

127. ANDROPOGON *barbatum.* 1. *Brown. jam.* 364. *Spicæ* plurimæ, aggregatæ, terminales, ſecundæ, ſeſſiles, longitudine digiti. *Flores* ſeſſiles, alterni. *Calyx* bivalvis, inæqualis, acuminatus, glaber, brevior, biflorus. *Floſculus ſeſſilis* prior: *Gluma* petaloidea bivalvis: valvula exteriore ciliata lana alba longitudine floſculi, apice terminata *ariſta* recta, longitudine floſculi. *Floſculus pedicellatus* alter minor: *Gluma* corollina bivalvi: valvula exteriore imberbi, ariſtata.

APPEN-

APPENDIX.

28. MACROCNEMUM *jamaicenſe. Brown. jam.* 165. Frutex *Ramis* compoſitis, inæqualibus. *Folia* oppoſita, lanceolato-ovata, ſubpetiolata, integerrima, lævia. *Paniculæ* trichotomæ, dichotomæ, vix foliis longiores. *Perianthium* monophyllum, campanulatum, 5-dentatum. *Cor.* monopetala, infundibuliformis: Tubus brevis, cylindricus, fauce barbata; Limbus 5-partitus: laciniis patentibus, ovato-oblongis, apice incurvis. *Filamenta* 5, ſubulata, fauci inſerta, breviſſima. *Anth.* oblongæ, obtuſæ. *Germen* ſubrotundum. *Stylus* filiformis, longitudine corollæ. *Stigmata* 2, erecta. *Capſula* oblonga, inferne anguſtior, 2-locularis. *Sem.* plurima, imbricata.

29. PEPLIS tetrandra. *Ammannia hirta. Brown. jam.* 145. *Caules* decumbentes, adſcendentes, fere capillares: Ramis ſtrictis, alternis, ſolitariis, ſæpius ſimplicibus. *Folia* ovata, obtuſa, integerrima, petiolata, pilis ſcabriuſcula, tenera. *Flores* ſolitarii, pedunculo breviſſimo.

30. LAETIA? *Thamnia. Brown. jam.* 245. Arbor. *Folia* alterna, petiolata, lanceolato-ovata, integerrima. *Racemi* axillares, ſæpe 3-fidi, 3-flori; involucellis minimis. Videtur affinis Capparidi, ſed *Perianth.* 4-phyllum, coloratum: foliolis orbiculatis, concavis, æqualibus, acutiuſculis. *Cor.* o. *Stam.* Filamenta plurima, ſubulata, calyce breviora. *Antheræ* ovatæ. *Germen* ovatum, deſinens in *Stylum* longitudine ſtaminum. *Stigma* craſſiuſculum, retuſum.

XCVIII.

NOMENCLATOR PLANTARUM

QUEM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

BENEDICT. BERZELIUS

Oſtro-Gothus.

Upſaliæ 1759. *Decembr.* 24.

Poſtquam recentiori hoc ævo ſolerti multo- opera ad Summum Res Herbaria faſti- eſt evecta, priſcis ſeculis ignotam ob- lucem; generibus enim per ſolidos characteres terminatis, nominata planta, ex dato ipſi nom- mox innoteſcit.

Cumque accidat hoc ævo, quod præſtantiſſ- Viri, non raro opera ſua, imprimis oeconomi- & non raro medica, vernacula lingua conſcri- ſoleant; qua occaſione etiam plantis nomina

qu

ilino determinatio fit, ut quando Nationes aliæ
ros propria ſingulis gentibus lingua ſcriptos, in
ım utilitatem legunt, conſulendi ſæpe ſint Bo-
ıici, quænam planta hoc vel illo nomine intel-
atur. At vero præſtantiſſimi Botanici ſæpe ad
mina indigena hærent, cum neque in *Caſpari*
ubini Pinace, neque in Synonymiis uſitatiſſimis
ɔeriantur. Hinc Botanicis patriæ non inuti-
n, ut ſpero, operam navaturus ſum, dum pro-
ſuero homonymias plantarum nominibus *Lati-*
, *Italicis*, *Gallicis*, *Anglicis*, *Belgicis* & *Germani-*
, quo quivis, ad lectionem ejusmodi librorum,
imo intuitu eruat, ad quodnam genus ſingula
ɛctent.

SVECANA dudum in *Flora Suecica* copioſe
ıt enumerata.

ITALICORUM difficillime obtinentur, præ-
: ea, quæ in *Flora* ſua *Veronenſi* tradidit Clariſſ.
guierus.; quum etiam hoc tempore floræ Italicæ
ıge ſunt rariſſimæ, ut, excepta Veronenſi, vix
a Italica nomine digna occurrat.

HISPANICA & LUSITANICA nomina vix
ullo ſolido ſcripto Botanico reperire potui.

DANICA Suecanis & Germanicis adeo ſunt
inia, ut ex his pleraque mixta ſint.

In hoc Nomenclatore conficiendo idem apud
teras gentes, quod in noſtratibus, uſu venire
ſpexi, eandem nempe plantam in diverſis ejus-
n regni Provinciis diverſa ſortiri nomina. Cum
o, chartarum hæc anguſtia copiam dicendorum
non

non admittat, præſtantiorem tantum elegi
ctum, utque viam tenerem tutiſſimam, Su
Botanicos in patria ſuas plantas adſcribentes,
ſecutus, atque adeo pleraque GALLICA a
nefortio, ANGLICA a *Rajo*, BELGICA a G
GERMANICA a *Ruppio*, *Bœhmero* aliisque
mutuatus.

MENTZELIUS (Chriſtianus) in *indice*
glotto ſiſtit Græca, Italica, Hiſpanica, Ga
Anglica, Germanica, Danica, Bohemica,
nica, Arabica, aliarum linguarum nomina pl
rum ſummo ſtudio collecta; cum vero Nom
turam ejus a Botanicorum jam nominatis, non
majorem in modum diſſentire deprehenderim,
adhærere minus conſultum duxi.

Nomina Latina tantum *Generica* recenſu.
ſpecies enim exſpatiari nimis mihi diffuſum
argumentum, quod aliis libenter relinquo. I
recenſendis imprimis plantas *Europæas* aſſu
præter eas, quæ in *hortis Europæorum* vulga
ſunt. Plantas enim *Indicas* Europæis nom
enumerare ſuperfluum duxi; Europæi enim
dias delati nomina Europæa plantis impon
qualemcunque cum Europæis convenientiam
tamen ſæpius vix minima cum iisdem int
cognatio.

Plantarum Europæarum plurima ſunt
quæ vulgus innominata reliquit, quum ne
lari ſapore aut odore, nec quopiam Oeco
aut Medico uſu ſe commendent, nec magni
nec ſpecioſis floribus, nec inſigni alia not
innoteſcant. Hinc multis nulla nomina in

poſita fuere, ut Saginæ, Mœhringiæ, Pepli, ejusmodi pluribus.

Ut meos intra chartulam hanc anguſtam co- lem limites, genera ſecundum ſexualem diſpo- methodum, ſynonymis per columnas deſignatis. lector ex his ſibi conficiat, ſecundum diſtinctas guas, diſtinctos indices alphabeticos, facilius at nomen Botanicis uſitata lingua vulgare; quod i heic limites non admittunt.

MONAN

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Amomum.		Gingembre.
Canna.		Baliſier.
Salicornia.		Soude.

DIAN

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Jaſminum.	Gelſomino.	Jasmin.
Liguſtrum.	Conaſtrello.	Troëne.
Phillyrea.	Phillirea.	Filaria.
Olea.	Olivo.	Olivier.
Syringa.	Azura.	Lilac.
Veronica.	Veronica.	Veronique.
Gratiola.		Herbe-à-pauvre.
Pinguicula.		Graſſette.
Verbena.	Berbenaca.	Verveine.
Roſmarinus.		Rômarin.
Salvia.	Salvia.	Sauge.
Sclarea.		Toute bonne.
Piper.	Pepe.	Poivre.

TRIAN

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Valeriana.	Valeriana.	Valeriane.
Locuſta.	Moleſini.	Mache.
Tamarindus.		Tamarin.
Iris.	Iride.	Flambe.
Crocus.	Zaffarano.	Safran.
Cyperus.		Souchet.
Eriophorum.		
Saccharum.	Succhero.	Sucre.
Phalaris.	Falari.	Gr. de canarie.
Panicum.	Pabbio.	Panis.
Milium.	Nolgaſtro.	Mil.
Bromus.		
Arundo.	Canna.	Roſeau.
Avena.	Vena.	Avoine.
Lolium.	Loglio.	Zizanie.

D R I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Ginger.	Gember.	Ingber.
Cane.		
Glaſswort.	Zeegrappe.	Glaſswurz.

D R I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Jaſmine.		Jesmin.
Privet.	Keelkruyd.	Beinholz.
Olive.	Olyfboom.	Oliven.
	Syring.	Span. Hollunder.
Speedwell.	Eerenprys.	Ehrenpreiſs.
Hedge Hyſſop.	Gods genade.	Gottes gnade.
Butterwort.		
Vervain.	Yzerhart.	Eiſenkraut.
Roſemary.	Roſmaryn.	Roſmarin.
Sage.	Saly.	Salbey.
Clary.	Scarley.	Scharlachkraut.
Pepper.	Peper.	Pfeffer.

D R I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Valerian.		Baldrian.
		Nüſſenſallat.
Tamarind.		Tamarinde.
Gladwyn.	Liſch.	Schwertel.
Saffron.	Saffraan.	Saffran.
Cottongraſs.		Flachsgras.
Sugar.	Suiker.	Zucker.
Canarygraſs.	Kanarizaad.	Canarienſamen.
Panick.	Rietgraas.	
Millet.	Geerſt.	Hirſen.
	Drawik.	
Reed.	Dekriet.	Schilf.
Oats.	Haaver.	Haber.
Darnel.	Dolyk.	Treſpe.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Secale.	Segala.	Seigle.
Hordeum.	Orzio.	Orge.
Triticum.	Formento.	Froment.

TETRAN

Dipſacus.	Diſſaco.	Chard. à bonnetier.
Scabioſa.	Scabioſa.	Scabieuſe.
Aſperula.		Muguet.
Galium.	Gallio.	Caillelait.
Aparine.	Aparine.	Grateron.
Rubia.	Robbia.	Garance.
Plantago.	Piantagine.	Plantain.
Cornus.	Cornio.	Cornouiller.
Trapa.	Tribolo.	Macre.
Alchemilla.	Pie de leone.	Pied de lion.
Cuſcuta.	Caſſutha.	Goutte.
Ilex.	Agrifoglio.	Houx.
Potamogeton.	Gazzoli.	Epi d'eaux.

PENTAN

Lithoſpermum.		Grémil.
Anchuſa.		Bugloſſe.
Cynogloſſum.	Cynogloſſa.	Langue de chien.
Symphytum.	Conſolida.	Conſoude.
Cerinthe.		Melinet.
Borago.	Boragine.	Bourrache.
Echium.	Echio.	Viperine.
Primula.		Primevère.
Cyclamen.	Pane porcino.	Pain de pourceau.
Lyſimachia.		Perceboſſe.
Nummularia.		Monoyère.
Anagallis.	Pavarina.	Mouron.
Convolvulus.	Corregiola.	Liſeron.
Campanula.		Campanule.
Rapunculus.	Rapunculum.	Réponce.
Cinchona.		Quinquina.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Rie.	Rogge.	Rocken.
Barley.	Gerſt.	Gerſte.
Wheat.	Tarwe.	Weizen.

D R I A.

Teaſel.	Kardeen.	Karden.
	Schurſt kruyd.	Apoſtemkraut.
Woodroof.	Walmeeſter.	Waldmeiſter.
Ladies bedſtraw.	Walſtro.	Labkraut.
Clivers.		Klebrich.
Madder.	Krap.	Färberröthe.
Plantain.	Weegbree.	Wegerich.
Dogwood.		Herlizken.
	Waternoten.	Stachelnüſſe.
Ladies mantle.	Sinauw.	Marienmantel.
Dodder.	Wrange.	Flachsſeide.
Holly.	Hulſt.	Stechbaum.
Pondweed.	Svemkruid.	Saamkraut.

D R I A.

Gromwell.	Steenſaet.	Steinſaame.
Alkanet.		Ochſenzunge.
Hound'stongue.		Hundszunge.
Comfrey.	Heelwortel.	Walwurz.
Honeywort.		
Borage.	Bernaſie.	Wolgemuth.
Vipers.		
Primroſe.	Sleutelbloem.	Schlüſſelblume.
Sowbread.	Varkens brood.	
Looſeſtrive.		Weidrich.
Twopens herb.	Penning kruyd.	Wieſengeld.
Pimpernel.	Guichelheyl.	Gauchheil.
Bindweed.	Winde.	Winde.
Bellflower.		Glöcklein.
Rampions.	Rapuncen.	Rapunzel.
Jeſuit's tree.	Chinachina.	China.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Lonicera.	Madreſelva.	Chèvre-feuille.
Verbaſcum.	Taſſo barbato.	Bouillon.
Datura.	Endormie.	Pomme épineuſe.
Hyoſcyamus.	Juſquiamo.	Juſquiame.
Nicotiana.	Tabacco.	Tobac.
Atropa.		
Phyſalis.		Coqueret.
Solanum.	Solatro.	Morelle.
Melongena.		Mayenne.
Lycoperſicum.		Pomme dorée.
Rhamnus.	Spin cervin.	Nerprun.
Evonymus.	Fuſano.	Fuſain.
Ribes.	Uvetta.	Groſeiller.
Hedera.	Hedera.	Lierre.
Vitis.	Vite.	Vigne.
Vinca.	Provenca.	Pervenche.
Nerium.	Leandro.	Nerion.
Aſclepias.		Domte-venin.
Beta.	Bietola.	Poirée.
Ulmus.	Olmo.	Orme.
Gentiana.		Gentiane.
Eryngium.	Iringio.	Panicaut.
Daucus.	Majugole.	Carotte.
Crithmum.	Crithamo.	Bacille.
Heracleum.		Berce.
Siſarum.		Chervi.
Liguſticum.	Leviſtico.	Liveche.
Cicuta.		Ciguë.
Cerefolium.	Cerefoglio.	Cerfeuil.
Imperatoria.		Otrouche.
Paſtinaca.	Paſtinaca.	Panais.
Smyrnium.		Maceron.
Anethum.	Aneto.	Anet.
Fœniculum.	Finocchio.	Fenouil.
Carum.	Carobin.	Carvi.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Honey ſuckle.	Kamperfoelie.	Zaungilge.
Mullein.	Wollekruyd.	Wollkraut.
Thornapple.		Stechapfel.
Henbane.	Dolkruyd.	Bilſenkraut.
Tobacco.	Tabacq.	Toback.
Dwale.	Bullbeſien.	Tollberen.
Wintercherry.		Judenkirſchen.
Night ſhade.		Nachtſchatten.
Mad apple.	Dol Appel.	
Love apple.	Appel der lifde.	Liebesapfel.
Buckthorn.	Duynbeſie.	Wegedorn.
Prickwood.	Luiſeboom.	Spindelbaum.
Currant.	Aalbeſien.	Johannisbeeren.
Ivy.	Eyloos.	Epheu.
Vine.	Wynſtok.	Weinſtock.
Periwinckle.	Maagdepalm.	Sinngrün.
Oleander.	Roſe Laurier.	Unholder.
Swallow-wort.	Swaluwewort.	Schwalbenwurz.
Beet.	Rodebeet.	Rothe Rüben.
Elm.	Ypen.	Rüſtern.
Fellwort.	Maldelgeer.	Lungenblume.
Seaholly.	Erysdiſtel.	Mannstreu.
Carrot.	Geelewortele.	Möhren.
Samphire.	Seevenkel.	
Low Parſnep.	Beerenklaauw.	Porſt.
Skirret.	Suikerwortel.	Zuckerwurzel.
Lovage.	Lavas.	Liebſtöckel.
Hemlock.	Scherling.	Wieterich.
Chervil.	Kervel.	Körbel.
Maſterwort.	Meeſter-wortel.	Meiſterwurz.
Parſnep.	Witte-wortel.	Paſtenack.
Alexanders.		
Dill.	Dil.	Dille.
Fennel.	Venkel.	Fenchel.
Caraways.	Caruwy.	Kümmel.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Pimpinella.		Boucage.
Apium.	Apio.	Ache.
Petroſelinum.	Petroſelino.	Perſil.
Rhus.	Sumacho.	Sumac.
Cotinus.	Roſola.	Fuſtet.
Viburnum.		Viorne.
Opulus.		Obier.
Sambucus.	Sambugo.	Sureau.
Staphylæa.		Nez-coupé.
Alſine.	Gallinella.	Morgeline.
Linum.	Lino.	Lin.
Droſera.		
Statice.		

HEXAN

Leucojum.		Perce-neige.
Galanthus.		
Narciſſus.	Narciſſo.	Narciſſe.
Allium.	Aglio.	Ail.
Cepa.	Cepolla.	Oignon.
Porrum.	Porro.	Porreau.
Lilium.	Giglio.	Lis.
Tulipa.	Tulipa.	Tulipe.
Ornithogalum.	Ornithogalo.	Churle.
Aſparagus.	Sparagi.	Aſperge.
Convallaria.		Muguet.
Acorus.		
Juncus.	Giunco.	Jonc.
Berberis.	Creſpino.	Epine vinette.
Oryza.	Riſo.	Riz.
Rumex.	Rombice.	Patience.
Acetoſa.		Ozeille.
Colchicum.		Colchique.

HEPTAN

Æſculus.		Maronnier.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Burnet Saxifrage.	Bevernelle.	
Smallage.	Cellery.	Zelleri.
Parſley.	Peterſelie.	Peterſilge.
Sumach.	Smak.	Färberbaum.
ǯelder-roſe.		Hirſchholder.
Elder.	Vlier.	Hollunder.
Bladdernut.		Pimpernuſs.
Chickweed.		Meirich.
Flax.	Vlas.	Lein.
Sundew.		Sonnenthau.
Thrift.		Bergnelke.

D R I A.

		Merzblumen.
Snowdrop.		Schneetropfen.
Daffodil.	Narcis.	Narciſſen.
Garlick.	Look.	Knoblauch.
Onion.	Ajuyn.	Zwiebeln.
Leeks.	Porrey.	Porro.
Lily.	Lelien.	Lilie.
Tulip.	Tulp.	Tulipane.
Bird's foot.		Ackerzwiebeln.
Sperage.	Aſpergies.	Spargel.
Lily convally.	Lil. v. den dale.	Mayenblume.
Flay.	Calmoes.	Kalmus.
Ruſh.		Binſen.
Barberry.	Suurboom.	Sauerdorn.
Rice.	Ryſt.	Reiſs.
Dock.	Patig.	Grindwurz.
Sorrel.	Suring.	Ampfer.
	Tytloſen.	Herbſtblumen.

D R I A.

Horſe Cheſnut.	PaardeCaſtanien.	Pferdcaſtanien.

OCTA

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Tropæolum.		Capucine.
Vaccinium.	Giaſine.	Airelle.
Erica.	Erica.	Bruyère.
Daphne.	Laureola.	Garou.
Polygonum.		Renouée.
Fagopyrum.	Fromento.	Sarraſin.
Biſtorta.		Biſtorte.
Cardioſpermum.		Pois de merveill.
Paris.		Etrangle loup.

ENNEA

Laurus.	Lauro.	Laurier.

DECA

Ruta.	Ruta.	Rüe.
Hæmatoxylum.		Campeche.
Arbutus.	Albaro.	Arbouſier.
Pyrola.		Pirole.
Saxifraga.	Saſſifragia.	Saxifrage.
Dianthus.	Garofoli.	Oeillet.
Silene.		
Agroſtemma.		
Stellaria.		
Sedum.	Sempervivo.	Orpin.
Spergula.		

DODECA

Aſarum.	Gattaria.	Cabaret.
Portulaca.	Procacchia.	Pourpier.
Agrimonia.		Aigremoine.
Reſeda.	Gatto herba.	
Luteola.	Gatto herba.	Gaude.
Euphorbia.	Lattaroli.	Titimale.
Sempervivum.		Joubarbe.

D R I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
		Indianiſ. Kreſſe.
Billberry.	Beſſen.	Heidelbeeren.
Heath.	Heyde.	Heide.
	Miſerieboom.	Kellerhals.
Knotgraſs.	Kreupelgraſs.	Wegegras.
Brank.	Heidenkorn.	Buchweitzen.
Biſtort.	Hertztonge.	Natterwurz.
Oneberry.	Spinnecoppen.	Einbeer.
D R I A.		
Laurel.	Laurusboom.	Lorbeer.
D R I A.		
Rue.	Ruiten.	Raute.
Logwood.		
Strawberry.		Erdbeerbaum.
Wintergreen.		Wintergrün.
Saxifrage.		Steinbrech.
Pink.	Angelier.	Nelcken.
Campion.		Wiederſtoſs.
Cockle.	Krageblom.	Raden.
Stitchwort.		
	Tripmadam.	Fette Henne.
Spurry.		Spark.
D R I A.		
Aſarabacca.	Mans ooren.	Haſelwurz.
Portulac.	Porcellyn.	Burzel.
Agrimony.		Odermennig.
Rocket.		
Weed.	Weed.	Streichkraut.
Spurge.	Wolfsmelk.	Teuffelsmilch.
Houſeleck.	Huislook.	Hauswurzel.

ICO-

I C O S A N

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Cactus.		Raquette.
Myrtus.	Myrto.	Mirte.
Punica.	Granataro.	Grenadier.
Amygdalus.	Mandiola.	Amandier.
Perſica.	Perſico.	Pècher.
Prunus.	Prugno.	Prunier.
ſpinoſa.		Prunelier.
Ceraſus.	Ceregie.	Ceriſier.
Armeniaca.	Armellini.	Abricotier.
Cratægus.		Aliſier.
Oxyacantha.		Aubépine.
Sorbus.	Sorbolero.	Sorbier.
Meſpilus.		Nêflier.
Pyrus.	Pere.	Poirier.
Malus.	Pome.	Pommier.
Cydonia.	Cotognaro.	Coignaſſier.
Filipendula.		Filipendule.
Roſa.	Roſa.	Roſier.
Rubus.	Rovo.	Framboiſier.
Fragaria.	Fragole.	Fraiſier.
Potentilla.		Quintefeuille.
Anſerina.		Argentine.
Tormentilla.		Tormentille.
Geum.		Bendoîte.

P O L Y A N

Capparis.	Capparo.	Caprier.
Chelidonium.	Cirigogna.	Eclaire.
Papaver.	Serchione.	Pavot.
Nymphæa.	Capellaci.	Nenufar.
Bixa.		Roucou.
Tilia.	Teglia.	Tilleul.
Caryophyllus.	Garofano.	Geroflier.
Mimoſa.		Senſitive.

R I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
yrtle.	Mirtenboom.	Myrten.
megranate.	Granaatappel.	Granatapfel,
mond.	Amandel.	Mandelbaum.
ach.	Perzik.	Pferſich.
im.	Pruimen.	Pflaumen.
ickthorn.	Slee.	Schlehen.
erry.	Kerſeboom.	Kirſchen.
ricot.	Appelcoſen.	Aprico[illegible]n.
amtree.		Erlz f. Arlzbeer.
ithe thorn.	Hagedorn.	Weisdorn.
icken.	Qualſter.	Quitſchbeer.
edlar.	Miſpelboom.	Miſpeln.
ar.	Peer.	Birnen.
ople.	Appel.	Apfel.
uince.	Quee.	Quitten.
ropwort.	Gerwe.	Rother Steinbrech.
iar.	Roos.	Roſen.
amble.	Braam.	Hinbeeren.
rawberry.	Aardbezien.	Erdbeeren.
inquefoil.	Vyfvinger.	Fünfblat.
anſey.	Ganſeryk.	Gänſerich.
ormentil.	Meerwortel.	Blutwurz.
vens.	Gezegentkruyd.	Märzwurzel.

R I A.

aper.	Kappers.	Cappern.
elandine.	Schellekruit.	Schwalbenkraut.
oppy.	Mannekop.	Mohn.
ater Lily.	Plompen.	See Roſen.
rnotta.	Orlean.	
imetree.	Linde.	Lindenbaum.
oves.	Nagels.	Näglein.
nſitive.		

Pæonia.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Pæonia.	Peonia.	Pivoine.
Delphinium.		Pied d'alouette.
Aconitum.	Napello.	Aconit.
Aquilegia.	Aquilegia.	Ancolie.
Nigella.	Gittone.	Nielle.
Anona.		Aſſiminier.
Anemone.	Anemone.	Anemone.
Pulſatilla.		Coquelourde.
Adonis.	Adonide.	
Ranunculus.		Rénoncule.
Helleborus.	Elleboro.	Ellebore.
Caltha.		

DIDY

Ajuga.		
Teucrium.	Quercivola.	Germandrée.
Chamæpitys.	Camepizio.	Ivette.
Satureja.	Savereggia.	Sarriette.
Hyſſopus.	Iſſopo.	Hiſope.
Nepeta.		Herbe à chat.
Lavendula.	Lavanda.	Lavande.
Betonica.		Betonie.
Mentha.	Mentha.	Menthe.
Pulegium.	Pulegio.	Pouliot.
Glechoma.	Edera terreſtre.	
Lamium.		Ortie morte.
Sideritis.	Siderite.	Crapaudine.
Marrubium.		Marrube.
Cardiaca.		Agripaume.
Origanum.	Origano.	Origon.
Majorana.		Marjolaine.
Thymus.	Thymo.	Thim.
Serpyllum.	Serpillo.	Serpolet.
Meliſſa.	Citronella.	Meliſſe.
Ocymum.	Baſilico.	Baſilic.
Prunella.	Brunella.	Brunelle.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
iony.	Pæoni.	Pfingſt-Roſen.
rk ſpur.	Redderſporen.	Ritterſporn.
onkshood.		Wolfswurz.
		Agley.
nelflower.	Blomties in t'hair.	Schwarzkümmel.
indflower.	Anemone.	Storchsblumen.
ſqueflower.	Keukenſchelle.	Oſterblume.
d Maithes.	Bruinellekens.	Teufelsaugen.
owfoot.	Hanevoet.	Hahnenfuſs.
llebore.	Nieskruit.	Chriſtwurz.
arſh Marigold.	Botterblom.	Dotterblume.

A N I A.

gle.	Senegroen.	Günzel.
rmander.	Batengel.	Gamander.
	Veld Cypres.	Schlagkraut.
vory.	Keulen.	Satrey.
yſſop.	Yſop.	Iſop.
ep.	Nipth.	Kazenmünze.
vender.	Lavendel.	Lavendel.
tony.	Betoni.	Betonien.
int.	Munt.	Münze.
nny royal.	Poley.	Poley.
rnhoof.	Aardveyl.	Gundermann.
changel.	Dove Netelen.	Todte Neſſel.
orehound.	Malrouwe.	Andorn.
other wort.	Hertsgeſpan.	Herzgeſperr.
iganys.	Orego.	Doſten.
arjoram.	Majolyn.	Mairan.
yme.	Thym.	Thymian.
		Quendel.
aulm.	Meliſſe.	Mutterkraut.
ſil.	Balſemkruit.	Baſilienkraut.
lfheal.	Brune.	Braunelle.

Scru-

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Scutellaria.		Toque.
Euphraſia.	Eufraſia.	Eufraiſe.
Melampyrum.		Blé noir.
Pedicularis.		Pediculaire.
Antirrhinum.		Mufle de veau.
Scrophularia.	Giavardo.	Scrofulaire.
Digitalis.	Gantelli.	Digitale.
Orobanche.	Orobanche.	
		TETRADY
Myagrum.	Semenzina.	
Lepidium.		Paſſerage.
Naſturtium.	Agrello.	Creſſon.
Burſa paſtor.	Borſapaſtori.	Tabouret.
Cochlearia.		Cuillerée.
Armoracia.		Raifort ſauvage.
Sophia.		
Eryſimum.	Irione.	Tortelle.
Cheiranthus.		Gariffier.
Heſperis.		Juliane.
Braſſica.	Cavolo.	Chou.
Rapa.	Rapo.	Rave.
Eruca.	Rucula.	Roquette.
Sinapis.	Senape.	Moutarde.
Raphanus.	Radice.	Raifort.
Iſatis.	Guado.	Paſtel.
		MONADEL
Geranium.		Bec de Grue.
Malva.		Mauve.
Althæa.	Malvaviſco.	Guimauve.
Goſſypium.	Bombagia.	Cotton.
		DIADEL
Fumaria.	Fumaria.	Fumeterre.
Polygala.		
Geniſta.	Corniola.	Genèt.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Eyebright.	Klaaroog.	Augentroſt.
Cow-wheat.	Paerdebloem.	Kuhweitzen.
Rattle.		Glitſch.
Toadflax.	Vlaskruid.	Dorant.
Figwort.	Speen kruid.	Braunwurz.
Foxglove.		Fingerhut.
Broomrape.	Bremrape.	Hanfmännngen.
N A M I A.		
Gold of pleaſure.	Vyt en tuit.	Flachsdotter.
Dittander.	Peperkruid.	Pfefferkraut.
Creſſes.	Karſen.	Kreſſe.
Shepherds purſe.	Herders tas.	Hirtentaſche.
Scurvy graſs.	Lepelkruid.	Löffelkraut.
Horſe-radiſh.	Mierrik.	Merrettich.
Flixweed.		Wellſamen.
Wall-flower.	Stockviolen.	Gelbe Violen.
Dame's-violet.	Bl. v. damaſt.	Nachtviolen.
Cabbage.	Kool.	Kohl.
Turneps.	Knollen.	Rüben.
Rocket.		
Muſtard.	Herik.	Senf.
Radiſh.	Radys.	Rettich.
Woad.	Weed.	Waid.
P H I A.		
Cranesbill.	Oyevaarsbeck.	Storchſchnabel.
Mallow.	Kaasjeskruyd.	Gänſepappeln.
Marſh mallow.	Heemſt.	Siegmarswurz.
Cotton.	Boomwoll.	Baumwolle.
P H I A.		
Fumitory.		Erdrauch.
Milkwort.	Kruysbloem.	Creuzblume.
Broom.	Brem.	Genſt.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Ononis.	Bonaga.	Arrête boeuf.
Colutea.		Baguenaudier.
Phaſeolus.	Fagivolo.	Haricot.
Piſum.	Piſello.	Pois.
Lathyrus.	Mocho.	Geſſe.
Vicia.	Vecione.	Veſce.
Faba.	Fava.	Fève.
Cicer.	Ceci.	Pois chiche.
Ervum.	Ervo.	Ers.
Lens.	Lentichia.	Lentille.
Ulex.		
Glycyrrhiza.	Regolitia.	Regliſſe.
Coronilla.		Coronille.
Hippocrepis.		Fer-à-cheval.
Hedyſarum.		Sain foin.
Indigofera.		Indigo.
Tragacantha.		Barbe renard.
Trifolium.	Trifoglio.	Trefle.
Melilotus.		
Medicago.		Luſerne.
		POLYADEL
Theobroma.		Cacavate.
Citrus.	Citronaro.	Citronnier.
Aurantium.	Arancio.	Oranger.
Limon.		Limonier.
Hypericum.	Herba roſſa.	Millepertuis.
		SYNGE
Tragopogon.		Barbe de bouc.
Scorzonera.		Scorſonere.
Sonchus.	Latiſuolo.	Laiteron.
Lactuca.	Sallata.	Laitüe.
Leontodon.	Piſſo in letto.	Piſſenlit.
Hieracium.		Epervière.
Cichorium.	Cichorea.	Chicorée.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Reſt harrow.	Prangwortel.	Heuſchel.
Bladderſenna.		Blaſenbaum.
Kidney bean.	Turkſ. Boonen.	Türkiſ. Bohnen.
Pea.	Erweten.	Erbſen.
Cichling vetch.	Aardakers.	
Vetch.	Wikken.	Wicken.
Bean.	Boonen.	Saubohnen.
Chiches.	Cicers.	Kichern.
Bitter vetch.		
Lentil.	Linſen.	Linſen.
Furze.		Geſpeldorn.
Liquorice.	Zoethout.	Süſsholz.
Saintfoin.	Bulties kraut.	Hahnenkamm.
Indigo.	Indigo.	Indigo.
Goatsthorn.	Boksdorn.	Dragant.
Trefoil.	Klaver.	Klee.
Noneſuch.	Melote.	
Lucern.		Sichelklee.

P H I A.

Cacao.	Cacao.	Cacao.
Citron.	Citroenen.	Citronen.
Orange.	Oranje.	Pomeranzen.
Lemon.	Limoen.	Limonien.
S. Johns wort.	S. Jans kruyd.	Johanniskraut.

N E S I A.

Goats beard.	Salſafi.	Bocksbart.
Vipergraſs.	Scorzonera.	
Sowthiſtle.	Haaſen Latouw.	Gänſediſtel.
Lettuce.	Latouwe.	Lattich.
Dandelion.	Paardebloem.	Münchskopf.
Hawk weed.	Havikskruyd.	Habichtkraut.
Succory.	Cichorey.	Wegewart.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Arctium.	Lappola.	Glouteron.
Serratula.		Sarrette.
Carduus.		Chardon.
Cynara.	Carioffo.	Artichaut.
Tanacetum.	Daneto.	Tanaiſie.
Artemiſia.	Danea.	Armoiſe.
Abrotanum.	Abrogno.	Aurone.
Abſinthium.	Medico malſtro.	Abſinthe.
Gnaphalium.		Immortelle.
Tuſſilago.	Farfara.	Pas d'àne.
Petaſites.	Copellazi.	Chaperonniere.
Senecio.	Spellicioſa.	Seneçon.
Aſter.		Eſpargoute.
Solidago.		Verge dorée.
Inula.	Enola.	Aunée.
Bellis.	Fior de primaver.	Paquerette.
Tagetes.	Fior di rome.	Oeillet d'Inde.
Chryſanthemum.		Marguerite.
Matricaria.	Marella.	Matricaire.
Chamomilla.	Camomilla.	Camomille.
Cotula.		Camom. puante.
Buphthalmum.		Oeil de boeuf.
Achillea.	Millefoglio.	Millefeuille.
Helianthus.		Soleil.
Centaurea.		Jacée.
Cyanus.	Ciano.	
Calendula.	Fior rancio.	Souci.
Viola.	Viola.	Violette.
tricolor.		Penſée.
Impatiens.		Balſamine.

G Y N A N

Orchis.	Teſticulo.	Satyrion.
Cypripedium.		Sabot.
Arum.		Pied de veau.
Zoſtera.		

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Burdock.	Klitzen.	Klette.
Saw-wort.	Schaer.	Schartenkraut.
Thiſtle.	Diſtel.	Diſtel.
Artichoke.	Artichokken.	Artiſchocken.
Tanſy.	Rynvaar.	Rheinfaren.
Mugwort.	Byvoet.	Beyfuſs.
Southern wood.	Averoon.	Eberreiſs.
Worm wood.	Alſem.	Wermuth.
Cudweed.	Rhynbloemen.	Katzenpfötgen.
Coltsfoot.	Hoefblad.	Roſshuf.
Butter-bur.	Dokkebladeren.	Peſtilenzwurz.
Groundſel.	Endeloos.	Kreuzkraut.
Starwort.	Sterrekruid.	Sternkraut.
Goldenrod.	Gulden roede.	Wundkraut.
Elecampane.	Galantwortel.	Alant.
Dayſie.	Madelieven.	Maſslieben.
	Anthonisbloem.	Sammetblume.
Goldenflower.	Vokelaar.	Johannisblume.
Feverfew.	Moederkruid.	Metterich.
Camomile.	Kamillen.	Chamillen.
Mayweed.	Paddeblom.	Krötentill.
Oxeye.		Rindsauge.
Yarrow.	Geruwe.	Garbenkraut.
Sunflower.	Sonneblom.	Sonnenblume.
Matſellon.		
Bottle.		Kornblume.
Marigold.	Goudblom.	Ringelblume.
Violet.	Violen.	Veilgen.
Panſies.	Penſeen.	Freiſamkraut.
Quick in hand.		Springkraut.

D R I A.

Foolſtones.	Kullekens kruyt.	Guckucksblume.
Ladies ſlipper.		Marienſchuh.
Wake robin.	Kalfsvoet.	Zehrwurz.
	Wiert.	

MONOE

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Lemna.	Lecchia.	Lentille d'eau.
Typha.	Mazza ſorda.	Maſſe.
Sparganium.		Bauche.
Zea.		Blé de turquie.
Betula.		Bouleau.
Alnus.	Alno.	Aune.
Buxus.	Boſſo.	Buis.
Urtica.	Ortica.	Ortie.
Morus.	Moro.	Meurier.
Amaranthus.	Fior velluto.	Jalouſie.
Poterium.		Pimprenelle.
Quercus.	Rovere, Cerro.	Chêne.
Suber.	Sughiero.	Liège.
Juglans.	Noci.	Noyer.
Fagus.	Fagio.	Hêtre.
Caſtanea.	Caſtagne.	Châtaignier.
Carpinus.		Charme.
Corylus.		Noiſettier.
Pinus.	Pino.	Pin.
Abies.	Pezzo, Avezzo.	Sapin.
Larix.	Larice.	Melèſe.
Cedrus.	Cedro.	Cédre.
Thuja.		Arbre de vie.
Cupreſſus.	Cipreſſo.	Ciprés.
Ricinus.	Giraſole.	Ricin.
Cucurbita.	Zucca.	Calebaſſe.
Cucumis.	Cocomero.	Concombre.
Melo.	Malone.	Mélon.
Colocynthis.	Coloquintida.	Coloquinte.
Bryonia.	Zucca ſalvatica.	Couleuvrée.

DIOE

Salix.	Salice.	Saule.
hirſuta.		
Viſcum.	Viſcio.	Gui.

C I A.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Ducks meat.	Kroos.	Waſſerlinſen.
Catstail.	Narrekolf.	Kolben.
Bur-reed.	Liſch.	
	Mays.	Türkiſ. Weizen.
Birch.	Berk.	Birken.
Alder.	Elſen.	Erlen.
Boxtree.	Palm.	Buchsbaum.
Nettle.	Brand-Netelen.	Neſſeln.
Mulberry.	Moerbeſien.	Maulbeer.
Flowergentle.	Fluweel bloem.	Fuchsſchwanz.
Burnet.	Pimpenell.	Bibernell.
Oak.	Eyken.	Eiche.
Cork.	Kurk.	Kork.
Walnut.	Okkernooten.	Welſchenuſs.
Beech.	Beuken.	Büche.
Cheſnut.	Caſtanien.	Caſtanien.
Hornbeam.	Wielboom.	Steinbüche.
Haſelnut.	Haſenoot.	Haſel.
Pine.	Pynboom.	Fichte, Kiefer.
Fir.	Pikboom.	Tanne.
Larchtree.	Lorkenboom.	Lerchenbaum.
Cedar.	Cederboom.	Ceder.
Cypreſs.	Cypres.	Cypreſs.
Mexicoſeeds.	Mollekruid.	Wunderbaum.
Gourd.	Cawoerden.	Kürbiſs.
Cucumber.	Komkommer.	Gurken.
Melon.	Meloen.	Melonen.
	Coloquint.	
Briony.	Quartelbeſien.	Zaunrübe.

C I A.

Willow.	Wilgen.	Weide.
Sallow.		
Miſſel.	Miſtel.	Miſpel.

LATINA.	ITALICA.	GALLICA.
Hippophaë.		Nerprun.
Myrica.		
Ceratonia.	Carobole.	Carouge.
Spinacia.	Spenace.	Epinars.
Humulus.	Bruſcanzi.	Houblon.
Cannabis.	Cannape.	Chanvre.
Populus.	Albera.	Tremble.
alba.		Peuplier.
Mercurialis.	Mercorella.	Mercuriale.
Juniperus.	Ginepro.	Genèvrier.
Sabina.	Sabina.	Savinier.
Taxus.	Naſſo.	If.
Ruſcus.	Bruſco.	Fragon.

P O L Y

Muſa.		Bananas.
Celtis.	Perlaro.	Micacoulier.
Parietaria.	Verriuola.	Pariétaire.
Atriplex.	Armola.	Arroche.
Acer.	Acere.	Erable.
Fraxinus.		Frène.
Ficus.	Fico.	Figuier.

C R Y P T O

Equiſetum.	Setola.	Prêle.
Filix.	Felce.	Fougère.
Muſcus.	Moſco.	Mouſſe.
Fucus.	Aliga.	Varec.
Fungus.		Champignon.
Tubera.	Tartufi.	Trufles.

ANGLICA.	BELGICA.	GERMANICA.
Sallow thorn.	Duybezie.	Sanddorn.
Gale.	Gagel.	
Carob.	S. Jans brood.	
Spinache.	Spinagie.	Spinat.
Hops.	Hop.	Hopfen.
Hemp.	Hennip.	Hanf.
Poplar.	Ratelaar.	Aſpen.
	Abeel.	Pappel.
Mercury.	Bingelkruyd.	Bingelkraut.
Juniper.	Genever.	Wachholder.
Savin.	Sevenboom.	Sevenbaum.
Yew.	Ibenboom.	Eibenbaum.
Knee Holly.		Mäuſedorn.
G A M I A.		
Plantain.	Piſang.	Paradisbaum.
Nettletree.		
Pellitory.	Glaskruyd.	Glaskraut.
Orache.	Melde.	Melte.
Maple.	Aak.	Ahorn.
Aſh.	Eſſchen.	Eſche.
Figtree.	Vygeboom.	Feigenbaum.
G A M I A.		
Horſetail.	Haarmoes.	Pferdeſchwanz.
Fern.	Vaaren.	Farenkraut.
Moſs.	Moſch.	Moos.
Seawark.	Wiert.	Meergras.
Muſhroom.	Campernoelje.	Schwamm.
Puff-balls.	Truffels.	Trüffel.

XCIX.

AER HABITABILIS

QUEM
PRÆSIDE
D. D. CAR. LINNÆO
propoſuit
JOHANNES VICT. SIEFVERT
Sudermannus.

Upſaliæ 1759. *Decembr.* 22.

Specimen quoddam Academicum editurus H. L. non ingratum fore judicaverim, ſi de AERE, in quo, a primo ortu usque ad ultimum vitæ punctum, tanquam piſces in aqua, noſtram tranſimus vitam, dixero.

AEREM, nobiliſſimum illud Elementum, ſine quo, ne puncto quidem temporis, in vivis eſſe poſſumus, ſed, luminis inſtar, exſtingueremur, ope pulmonum ducimus, perque poros attrahimus, & exhalamus.

Aër varius eſt & differens, reſpectu

1:o *Caloris* & *Frigoris*,
2:o *Siccitatis* & *Humiditatis*,
3:o *Levitatis* & *Gravitatis*,
4:o *Motus* & *Quietis*,
5:o *Mixturæ* cum heterogeneis.

I. CA-

1. CALOR aëris & FRIGUS, variis in Globi terraquei locis, variiſque anni temporibus, differt. *Calor* intra Tropicos ſupra grad. 36. in locis umbroſis raro aſcendit, raroque ad grad. 20. ſupra punctum congelationis deſcendit. In *India Orientali*, calorem, maximo durante frigore, quibusdam in locis ad grad. caloris 14. deſcendiſſe, vidi ex obſ. D:ni Braad. (Thermometrum intelligo Suecicum, cujus punctum congelationis Aquæ eſt 0; Aquæ vero ebullientis 100.) Lœfling, b. m. dum iter in America fecit, Thermometrum ad *Cumanam* æſtate, ſupra grad. 33. & hieme infra grad. 24. caloris ſe nunquam vidiſſe teſtatur; quocirca obſervamus experimentum hocce locis depreſſioribus factum eſſe; quia ſub Æquatore montes altiores, perpetua nive obducti, æque ac in Lapponia, reperiuntur: Suecico noſtro autem ſub climate, tempore æſtivo, maximo æſtuante Calore, Thermom. ad grad. 31 & 32, hibernumque Frigus ad 31 à 32 infra congelationis punctum, vidimus. Calorem autem æſtivum ad grad. cal. fere 24 à 25, & frigus hibernum ad grad. frig. 24 à 25 communiter apud nos experti ſumus. Dom. Anton. Roland. Martin, dum montes *Spitzbergenſes*, æſtate proxime præterita, viſitavit, calorem ſupra caloris 8 grad. nusquam cognovit, ubi, ob defectum ignis alimentique, nemo habitat. In regionibus autem, ad boream maxime vergentibus, quantum ſit frigoris, mihi nondum conſtat. Phyſici Petropolitani de tanta vi frigoris ad Camſchatkam commemorant, quanta omni fere veritati repugnare videtur; certiſſimum tamen eſt, quod in his provinciis terra, per totam æſtatem, continuo gelu adeo induretur, ut puteos non poſſint fodere incolæ. Calor intra grad. 16 & 20 in *ædibus* noſtris, maxime nobis convenit, cum neque nimio calore, neque frigore tunc afficiamur; deſcendente autem infra grad. 15. calore, frigus apud nos tantum

tum perſentire licet, ut ad grad. 12. delapſo, halitus noſter ipſis oculis cernatur; infra grad. 25. calore & frigore exiſtentibus, noſtra re- & inſpiratio maxime promovetur; quo autem magis ſupra huncce gradum aſcendant, eo celerior & moleſtior inde fit reſpiratio; nos igitur, intra cal. & frig. grad. 31 viventes, majori aëris mutationi obnoxii ſumus, quam incolæ Cumanæ, quorum differentia caloris grad. 7 tantummodo attingit. Hinc primævos homines, ſub climate Indico creatos, nudos vitam, ac hodiernos ejusdem regionis incolas, qui nullis fere utuntur veſtimentis, tueri potuiſſe colligimus.

2. Aër, per ſe & ſua natura SICCUS, exhalationibus & vaporibus, quas aqua, terra humida, & vegetabilia per folia continue exhalant, humectatur, quo fit, ut, locis depreſſioribus occluſis, umbroſis, frigidiori tempeſtate, imbribus diuturnioribus, dum avolare prohibetur vapor, humidior evadat aër. Verno tempore, terra, gelu antea conſtricta, calore ſolis reſolvitur, & nimium quantum evaporat; aërem nihilominus denſiorem autumno, quam vere, dum vapores citius diſſipantur, habemus; Aër itaque vaporibus & exhalationibus, quæ corpus noſtrum maxime afficiunt, imprægnatur; quo evenit, ut multæ variæque in nobis tunc perſentiantur mutationes, quas Medici lynceis obſervare ſolent oculis. Incolæ *Indiæ* nimio ſolis ardore torpeſcunt; quamobrem ſapientiſſimus hujus univerſi Conditor terras eorum altiſſimis arboribus obtegit, quarum rami denſiores, radios ſolis excipientes, umbram præbent jucundiſſimam, ad quam omnia animantia confugiunt, ne ſub intolerabili æſtu, media die, fatum ſubeant ultimum. In regionibus Indicis, maxime æſtuanti anni tempore, vegetabilia exſiccantur & marceſcunt, quo terra

tam

tam ſterilis & nuda, quam apud nos tempore hiberno, cum quo æſtatem hancce ardentiſſimam, ex cauſa contraria, comparare poſſumus.

3. Aër locis depreſſioribus GRAVIOR, LEVIORque altioribus, deprehenditur; hacce aëris impreſſione tranſpiratio & reſpiratio facilior & difficilior evadit; quod Aſthmatici optime comperiunt; atque per montes altiſſimos, quorum cacumina ſublimiorem rarioremque aëris regionem tangunt, peregrinantes, ſpongiam humectatam, ad augendam aëris gravitatem, in ore tenere, varii Auctores memoriæ prodiderunt; ſaluberrimam ideoque in illa aëris regione, cui nos ſapientiſſimus omnium rerum Stator deſtinavit, vitam degimus, cum ſubtiliſſimus hujus atmoſphæræ æther organis reſpirationis non ſufficiat. Quod itaque, ſi ad ſidera curſum aliquis dirigere optaret, ante habeat perſpectum, quam iter ejusmodi inſtituat petulans Phaëthon.

4. *Venti*, qui aërem purgando mutantur, ratione terrarum circumjacentium, magnopere variant. BOREAS, ſeu ventus ſeptentrionalis, ſiccus, rapidus, vehemens, penetrabilis & frigidus noſtris in regionibus, (in Ægypto autem humidus, *Bell. it.* 115.) ſed trans montes Lapponicos auſtro lenior & longe mitior deprehenditur. SUBSOLANUS valde vehemens his in terris, at in arenoſis Africæ occidentalis deſertis, nimis æſtuans cernitur, & podagricos, in ædibus apud nos licet tepidioribus incluſos, maxime divexat. NOTUS, ſeu ventus meridialis, æſtate ineunte, nimio calore nobis ſæpe moleſtus. ZEPHYRUM, a veteribus *Favonium* dictum, noſtro climate, omnium mitiſſimum agnoſcimus, hic quævis vegetabilia e ſepulchris ſuis, quaſi allicit, univerſæque naturæ perplacet.

5. Ven-

frigoris, de quibus *Diſſ. de Hieme* agit, attingere ſupervacaneum duxi.

8. TEMPERATUS calor intra 15 & 25 grad. nobis utiliſſimus, *Plantas* e terra allicit vireſcentes, *Inſecta* a morte revocat, *Hirundines* aqua immerſas, & *Veſpertiliones* e veterno, ad theatrum aëris invitat. Jam demum, omnes laſcivo amore incitatæ *Aves*, conjuges ducunt; *Piſces*que ad ſuperficiem aquæ exultantes, littora gregatim petunt; juvenes, optimo vitæ calore præditi, hilares floreſcunt & læti; quo extincto, frigidi & auſteri redduntur. Rex David, ad grandiorem provectus ætatem, vires corporis ſui recuperandi cauſa, ad pedes ſuos floreſcentem & robuſtam in lecto habuit virginem. Omnium præterea Hiſtoria peregrinatorum nos convincit, quod ægroti, de India navigantes, omnique convaleſcendi ſpe deſtituti, in *Inſula Sanct. Helenæ* depoſiti, paucos poſt dies, vires mirifice refecerint. Ex quo, quantum calor temperatus, quem in ædibus noſtris hieme comparamus, ſanitati conſervandæ inſerviat, cuique conſtare putaverim.

9. Incolæ latiſſimorum Chinæ & Turciæ deſertorum, ubi *exhalationes* vix ullæ a terra fere exſurgant, rigidis gaudentes fibris, plurimos morbos evitant; varia nihilominus incommoda regiones climatis ejusmodi calidiſſimi ſecum habent, inter quas *Alexandria*, cujus cives, a menſe Majo, urbes ſuas relinquere coguntur, ſin minus a febribus ſeſe non conſervant malignis, notatu digniſſima eſt; homines vero, terras humidioris climatis tenentes, obeſi & eximiæ plerumque ſunt ſtaturæ; at Leucophlegmatia & Cachexia laborantes, ingenio, non raro, pollent ſtupidiore; hinc Bœotica regio, ſub aëre craſſo, non facile generat doctos, unde Bœoticum ingenium, pro craſſo, in proverbium abiit, quod tamen exceptionem admittit, cum ipſe Plutarchus natione fuerit Bœoticus.

10. Cli-

10. Clima HUMIDUM, minus ſanitatem hominis promovere comperimus. Autumno, aëre humiditate impraegnato, variis cruciamur malis, majusque in auſtralibus regionibus, hoc tempore, quam in ſeptentrionalibus, aſperrima licet hieme, frigus ſentimus, quo etiam evenit, ut Sueci & Helvetii, in Belgio commorantes, *Noſtalgia* corripiantur, ſolumque natale optent dulciſſimum reviſere.

Opifices, pedes in humidam aquam immergendo, reddunt ſe *œdematoſos*. Humidi cauſis Quotidianæ, Tertianæ, & Exacerbantes febres, vere & autumno graſſantes, originem ſuam debent. Tempore æſtivo, *umbram*, in recreationem corporis noſtri, eligimus jucundiſſimam, quam Plantæ inconſpicua pluvia continue evaporando humectant; cavendum tamen erit, ne ſudantes & laboribus feſſi hæc commoda in incommoda vertamus, quod facile accideret, ſi pori corporis noſtri haſce exhalationes, febres intermittentes & phlogiſticas generantes, attraherent aperti. Non ſine maxima jucunditate ramos Salicum, in vaſis aqua impletis poſitos, eam evaporare exſorbtam, aëremque reficere & temperare contemplari poſſumus; tali methodo, graſſantibus malignis febribus, aërem ædium emendando, quo humores refrigerantur, fibræque relaxantur, ægrotis ſæpiſſime ſubveniunt Medici.

11. Aër EXHALATIONIBUS terræ quibuscunque, putredine nimirum, fœtore, nebulis e paludibus atris ſurgentibus, fumis, aëris quiete & ſexcentis hujusmodi cauſis, ortis inficitur; hinc terras colentes depreſſiores plurimis vexari morbis, quorum cauſſam ab altioribus locis venti removent, ſatis ſuperque conſtat.

Aër in *Sepulchris* aut cellis ſubterraneis ſuffocatus, adeo evadit venenoſus, ut eum a[illegible] hentes vel Aſphyxiam, vel inopinatam mortem [illegible] extemplo pariant. Hinc occaſionem de *Baſi[illegible]* homines nudo aſpectu interficiente, divinandi [illegible]plicioris ingenii antiqui ſibi arripuere. Hanc [illegible] horrendam qualitatem, candela accenſa, [illegible] flamma infecto obveniens aëri, e veſtigio [illegible]guitur, experiri poſſumus. (Hoc ideoque ex[illegible]mentum ante inſtituendum, quam loca, ejus[illegible] aëre letali referta, non ſine maximo vitæ peric[illegible] ingrediamur.)

Aër ſuffocatus & letalis, accenſo pulvere [illegible]rio, in purum mutatur. Aër, in *Cellis fru[illegible]riis* Poloniæ ſubterraneis perpetuo quieſcens, [illegible]dit peſtiferus, eandemque in occluſis arcis ca[illegible]que induit naturam. Putei antiqui profund[illegible] ejusmodi venenum haud raro conſervant, quod [illegible]tiſſima hominum exempla, qui ad fundum ea[illegible]dem deſcenſuri, determinatam attingentes pro[illegible]ditatem, aſphyxia ſuccubuere, ſatis ſuperque [illegible]probant; cui, in *Fodinis*, cavitates abſcondi[illegible]ter fodiendum aperiri contingit, ſæpe viam [illegible] certiſſimam eodem quoque ſibi proh dolor [illegible]momento; *Dygbæus*, exhalationes ex imm[illegible] ſtercoribus & quisquiliis, extra oppida co[illegible] adeo tetras evaporari, ut ſtannum, argen[illegible] lintea, licet optime fuerint conſervata, ni[illegible]lore, lotioni non cedente, imbuta conſum[illegible]pertus narrat.

17. NIDOR ex pinguedine, in ignem i[illegible] & venenoſis ortus lignis; æque exitioſa pro[illegible] incommoda. Quotidiana proh dolor teſtatur [illegible]perientia noſtrates, quibus focum, ubi ignis flagraverat, lamina occludere in uſu venit, [illegible]

in fauces inopinatæ mortis ſæpiſſime incidiſſe: fata ejusmodi dolenda omnes apud nos loquuntur parœciæ, urbes, pagi; cavendum ideoque erit, ne laminas focorum & fornacum, prunis flammantibus, favillaque nondum obductis, claudamus, ſi, vitæ conſulturi, Cataphoram, Lethargumque effugere velimus. Cui in camera, nidore infecta, dormire contigerit, aut mortem aut intolerabilem capitis dolorem, mercedem oſcitantiæ ſuæ conſequitur. Incommoda & mala, e nidore oriunda, ut evitent Europæ Orientalis incolæ & e noſtratibus tantum Gottlandi, laminis focorum fornacumque nullis utuntur. *Toxicodendron*, frutex maxime venenatus, in America Septentrionali creſcens, tanti eſt diſcriminis, ut, ſi ramuli vel ligna igne improviſo conſumantur, adſtantes odore ſuo, vel unico momento, vita privet. Lignum, *aqua vitrioli* diu imbutum, igni impoſitum, nidorem promovet vix ac ne vix quidem tolerandum. Anno 1727 *Garpenbergæ* caſu accidit, ut novem foſſores, aquam e fodina *Heden-Grufwa* dicta, exhauſturi, lignum invenerint, quo igne accenſo, omnes novem, nidore acerbiſſimo obruti, diem obierunt ſupremum; Inſpector fodinæ, adventum eorundem fruſtra exſpectans, ad inquirendum, quo ſeſe occultaſſent, deſcendit, fœtorem ſentiens fatalem, pugillum Tabaci pulveriſati ſumſit, animam vero illico efflavit. Lignum ALNI recens magis noxium in igne halitum ſpirat, & nidorem efficit graviorem. Foci nuper exſtructi, vel calce reparati, vel in quibus ignis, per totum anni ſpatium, non fuit accenſus, nidorem ſpargunt peſſimum. Homines ſceleratos *urinam* ſuam in focis diverſoriorum, inter peregrinandum, interdum mittere non pudet, unde nidor accenſi foci oritur teterrimus, cujus nefarii facti alii poſtea, iisdem utentes diverſoriis, maximo ſæpiſſime vitæ diſcrimine pœnas luere, quod inſcii

lectum aſcendentes ſoporeque obruti dulciſſimo, calcfacto foco, virus hocce attraxerunt. Candelæ *ellychnio* craſſo ſeboque impuro confectæ nidorem, quo Coryza, immo etiam tuſſi afficimur, olent; Ruſtici, diem natalitium Salvatoris noſtri celebrantes, matutino tempore, candelis templum undique illuminant craſſioribus, quæ flammantes fumum atrum, nidore pleniſſimum, emittunt; hujus illuminationis catarrhum doloremque capitis reportant præmia.

18. Quam mœſtos *Tabaci* fumus effectus ſecum habet, in huic nondum adſuetis, quibus vertiginem, vomitum & cephalalgiam inducit, quotidie obſervamus.

19. Terra quoque ipſa quibusdam locis vapores adeo malignos & abſolute letales emittit, ut, cum quis naſum illis admoverit, in humum momentanea morte delabatur; Os Plutonis *Hierapoli* puteus, in faſtigio collis, exhalans nebulas *letales*, numero horum non eſt excludendus. *Avernus Campaniæ* & *Charontis* ſpecus in agro Puteolano, ſcobsque *Peralti* Monſpelii, vapores, aves ſupervolantes, ex ſententia antiquorum, enecturos, exhalant, vide *D. D Sauvag. Act. Upſ. pro Anno* 1742. Canes, qui ex ejusmodi cavernis ſubterraneis ſpiritum attrahunt, emoriuntur, quod experimentum apud Italos, hodierno etiam tempore, cum iis inſtituitur, qui ſpecus hoſce, Grotta dell cane vocant; Aër hicce impurus terræ propior omnique alio gravior eſt. D. Sauvages hujus indolis aërem in lagenam vitream infudit vacuam, quam optime occluſam ſervavit &, exacto temporis intervallo, ut qualitatis aëris incluſi certior fieret, lagenam apertam ſupra naſum canis effudit, qui, eum attrahens, in terram moribundus decidit.

20. Aër,

20. Aër, e pulmonibus noſtris exhalatus, ulteriori reſpirationi inſervire nequit, quare in cameris majoris ſpatii & altioribus homines vitam agere ſalubriorem, collectu haud difficile eſt. Quadraginta retro annis, milites in Boruſſia cum conducerentur, fabrum lignarium capulum, ad menſuram eximiæ corporis ſui longitudinis accuratiſſime conficere juſſere militiæ præfecti Officiales. Faber hicce lignarius, latentis ignarus doli, ad demonſtrandam menſuram, quam præfecti requiſiverant, in capulo jubebatur ipſe decumbere, quo facto, illum interceptum, impoſito operculo, illico abſtulerunt, at vero hic miſerrimus, dum reſpiratus per pulmones aër capulo continebatur, maxima illorum imprudentia, qui foramina, aditui aëris inſervitura, facere intermiſerant, ſuffocatus obiit.

21. Peſtiferus variis, uti dictum eſt, Plantis exhalatur, aër; Bœrhaave homines, colonias in Surinamo collocaturos, ſub umbra *Hippomanis* quieſcentes aut dormientes, terribilem haud ſuſpicantes illius effectum, e vita, ex improviſo, deceſſiſſe; ipſosque ventos, arboribus ejusmodi contaminatos, vitam incolis ſæpiſſime ademiſſe, commemorat. In umbra *Juglandis* vel *Sambuci* ſomnum petentes, febribus dolorique capitis obnoxios obſervarunt Medici, & Bontius quoque *Santalorum* exhalatione *arborum*, incolas Javæ ſpeciali ſynocho affici tradit.

22. *Toxicodendron* manuum amplexu calefacta, vaporem corpus petechiis inſtar Purpuræ, undique conſpergentem, emittit. Tornator quidam Londinenſis, ante viginti circiter annos, ligna ex America præſtantiſſima, quorum etiam in numero Toxicodendron erat, conſecutus eſt, cujus exha-

 latio

latio inter tornandum, in eo excitavit Ophthalmiam, cæcitatem & demum mortem.

23. Africani, reſinam *Euphorbii* e frutice extracturi, latus vento oppoſitum, ut exhalationem inimiciſſimam evitent, inter laborandum, refugium ſemper occupant; *Nerium*, cum floribus ſuis ſuaveolentibus in cubili clauſo quodam poſitum, morbos ſoporiferos ſæpe letales inducere narrat Boerhaavius. Sabeos quoque, ſuaveolentibus floribus variis indulgentes, lethargo pleroſque vita defunctos obſervarunt Medici; quod autem de *Taxo* & letiferis ejusdem exhalationibus antiquiores prodidere, id omni caret veritate. Martin, *cadaver ceti* cujusdam, procella ad litus marinum pulſum, calore ſolis adeo intumuiſſe teſtatur, ut ruptum, fragorem bombardæ, fœtoremque, quo accolæ inflammatione oculorum correpti fuerunt, ediderit. *Ramazzinus de morbis artificum* plurima enumerat, atque Foricarios *cloacarum*, lippos & cæcutientes fœtidis evadere exhalationibus ſtatuit.

24. Nidores *minerales* mortem momentaneam, non raro, accelerant; Metallurgi nidorem *Arſenici*, tanquam maxime letalem, jure reſpicientes, ex odore allii, dulcique hujus ſapore in officinis illorum manifeſto, cane pejus & angue fugiunt. Canes attrahentes fumum accenſi *Sulphuris* peripneumoniæ ſuccumbunt. Virum, cui lumen accenſuro ſtipula ſulphurata exhalationem ſulphuris attrahere in conſuetudinem venit, novi, qui, hujus effectus neſcius, ex Phthiſi pulmonum, ſpatio duorum annorum decurſo, animam efflavit. Fodinæ *Fahlunenſis* accolis Phthiſin communiorem non eſſe, ſummam meretur attentionem; quemcunque vero eorum, morbo hocce infeſtatum, curſu citiori, quam alio-

aliorum incolas locorum, periiſſe, nos edocet experientia. Fumus a *plumbo*, in officinis Germaniæ argenteis calcinando exſurgens, Colicam Saturninam (vel Germ. *Hüttenkaze)* apud metallurgos, eum ex improviſo attrahentes, expedit, qui morbos tanti eſt diſcriminis, ut ægrotos humi, tanquam lumbricos, ſerpere cogat. Qui Amſtelodami in *Ceruſſa*, e plumbo præparanda, occupantur, vapore aceto ſaturni emiſſo, paucis annis, contracturam partium conſequuntur; eadem fere de cauſa *figulorum* contracturam manuum, calcinatione plumbi oriundam, obſervavi. Quantum ſanitas aurifabrorum auratorumque atque foſſorum Ungariæ, fumum *Hydrargyri* attrahendo, damni capiat, quantumque exhalationes *Antimonii* opifices infeſtent, ſcripta Medicorum teſtantur.

Sal nullas emittere exhalationes plurimi contendunt, interim tamen homines, in officinis laborantes Salinis, Scorbuticos, vapore illius attracto, evadere convincimur.

25. Dolia VINI aërem infectum continere vel inde conſtat, quod eadem, purgandi cauſa, introëuntes, fato momentaneo ſæpiſſime fuerint defuncti.

Vapores *vini* in cellis ferveſcentis, aditu aëris interdicto, adeo pernicioſæ evadunt indolis, ut naſo iisdem tantummodo admoto, hominem in fauces mortis præcipitare valeant. *Panem* quoque e clibano calidiſſimum, in cella optime occluſa, ut refrigeretur, poſitum, vapores aërem maxime noxium efficientes, emiſſurum, confitetur Bœrhaave; & *Fungum*, cujus odore tantummodo attracto, homini ultimum parare fatum ſibi cognitum affirmat. *Ædes*, tempore quodam, hoſpitibus deſtitutæ, nec

non fornicata *templa*, totius ſeptimanæ intervallo occluſa, quorum ſepulchra, mortuorum plena cadaverum, aërem æque abominandum continent ſparguntque.

26. Ex allatis experimentis & exemplis multiplici, quam ſubit aër, corruptione perſpecta, loca depreſſiora, in quibus aquæ affatim congregatæ, diuturna quiete ſtagnantes & putrefactæ effluvia evaporant nociva, plurimos habitantium valetudinarios evadere, haud difficile dijudicatu putaverim. Ruri iter facientes hac de re certiores fiunt, quando in quibusdam pagis, ad ſummum ætatis faſtigium provectos, cum, in aliis, neminem canos capillos obtinere, animadvertimus. Obſervationes Regiæ Academiæ Scientiarum, quæ in *Actis Anno* 1750. *Holmiæ* editis, reperiuntur, de villa in Wermlandia ſita, cujus incolarum, poſt hominum memoriam, plerique, floreſcente ætatis vere, diem obierunt, nullis unquam caneſcentibus, quantum nocumenti vitæ & valetudini noſtræ aër adferat impurus, ſatis ſuperque comprobant, nam ædes hujus villæ ſupra rupem ſubterreſtrem, intra quam aqua retinetur putreſcens, exſtructæ ſunt, quarum infima parietum fungis ſituque corrumpebantur, quo Phthiſis pulmonum, mortis præco inevitabilis, febresque intermittentes & exacerbantes hoſpitantibus ſuboriuntur.

27. Anno 1754. menſ. Octobr. & Novembr. in hac urbe, nebuloſus non minus, quam ſpiſſus exſtitit aër, quo ducenta circiter hominum in febrem Hemitritæam Upſaliæ inciderunt, unde hunc morbum *Febrem Upſalienſem* hodie nuncupamus; quicunque, vere & autumno, corpus veſtibus haud bene munitum, aëri exponunt inſalubri, febribus intermittentibus & exacerbantibus brevi infeſtantur.

tur. Quod vero febres intermittentes vehementiori quibusdam in regionibus impetu, mitiorique in aliis, atque, in nonnullis, homines nunquam adfligant, ex diverſitate aëris & locorum pendet.

28. SERENUS aër & purus quanti noſtrum interſit, exemplo Eremitæ evidentiſſimo colligere licet, quem Bœrhaavius ad ſummum montis *Capitis bonæ Spei* faſtigium, ſedes ſuas fixiſſe, per totum vitæ ſpatium, optima uſum valetudine, multoque longiorem, nempe tertiam ætatem hominum, quam depreſſam urbem habitantes, vitam traduxiſſe teſtatur.

29. Mos in Suecia noſtra æque communis ac neceſſarius eſt, ut calor ignis, tempore brumali, ædibus includatur, quo evenit, ut rimæ feneſtræ vel parietis, per quam aura frigida inſpiratur, adſidentes, partem corporis, calore artificiali roridi, rigeſcere doloreque ſenſibili affectam perſentiamus, eo quod pori aperti conſtringantur & tunica cellulosa continuo frigidi aëris influxu rigeſcat; hinc febricula cum Rheumatiſmo, quovis nycthemero rediens, oritur, quam partialem febrem intermittentem vocamus; corpore autem ſimili cauſa undique afflicto, febris intermittens in ſcenam prodit.

30. VALETUDINARII mutationem aëris, maximo corporis dolore, perſentiſcere ſolent, & quidem Arthritici, Febricitantes, Hypochondriaci, Cicatricibus contaminati aliique ejusmodi incommodis perciti, quorum fibræ, aliæ ſicco corroborantur aëre, aliæ humido magis relaxantur, quo, ſolidis corporis partibus, legitima æquilibrii trutina, remotis, ſenſationem, ſub aëris varietate, patiuntur triſtiſſimam.

Ex

Ex jam dictis, innumeros, quos in corpore noſtro effectus aër exerceat, & quantum commodi perfecta ejus in diæteticis cognitio nobis adferat, licet a quibusdam vilioris æſtimetur pretii, quamque multa ejus adminiculo, & horrenda apud nos ſeſe inopinato inſinuent mala, facile perſpectum judico. Verbo: valetudo optima & vita longior, aëre nituntur fundamento, quod comes exercitus noſtri, proxime præterlapſis annis, in Pomeraniam miſſi, qui majorem ab exhalationibus peſſimis, anguſtia caſtrorum, multitudine militum in diverſoriis collectorum, ſituque depreſſioris terræ ortis, quam gladio adverſariorum cladem accepit, non ſine ſumma inquietudine, vel ego expertus ſum. Febres intermittentes, exacerbantes, phlogiſticæ, Dyſenteriæ, Cachexiæ, Leucophlegmatiæ, Scorbuti, Ulcera cacoëthica & innumera ejusdem generis incommoda, aëri ortus ſuos impuro debent.

Felix itaque, cui ſors aërem inter ſaluberrimum vivere conceſſit; *prudens*, qui, vere & autumno, optimis corpus ſuum cingit veſtimentis; *mundus*, qui ab impuris ſibi cavet ſcoriis, quod omnibus, panaceæ inſtar, maximopere commendatum volui.

C.

SUS SCROFA

QUEM

PRÆSIDE

D. D. CAR. LINNÆO

propoſuit

JACOBUS LINDH

Uplandus.

Upſaliæ 1759. Decembr. 24.

---

§. I.

Scientiam, conſervationem ſani corporis humani edocentem, vocamus Diætam. Pars ejus tradens eſculenta, uti latiſſime patet, ita etiam utiliſſima eſt; hanc vero minus ſufficienter tractatam, immo a Medicis, in methodo medendi ſæpe neglectam eſſe vereor. Sicut enim plurimi morborum, cauſſam agnoſcunt errorem in Diæta, ita Medici oleum & operam perdunt, ægro adhuc contra Diætam peccante, quoniam Doſis eſculentorum, ſemper Doſin ſuperat Medicamentorum. Ea inter, quæ plurimum poſtulant attentionis, merito referuntur *Pinguia*. Hæc ejus ſunt indolis, ut nec nos, qui intra zonam vivimus frigidam, & qui perſæpe carnibus veſcimur, nec illi, qui in calidioribus degunt terris, atque creberrimos cibos, a regno captant vegetabili, illis in victu communi carere poſſimus. Corpus præterea noſtrum ita conſtitutum eſt, ut vita vix perſiſteret, niſi a Deo Tela

cellu-

ſtræ arridet. Sus animal contemtiſſimum, quod cenſetur impurum, quod eſt in vita ſordidum, quod ſæpius alimentum capit ab iis, quæ ipſa abhorret natura; hoc, inquam, idem eſt animal, quod fere omnia noſtra fercula palato reddit gratiſſima, & ſine quo vix ulla cœna inſtrui poteſt; neque heic victum animalis magis reſpicere debemus, quam frumenti, qui ſtercoribus ſaginatur. Quoniam iſto animali utimur ejusque lardo tam ad cibum, quam ad alios in Oeconomia uſus, ipſius qualitatem propius conſiderare debemus, immo mores & Diætam, quæ ad Suum concurrunt conſervationem, accurate perpendere. Hinc normæ deduci denique poſſunt Diæteticæ, & conſervationi & deſtructioni noſtræ anſam præbituræ.

§. III.

Inter quadrupedia genus conſtituit SUS, quod ordini adſcribitur Beſtiarum; dentibus inciſoriis enim in utraque gaudet maxilla, quorum medii ſunt diſtantes; & laniarii non ſunt ſolitarii, ſed plures ex utroque latere. *Character* generis patet ex *Dentibus Primoribus* ſuperioribus quatuor convergentibus; inferioribus vero patulis, & prominentibus; *Laniariis* ubique binis a ſe & reliquis ſpatio remotis; inferioribus ſolitariis *Pedibusque* ungulatis.

SPECIES generis apud Auctores quatuor numerantur. SCROFA, PORCUS, TAJACU, & BABYRUSSA, quorum prima tantum Species, ad noſtrum pertinet forum, utpote una noſtris culinis uſui eſt, & *Scrofa dorſo antice ſetoſo, cauda piloſa* vocatur. *Faun. Suec.* 36. *Syſt. Nat. edit.* 10. *pag.* 49.

A *Porco* diſtinguitur cauda piloſa nec nuda; a *Tajacu* cauda exiſtente nec deficiente; a *Babyruſſa*, quæ habet pilos molliſſimos, & fere laneos, & dici nequit illam habere dorſum antice ſetoſum; ut taceam,

ceam, quod Babyruſſæ dentes laniarii ſuperiores e dorſo maxillæ prodeant, non ſicut in aliis animalibus, ſed, modo prorſus peculiari, oſſa & integumenta frontis perforent & inſtar cornuum promineant.

Varietates Scrofæ plurimæ ſunt, ex quibus Auctores diverſas conſtituerunt ſpecies, ut:

a) APER. Ab hoc ſine dubio reliquæ varietates originem trahunt; etiam plurimi ex eodem differentem ſibi finxerunt ſpeciem, ut Rajus, *quod coloribus non variat, ſed ſemper ſervat nigro-ſubcaneſcentem; quod roſtrum multo productius, quod auriculæ breviores, rotundiores, nigræ, ut & cauda, & pedes; quod pilis veſtitur duum generum, aliis brevioribus, aliis longis, ſecus quam in domeſticis.* Kramer. Auſtr. *quod ſetæ profundius radicatæ, quodque lardi abſentia integumentorum communium diverſam efficit ſtructuram:* Sed hæc omnia a loco & modo vivendi proficiſci poſſunt; vitam enim degens ſub dio, copioſioribus tegitur pilis; multum fodiens fortius ſibi parat roſtrum; magis ſe movens, minorem copiam lardi, majorem vero carnis, ſibi conciliat.

b) SUS CHINENSIS. *It. Weſtrog. 62. Scan. 72.* Multum quidem a cæteris diſtat, corpore fere nudo, inſtar canis nudi, & abdomine ad terram usque pendulo; ſpecie tamen diſtingui non debet, quoniam reliquæ qualitates, & ipſa anatomia, eum cum cæteris ejusdem ſpeciei eſſe, convincunt.

c) MONUNGULA *varietas* ſæpe circa Upſaliam habitat, neque latet, annon in aliis ſit obſervata locis: in nullo alio a cæteris differt, exceptis ungulis, quæ inſtar equi, monungulæ ſunt.

d) *Colorum & Magnitudinis* varietates ſunt in domeſticis fere innumeræ. *Color* hujus variat ex

albo, luteo, nigro, rubro, & cinereo, nunc unicolores, nunc diſcolores. In auſtralibus majores ſunt, & Sues *Hiſpanici* dicti, magnitudinem vitulorum ſex menſes natorum, ſuperant.

DESCRIPTIO.

Hujus animalis deſcriptio vere difficillima eſt, & vellus vix niſi in porcellis, natu minimis, deſcribi poteſt. *Caput* oblongum, declinatum, deſinens in proboſcidem, cum ſulco ab oculis verſus proboſcidem utrinque ducto. *Auriculæ* ovatæ, acuminatæ, integræ, lateribus ſeminudæ, marginibus barbatis, intus rugis ſæpius quaternis profundis. *Oculi* parvi, minus prominentes: *Pupilla* atrocærulea, orbiculari, dilatabili; *Iris* obſcure cinerea. *Membrana* nictitans ſubgriſea. *Palpebra ſuperior* ciliata; inferior mutica. *Supercilia* longis pilis ornata. *Proboſcis* ſenſim attenuata, oblonga, pilis breviſſimis tecta: *Apice* truncato, cordato, ſubcartilagineo, magine prominulo, nudo, lævi, punctis excavato, naribus perforato. *Nares* rotundæ, parvæ reſpectu proboſcidis. *Labia* proboſcide breviora, lævia, ſuperius ad dentes laniarios inflexa; verſus baſin rugoſam. *Labium inferius* brevius, acutius. *Vibriſſæ* nullæ. *Dentes molares ſuperiores* ſex: quorum tres interiores obtuſi, tres vero exteriores cuneati, ſubtrilobi. *Inferiores* quini; duobus molaribus interioribus; tribus cuneiformibus, ſubtrilobis. *Dentes laniarii ſuperiores* ſolitarii, breviores; *inferiores bini* remoti a ſe & reliquis: exteriore majore, elongato, ſæpe extra labium prominente, recurvo, ſubtriangulari. *Primores ſuperiores* quatuor, breviores: intermediis diſtantibus. *Inferiores* magis prominentes octo: lateralibus minoribus. *Verrucæ* nullæ, præter unicam ſub gula, ſetis quinque longioribus rigidioribus inſtructam. *Collum* craſſum com-

compreſſum, dorſo magis nutans, ad duas vel tres pollices depreſſum. *Truncus* dorſo rotundatus. *Dorſum* & *Collum* ſupra ſetis rigidioribus, longioribus, erectis confertis ſubfaſtigiatis ſubjubatum. *Corpus* reliquum veſtitum pilis rigidiuſculis, ad poſteriora verſis, at vero ſub collo, a jugulo ad mentum, antrorſum reverſis. *Cauda* ad genua usque pendula, ſæpius oblique curvata verſus alterum latus, villis tecta. *Mammæ* decem, abdominales, ſæpe etiam duæ papillæ ſpuriæ ſubjugulares. *Pedes* breviores, pilis tenuioribus veſtiti, biungulati, & poſtice *ungulis ſuccenturiatis*. *Digiti* 2 anteriores longiores, poſtice connexi, 2 poſteriores breviores, interius annexi anterioribus. *Suturæ* quintuplices ſunt: *a*) *Dorſalis* longitudinalis a capite ad caudam. *b*) *Abdominalis* longitudinalis a jugulo ad regionem pubis. *c*) *Inguinalis* utrinque extrorſum arcuata, ab umbilico ad femora. *d*) *Pedum anticorum* poſtice a cubito ad ungulam ſuccenturiatam exteriorem. *e*) *Pedum poſticorum*, poſtice a genu ad ungulam ſuccenturiatam exteriorem.

§. IV.

D I Æ T A.

VICTUS hujus animalis admiratione dignus eſt, a rebus ejusmodi enim eſcam plerumque petit, quæ ab aliis quadrupedibus contemtæ ſunt, immo eousque procedit, ut ſtercora conſumat humana, quæ tamen, mulcta veluti impoſita, vetita ſunt, ne ab aliis attingantur quadrupedibus; quare etiam, hoc adeo in deſpectum venit, ut ſemper a nobilioribus, ſalva reverentia nominetur; Pernæ vero etiamſi ſint partes hujus animalis, abſque reverentia, tamen a nobilioribus, & politioribus comeduntur, adeoque in his morum calamitas. Aſt vero, etſi Sus aliorum veſcatur excretis & immundis, cibos

bos tamen magis, quam alia animantia, ſeligit; plures enim plantas, præ cæteris animalibus phytophagis, reſpuit, quod ſatis e Pane Sueco conſtat. Foliis veſcitur plerisque graminum; Herbasque eligit ſucculentiſſimas. Minime vero contentus iis, quæ ſupra terram creſcunt, culinam ſuam rebus, terra abſconditis, reparare cogitur; nec omnes Radices, ſed tantum ſucculentas & maxime ſe multiplicantes, ſectatur. Præcipue Radicibus Scorzoneræ, Tragopogonis, Leontodontis, Filipendulæ, Stachyos paluſtris & Cumini delectatur. In Weſtro-Gothia, Scania & Smolandia, ubi Scorzonera in pratis creſcit, adeo a Suibus effodiuntur prata, ut inde ſtatim concludere liceat Scorzoneram ibi habitaſſe; idem obtinet etiam apud nos, ubi Filipendula, in pratis argilloſis, frequens eſt, quæ ſemper a Suibus infeſtantur. Videmus Sues, per integrum diem, agros effodere, nobisque inde magnum in Oeconomia pollicemur commodum; quippe perſuaſum habemus, illos, radices extirpando Tritici repentis, agros bene purgare. Sed falſo; Sues enim delicatiori gaudent gula, quam ut tam tenui paſcantur cibo; ejus vero loco, Radices ibi reperiunt Stachyos paluſtris; arva ſunt pulverulenta, nec multum laboris illis opus eſt, ad victum ibi acquirendum. Sæpe etiam denſiſſima ſteriliſſimaque Pineta diligenter fodiunt, ubi terra frondibus aceroſis adeo tecta eſt, ut ne herbam quandam viridem admittant, & miremur forſan quid illis in tali occurrat loco, ubi nihil præter duras radices obſervamus arborum, quibus minime delectantur; ibidem vero *Tubera* effodiunt occulta. Cadaveribus quoque & inteſtinis veſcuntur animalium; nec Lumbricos ſpernunt, ab ipſos deprehenſos; atque ita animalia ſunt vere polyphaga. In deliciis vero eorum habentur fructus cum artificiales, tum naturales; nomine naturalium inſigniuntur varia frumentorum genera:

genera: Nuces, Glandes, Poma, Pyra, Baccæ, Rapæ. Fructus artificiales, ſunt panis aliaque farinacea, quibus, loco fructuum naturalium, ſaginantur. Frumentis ut parcatur, ſuccedaneum victui eorum, panis a cortice Pini confectus ſubminiſtrat; quo ipſi frequenter apud Dalekarlos ſaginari ſolent. Quiſquilias quoque varias, & rejectanea ſucculenta, ab aliis neglecta animalibus, conſumit ſus. Quando *Fagus* in Provinciis Patriæ auſtralibus fructum fert, quod quidem quotannis non fit, at copia tamen majore, tunc Sues ex adjacentibus, tempore autumnali, illuc adiguntur; reducuntur vero circa brumam, adeo pinguedine diffluentes, ac antea macie confecti erant; lardum inde fagineum, inter coquendum fere liqueſcens, juſculis gratiorem ſaporem reddendo, conciliant. *Glandibus* nutriti *Quercinis* firmius, & frumentis adhuc multo dulcius, adipiſcuntur lardum. In inſula St. Thomæ, aliisque Indiæ locis, Sues fæcibus ſaginantur *Sacchari*, unde carnes teneras opiparas, inſtar caponum, acquirunt. Romani olim illos *Caricis* ſaginabant, carnes lautiſſimas reddentibus; at inprimis hepar, magni a Caricis cenſebatur. Viliſſimum vero accipiunt lardum, qui ad littora Conchis & Piſcibus aluntur.

MOTUS. Hoc animal omnium lentiſſimum eſt, niſi concitetur; incedit ideoque tardius, atque eſt ſegne, & ſatiatum lubens quieſcit.

SOMNUS. Inter reliqua animantium ſomno ſingulare eſt; molliter cubat, lectoque gaudens leni cum ipſis aulicis in dormiendo, ad meridiem usque, certat. Bene quidem a diuturno & calido aluntur lecto, ſed debiles evadunt. Inſtante tempeſtate ſtramina ad cubilia ſternenda congerunt, ut in illis leniter & tepide quieſcant, quare etiam in

 ſilvis

ſilvis domicilium ad dejectarum arborum radices eligunt, umbraculum & ſolum habituri mollius.

AER. Etiamſi apud nos graves ſuſtineant hyemes, minores tamen apud nos fiunt, quam in auſtralibus, niſi alimentum calorem reſarciat; tempore verno videmus, quanta cupiditate apricitatem quærant, adeo ut cibum hanc ob rem ſæpe negligant, & e contrario auctumno & hieme quantum vexentur aëris injuriis, dum ejulant, inquieti currunt, geſtantes ſtramenta, ut inde præſagire poſſimus inſtantes tempeſtates.

EXCRETA. In venerem ſegnes, tardi, tenaces, laxoque pene. Femina fœtifera, plures ſæpe parit porcellos, quam alia mammalia, quem in finem pluribus etiam prædita eſt mammis.

AFFECTUS. Minus hiſce moventur Beſtiæ, quare illos ſilentio præterire volo.

§. V.

MORES. Sicut hoc animal ſingularem *eligit* victum, ſic mores quoque habet ſingulares. Cibum maxima capit aviditate, eundemque optime maſticat, deinde ſalivam melius ingerendis commiſcet, quod perneceſſarium eſt illis, qui bene *nutriri* cupiunt. Somno tranquillo ſtratoque leni & calido delectatur. Eſt quoque lente feſtinans, tardum, paſſus quaſi numeratos currit, nec facile terretur, potiſſimum cicur; ſibi invicem quoque opem ferre ſemper conantur, adeo, ut ſi unum hæreat in ſepe, undique in anxie clamantis auxilium magnus fiat accurſus. Irritatis periculoſum eſt obviam venire, exempla enim plurima exſtant, quod in canem quendam exacerbati, circulo illum incluſerint, & mordendo trucidaverint. Pollent eximio olfactu, cujus ope eſcam & radices, profundius terra abſcon-

ſconditas, inveſtigare poſſint. Ventorum injuriæ præſagus eſt; unde fit, ut, imminente tempeſtate, magno cum ejulatu, ſtramenta ad cubilia ſternenda congerat. Fertur etiam ſtupidiſſimum eſſe omnium animalium, unde proverbium: pinguis Minerva, hoc eſt, minus ingenioſa; Nec facile obſervamus illos invicem ludere; quod tamen pleraque animantia juniora faciunt; ſed omni cura ad victum comparandum trahuntur. Nec aliis, quam ſucculentis veſcitur, unde chylus copioſus, & bene nutriens conciliatur. Ea præ cæteris gaudet facultate, ut proboſcide fodiat. Aliud non datur animal, quod ejusmodi profundos ſulcos exaret. Id nempe peculiari peragit inſtrumento a Creatore ſibi conceſſo, inque cartilaginoſo conſiſtente proboſcidis orbiculo, qui elevatur & rigeſcit ope duorum muſculorum, a margine inferiore oſſis zygomatici orientium, atque in duos validos tendines, orbiculo huic affixos deſinentium. Horum inviſa colonis ut cohibeatur pratorum effoſſio, agricolæ & quidem lege obſtricti ſunt, roſtrum eorum quotannis annulo munire ferreo, ſive ſubula roſtrum perforare, eidemque breve filum ferreum intrudere, illudque ita adtorquere, ut roſtrum vi hujus ſetacei ſemper doleat, & illi a foſſione ſe abſtineant; quæ quidem ſingularis eſt operatio, & ſub horrendis ſuſcipitur clamoribus. In Itin. Weſtrogoth. modus minime ſpernendus communicatur, ſemel roſtrum ita caſtrandi, ut nunquam poſtea fodiant, quod fit, ſi tendines dictæ proboſcidis abſcinduntur. Celebre omnino inventum, & facillime in porcellis exercendum. Pollicari ſpatio ab extremo roſtri, ſcalpello abſcindi poſſunt tendines; ſi vero proprius abſcindantur, facile cartilago naſalis lædi poteſt. Hoc modo immunes erunt agricolæ ab eorum foſſione, neque opus habent, quovis vere, ſtrepitum & ejulationem eorum, aures fere frangentem, exaudire.

 Huic

Huic tamen, ut in multis aliis, invento, repugnat intempeſtiva vulgi commiſeratio.

§. VI.

MORBIS variis, pinguedinis cauſſa, vexatur hoc quadrupes; iisdem fere pinguedine abundantes homines ſubjecti ſunt, quare etiam paucis illos attingere volo.

SCABIES. Præpingues variis præ aliis vexantur cutis exanthematibus; idem in ſuibus evenit; apud nos plerumque, ſcabie laborant homines fervente æſtate, quæ ſponte verſus hyemem ceſſat; Auſtraliores & calidi orbis populi ſcabie, præ ſeptentrionalibus, magis laborant. Valde periculoſum, immo ſumme noxium eſt, lardo Suum, ſcabie infectorum, veſci; exemplum enim habemus in vidua pauperrima, quæ cum filiis ſuis Scrofam, ſcabie confectam, quàm mactaverant, eſitabat, unde omnes in lepram inciderunt.

PEDICULI & ſcabies ſæpius comitantur. *Infantes* ſucculentos plerumque infeſtant pediculi, *ſiccam* vero fugiunt ſenectutem. His morbis medentur agricolæ, vel unguento Mercuriali, & decocto Ledi & Lycopodii, vel etiam has herbas in Suum ponunt cubilibus.

SCROFULÆ dicuntur medicis, dum glandulæ fiunt infarctæ, nomenque ab hoc commodarunt animali. Generantur in eorum lardo tubercula inſtar lendium, præſertim quando farinoſis incluſi ſaginantur. Quid vulgarius eſt in guloſis pueris, qui plus ſumunt alimenti, quam ad corporis requiritur ſuſtentationem, quam quod glandulæ colli intumeſcant & fiant infarctæ? qui morbus difficulter ſine motu ſanatur, atque potiſſimum ſe exſerit, ſi fructus devorent crudos, atque, autumno & hieme,

incluſi

incluſi teneantur pueri. Ad curandum Scrofulas ſuum, antimonio crudo utuntur ruſtici.

GRANULUM palati ſive Suet. *oret*, ſuum morbus eſt, ſe prodens tuberculo ad radicem linguæ enato, unde difficultas edendi oritur; qui morbus adhuc non ſatis perſpectus eſt Mulomedicis; contra eum vulgo datur Triglochin Juniperi, at quo ſucceſſu neſcio.

§. VII.

Quamplurima proſtant e Sue in culinis præparata, unde *Plinius* in his: *innumeræ fere ganeæ materies.* Horum præcipue ſunt *Pernæ*, vel *Petaſones*, quæ etiam a nobilioribus in deliciis habentur; illas ſalſas, fumo induratas & coctas in exordio comedimus cænæ, tum quia potenter alunt & latrantem domant ſtomachum, tum ad excitandam orexin; harum optimæ cenſentur Hiſpanicæ, Weſtphalicæ, & Lubecenſes. Ruſtici apud nos, inſtante vere, ſuis veſcuntur Petaſonibus crudis cum piperis pulvere, fumo & ſole induratis; quæ quidem vehementius alunt, ſed motum & robuſta poſtulant inteſtina. Mos etiam illis eſt, lardum diſſectum in cortina aſſare, qui cibus eſt ſolidus operariis, ſedentariis vero admodum noxius, ſi vero ab hoc cibo mox tenuis potus ingurgitetur, Soda frequentiſſime accenditur, niſi labor ingens, & validus ventriculus huic obſtiterint malo.

SYNCIPITIA *Suilla* fumo indurata minime à laborioſis ſpernenda ſunt, vel etiam recentia inter trunculos conſumta, dum pedes & caput coquuntur & denique ſalſagine præparantur, quæ ſolida nutriunt & minus incommodi ſua pariunt pinguedine.

Ferculum nobis quoque paramus a *Coſtis*, quæ carne abraſa, veru vel craticula aſſantur, vitamque exigunt laborioſam, pinguedo enim combuſta difficillime reſolvitur.

BOTULI quoque multum valent apud agricolas, ut majore pollentes pinguedinis copia præ alio farcimine.

TOMACULA a carne eorum parata ſuaviſſima ſunt, quorum Bolonienſia plurimi æſtimantur, ſecundum obtinent Lubecenſia locum, quæ a delicatioribus minime reſpuuntur. Immo vix Tomacula ab aliis conficiuntur quadrupedibus, niſi a lardo grata reddantur.

SUMINA, quæ tanti fuerunt apud Romanos, noſtro ævo obſoleverunt: ibi enim nulla cæna ſine ſumine adornari potuit. Sumen vero fuit abdomen Scrofæ mammis abundans, lacte turgidis, quod exſcindebatur, vel paulo ante, vel etiam ſtatim poſt partum; hoc aſſatum, ferculum erat illis præſtantiſſimum. Tanta copia apud Romanos conſumebatur ſumen, ut Imperator Severus, cenſoria *lege* prohibere neceſſe habuerit, ſuminatam ſuem non eſſe occidendam, ne hæc animalia Romæ penitus interirent ac deficerent.

VULVÆ Romanis itidem maximopere perplacuere, unde, an in ulla re major veterum fuerit inſania, vix dixero; erat Vulva triplex: EJECTITIA, PORCARIA & STERILIS.

EJECTITIA vulva ſuis gravidæ, a Scrofa abortum paſſa ſumebatur & abortus violentia provocabatur. Ergo *Plutarchus* de *Eſu Carnium: Alii,* inquit, *uberibus ſuum fœtarum inſtante partu inſiliunt & calcant, ut ſanguinem & lac, & tabem fœtus ſimul interfecti inter matris dolores eximentes,, prob Jupiter, & maxime inflatam animalis partem vorent.*

POR-

PORCARIA vulva uno die poſt partum exciſa, quam optimam haberent primiparæ.

VULVA STERILIS Suis, quæ nunquam porcellos enixa fuit; nonnulli putant Scrofas fuiſſe caſtratas, hoc eſt, ut exciderctur clitoris; ſed ſues clitoride carent. Hæ omnes tantarum fuerunt deliciarum, ut Poëta Horatius cecinerit:

— — — — *cum ſit obeſo*
Nil melius turdo; nil vulva pulcbrius ampla.

§. VIII.

Paucis ex hoc animali in Medicina utimur, quorum præcipua ſunt:

DENTES APRI aut Suis domeſtici eandem habent qualitatem & vim, atque perinde eſt utrum horum ſumantur; Pulveres abſorbentes interdum ingrediuntur.

AXUNGIA *communis* nihil eſt aliud, quam axungia ſuis. In officinis, complures habemus axungias, ſed ſufficeret, ſi hæc ſola adeſſet, quæ recens, minime vero rancida, eſſe debet, niſi ſcopus ſit calefaciendi & penetrandi. In plerisque unguentis, pro baſi axungia opus eſt, ad emolliendum, & faciendum ut immixtum penetret medicamentum.

LAC *ſuis* medicina eſt præſtans in Cophoſi & Tinnitu aurium, quod plurima convincunt vulgi exempla, qui inumeris fere uſi medicamentis, tandem lacte ſuis ſanati evaſerunt.

SETÆ in ſuffimigiis excitant hyſtericas.

STER-

STERCUS *Suillum*, ſive Succerda, officinale quidem non eſt; merito tamen medicina heroica ſalutari poteſt, pauperibus ad repellendum commendanda, præſertim ad fluxus ſiſtendum ſanguineos. Talis ſuccerda recentiſſima vel ab animali etiamnum calida & fumans, naribus appoſita, hæmorrhagiam ſiſtit narium, dum alia fallunt remedia, quod fit repellendo.

In Dyſenteria eſt ſuccerda ad Drachmæ pondus aſſumta, utut nauſeoſa, & abominabilis medicina, tamen præſens; ergo pauperibus porrigenda, quorum opes pretioſa diſſuadent medicamenta, quique tali remedio curari multo malunt, quam vita privari.

DIAPHRAGMATE utuntur agricolæ, mirabili cum eventu, emplaſtri loco in fracturas & contuſiones; aërem excludit, vulnera emollit & dolores mitigat.

§. IX.

Permulta eſſent, fateor, dicenda de ſuum uſu Oeconomico: at ſiquidem in alio foro pertractantur, heic illa miſſa faciam. Interim tamen, quoniam moris eſt apud Materiæ medicæ ſcriptores, ſimplicium ſuorum culturam & uſum Oeconomicum adtingere, pauca hac de re momenta adducam.

Uſus, quem in Oeconomia naturæ præſtant hæc animalia, in eo præcipue conſiſtit, quod illi eſcam quærendo, terram effodiant, pulverem mollem reddant, atque ſic anſam præbeant aliis plantis, ſemina ſua in talem excultam deponendi terram, unde facilius creſcunt. Sine dubio etiam eandem ob cauſſam Tubera ad radices depoſuit Creator arborum, ubi terra frondibus aceroſis tecta, diſſeminationi plantarum vix locum relinquit, heic ut ſua

foſſione

foſſione terram exarent, illis impoſuit natura, inque mercedem laboris, cibum illis ex tuberibus paravit. Omnes herbæ ſuis infeſtantur ab hoſtibus, vel inſectis vel aliis animalibus, quæ illos deſtruent, ne unum genus ſupra modum propagetur, & alia ſuo vigore priventur; ſuum vero dominio ipſas radices ſucculentas, & plurimum ſe multiplicantes, natura ſubjecit. Alias propterea commendantur, quod maxima anni parte, ad minimum, quamdiu terra non ſit gelu indurata, ſe ipſos ſuſtentant, ſcilicet animalia ſunt polyphaga, & non ſolum graminibus, ſed etiam radicibus variisque quisquiliis atque rejectaneis ſucculentis nutriri poſſunt, unde pauperes agricolæ, aliis deſtituti jumentis, ſues ſæpe alunt. Moleſtia tamen circa eorum culturam occurrit, quod ii radices ſuas indagando, fertiliſſima corrumpant prata; deinde quod ſepes portasque ſepimentorum violenter perfringant, adeo ut ruſtici, eorum cauſſa, agros ſuos fortiore includere ſepimento cogantur; præterea ſunt immundi, fœtentes atque inquinantes, quare in urbibus & areis odioſi. Catesbæus narrat, colonias collocaturos in America ſeptentrionali, ſues ſibi acquirere coactos eſſe, qui Crotalos devorent & exſtirpent; ſcitu quoque dignum eſſet, annon ſues apud nos devorent ſerpentes, vel ab illis lædantur? mihi ſane nullum hujus rei conſtat exemplum. Præter numerata, permagnas nobis in Oeconomia utilitates, adferunt. Nonnullæ gentes illos ad Boletum cervinum inveſtigandum inſtruunt. E ſetis conficiuntur varia genera ſcoparum, ad purgandum caput, veſtes & ædificia. Anatomici, ope ſetarum, in foramina & minimos canales inquirunt; Sutores illis pro ariſta filorum carere nequeunt. Dentibus utuntur deauratores ad lævigandum deaurata.

§. X.

§. X.

Macie laborantes ut corpus athleticum acquirant, Diætam, ſuibus ſimilem, neceſſario ſervent. Omnium primo ſuis modo, nullis aliis cibis ac ſucculentis fruantur; ſucculenta enim potenter alunt, arida vero exſiccant. Nunquam illos obeſos evadere obſervamus, qui plurimum cibo duro & aliis ſalſamentis ſuſtentantur, a rebus enim ejusmodo chylus laudabilis parari nequit, oleum enim nutriens partim exſiccatum eſt, partim a ſale conſumtum. Contra autem, talia a quibus *emulſio* elici poteſt, ea pinguedinem accelerant, longa enim non egent præparatione, quin in *chylum* abeant. Optime vero, & citiſſime pinguedinem accelerant dulcia & ſaccharata, quorum præcipua ſunt, Caricæ, Paſſulæ, Uvæ, Amygdala, Saccharum, & quæ plura ſunt. Pauperes in Europa auſtrali ad cuſtodiam vindemiarum delecti, Uvis & Caricis, brevi tempore, pinguedine abundant. Denique requiritur, ut ſuis modo cupienter cibus capiatur, & bene manducetur, ut ſaliva cibo *rite* miſceatur, minime vero juſto celerius & ſemimanſus deglutiri debet; proverbium eſt apud Arabes, quod illi, qui cibum minus manducatum citius deglutiunt, animam propriam odio habeant: panis diutius manducatus, in chylum fere tranſit. Somnus ſufficientiſſimus ſit, quo copioſius enim homo dormit, eo minus diſperguntur vires vitæ, hinc minor copia chyli ad partium conſumitur nutritionem, conſequenter plus pinguedinis in naturæ colligitur repoſitoriis; accedit, quod adeps optime inter dormiendum ſecernitur; nimium lucubrantes vix pinguedine gaudent, etiamſi plurimum ſumant alimenti. Omnis labor relegandus eſt, labor enim diſpergit, quidquid a victu fueris lucratus; ut taceam pinguedinem, quæ ſudore nimio amittitur; ruſtici noſtri laborioſi, & operarii, abdomen prolixum non ferunt.

runt. Curæ, ſollicitudines, anxietates & triſtitiæ omnino abſint. Ut & nimia venus, maxime vires vitæ debilitans. Verbo, quicunque emaciatum gerunt corpus & idem in euſarcum transformare geſtiunt, ex Suis Diæta facile percipiant, natura docente, inſtruere ſuam. Sit cibus ſucculentus, maſticatio ingerendorum optima; motus parcus; ſomnus protractus; venus tarda; locus calidus; curæ nullæ.

§. XI.

Modica Pinguedo ad noſtram ſuſtentationem quam maxime neceſſaria & utilis eſt; adeo ut infelix cenſeatur, qui macie torquetur. Fibras molles reddit; eorum cohibet frictionem; interſtitia muſculorum implet; cutem undique æqualiter extendit; faciem pulchram efficit; aſperitates in maſſa ſanguinea involvit; pleraque viſcera ſuſtinet; motus faciles conciliat; viſcerum concretionem impedit; quare etiam pingues vulgo ſunt læti & hilares, dum e contrario Macri plerumque ſunt triſtes & melancholici, vultum præ ſe ferunt torvum, pallidum & quaſi minantem; integumenta rugata pendent; oſſa inſtar collium prominent; articuli crepant; & ad Phthiſin inclinant. Immodica & abundans pinguedo minime ſalubris eſt; inde enim comprimuntur venæ; circulatio ſanguinis cohibetur; reſpiratio difficilior redditur, nimius enim adeps expanſionem prohibet diaphragmatis & pulmonum; inhabiles ſunt atque impatientes laborum; variis cutis exanthematibus ſubjecti ſunt; infantes pingues gravioribus infeſtantur variolis quam macilenti; a pinguedine cohibetur circulatio, morbi ſoporoſi minantur; *Athenæus* mentionem facit de Dionyſio, Siculorum Tyranno, maxime ita obeſo, ut non excitaretur niſi acubus, quas longitudine diverſas ſibi in hunc uſum paraverat. N. D. Præſes juvenem

nem vidit Amſtelodami immenſæ craſſitudinis, atque inde adeo ſomnolentum, ut illum ſæpe ſomnus invaderet vel inter cænandum. Vexantur horripilationibus, inſtante tempeſtate; urente hieme, frigore rigeſcunt; ac fervente æſtate, ſudore diffluunt; caveant ſibi a violentia frigoris, facile enim pinguedo rigeſcere poteſt, unde multi mortem ſibi adſciverunt; nec minus periculoſum eſt illis, primum nimis ſudare, ac deinde ſtatim refrigerari; plus virium, præ macilentis in febribus amittunt, citiusque pereunt.

§. XII.

Pinguia in ſolidis ſunt emollientia, & obtundentia in fluidis. Dulcibus commiſceri poſſunt. Qualitates contrariæ ſunt Styptica & Amara, quare fruſtra medicinam a medicamentis hujus qualitatis petit, qui ſimul pinguibus veſcitur. Pinguia, & imprimis lardum, omnium lentiſſime tranſpirant, quare etiam Sanctorius in ſua ſtatica, carnem agninam Lardo opponit, ut duo ſumme contraria, illa quatenus citiſſime, hoc vero, quatenus tardiſſime per tranſpirationem eliminatur. Hæc ratio, hæc norma eſt, ad quam Diætam dirigere debemus, atque maxime ſcitu neceſſaria, quatenus inde conſequens ſanitas corporis nobis cordi fuerit. Vulgo, eſus lardi, ſine diſcrimine, in omnibus morbis, ab iis, qui veram ejus qualitatem ignorant, prohibetur, ſed in aliis nocet, in aliis minus parit periculi. Subeſt vero ratio in Febribus, Scabie & Vulneribus, Ulceribus cacoëthicis, corporibus Gangræna laborantibus, cur proſcribatur lardum. In febribus Exanthematicis, Phlogiſticis & Criticis, angue & cane pejus fugiendum, adeo ut ſi quis a febribus intermittentibus, mediante medicina ex amaris & corroborantibus petita, convaluerit, & veſcatur lardo, nihil eſt, quod citius febrem provocat recidivam.

divam. Quare, cum circumforanei uſum corticis chinæ, in opprobrium Medicorum, primum introducerent, ſuadebant Medici a cortice chinæ ſanatis, ut capita Suum fumo indurata comederent; inde quo conſtaret, an febris penitus eradicata eſſet, vel tantum ſuſpenſa; ſed omnes in morbum recidenrunt, & Medici nacti ſunt occaſionem, divinam cavillandi medicinam, quæ ſuſpenderet, at non ſolveret morbum. Unusquisque Chirurgus, vulnera curans, ſtatim percipit, quando æger paſtus fuerit cibo, lardo concocto, quod vulnus non gignat Pus album, leve, mite, dulce & chyloſum, ſed Saniem acrem, viridem, rodentem, fœtentem & malignam. Vulnus enim pure chyloſo ali debet, ſi fibrarum embryones in firmam evaneſcant carnem. In ſcabie, quæ conſtat totidem ulcuſculis, idem accidit, ac in totidem fonticulis, materia fit acris & æger perinde deturbatur. Pari ratione etiam interdicitur quieti & otio deditis. Quoniam lardum firmiſſimum ſubminiſtrat alimentum, laborioſiſſimis ergo ſaluberrimum eſt, dum e contratio victus tenuis a juſculis, oleribus, ſimilibusque paratus, illis adeo inſufficiens eſt, ut ſi talibus tantummodo uterentur, labori penitus ſuccumberent. Quare etiam hujus victus ruſticis, bajulis, militibus, nautis, itinera longiora facturis, omnibusque aliis labore occupatis intenſiſſimo, commendandus eſt. Veterum Athletæ, qui robuſtiſſimis corporis inſtruerentur viribus, lardo olim alebantur, validiſſimam ipſis præbituro nutritionem. Hinc etiam venit, quod lardum, conſtans comparet alimentum. Qui fructibus ſuſtinentur horæis, ut cuſtodes vinearum in auſtralibus, brevi quidem pingueſcunt, ſed abit pinguedo ut venit: hinc ſæpe intra ſpatium unius menſis, eadem laborant macie, ac antea; quidquid enim celeriter ſubigitur, citius quoque tranſit.

Lardum ſalſum, ſole & fumo induratum ac rancidum, gravius ſuccumbit viribus vitæ, conſequenter perniciosius otioſis, ſanius vero laborioſiſſimis redditur.

Natura quæ deſtinavit hominem ad laborem, ſicut volucres ad volandum, dedit ei coquum culinæ parem, ſive guſtum ejus neceſſitati adæquavit; illa inquam Natura effecit, ut ſuavitas lardi eum ad hunc provocet victum. Quomodo olera & piſa &c. fauces noſtras absque lardo mulcerent, præſertim apud nos, qui ſub arctico polo degimus? Cur igitur Iſraëlitis in Vet. Teſt. hoc ut impurum interdictum erat? Hæc pauca mihi, qua Phyſico, momenta Diætam tangentia adferre liceat, minime vero ut in caſtra irrumperem Theologorum. In calidioribus facilius corrumpitur, ranceſcit, febresque accendit; quare fit, ut harum incolæ, præſertim ſexus ſequior, minus ſe moveant: ac præterea Iſraëlitæ ſubjecti erant morbo ſuo endemio Lepræ, ubi maxime noxium erat. Facillime per *lardum* propagatur contagium, cujus crebriora in *hiſtoria* medica exſtant exempla, quod nefarii veſpillones, graſſante peſte, lardum ori agonizantium appoſuerint, ut ejus ope, quem vellent contagio afficerent. Eſui pinguium, imprimis aſinorum & murium majorum, adſcribitur Elephantiaſis. In Rheumatiſmo aliisque doloribus oſteocopis, lardum recens aliaque pinguia minime rejicienda ſunt. Oleoſa relaxant fibras, & ſunt expectorantia, quare etiam cantores in Europa auſtrali multum olei aſſumunt, ſed perinde Hernias incurrunt. Olea rancida interne aſſumta veneni naturam induunt. Externe vero recentibus incidendo præcellunt. Principalis eorum uſus externus emolliendo & maturando abſolvitur, tranſpirationi enim obicem ponunt, poros ob-

obturando. Exanthemata exſtinguunt, adeoque utilia eſſent externe in Scabie: ſed anceps medicina eſt, ſi enim animalculum præſentiam pinguedinis ſentit, profundius penetrat, atque citius quam ut alterum inſequi poſſit, at hoc modo minimus acarus Goliathum quemdam interimere poteſt, vel etiam horrenda excitare ſymptomata; quare vitandam Charybdin exiſtimo, ne in Scyllam incidamus. Tumori cyſtico ſi axungia applicetur, brevi magnum accipit incrementum. Caries oſſium pinguibus augetur. Contra ictum ſerpentum, mirabili cum ſucceſſu, adhiberi poteſt oleum & interne & externe. In dyſenteria necari poſſunt acari clyſmatibus oleoſis; quin & lumbrici apud infantes, oleo ſumto. Obſervandum tamen eſt, quando olea interne ſumuntur, ſtatim fruſtum ſacchari accipi deberi, ne Nauſea exitetur. Sic quoque loco aliorum Emeticorum, feliciter oleum uſurpatur cum aqua & pluma.

INDEX DISSERTATIONUM.

Tom.	*I.*	*Diſſert.*	1 -	18.
	II.	- -	19 -	30.
	III.	- -	31 -	50.
	IV.	- -	51 -	75.
	V.	- -	76 -	100.

BOTANICÆ.

Monographiæ.

35. Spigelia.
21. Ophiorhiza.
23. Senega.
65. Cynomorium.
40. Rheum.
35. Euphorbia.
8. Paſſiflora.
1. Betula.
2. Ficus.
9. Anandria.
10. Acroſtichum.
26. Splachnum.
81. Buxbaumia.
3. Peloria.

Floræ.

67. Flora Alpina.
78. Flora Danica.
- - Belgica.
55. - - Anglica.
70. - - Monſpelienſis.
66. - - Palæſtina.
95. - - Capenſis.
99. - - Jamaicenſis.
56. - - Amboinenſis.

Deſcriptiones.

62. Centuria 1.
69. Centuria 2.
96. Pugill. Jamaic.
29. Pl. Camtſchatc.

Varia.

54. Stationes plantar.
24. Gemmatio arborum.

46. Ver-

46. Vernatio arborum.
63. Calendarium Floræ.
12. Sponſal. plant.
64. Somnus plant.
27. Muſcor. ſemina.
63. Metamorph. plant.
83. Transmut. frument.
32. Plantæ hybridæ.

* * *

13. Gen. pl. nova.
31. Gen. pl. alia.
6. Burſerianæ plant.
48. Demonſtrat. plant.
49. Herbat. Upſalienſ.
98. Nomenclat. plant.

* * *

47. Incrementa Botan.
91. Auctores Botanici.

LITHOLOGICÆ.

22. Calculi generatio.
15. Cryſtallorum generat.
4. Corallia baltica.

ZOOLOGICÆ.

Monographiæ.

53. Canis familiaris.
100. Sus Scrofa.
59. Mus Porcellus.
57. Cervus Tarandus.
58. Ovis Aries.
74. Phalæna Bombyx.
19. Tænia.
39. Noctiluca marina.

Deſcriptiones.

11. Muſeum Principis.
5. Amph. Gyllenborg.
16. Surinamenſ. Grill.
61. Chinenſ. Lagerſtröm.

Variæ.

41. Cui bono?
18. Curioſitas naturalis.
Politia Naturæ.
20. Oeconomia Naturæ.
80. Natura Pelagi.
94. Animalia compoſita.
75. Migrationes Avium.
25. Pan Suecicus.
89. Pandora Inſectorum.
43. Hoſpita Inſectorum.
45. Noxa Inſectorum.
44. Miracula Inſector.

MEDI-

INDEX DISSERTATIONUM.

MEDICÆ.

28. Mat. med. Animal.
26. Mat. med. Lapidum.
51. Officinales plantæ.
52. Cenſura pl. Officin.
14. Vires plantarum.
30. Sapores plantarum.
38. Odores plantarum.
86. Graveolent. Medic.
72. Canadenſia ſpecific.

* * *

77. Febris Upſaliens.
76. Morbi Nautarum.
82. Exanthemata viva.
33. Obſtacula medicin.
71. Fundam. valetud.
90. Senium Salomon.

57. Hyemis morbi.
99. Aër habitabilis.
79. Panis diæteticus.
73. Acetaria cibaria.
84. Culina mutata.
42. Nutrix noverca.

* * *

92. Inſtruct. Peregrin.
50. Inſtitutio Muſei.
7. Hortus Upſalienſis.
60. Horticultura academ.
87. Arboret. Suecicum.
88. Frutet. Suecicum.
17. Flora Oeconomia.
34. Plantæ eſculentæ.
93. Plantæ tinctoriæ.

EX-

EXPLICATIO ICONUM VOLUMINIS V.

Tab. I. ad Diſſ. 81. de *Buxbaumia* p. 90.

Expl. vid. pag. ead.

Tab. II. ad Diſſ. 85. de *Spigelia* p. 146.

Icon Spigeliæ Anthelmiæ, e BROWNII *hiſt. nat. Jamaicæ* deſumta.

Tab. III. ad Diſſ. 89. *Pandora Inſect.* p. 252.

Rariores ſpecies e plurimis generibus inſectorum.

Quædam figuræ hujus tabulæ in prima editione minus bene & diſtincte expreſſæ ſunt: meliores itaque exhibemus, quarum aliquæ diverſas quidem ſpecies ſiſtunt, ſed absque lectorum incommodo, quum hæ figuræ neque a b. LINNÆO, neque ab aliis entomologis ulllibi allegatæ reperiantur. Emendationis hujus tabulæ curam meo rogatu benevole ſuſcepit, & inſecta delineandi

da ex inſtructiſſimo ſuo entomophylacio communicavit celeb. G. W. F. PANZER, Med. D. & Reip. Norimb. Phyſ. ord. — Nomina ſingulorum Inſectorum indicat numerus e Syſt. nat. ed. XII. adjectus.

Pag. 145. ad v. alia Anthelmia: add. aſteriſcus & nota ſequens:

*) Eſt Spigelia marylandica *Mantiſſ.* 338. *S.*

VOLUMINI V.

anneſtenda eſt

Tab. VI. Spigeliæ Anthelmiæ meliorem figuram, quam quæ Diſſ. LXXXV. pag. 147. e *Brownei Hiſt. nat. Jamaicæ* data fuit, ad naturam accurate delineatam, ſiſtens; in qua

Fig. 1. Planta integra, radice abſciſſa,

2. Flos nondum apertus, naturali,

3. idem aucta magnitudine,

4. Corolla, per longitudinem aperta, naturali,

5. eadem aucta magnitudine, ubi Stamina, eorumque aliqualis inæqualitas, ſimul diſtincte conſpici poſſunt,

6. Piſtilli ſummitas, e calyce prominens,

7. 8. Capſula, per longitudinem disſciſſa, in cujus altera parte, fig. 7., ſtylo coronata, Receptaculum ſeminum, diſſepimento utrinque adhærens,

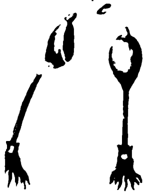
Fig.

Fig. 9. Semina duo,

10. Capſulæ baſis navicularis, perſiſtens, in calyce pariter perſiſtente, a latere,

11. eadem deſuper viſa,

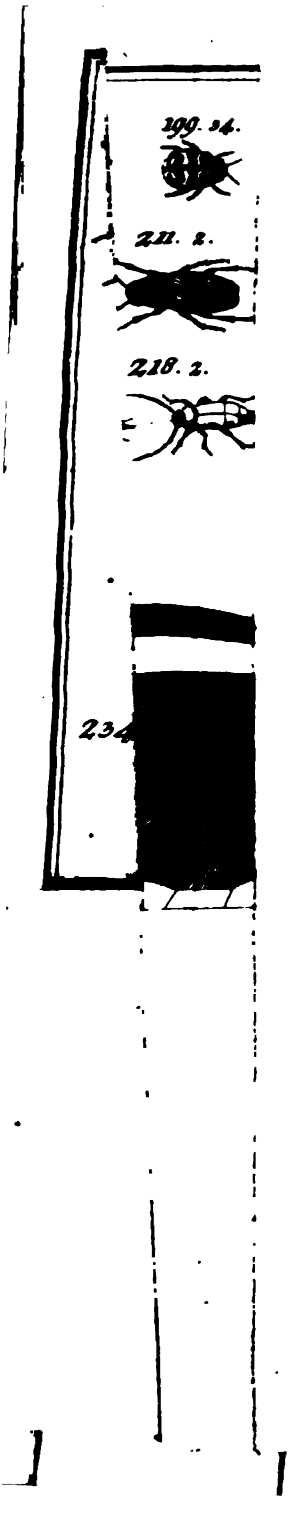
exhibentur.

c

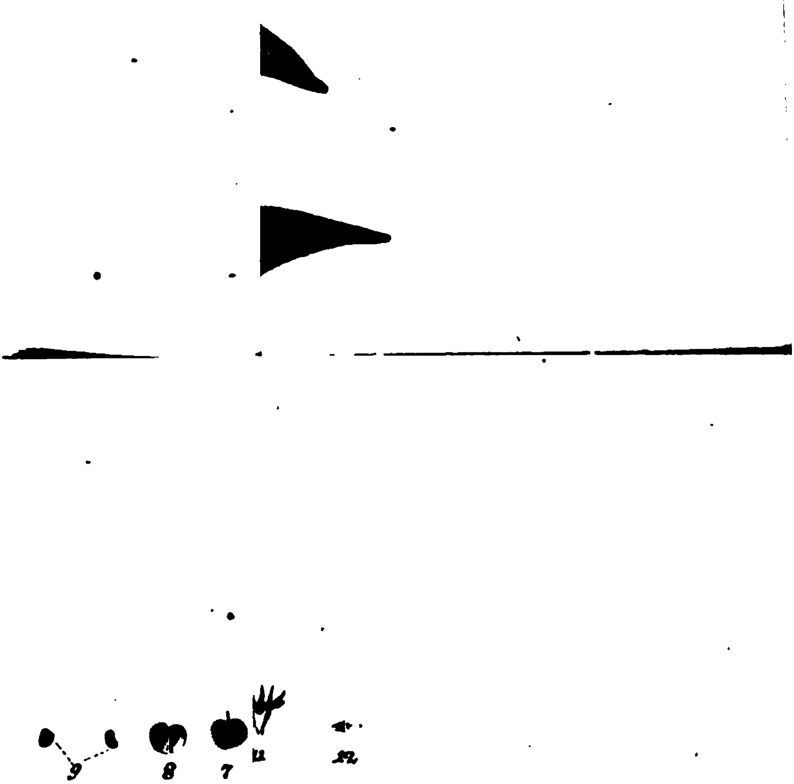

m

199. 24.
211. 2.
218. 2.
234

Vol. V.

Tab. VI.

…ſchge ad. nat. pinx. *J. C. Bock ſculps.*